

Programmabegroting 2023

gemeente
Midden-Groningen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 3
1 . Algemeen 7
1.0 Leeswijzer 7
1.1 Inleiding 7
1.2 Begroting in één oogopslag 11
1.3 Samenstelling college en gemeenteraad 12
2.1 Programma Dorpen en wijken 14
2.1.0 Inleiding 14
2.1.1 Het versterken van de sociale cohesie 14
2.1.2 Huisvesting voor sociaal maatschappelijke activiteiten 16
2.1.3 Deelname aan het maatschappelijk leven 17
2.1.4 Sport en bewegen 22
2.1.5 Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven 24
2.1.6 Fysieke leefbaarheid 27
2.1.7 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 30
2.1.8 Financieel overzicht Dorpen en Wijken 32
2.2 Programma Sociaal 36
2.2.0 Inleiding 36
2.2.1 Gezondheid 37
2.2.2 Welzijn 39
2.2.3 Wmo 41
2.2.4 Jeugd 47
2.2.5 Onderwijs en onderwijshuisvesting 52
2.2.6 Participatiewet 59
2.2.7 Schuldhulpverlening 67
2.2.8 Sociale teams 70
2.2.9 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 72
2.2.10 Financieel overzicht Sociaal 74
2.3 Programma Economie 79
2.3.0 Inleiding 79
2.3.1 Omgevingswet 79
2.3.2 Ruimtelijke Ontwikkeling 80
2.3.3 Economie 85
2.3.4 Verkeer 89
2.3.5 Duurzaamheid 92
2.3.6 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 98
2.3.7 Financieel overzicht Economie 99
2.4 Programma Dienstverlening 102
2.4.0 Inleiding 102
2.4.1 Programmaplan Dienstverlening 102

2.4.2 Financieel overzicht Dienstverlening 106
2.5 Programma Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG 107
2.5.0 Inleiding 107
2.5.1 Gevolgen gas- en zoutwinning 107
2.5.2 Nationaal Programma Groningen 112
2.5.3 Financieel overzicht Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG 119
2.6 Programma Bestuur en bedrijfsvoering 121
2.6.0 Inleiding 121
2.6.1 Bestuur en bedrijfsvoering 121
2.6.2 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 123
2.6.3 Financieel overzicht Bestuur en bedrijfsvoering 125
3. Paragrafen 127
3.1 Paragraaf bedrijfsvoering 127
De opgave voor 2023 127
Dienstverlening 127
Communicatie 128
Human resource management 129
Informatisering en automatisering 131
Informatiebeveiliging en privacy 131
Facilitaire zaken 132
Gebouwenbeheer 132
Planning & Control 133
Juridische zaken en inkoop 133
Financiën 134
3.2 Paragraaf lokale heffingen 134
Inleiding 134
Inkomsten lokale heffingen 134
Beleid lokale heffingen 135
Kostendekkendheid van de heffingen 138
Belastingdruk (woonlasten) 140
Kwijtscheldingsbeleid 141
3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 142
Inleiding 142
Risico versus onzekerheden 142
Weerstandsvermogen vs weerstandskapitaal 142
Risicomanagement 143
Beschikbare weerstandscapaciteit 144
Benodigde weerstandscapaciteit 145
Overzicht risico's 145
Financiële kengetallen 148
3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 149
Inleiding 149

Ambitie 150
Doelstellingen 150
Inzet 151
Kerncijfers kapitaalgoederen 151
Financieel overzicht kapitaalgoederen 152
3.5 Paragraaf Financiering 152
Inleiding 152
Wettelijk kader 153
Vermogenspositie 153
Herfinanciering en aanvullende financiering 153
Financieringsbeleid 153
Liquiditeitenbeheer 153
Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt 154
Risicobeheersing 154
3.6 Paragraaf Verbonden partijen 156
Inleiding verbonden partijen 156
Verbonden partijen 156
Informatie per verbonden partijen 157
3.7 Paragraaf Grondbeleid 169
Inleiding Grondbeleid 169
Herziening grondexploitaties 169
Winst en verlies 169
Grondexploitaties 169
Overige bouwgronden in exploitatie 171
Financieel 171
Overige complexen (geen onderdeel van bouwgronden in exploitatie) 172
Onderbouwing van de geraamde winstnemingen 173
Risico's 173
3.8 Paragraaf Bestuur 173
Inleiding bestuur 173
Interactieve beleidsvorming 174
Passende vergaderstructuur voor de raad 174
Rekenkamer Midden-Groningen 175
4. Uiteenzetting financiële positie 176
4.1 Overzicht baten en lasten per programma 176
4.2 Overzicht baten en lasten per taakveld 177
4.3 Overzicht incidentele baten en lasten per programma 178
4.4 Structureel evenwicht 183
4.5 Geprognosticeerde balans 2023-2026 183
4.6 EMU-saldo 185
4.7 Arbeidskosten gerelateerde verplichting 185
4.8 Overzicht investeringen 186

4.9 Overzicht reserves en voorzieningen 189
4.10 Algemene dekkingsmiddelen 195
4.11 Subsidies.....196

1 . Algemeen

1.0 Leeswijzer

In deze leeswijzer leiden wij u stapsgewijs door de verschillende onderdelen van de programmabegroting.

Deel 1 – Algemeen
Het college beschrijft in de Inleiding kort de uitgangspunten, ambities en uitdagingen in deze collegeperiode. Vervolgens presenteren wij de Begroting in één oogopslag. Daarna volgen de samenstellingen van college en raad. Na deze algemene inleiding is de begroting ingedeeld in drie onderdelen: de programma's, de paragrafen en de uiteenzetting van de financiële positie.

Deel 2 – Programma's
Onze begroting kent zes programma's. Hierin zijn onze ambities, doelen en acties opgenomen. Per programma zijn de doelen voor het komende jaar beschreven (wat willen we bereiken?) en de wijze waarop we deze willen bereiken (wat gaan we daarvoor doen?). De kosten en opbrengsten per programma zijn apart te volgen in het financieel overzicht. De presentatie van de cijfers is per product (wat gaat het kosten?). In de tabellen zijn de financiën per product meerjarig in beeld gebracht. Uw raad autoriseert de baten en lasten echter op een hoger abstractieniveau, namelijk het programmaniveau. U doet dit voor het jaar 2023. De budgetten die we vanaf 2024 - 2026 verwachten nodig te hebben, autoriseert uw raad nog niet. Het meerjarenbeeld is echter wel belangrijk. We zijn namelijk verplicht om het financiële verloop voor de komende jaren weer te geven. Het geeft aan of we niet alleen in 2023, maar ook in de jaren daarna onze taken kunnen betalen. Afwijkingen tussen de budgetten voor 2023 ten opzichte van de begroting 2022, die groter zijn dan € 100.000, lichten we expliciet toe. Bij deze grotere verschillen verklaren we waarom er meer of minder geld nodig is voor de uitvoering van onze taken.

Deel 3 – Paragrafen
Hier vindt u de paragrafen die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) verplicht voorschrijft, namelijk: Bedrijfsvoering, Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en Risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Verbonden partijen en Grondbeleid. Daarnaast vindt u hier de paragrafen Bestuur en Taakstelling. Voor de toezichthouder, de provincie, is deze informatie van belang om de financiële positie van de gemeente te kunnen beoordelen. Daarnaast biedt het uiteraard ook veel inzicht aan uw raad.

Deel 4 – Uiteenzetting financiële positie
In dit deel vindt u informatie over de baten en lasten per taakveld, het verloop van de reserves & voorzieningen, de balans, het EMU-saldo, de investeringen, incidentele baten en lasten en financiële kengetallen,. Tevens vindt u hier een totaaloverzicht van de baten en lasten en het subsidieregister. Naast de informatie vanuit de paragrafen geeft de financiële begroting, op hoofdlijn, inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente.

1.1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2023-2026. Het is de eerste begroting langs de lijnen van ons collegeakkoord "Samen aan de slag". Samen met uw raad willen we de komende jaren de ambities voor onze gemeente verder concretiseren en realiseren. Het raadswerkprogramma is daar een belangrijk instrument voor.

De begroting 2023 is tot stand gekomen in een uitdagende periode. We worden geconfronteerd met mondiale en nationale ontwikkelingen, die ook lokaal invloed hebben. We merken dat we flexibel en wendbaar moeten zijn om hierop in te kunnen spelen. U kunt hierbij denken aan de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne en onze inzet om een steentje bij te dragen aan een oplossing voor de landelijke asielcrisis. Dit wordt ook van ons gevraagd op het gebied van de Jeugdzorg, goede en betaalbare woningen, de stikstofproblematiek én de torenhoge inflatie en energieprijzen. Deze ontwikkelingen hebben ook invloed op onze inwoners. We beseffen dat dit tot gevoelens van onzekerheid en stress kan leiden. Steeds meer mensen komen lastig rond en maken zich zorgen over de toekomst. Hoewel we niet alle effecten en gevolgen (direct) kunnen oplossen of wegnemen, helpen we waar mogelijk. In onze aanpak staat de inwoner immers centraal.

Naast de opgaven die voortkomen uit mondiale en landelijke ontwikkelingen hebben we ook te maken met onze eigen regionale uitdagingen. Het gaat hierbij onder andere om de versterkingsopgave, die samenhangt met de jarenlange gaswinning in ons gebied. Met het Nationaal Programma Groningen (NPG) investeren we in sociale duurzaamheid en fysieke leefbaarheid. We zijn afhankelijk van de voortzetting van NPG-gelden van het Rijk om de kosten die we hiervoor maken te dekken. We maken ons hard om deze middelen te behouden. Daarnaast willen we invulling geven aan de verduurzaming zonder dat dit ten koste gaat van de leefbaarheid voor onze inwoners. We gaan dan ook de opgaven bijstellen op het gebied van wind- en zonneparken op landbouwgronden. Samen met de inwoners gaan we plannen uitwerken en ze begeleiden bij het verduurzamen van hun woningen. Daarbij snijdt het mes aan twee kanten; we leveren met elkaar een bijdrage aan de gewenste verduurzaming en beteugelen de energielasten zonder dat de leefomgeving onder druk komt te staan. Er is hierbij ook een sterke relatie met de € 1 miljoen die we de komende jaren beschikbaar stellen voor verduurzaming, dienstverlening en participatie.

De directe leefomgeving geven we de komende jaren een impuls door extra te investeren in het openbaar groen en de openbare ruimte. In lijn met ons collegeakkoord stellen we hiervoor jaarlijks € 2 miljoen beschikbaar. We werken de besteding voor groen en wegen nader uit in beleidsplannen. Deze plannen worden begin volgend jaar aan uw raad voorgelegd. Deze plannen dragen bij aan een schone en fijne leefomgeving en bepalen mede het welzijn van onze inwoners. Een fijne leefomgeving staat voor ons ook synoniem met een veilige leefomgeving. In lijn met de kadernota ondermijnende criminaliteit is dit een thema waar we de komende jaren fors op inzetten om criminaliteit te voorkomen én te bestrijden.

Voor het welzijn van onze inwoners is soms wat extra's nodig. Het bieden van de juiste begeleiding, door bijvoorbeeld budgetbeheer of het wegnemen van barrières om aan het werk te gaan. De Gemeentelijke Kredietbank en BWRI, dat uitvoering geeft aan Beschut Werk, spelen hierbij een belangrijke rol. In het beleidsplan van de Gemeentelijke Kredietbank, dat de komende periode aan uw raad wordt voorgelegd, geven we concreet invulling aan de wijze waarop wij onze inwoners hierin willen ondersteunen. Daarnaast creëren we extra beschutte werkplekken om de bestaande wachtlijst weg te werken. Hierdoor zitten inwoners met een indicatie beschut werk niet noodgedwongen thuis, maar kunnen volwaardig meedoen in de samenleving. Ook het beleidsplan in het kader van participatie wordt in de nabije toekomst aan uw raad voorgelegd.

Verder blijven we ons inzetten voor een goed toekomstperspectief voor onze jeugd. Toegankelijk goed onderwijs in toekomstbestendige scholen vormt hiervoor de basis. Daarnaast bieden we onze kwetsbare jeugd extra ondersteuning. De afgelopen jaren is gebleken dat het voor onze gemeente een grote uitdaging is om de benodigde hulp te bieden binnen de financiële kaders. We merkten dat we telkens te weinig geld tot onze beschikking hebben om de gevraagde hulp te bieden. We willen deze trend doorbreken door voor de komende jaren een realistisch budget beschikbaar te stellen. Wel zien we diverse onzekerheden. Het Rijk ziet een besparing voor zich, maar de wijze waarop deze gerealiseerd moet worden is onduidelijk. We houden rekening met het financiële risico dat hiermee samenhangt. Begrotingen behoren immers realistisch te zijn.

We zetten ons in om de huidige uitdagingen het hoofd te bieden, maar vinden het ook belangrijk om onze gemeente nog aantrekkelijker te maken dan ze nu al is. Het betekent dat we in deze begroting ruimte opnemen om visies te vormen die invulling geven aan ambities op het gebied van wonen, werken en recreëren. In een prettige leefomgeving krijgen deze drie elementen een plek. Bij het vestigen van nieuwe bedrijven denken we ook aan de toeristische en vrijetijdssector. Deze sector biedt niet alleen banen, maar draagt bij aan de brede welvaart en welzijn. Dat is prettig voor toeristen, maar ook voor onze inwoners zelf. Het spreekt voor zich dat we onze aandacht ook richten op de landbouwsector, zeker in het kader van de huidige stikstofproblematiek. De wijze waarop we hiermee om moeten gaan wordt in belangrijke mate bepaald door de landelijke en provinciale overheid. Wij als gemeente willen een strategische landbouwagenda opstellen waarin we samen met de landbouwsector, maatschappelijke organisaties en inwoners perspectief bieden voor de sector.

Bij het opstellen van onze visies geloven we in een integrale aanpak. We streven naar een goede balans tussen wonen, natuur, recreatie, landbouw en bedrijvigheid. In de visies die we komend jaar aan u voorleggen, nodigen we u uit om samen met ons invulling te geven aan de acties die nodig zijn.

Financieel beeld in een notendop

We nemen u in het kort mee in de financiële ontwikkelingen sinds de Voorjaarsnota 2022 en meicirculaire die u op 14 juli jongstleden heeft besproken. Dit vertrekpunt gaf een sluitende meerjarenbegroting weer met ruimte voor nieuw beleid. Een kanttekening hierbij was dat de hoge inflatieontwikkeling van de afgelopen maanden nog geen plek had gekregen. We hebben de verwachte inflatieontwikkeling voor onze gemeente nader geanalyseerd. Daarnaast hebben we ontwikkelingen en ambities een plek gegeven. De ontwikkelingen hebben we onderverdeeld in vier categorieën. De categorieën zullen we kort toelichten. Daarnaast verwijzen we u naar de financiële toelichting per programma waar de grote financiële ontwikkelingen apart zijn toegelicht.

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Vertrekpunt VJN en meicirculaire	7.053	10.759	14.137	3.826
Autonome ontwikkelingen	582	130	-607	-2.766
Uitzettingen bestaand beleid	-2.067	-2.679	-2.802	-929
Ambities	-425	-380	-485	-455
Aanvullende indexatie	-5.047	-6.666	-8.475	-9.737
Saldo	**96**	**1.164**	**1.768**	**-10.061**

Zoals zichtbaar in de tabel laat onze begroting positieve saldi zien voor 2023 – 2025. Voor 2026 is dit niet haalbaar. Een belangrijke reden hiervoor is dat het Rijk weinig concrete uitspraken doet over de inkomstenkant van gemeenten. Hetgeen bij een oplopend kostenplaatje betekent dat we een tekort verwachten. Dit is een landelijke ontwikkeling. Overigens zijn dit de saldi zonder de volledige doorrekening van de septembercirculaire. We zullen uw raad met een brief informeren bij de behandeling van de begroting en de financiële effecten een plek geven bij de eerst mogelijke begrotingswijziging.

Autonome ontwikkelingen

De categorie autonome ontwikkelingen is zeer beperkt stuurbaar. Het gaat hier om contracten of richtlijnen vanuit hogere overheden. Daarnaast om het aanvullen van structurele budgetten voor gladheidsbestrijding, vroegsignalering en het voortzetten van een 1/3e deel van het frictiebudget van de afgelopen vier jaar voor een kwaliteitsimpuls. Het frictiebudget na de herindeling bedroeg ruim € 1,5 miljoen. We stellen voor hiervan structureel € 0,5 miljoen op te nemen in de meerjarenbegroting. De middelen zijn bedoeld om versneld afscheid te kunnen nemen van onvoldoende functionerende medewerkers en het oplossen van acute knelpunten. In de begroting zijn deze autonome ontwikkelingen cijfermatig verwerkt en laten diverse plussen en minnen zien. De komende jaren blijven we aandacht besteden aan een doelmatige en efficiënte inzet van deze budgetten. Voor 2023 en 2024 heeft deze categorie een positief saldo. Dit komt doordat we een voorschot hebben verwerkt op de Algemene Uitkering van € 1,1 miljoen. Dit voorschot hangt samen met de septembercirculaire en is in ieder geval beschikbaar. De septembercirculaire wordt gelijktijdig met het opstellen van de begroting doorgerekend. Wij zullen u hier apart over informeren. In 2026 zien we een groot nadeel in deze categorie. Dit wordt met name veroorzaakt door een voorgenomen verlaging van de Algemene Uitkering. Tot slot is het besluit om € 500.000 beschikbaar te stellen voor het raadswerkprogramma in 2022-2025 in deze categorie opgenomen.

Uitzettingen bestaand beleid

In deze categorie is sprake van aanvullend benodigde middelen voor het uitvoeren van bestaand beleid met nieuwe beleidsimpulsen. De meest omvangrijke post in deze categorie is de herijking van de Jeugdbegroting (exclusief inflatie), waarvoor we een realistisch budget beschikbaar willen stellen. Tegelijkertijd is in de hervormingsagenda Jeugd een besparingspotentieel opgenomen die samenhangt met nog uit te werken maatregelen. Door onduidelijkheden rondom deze uitwerking is het realiseren van de besparing onzeker. We hebben daar immers richtlijnen vanuit het Rijk voor nodig die tot op heden ontbreken. Desondanks nemen we de potentiële besparing wel mee in de begroting en houden we rekening met de onzekerheid die hiermee samenhangt in de risicoparagraaf. Daarnaast is het nieuwe beleidsplan van de Gemeentelijke Kredietbank een uitzetting van bestaand beleid. Net als de aanpak van de wachtlijst van Beschut Werk. Ook voor het omgaan met de lastige situatie op de arbeidsmarkt trekken we extra middelen uit, omdat we merken dat het voor sommige posities lastig is om goed gekwalificeerd personeel te werven. Tot slot vallen nieuwe- en vervangingsinvesteringen onder deze categorie.

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Herijking begroting Jeugd	-2.346	-2.877	-3.494	
Hervormingsagenda Jeugd	800	1.060	1.560	
Beleidsplan Kredietbank	-131	-141	-131	-141
Aanpak wachtlijst Beschut Werk	-23	-73	-123	-173
Arbeidsmarkt en recruitment	-367	-148	-114	-115
Lasten vervangingsinvesteringen		-350	-345	-342
Lasten nieuwe investeringen		-150	-155	-158
Saldo	**-2.067**	**-2.679**	**-2.802**	**-929**

Ambities

De categorie uitwerkopgaven bevat nieuw voorgesteld beleid. Deze categorie is beperkt en bevat voornamelijk een aantal visies in lijn met onze ambities. Zoals eerder benoemd willen wij samen met uw raad invulling geven aan de uitwerking hiervan. Daarnaast is een 12,5% bijdrage voor de fiets-wandelbrug Foxhol opgenomen. Met deze brug maken we de natuur weer bereikbaar voor onze inwoners. Tot slot valt een bijdrage aan een uitwisselprogramma voor landbouwproblematiek en grondgebruik (EU-subsidie Buffer+) in deze categorie. Naast kennis op het gebied van landbouw en grondgebruik, geeft dit ook meer inzicht in beschikbare EU-middelen en -programma's.

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Visie vrijetijdseconomie	-250	-231	-336	-306
Opstellen bedrijventerreinenvisie	-50			
Woonvisie en uitvoering	-75	-104	-104	-104
Strategische agenda landbouw	-25			
Fiets-wandelbrug Foxhol	0	-20	-20	-20
EU-subsidie Buffer+	-25	-25	-25	-25
Saldo	**-425**	**-380**	**-485**	**-455**

Aanvullende indexatie

Een belangrijk thema in deze begroting is de wijze waarop we omgaan met inflatie. Het bepalen van een reëel inflatiepercentage is niet eenvoudig. We hebben geen glazen bol en zijn genoodzaakt om inschattingen te maken over hoe dit zich in de toekomst ontwikkelt. Een goed en eenvoudig handvat is het inflatiepercentage vanuit het Centraal Plan Bureau. We hebben de gevoeligheid van onze budgetten in kaart gebracht. De berekende inflatie ligt aanmerkelijk hoger dan de stelposten die we hiervoor in het overdrachtsdocument en de Voorjaarsnota hebben opgenomen. Daarnaast hebben we de inflatie voor Jeugd apart doorgerekend bij de herijking van de budgetten. We zien dat de inflatie zich op dit domein anders ontwikkelt.

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Aanvullende inflatie excl. Jeugd	-4.075	-5.586	-7.352	-9.737
Inflatie Jeugd	-972	-1.080	-1.123	
Saldo	**-5.047**	**-6.666**	**-8.475**	**-9.737**

Hoe de inflatie zich daadwerkelijk ontwikkelt is onzeker. We zullen dit nauwlettend in de gaten moeten houden en waar nodig bijsturen. Ook in positieve zin door keuzes te maken.

Een sluitende begroting 2023-2025, aandachtspunt 2026

Ondanks de onzekere en financieel spannende tijden laat de begroting in 2023-2025 een positief resultaat zien en biedt ruimte om een aantal van onze ambities in te vullen. Voor 2026 zien we een tekort. We hopen dat het Rijk ons spoedig meer duidelijkheid geeft over de mogelijke dekking van onze kosten. Bij de septembercirculaire heeft het Rijk een eerste aanzet gedaan door voor alle gemeenten samen € 1 miljard beschikbaar te stellen. De aanvullende middelen die wij hiervan ontvangen zullen niet het gehele tekort voor 2026 wegnemen. Er zijn echter nog een aantal jaren te

gaan tot de vaststelling van de begroting 2026. We gaan ervanuit dat het Rijk en gemeenten tegen die tijd gezamenlijk een oplossing hebben gevonden.

Voor nu willen we benadrukken dat we in onze collegeperiode middelen tot onze beschikking hebben om samen met uw raad en onze inwoners aan de slag gaan om het leven in Midden-Groningen nog prettiger te maken.

1.2 Begroting in één oogopslag

Inkomsten.
Waar komt het geld vandaan.

Rijk	
Uitkeringen	€ 163.971
Inkomensondersteuning	€ 28.835
Subtotaal	**€ 192.806**
Andere inkomstenbronnen	
Opbrengsten uit grondverkopen	€ 6.797
Verhuur	€ 1.356
Overig	€ 16.726
Subtotaal	**€ 24.879**
Lokale heffingen	
Onroerendzaakbelasting (OZB)	€ 21.487
Rioolheffing	€ 5.593
Afvalstoffenheffing	€ 6.797
Toeristenbelasting	€ 300
Overig	€ 2.753
Subtotaal	**€ 36.930**
Totaal	**€ 254.615**

Uitgaven.
Waar is het geld naar toe gegaan.

Economische ontwikkeling	€ 9.761
Openbaar groen en openlucht recreatie	€ 5.512
Milieubeheer, afval en riolering	€ 13.738
Integrale veiligheid	€ 6.436
Onderwijs	€ 11.492
Sport en vrije tijd	€ 4.717
Wet maatschappelijke ondersteuning Wmo	€ 21.843
Bestuur en dienstverlening	€ 36.316
Jeugd en ouderen	€ 32.815
Inkomensondersteuning	€ 38.012
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	€ 16.277
Samenkracht en burgerparticipatie	€ 23.889
Cultuur	€ 6.269
Overig	€ 13.004
Gevolgen gas- en zoutwinning	€ 14.438
Totaal	**€ 254.519**

Gemeentelijke tarieven in 2023	
OZB	€ 524
Afvalstoffenheffing	€ 247
Rioolheffing	€ 190

Totale inkomsten	**€ 254.615**
Totale uitgaven	**€ 254.519**
Resultaat	**€ 96**

1.3 Samenstelling college en gemeenteraad

Samenstelling College 2022-2025

Meer informatie over het college, waaronder de portefeuilleverdeling treft u aan via deze link

Samenstelling Gemeenteraad 2022-2025

Meer informatie over de samenstelling van de raad treft u aan via deze link

Partij	Aantal zetels
GemeenteBelangen Midden-Groningen	8
Boer & Burger Partij Midden Groningen	5
PvdA	4
SP	3
CDA	3
ChristenUnie	3
VVD	2
GroenLinks	2
D66	2
BBB-LMG	1
Totaal	33

2.1 Programma Dorpen en wijken

2.1.0 Inleiding

Visie
Onze gemeente is een verband van vitale, lokale gemeenschappen, bestaande uit de inwoners van dorpen, kernen en wijken. Onze inwoners ontmoeten elkaar op het sportveld, in de kerk, het dorpshuis en bij vrijwilligerswerk. Al deze gemeenschappen hebben hun eigen identiteit. In het ene dorp zijn de inwoners bijvoorbeeld zeer maatschappelijk actief, in het andere leven inwoners meer hun eigen leven, maar overal kennen mensen elkaar en voelen zij zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de leefbaarheid in hun directe omgeving. De gemeente is eerst en vooral bondgenoot van inwoners in het vergroten van de leefbaarheid. Leefbare dorpen en kernen dragen direct bij aan het welbevinden van onze inwoners en de sociale veerkracht van de diverse lokale gemeenschappen in onze gemeente.

Doelstelling
Binnen het programma Dorpen en Wijken zetten wij in op zelfredzame en leefbare dorpen en kernen. Dat betekent dorpen en kernen die volop mogelijkheden bieden aan onze inwoners om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien. Maar ook dat onze inwoners de omgeving ervaren als schoon, heel en veilig. We werken nauw samen met inwoners en organisaties om de leefbaarheid in de gemeente te vergroten. Dat kan op iedere plek anders vorm krijgen, omdat geen dorp, wijk of buurt hetzelfde is. Ons uitgangspunt is dat we in onze aanpak de zeggenschap en het eigenaarschap van onze inwoners stimuleren en ondersteunen. Activiteiten op het gebied van sport, cultuur, educatie en activiteiten voor specifieke doelgroepen als jongeren en ouderen dragen wezenlijk bij aan leefbaarheid in de dorpen en wijken. Ze geven kleur en identiteit en stimuleren ontmoeting en samen bezig zijn. Ontmoeting vindt vaak plaats in maatschappelijke accommodaties. We willen dan ook dat ieder dorp beschikt over een gelegenheid of voorziening om elkaar te kunnen ontmoeten. Ons streven is om de voorzieningen die van belang zijn voor het dagelijks leven, zo dicht mogelijk bij mensen te brengen of te zorgen dat deze goed bereikbaar zijn. Ook de openbare ruimte is van wezenlijk belang voor de identiteit van een dorp of wijk en het woonplezier van onze inwoners. We vergroten de leefbaarheid door meer zeggenschap en zelfbeheer aan inwoners te geven op bijvoorbeeld het groen in de wijk. De gemeente blijft staan voor een afgesproken niveau.

Zoals benoemd in ons collegeakkoord “Samen aan de slag!” zetten we ons in voor:

- Onze inwoners op het gebied van dienstverlening, gebiedsgericht werken, participatie en het beheer van de openbare ruimte;
- Toegankelijkheid van sport en cultuur. Iedereen doet mee;
- Een prettige woon, werk en leefomgeving.

Opbouw programma Dorpen en Wijken
Het programma Dorpen en Wijken bestaat uit de volgende beleidsonderwerpen:

1. Het versterken van de sociale binding;
2. Huisvesting voor sociaal maatschappelijke activiteiten;
3. Deelname aan het maatschappelijk leven;
4. Sport en Bewegen;
5. Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven;
6. Fysieke leefbaarheid.

2.1.1 Het versterken van de sociale cohesie

Inleiding

We geven actieve inwoners invloed op hun dorp of wijk als ze zich inzetten voor de kwaliteit van leven in hun dorp of wijk. We geven die invloed met subsidies, door samen te werken en door hen op weg te helpen met een plan of idee. We helpen inwoners op die manier met

bewonersparticipatie. Maar ook dat we als gemeente meedoen met een initiatief van inwoners; overheidsparticipatie.

We werken samen met actieve bewoners om hun initiatief van de grond te krijgen. We geven advies welke subsidie het beste past bij het idee en hoe je die subsidie aanvraagt. We helpen de bewoners ook met het leggen van contacten met organisaties of personen die ze nodig hebben om verder te komen. We geven met de dorps- en wijkbudgetten inwonersgroepen directe zeggenschap over hun leefomgeving.

We ondersteunen met het leefbaarheidsfonds activiteiten die de leefbaarheid verbeteren in een dorp, buurt of straat. Daarmee bedoelen wij dat mensen elkaar spreken, een band met elkaar opbouwen en elkaar helpen als dat nodig is. Dat gaat vaak met kleine activiteiten in de eigen straat en soms met activiteiten die bezoekers uit de hele gemeente trekken. We ondersteunen met het co-financieringsfonds grotere activiteiten die niet passen bij het leefbaarheidsfonds. Het is een subsidie die moet worden gecombineerd met een andere subsidie of financiële bijdrage. We ondersteunen daarmee activiteiten voor een actieve, sfeervolle en levendige gemeente. Ook ondersteunen we aanvragen om accommodaties openbaar toegankelijk te maken, zoals een dorps- of wijkhuis of een multifunctioneel gebouw.

We voeren deze acties uit met de Gebiedsregisseurs en de Gebiedswethouders als eerste aanspreekpunt voor actieve inwoners van dorpen en wijken. We werken samen met iedereen die wat kan bijdragen aan een initiatief, zoals de gebiedsbeheerder, het initiatievenloket, de opbouwwerker, de wijkagent en de jongerenwerker.

Ambities

We hebben de ambitie om actieve inwoners zoveel mogelijk invloed te geven op de leefbaarheid in hun dorp of wijk. Dat versterkt de sociale samenhang in dorpen en wijken.

Trends en ontwikkeling

We zien als eerste dat de initiatieven vanuit dorpen en wijken door de coronapandemie zijn beïnvloed.

We zien als tweede dat het NPG (Nationaal Programma Groningen) grote invloed kan hebben op het verbeteren van de leefbaarheid in dorpen en wijken. De Gemeenteraad heeft NPG-geld vrijgemaakt voor dorpen en wijken om een plan voor hun dorp of wijk te maken. Er is ook geld om plannen uit te voeren.

We zien als derde dat in 2023 de 'instandhoudingssubsidie' voor dorp- en wijk-organisaties gelijk is geworden in heel Midden-Groningen. Dat is nog niet het geval voor de activiteitenbudgetten (voormalig Menterwolde) en de wijkbudgetten (voormaling Hoogezand-Sappemeer).

We zien als vierde dat er nieuw beleid zal worden vastgesteld voor het gebiedsgericht werken en voor participatie. De gemeenteraad en het college van B&W willen die manier van werken verder ontwikkelen en daarbij maatwerk leveren.

Doelstellingen

a. Invloed geven van inwoners op leven in dorp of wijk

We geven actieve inwoners invloed op hun dorp of wijk als ze zich inzetten voor de kwaliteit van leven in hun dorp of wijk.

Acties

Invloed geven aan actieve bewonersgroepen

Omschrijving (toelichting)

Wij geven invloed door actieve bewoners(groepen) te ondersteunen met subsidies, met advies en door met hen samen te werken

Wij geven actieve bewoners(groepen) invloed met subsidies van de gemeente Midden-Groningen: het leefbaarheidsfonds, het co-financieringsfonds en de wijk- en dorpsbudgetten

We geven actieve bewoners(groepen) advies over andere subsidies die hen kunnen helpen om hun plan voor elkaar te krijgen, zoals
subsidies van het Nationaal Programma Groningen, de Provincie of subsidie fondsen.

We brengen actieve bewoners(groepen) met elkaar in contact zodat ze elkaar spreken, een band met elkaar opbouwen en elkaar helpen als dat nodig is. Wij brengen actieve inwoners in contact met het Initiatievenloket
als hun initiatief iets gaat veranderen aan de openbare ruimte van de gemeente.

2.1.2 Huisvesting voor sociaal maatschappelijke activiteiten

Inleiding

Maatschappelijk vastgoed
De vastgoedportefeuille van de gemeente Midden-Groningen bestaat uit ongeveer 170 objecten. Dit zijn naast het huis van cultuur en bestuur bijvoorbeeld ook gemalen en strategische aankopen. De portefeuille is onderverdeeld in deelportefeuilles om per portefeuille specifiek beleid te kunnen vormen. Een van de belangrijkste deelportefeuilles is het maatschappelijk vastgoed. Het maatschappelijk vastgoed is vastgoed waarin maatschappelijke voorzieningen zijn gehuisvest.
Het uitgangspunt voor maatschappelijk vastgoed is dat een gebouw geen doel op zich is. Een gebouw heeft een maatschappelijke waarde door de activiteiten die erin plaatsvinden. En die activiteiten worden door de gebruikers georganiseerd. De gemeente kan die activiteiten ondersteunen door middel van subsidies. De activiteiten zijn niet per definitie altijd gehuisvest in vastgoed van de gemeente. Ook de realisatie en voorziening van de gebouwen hoeft niet altijd door de gemeente plaats te vinden.

Beleid
Deze vastgoedportefeuille van de gemeente Midden-Groningen is zeer divers en er wordt op heel veel verschillende manieren mee omgegaan. Er is, mede door de herindeling, een groot verschil in exploitatie, subsidiëring en andere vormen van ondersteuning van deze accommodaties. De gemeente wil hier meer eenheid in aanbrengen. De huidige situatie verschilt per dorpshuis, sportaccommodatie en gebruiker en varieert van volledig verzelfstandigd tot volledig in gemeentelijk beheer. Ook het (ver)huurbeleid vertoont enorme verschillen. Een kostprijsdekkende huur komt bijna niet voor. Vaak is er sprake van indirecte subsidiëring, doordat de gemeente inzet van professionals en/of activiteiten en/of (groot) onderhoud bekostigt.

Op 14 februari 2019 heeft de raad het rekenkameronderzoek naar het gemeentelijk vastgoed en het vastgoedbeleid vastgesteld. Op basis van de uitkomsten heeft de rekenkamer aanbevelingen gedaan om het beleid en het beheer van vastgoed in Midden-Groningen te verbeteren. Het opvolgingsonderzoek van de rekenkamercommissie uit 2020 bevestigt dat vrijwel alle aanbevelingen zijn opgepakt of in uitvoering zijn.
Een van de belangrijkste aanbevelingen dat in uitvoering is, is het beleid met betrekking tot voorzieningen en vastgoed. In het rekenkameronderzoek is geconstateerd dat de beleidsmatige borging van de inzet van vastgoed ontbreekt. De rekenkamer heeft aanbevolen beleid voor voorzieningen en vastgoed te ontwikkelen en vast te stellen. Ons doel is om:

1. meer grip op het vastgoed te krijgen (eigendom van de gemeente);
2. te komen tot een effectieve(re) en efficiënte(re) inzet van vastgoed;
3. voorzieningen- en accommodatiebeleid te ontwikkelen.

Met de ‘aanbevelingen 1 en 2’ is in 2021 een start gemaakt en hebben in 2022 een vervolg gekregen. Het gaat hierbij vooral om het formuleren van inhoudelijk beleid en het maken van duidelijke keuzes in ondersteuning van (gebruikers van) voorzieningen.

De volgende stap in het proces is het uitwerken van het beleid. Dit gebeurt in deelprojecten: consequenties van het beleid brengen we per accommodatie en/of voorziening in beeld. We doen dit in samenwerking met het veld en de gemeenteraad. Pas daarna neemt de gemeente besluiten.

De kadernota uit 2021 was de eerste stap naar de vorming van beleid. De input van de raad dient als een van de handvatten voor de uitwerking op projectniveau. Ook ‘het veld’ wordt betrokken. Hiervoor is een klankbordgroep in het leven geroepen, bestaande uit een afvaardiging van bestuurders van de dorps- en wijkcentra in Midden-Groningen. De deelprojecten zijn in 2022 verder

uitgewerkt en ter besluitvorming aan de raad aangeboden. In 2023 gaan we aan de slag met de genomen besluiten.

In beweging
De vastgoedportefeuille van de gemeente Midden-Groningen is in beweging. Diverse projecten en programma's hebben als gevolg dat er door vervangende huisvesting vastgoed vrijvalt en buitengebruik komt. Het betreft hier voornamelijk schoolgebouwen die door realisatie van multifunctionele accommodaties en kindcentra hun functie verliezen. In 2021 is het traject voor sloop en locatieontwikkeling voor een aantal gebouwen ingezet. Ook in 2023 wordt dit traject verder voortgezet.

Ambities

De inwoners steeds meer eigen verantwoordelijkheid en zeggenschap geven over de leefbaarheid om op die manier de eigenheid en vitaliteit in de dorpen en wijken te behouden.

Trends en ontwikkelingen

De huidige maatschappij gaat steeds meer uit van eigen verantwoordelijkheid en versterking van de zelfredzaamheid van de inwoners.

Doelstellingen

a. Beleid vaststellen voor voorzieningen en vastgoed

Acties

Uitwerken van beleid
Omschrijving (toelichting)

Het uitwerken van het beleid. Dit gebeurt in deelprojecten: consequenties van het beleid brengen we per accommodatie en/of voorziening in beeld. We doen dit in samenwerking met het veld en de gemeenteraad. De deelprojecten werken we in 2022 verder uit en brengen we vervolgens ter besluitvorming.

2.1.3 Deelname aan het maatschappelijk leven

Inleiding

In dit hoofdstuk zijn verschillende beleidsonderdelen samengebracht. Elk draagt bij aan de identiteit, kracht en eigenheid van onze gemeente: cultuur, archeologie en erfgoed & monumentenzorg. Onze gemeente is heel divers. Op allerlei gebieden verschillen onze inwoners van elkaar. Toch zijn er ook onderdelen die de verbondenheid versterken. Cultuur en erfgoed bieden identiteit en herkenbaarheid. Inwoners voelen zich thuis in hun omgeving en zijn er trots op. Dit versterkt en verbindt de samenleving en geeft zo sociale veerkracht. Cultuur is er om actief en passief aan deel te nemen. Zelf kunst maken of naar kijken en luisteren, is een waardevolle toevoeging aan het dagelijks leven.

Het is de moeite waard om bovengenoemde waarden te behouden en te verspreiden. Dan kan elke inwoner er kennis van nemen. We beginnen daar al mee op scholen door erfgoedlessen. Ook voor bezoekers en toeristen is cultuur en erfgoed belangrijk. Door monumenten en cultuuractiviteiten te bezoeken maken toeristen kennis met de geschiedenis van de dorpen en onze streek.

Ambities

Erfgoed, archeologie en cultuur vertellen onze geschiedenis en bepalen wie we zijn. Het is belangrijk om dat te stimuleren, te bewaren en te beschermen. Ze dragen bij aan de eigenwaarde, veerkracht en het thuisgevoel van onze inwoners. We zetten ons daarom in voor instandhouding, bescherming en brede bekendmaking ervan.
Leerlingen op basis- en middelbare scholen volgen cultuur- en erfgoedlessen. Hierdoor krijgen ze kennis over hun eigen leefomgeving. Dit versterkt de band met onze gemeente. Cultuuronderwijs onder- en na schooltijd maakt kinderen creatiever.

Trends en ontwikkelingen

- Corona heeft voor cultuur veel nadelige gevolgen gehad. Meer dan een jaar lag het cultuurleven stil. Nu wordt de draad weer opgepakt. Het publiek komt langzaamaan weer terug. Culturele verenigingen en organisaties komen weer met eigen voorstellingen en producties. Dat vergroot de leefbaarheid in de dorpen;
- Om het cultuurleven weer op gang te brengen is wel extra ondersteuning nodig. Dat gaat verder dan het alleen maar vergoeden van de geleden coronaschade Aardbevingen door gaswinning zorgen ervoor dat wij extra aandacht moeten besteden aan archeologie en gebouwd erfgoed;
- De versterkingsoperatie zorgt voor een forse toename van vergunningaanvragen. Deze zijn nodig voor het versterken van monumenten en karakteristieke gebouwen. We zien erop toe dat de versterkingsmaatregelen de cultuurhistorische waarde van de erfgoedpanden niet aantast;
- De gemeente moet veel archeologische onderzoeken beoordelen. Er vindt veel graafwerk plaats in gebieden die archeologisch beschermd zijn. Bijvoorbeeld voor de aanleg van kabels en leidingen in en naar de zonneparken en bij het versterken van funderingen van oude boerderijen;
- De gemeente heeft in de openbare ruimte vele beeldende kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten. Deze zijn beoordeeld en worden opgeknapt en onderhouden.

Doelstellingen

a. Cultuurkadernota verder uitvoeren de komende beleidsperiode

In de Kadernota Cultuur 2021-2024 staan drie onderdelen centraal: jeugd & educatie, cultuurdeelname voor iedereen en actieve koppeling met toerisme & recreatie. Deze onderdelen worden door onze cultuurorganisaties uitgewerkt in de uitvoering. De cultuurpijlers van Midden-Groningen zijn: Kielzog Theater, Muziekschool en Kunstwerkplaats & de bibliotheekorganisatie Biblionet & museumborg Fraeylema. Met deze drie worden de komende beleidsperiode afspraken gemaakt om de gemeentelijke cultuurbeleidsdoelen te realiseren.

We willen alle inwoners van geheel Midden-Groningen actief betrekken bij kunst, cultuur en erfgoed. Juist ook de groep die in relatieve achterstand verkeert. Met het accent op de (school) jeugd worden ook ouders en de volwassen omgeving van de kinderen meegenomen. Zo worden cultuur en erfgoed van en voor iedereen.

Lessen in kunst en cultuur op school (en na schooltijd) brengen creativiteit in het onderwijs. Jongeren leren om op een originele manier naar hun omgeving te kijken. Daarmee komen ze tot creatieve oplossingen. De aanbieders van deze lessen werken nauw samen met het onderwijs. Het gaat om maatwerk. Hierbij wordt waar mogelijk ook gewerkt vanuit het Nationaal Programma Groningen project "Tijd voor Toekomst". Ook op andere manieren worden jongeren uitgedaagd om hun eigen cultuurinvulling vorm te geven. Dit kan in het Nationaal Programma Groningen project "Jongeren pitchen voor Projecten". Hierdoor worden kunst en cultuur een vanzelfsprekend onderdeel van hun dagelijks leven.

Cultuur is van en voor iedereen. Elke inwoner kan altijd deelnemen aan cultuur om zich te vormen en te vermaken. Als er drempels zijn, dan willen we die wegnemen. Dat kan door tegemoetkoming in lesgeld voor cultuurles of subsidies voor activiteiten. Cultuur komt voor in het sociaal domein bij het ouderen-, minderheden- en achterstandbeleid.

Midden-Groningen heeft grote mogelijkheden voor recreanten en toeristen. De aantrekkelijkheid wordt mede gevormd door monumentale dorpen en bezienswaardigheden, cultuuractiviteiten, exposities en evenementen, festivals en dergelijke. Marketing Midden-Groningen promoot cultuur actief in hun evenementenkalender en in cultuurroutes.

Acties

Met NPG projecten het cultuurveld versterken op gebied van jongerencultuur en cultuur-educatie

Omschrijving (toelichting)

'Jongeren Pitchen voor Cultuurprojecten' is een 5-jarig project. Het Nationaal Programma Groningen financiert het project. De organisatie is in handen van de cultuurcoach van Kielzog. Samen met jongerenwerk van Kwartier daagt men jongeren uit om ideeën in te dienen. De winnende ideeën voeren ze uit met hulp van professionele coaches van cultuurorganisaties.

Doelstellingen

b. Cultuur in Kielzog Theater, Muziekschool en Kunstwerkplaats

Stichting Kielzog ontvangt jaarlijks subsidie voor een compleet professioneel en gevarieerd cultuuraanbod. Het gaat hierbij om podiumkunsten om te bezoeken, maar ook om zelf kunst te maken. Hiervoor kan men terecht bij de Muziekschool en de Kunstwerkplaats. Daarnaast biedt Kielzog als partner een zalencomplex met professionele begeleiding voor amateurbespelers. Hier wordt talent ontdekt op alle niveaus. Dat gebeurt ook in de projecten en evenementen die Kielzog organiseert. Met Kielzog is de afspraak gemaakt dat deze activiteiten steeds meer buiten de hoofdvestiging in dorpen en wijken gebeurt.

Bij Stichting Kielzog werken drie cultuurcoaches op het gebied van onderwijs, sociaal domein en amateurverenigingen. Zij vormen met raad en daad de schakel in het culturele veld tussen idee en uitvoering. Op deze manier komt cultuur dicht bij de mensen. Dat geldt ook voor inwoners die minder bekend zijn met cultuur. Voor hen kan kunst en cultuur meer betekenen in hun dagelijks leven.

Kielzog organiseert jaarlijks ongeveer 65.000 ‘cultuurbezoeken' met: 70 professionele voorstellingen, 60 culturele verhuringen, wekelijks 1.000 cursisten (muziek, beeldend, dans, theater) en 8.600 leerlingen op school (BO en VO).

Kielzog zet zich extra in om ook buiten de hoofdvestiging in Hoogezand kunst en cultuur aan te bieden. Dat geldt voor personen, maar ook voor amateurverenigingen zoals koren, toneel- en muziekverenigingen die met raad en daad worden bijgestaan.

Doelstellingen

c. Bibliotheek ontwikkelt taal, cultuur, lezen en digitale vaardigheden

Biblionet ontvangt jaarlijks een subsidie voor bibliotheekactiviteiten in de breedste zin des woords in de vestigingen in Hoogezand, Harkstede, Siddeburen, Slochteren, Noordbroek en Zuidbroek. Daarnaast is de bibliotheek onder andere actief op basisscholen, in het voortgezet onderwijs, op consultatiebureaus en in de kinderopvang. Ook ontwikkelt zij steeds meer activiteiten dichtbij inwoners op verschillende plekken in onze gemeente, zodat zij meer mensen bereikt.

De dienstverlening van de bibliotheek richt zich op de volgende onderdelen:

- Het is de fysieke plek waar inwoners kunnen halen wat ze nodig hebben om mee te doen in de samenleving en waar ze zich kunnen blijven ontwikkelen;
- Taalbevordering en ontwikkelen leesplezier van kinderen van 0 t/m 18 jaar;
- Werken aan geletterdheid van volwassenen;
- Meedoen in de samenleving door het ontwikkelen van digitale vaardigheden van inwoners.

Biblionet en gemeente gaan op basis van het huisvestingsrapport van Biblionet in gesprek met inwoners van Noordbroek en Harkstede om te onderzoeken of aanpassing van dienstverlening gewenst is.

Doelstellingen

d. Het historisch erfgoed Fraeylemaborg openstellen.

De Fraeylemaborg is een provinciaal gesubsidieerd museum, dat gemeentelijk ook structureel subsidie krijgt. Jaarlijks komen zo'n 40.000 bezoekers naar de borg en 60.000 naar de monumentale Engelse landschapstuin. De borg heeft een bovenlokale functie, bezoekers komen van heinde en verre. De monumentale borg toont het lokale verleden, maar organiseert ook bovenlokale

hedendaagse kunstexposities en evenementen. De Fraeylemaborg is voor kleine, niet professionele musea in de gemeente een professionele vraagbaak.

Acties

Met Stichting Fraeylemaborg meerjarige subsidie-afspraken maken zoals die in de Kadernota Cultuur zijn verwoord.

Omschrijving (toelichting)

De afspraken met Fraeylemaborg vastleggen als het gaat om subsidievoorwaarden.

Doelstellingen

e. Aanpak achterstallig onderhoud beeldende kunst en gedenktekens/monumenten

Beeldende kunst markeert plaatsen in de openbare ruimte. Het draagt bij aan de herkenbaarheid en lokale identiteit van onze dorpen en wijken. Het helpt je te weten waar je bent en past bij waar je bent. Gedenktekens en oorlogsmonumenten doen dit ook en zijn ook plaatsen van herdenking, bezinning en troost. We hebben zo'n 100 beeldende kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten die in de openbare ruimte staan. Veel van deze beelden zijn jarenlang niet onderhouden of opgeknapt. In 2019 en 2020 hebben we de beelden laten beoordelen. Daarna is in 2021 en 2022 een begin gemaakt met het onderhouden en opknappen van de kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten. In 2023 gaan we meer kunstwerken opknappen en gewoon onderhoud uitvoeren. Hiermee verbeteren we de kwaliteit van de gebouwde omgeving. Daarnaast willen we het onderhoud van de beelden verbeteren.

Indicatoren

We willen 6 kunstwerken opknappen.

Acties

Onderhoud en restauratie beeldende kunst en monumenten

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

f. Uitvoering geven aan het Erfgoedprogramma

We hebben in 2020 samen met Rijk, provincie, NCG en de andere Groninger gemeenten het vernieuwde Erfgoedprogramma vastgesteld. In dit Erfgoedprogramma hebben we aangegeven hoe we ons Groninger erfgoed willen behouden, beschermen en ontwikkelen. We gaan in 2023 verder uitvoering geven aan deze ambities. Hiertoe gaan we de volgende activiteiten uitvoeren.

- We gaan de laatste fase van het project om nieuwe gemeentelijke monumenten aan te wijzen afronden. We bezoeken eigenaren van nieuw aan te wijzen monumenten thuis en geven uitleg;
- We gaan verder met het maken van een gemeentelijke kerkenvisie, hiervoor hebben we een bijdrage van het Rijk gekregen. Het doel hiervan is om waardevolle kerkgebouwen die leeg komen te staan een nieuwe toekomst te kunnen geven. We beginnen met een inventarisatie van alle kerken in de gemeente zodat we weten welke kerken het meest waardevol zijn;
- We gaan verder werken aan lokale NPG-erfgoed projecten;
- We gaan onderzoeken hoe erfgoed toekomstbestendig en duurzaam kan worden gemaakt. We willen eigenaren van erfgoedpanden ondersteunen met advisering en financiering;
- We hebben een eigen gemeentelijke Erfgoedcommissie die onder andere adviseert over bouwaanvragen van monumenten;
- We promoten monumenten en de historie van de gemeente voor een breed publiek tijdens de Open Monumentendag in samenwerking met het Comité Open Monumentendag;

- We communiceren over erfgoed op de gemeentelijke website, hier is bijvoorbeeld het monumentenregister te vinden.

Indicatoren
Aantal adviezen erfgoed commissie

Acties

Uitvoering geven aan lokaal NPG erfgoed project Toekomstbestendig Cultureel Erfgoed
Omschrijving (toelichting)

In 2021 heeft de gemeenteraad het project Toekomstbestendig Cultureel Erfgoed vastgesteld. Wij hebben hiervoor in 2022 een subsidieregeling gemaakt zodat we een vergoeding kunnen geven aan eigenaren van rijks- en gemeentelijke monumenten die hun monument open stellen voor publiek.

Verlenen van onderhouds- en restauratiesubsidies
Omschrijving (toelichting)

We hebben een jaarlijks budget van €100.000 om een subsidie voor onderhoud of restauratie te verlenen aan eigenaren van gemeentelijke monumenten.

Doelstellingen

g. Beschermen archeologische waarden
Gemeente bevoegd gezag

Als je in de grond gaat graven, bepaalt de erfgoedwet dat getoetst moet worden of daarmee archeologische waarden verloren kunnen gaan. De regels die daarvoor gelden staan in bestemmingsplannen of de erfgoedverordening. Op basis van die regels bepaalt de gemeente of archeologisch onderzoek nodig is en wat de gevolgen van het archeologisch onderzoek zijn. Voor archeologische beoordelingen schakelt de gemeente de archeologen van Libau in. De gemeenteraad heeft op 23 april 2020 de beleidsnota archeologie vastgesteld. De beleidsnota beschrijft welke archeologische waarden de gemeente in bestemmingsplannen (omgevingsplannen) en de erfgoedverordening wil beschermen. De beleidsnota beschrijft de bewoningsgeschiedenis van de gemeente Midden-Groningen vanaf de prehistorie tot nu. Op kaarten staat aangegeven welke sporen in de grond zijn gevonden van mensen die hier vroeger leefden, of waar die sporen nog te verwachten zijn.

Inwoners betrekken

Wij willen zo veel mogelijk bekendheid geven aan de resultaten van archeologisch onderzoek en opgravingen. Als inwoners weten wat de geschiedenis is van hun woonomgeving, kan dat de eigenwaarde, veerkracht en het thuisgevoel van onze inwoners vergroten. We willen de bekendheid vergroten door:

- informatie over archeologie op de website;
- publieksfolders over bijzondere onderzoeken en opgravingen;
- (school)excursies bij opgravingen;
- contact onderhouden met historische verenigingen/buurtverenigingen.

Omdat wij prioriteit geven aan de verplichte gemeentelijke taken, is hier nog weinig aandacht aan besteed.

Indicatoren
Aantal besluiten op archeologische rapporten die aan de gemeente worden voorgelegd.

De gemeente is bevoegd gezag voor het beoordelen van archeologische onderzoeken en programma's van eisen (pve's) bij opgravingen.

Acties

Uitvoeren archeologische toets
Omschrijving (toelichting)

Beoordelen noodzaak archeologisch onderzoek

Beoordelen archeologische onderzoeken en Programma's van Eisen

Informatie over archeologische waarden in de gemeente actueel houden (onderzoeksresultaten verwerken op de archeologische waardenkaart)

Publicatie actuele archeologische waardenkaart op de website.

2.1.4 Sport en bewegen

Inleiding

Iedere week zijn duizenden mensen in de gemeente actief betrokken bij sport- en beweegactiviteiten, als beoefenaar, vrijwilliger of professional. De gemeente Midden-Groningen bouwt aan een gemeente waarin sporten en bewegen voor iedereen leuk en mogelijk is. We willen er zijn voor alle inwoners en in het bijzonder voor de mensen die kwetsbaar zijn, zodat ook zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en een betekenisvol en gelukkig leven kunnen leiden. Sport en bewegen leveren daaraan een noodzakelijke bijdrage.

Ambities

Iedereen in de gemeente Midden-Groningen kan een leven lang met plezier sporten en bewegen.

Trends en ontwikkelingen

De stijgende gemiddelde leeftijd heeft invloed voor de sportdeelname in onze gemeente. De aandacht voor het thema gezonde leefstijl neemt toe. Daarnaast veranderen de redenen voor mensen om te sporten. In onze gemeente ligt het percentage inwoners dat één keer per week of vaker sport onder het landelijk gemiddelde.

Doelstellingen

a. Het vergroten van het aandeel bewoners dat regelmatig sport en beweegt
We willen ervoor zorgen dat alle inwoners, met of zonder beperking, aan sport en bewegen kunnen doen. Daarom zetten we in op het aanmoedigen van voldoende beweging bij de jeugd, bij ouderen en bij kwetsbare groepen.

Indicatoren
Aantal inwoners bereikt met buurtsportcoachactiviteiten.

Betreft het aantal niet-unieke deelnemers aan buurtsportcoachactiviteiten, zoals wandelgroepen, naschoolse activiteiten etc.

Acties

Vanuit het lokaal sportakkoord maken we een kennismaking met verschillende sporten en cultuur mogelijk.
Omschrijving (toelichting)

Via de sport- en cultuurhopper kunnen inwoners deelnemen aan trainingen en bijzonder aanbod van sport- en cultuurverenigingen. Zo kunnen inwoners laagdrempelig kennismaken met verschillende sporten en culturele activiteiten.

Wij organiseren en ondersteunen wandelgroepen in meerdere dorpen als toegankelijk beweegaanbod voor ouderen en kwetsbare doelgroepen.
Omschrijving (toelichting)

Ouderen wandelen onder begeleiding. Dit zorgt voor beweging maar ook voor ontmoeting.

Wij zetten buurtsportcoaches om sport en bewegen onder te jeugd te stimuleren.
Omschrijving (toelichting)

De buurtsportcoaches begeleiden sportieve activiteiten op en rond scholen en in de wijk. Waar mogelijk betrekken de buurtsportcoaches ook sportverenigingen en andere maatschappelijke partijen bij hun activiteiten.

Doelstellingen

b. Het bevorderen van vitale en toekomstbestendige sportverenigingen
We willen sportverenigingen ondersteunen bij het ontwikkelen van een passend en innovatief sportaanbod voor verschillende doelgroepen. Daarnaast willen we verenigingen helpen de knelpunten of zwakke punten aan te pakken. Daarmee verbeteren we de kwaliteit van de sportverenigingen en het sportaanbod. Ook stelt dit verenigingen in staat om bij te dragen aan een toename in de sportdeelname.

Indicatoren
Aantal gesubsidieerde initiatieven vanuit het sportakkoord.

Weergeeft het aantal initiatieven dat is gefinancierd vanuit de subsidieregeling uit het lokaal sportakkoord.

Acties

Samen met sportverenigingen en andere partijen geven wij uitvoering aan het lokaal sportakkoord en ontplooien we initiatieven om verenigingen te versterken.
Omschrijving (toelichting)

Toekomstbestendige en goed georganiseerde sportaanbieders is een prominent thema in het lokaal sportakkoord.

Vanuit het lokaal sportakkoord zetten we een subsidieregeling op om (samenwerkings)initiatieven van sportverenigingen te stimuleren.
Omschrijving (toelichting)

Verenigingen kunnen subsidie aanvragen. Hoe meer samenwerking hoe hoger de subsidie.

Wij ondersteunen sportaanbieders bij het ontwikkelen van voldoende bestuurlijk en sporttechnisch kader door middel van de inzet van een verenigingsondersteuner.
Omschrijving (toelichting)

De verenigingsondersteuner adviseert verenigingen over samenwerking, beleid, en concrete acties.

Doelstellingen

c. Het harmoniseren van het accommodatiebeleid
Door de herindeling bestaan er grote verschillen in de afspraken met, en ondersteuning van, sportverenigingen met betrekking tot de sportaccommodaties. We willen de basis leggen voor het harmoniseren van het accommodatiebeleid en eerlijke en eenduidige afspraken maken met sportverenigingen. Daarmee werken we toe naar een toekomstbestendige sportinfrastructuur.

Acties

Wij gaan afspraken met binnen- en buitensportverenigingen over eigendom, beheer en onderhoud van accommodaties verder harmoniseren in goed overleg met de verenigingen.
Omschrijving (toelichting)

Het vastleggen van nieuwe afspraken corrigeert ongelijkheden tussen verenigingen.

Wij voeren innovaties door om onze sportaccommodaties te verbeteren en aantrekkelijker te maken.

Omschrijving (toelichting)

Zo wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van interactieve systemen in gymzalen. Op een innovatieve manier worden mensen uitgedaagd om te bewegen.

2.1.5 Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven

Inleiding

We willen de inwoners van Midden-Groningen een veilige woon- en leefomgeving bieden. De gemeente werkt daarbij nauw samen met veiligheidspartners als politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidsregio, RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum), inwoners, (maatschappelijke) instellingen, woningbouwcorporaties en ondernemers.
In 2021 is het Integraal Veiligheidsbeleid 2021-2024 ontwikkeld en vastgesteld. Hierin zijn vier belangrijke veiligheidsthema's opgenomen:

1. Aanpak georganiseerde en ondermijnende criminaliteit;
2. Effectieve verbinding veiligheid en zorg;
3. Veilige woon- en leefomgeving;
4. Maatschappelijke onrust of verdeeldheid bij overheidsbeslissingen.

Bij ondermijnende criminaliteit of ondermijning gaat het vrijwel altijd om misdaden die worden uitgevoerd in georganiseerd verband. Voorbeelden hiervan zijn: Georganiseerde drugscriminaliteit, fraude en misbruik in de vastgoedsector, witwassen en financieel-economische criminaliteit en mensenhandel.

Problemen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid komen vooral voor in wijken waar sprake is van een opeenstapeling van problemen zoals armoede, schulden, lage opleiding, wonen en (psychische) gezondheid. De uitzichtloosheid voor sommige gezinnen/inwoners maakt ze onder meer bevattelijk voor drugs en drugs-gerelateerde criminaliteit. Ook thuisprostitutie en prostitutie-gerelateerde criminaliteit kunnen voor deze inwoners een weg naar snel geld verdienen zijn. De gevolgen worden niet overzien. Binnen de kortste keren raken inwoners (met een extra risico voor jongeren) verstrikt in de criminaliteit. En als je eenmaal ín de fuik' zit is het lastig om eruit te komen.

Ambities

We versterken de sociale veiligheid door het voorkomen en tegengaan van criminaliteit, overlast en gevoelens die daarmee samenhangen. Dit doen we door uitvoering te geven aan het Integraal veiligheidsbeleid, de openbare orde te handhaven en een maatwerkgerichte aanpak te organiseren voor inwoners die erge overlast veroorzaken. We bevorderen de veiligheid en leefbaarheid op specifieke locaties en dragen zorg voor veilige evenementen. We bevorderen het veilig winkelen en ondernemen en willen woninginbraken voorkomen.

Trends en ontwikkelingen

Toenemend belang van aanpak ondermijnende criminaliteit
Ondermijnende criminaliteit, waarbij sprake is van een vermenging van de onderwereld en bovenwereld, bedreigt de veiligheid en betrouwbaarheid van onze samenleving. Ondermijnende criminaliteit is een groot maatschappelijk probleem. De noodzaak voor de aanpak, zowel landelijk als lokaal, is toegenomen.

Meer aandacht voor de verbinding tussen veiligheid en zorg
Het bevorderen van veiligheid en het tegengaan van overlast en criminaliteit is niet enkel een justitiële aangelegenheid. Het betreft namelijk vaak kwetsbare personen met een opeenstapeling van problemen met een zorg- en veiligheidscomponent: psychische klachten, verslavingen, niet mee kunnen komen in de maatschappij, verward gedrag, verstandelijke beperking. Oorzaken en gevolgen

lopen door elkaar heen. Er is vaak sprake van slachtoffer- en daderschap van overlast, geweld en ander crimineel gedrag.

Risico jonge aanwas
Criminele netwerken maken steeds meer gebruik van jongeren om allerlei hand- en spandiensten te verrichten. Daarbij lopen de jongeren, ook wel "jonge aanwas" genoemd, vaak de risico's. Terwijl de "daadwerkelijke criminelen" op veilige afstand blijven. Denk hierbij aan werkzaamheden als rondbrengen van pakketjes, drugshandel, werkzaamheden in hennepplantages, jeugdprostitutie, misbruik van bankpas en/of pincode, maar ook vormen van cybercriminaliteit.

Aandacht voor de kwetsbare wijken
In kwetsbare wijken kunnen bewoners betrokken raken bij (ondermijnende) criminaliteit vanwege een opeenstapeling van problemen. Uit een opgemaakt veiligheidsbeeld van Midden-Groningen komt naar voren dat de leefbaarheid en veiligheid in het stedelijk gebied onder druk staat.

De invloed van technologie en digitalisering neemt toe
De explosieve toename van digitale communicatie en verdere digitalisering van de samenleving leidt tot een toename van cybercriminaliteit. Niet alleen inwoners worden slachtoffer, cybercriminelen en hackers richten zich ook op bedrijven, (lokale) overheden en instellingen.

Maatschappelijke onrust
We zien maatschappelijke onrust rondom de gas- en zoutwinning, wind- en zonneparken, de stikstofproblematiek en corona. Er ontstaan steeds meer groepen in de samenleving die zich op diverse wijze laten horen. Het verspreiden van desinformatie kan leiden tot maatschappelijke ontwrichting en polarisatie: het versterken van tegenstellingen tussen (groepen) mensen.

Doelstellingen

a. Aanpak georganiseerde en ondermijnende criminaliteit

- Vergroten van de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit.
- Verbeteren van de informatiepositie.
- Inzetten op zichtbaarheid en interventiekracht.

Acties

- Creëren van bewustwording door informatie- en kennissessies te organiseren voor de gemeentelijke organisaties, inwoners en ondernemers. Dat heeft een preventieve werking en leidt tot meer signalen.
- Investeren in het verstevigen van publieke en private (regionale) samenwerking, bijvoorbeeld in een aanpak van de buitengebieden, bedrijventerreinen en vakantieparken.
- Versterken van onze informatiepositie door gegevens te koppelen uit de gemeentelijke systemen en informatie te delen in de casustafel ondermijning. Met de toepassing van data-analyse creëren we met onze partners inzicht in de patronen, structuren en risico-indicatoren van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Dit zorgt voor een (gebiedsgerichte) prioritering in de veiligheidsaanpak.
- Inventarisatie naar de aard en de omvang van cybercriminaliteit in Midden-Groningen. Vervolgens bepalen op welke doelgroepen de aanpak op bewustwording en vergroten van de cyberweerbaarheid gericht moet zijn.
- Gerichte handhavingsacties op basis van een (fenomeen)analyse, lokaal of in RIEC-verband.
- Het inzetten van bestuurlijke interventies zoals toepassing van de Wet Damocles (artikel 13b Opiumwet) en de Wet Victoria (artikel 174a Gemeentewet).
- Het risico gestuurd toepassen van de wet Bevordering Integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur (Bibob) als (preventief) bestuursrechtelijk instrument.

Doelstellingen

b. Effectieve verbinding veiligheid en zorg

- Het realiseren van een goede verbinding tussen veiligheids- en (jeugd)zorgprofessionals.

- Escalatie in overlast- en zorgsituaties zoveel als mogelijk voorkomen.
- Het verminderen en bestrijden van overlast gevend of crimineel gedrag van (groepen) jongeren.
- Voorkomen van jonge aanwas in de ondermijnende en georganiseerde criminaliteit.

Acties

- Werken aan een effectieve verbinding tussen veiligheid en zorg door gezamenlijk te werken aan beleidsontwikkeling, prioriteiten te bepalen, het uitwisselen van kennis en expertise. Dit vraagt om een goed samenspel op bestuurlijk en ambtelijk niveau.
- Integrale aanpak op personen met overlast gevend en crimineel gedrag volgens het AVE model (aanpak voorkomen escalatie) waarbij veiligheid in het geding is.
- Integrale aanpak op problematische jeugd(groepen) om overlast gevend of crimineel gedrag tegen te gaan.
- Met partners die actief zijn op het gebied van zorg, ondersteuning, opvang en veiligheid zorgen we dat de keten jeugd en veiligheid als geheel optimaal functioneert. De aanpak richt zich op het individu, het gezin, de school, leeftijdsgenoten (groepen) en richt zich op de omgeving van thuis-straat-school.
- Samen met het sociaal domein inzetten op preventieve activiteiten ter voorkoming van jonge aanwas in de ondermijnende en georganiseerde criminaliteit. Daarbij maken we gebruik van de deskundigheid van Halt en het RIEC met voorlichtingscampagnes en bewustwordingscampagnes.

Doelstellingen

c. Veilige woon- en leefomgeving

Veiligheid in dorpen en wijken op peil houden en waar nodig vergroten.

Acties

- Blijvend inzetten op bestuurlijke maatregelen als huisverboden en gebiedsverboden om geweld en overlast te stoppen.
- Vanuit de invalshoek van veiligheid bijdragen aan een aanpak op de problematiek van verpauperde panden met kamerverhuurbeleid en toezicht en handhaving.
- Samen met ketenpartners inzetten op (preventieve) acties voor veel voorkomende criminaliteit.
- Het inzetten van handhaving op basis van meldingen en op aandachtslocaties.
- Een aanpak op oud en nieuw met een mix aan preventiemaatregelen: in samenwerking met bewoners zorgen voor een veilige situatie in wijken en dorpen, voorkomen van overlast door jongeren en afvalverbranding. Indien noodzakelijk repressief optreden met het inzetten van bestuurlijke maatregelen.
- (Door)ontwikkelen van datagericht werken; onderzoek doen naar een adequate wijze om zicht te krijgen op de omvang van diverse veiligheidsproblematiek in de gemeente.

Doelstellingen

d. Maatschappelijke onrust of verdeeldheid bij overheidsbeslissingen

Maatschappelijke onrust zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen.

Acties

- Vroegtijdig in contact zijn met inwoners en belangengroeperingen die geconfronteerd worden met een overheidsbeslissing met effect op de leefomgeving. Serieus nemen van vragen en bezorgdheid, de aangedragen alternatieven door bewoners en streven naar een eerlijke verdeling van lusten en lasten.
- Gerichte samenwerking met diverse partijen om onrust en polarisatie vroegtijdig te signaleren, te monitoren en in goede banen te leiden.
- Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen.

2.1.6 Fysieke leefbaarheid

Inleiding

De openbare ruimte is dé plek waar onze bewoners, ondernemers en bezoekers elkaar ontmoeten, naar het werk gaan, spelen, sporten en ontspannen. In deze openbare ruimte bevinden zich onze kapitaalgoederen zoals wegen, bruggen, parken, speelplaatsen, lantaarnpalen en stoplichten.

Naast het dagelijks beheer en onderhoud in de openbare ruimte, realiseren we ook nieuwe projecten. Het gaat dan bijvoorbeeld om de versterkingsopgave, diverse fases van de wijken Gorecht en Vosholen, de te ontwikkelen zonneparken en het scholenprogramma. We blijven verbeteren, bijvoorbeeld door een volledige en actuele meerjarenonderhoudsplanning op te stellen, waarbij we goed kijken naar wat op welke plek nodig is.

We vinden een goed onderhouden openbare ruimte belangrijk. We leggen uw raad binnenkort plannen voor over hoe we invulling geven aan de extra € 2 miljoen voor het beheer en onderhoud van onze openbare ruimte.

Ambitie: Een fijne omgeving draagt bij aan een prettig gevoel voor iedereen

We willen de openbare ruimte beheren en onderhouden zodat deze ‘schoon, heel, veilig en duurzaam’ is. De gemeente Midden-Groningen wordt een gemeenschap waarin inwoners, ondernemers en bezoekers tevreden zijn over de openbare ruimte en waar zij medeverantwoordelijk zijn voor de leefbaarheid van hun dorp of wijk. Daar waar de gemeente verantwoordelijk blijft voor het basisbeheer en -onderhoud, kan in een gebiedsgerichte samenwerking met partners een 'plus' geleverd worden. De openbare ruimte gaan wij voorbereiden op de opgaven die klimaatverandering met zich meebrengt. Dit zal met name gericht zijn op het voorkomen van wateroverlast en hittestress.

Trends en indicatoren

De kosten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte nemen toe vanwege de stijgende prijzen in de markt. Dit wordt mede veroorzaakt door schaarste in producten/grondstoffen en de situatie in de Oekraïne.

Er vindt een steeds betere scheiding plaats van het afval door inwoners.

Doelstellingen

a. Afval: We geven uitvoering aan het vastgestelde beleidsplan.

Door uitvoering te geven aan het beleidsplan werken we aan een nog betere afvalscheiding, afvalinzameling en dienstverlening. Daarnaast zijn we bezig met een evaluatie van het afvalbeleid. Met de uitkomsten gaan we in 2023 aan de slag. Daarnaast maken we een plan voor de toekomst van de afvalbrengpunten.

Acties

Implementeren van een aangepaste en efficiëntere afvalinzameling

Omschrijving (toelichting)

Stimuleren afvalscheiding onder andere met behulp van de afvalcoaches

Omschrijving (toelichting)

Uitwerken van de conclusies en aanbevelingen vanuit de evaluatie van het afvalbeleid
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

b. Groen, zwerfafval en spelen: Onderhoud en beheer uitvoeren conform vastgestelde rapport en beleidsplan spelen
Groen en spelen: We onderzoeken de mogelijkheden en vernieuwen het beleidsplan die we voorleggen aan uw raad. We beheren en onderhouden de speeltoestellen op basis van jaarlijkse inspecties zodat deze veilig blijven.

Zwerfafval: De afgelopen jaren hebben we samen met de afvalcoaches veel bereikt. De subsidie voor deze aanpak stopt met ingang van 2023. Om de huidige aanpak te borgen maken we een plan dat we voorleggen aan de gemeenteraad.

Indicatoren
Uitkomsten inspectie beeldkwaliteit

Acties

Uitvoeren inspecties beeldkwaliteit
Omschrijving (toelichting)

Uitvoeren inspecties speeltoestellen
Omschrijving (toelichting)

Uitvoering geven aan projecten zoals Oosterpark, Drevenbos en Dorpspark de Akkers
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

c. We beheren en onderhouden de kunstwerken en beschoeiingen
We hebben de civiele kunstwerken (bruggen en tunnels) en beschoeiingen langs watergangen in beeld gebracht en geïnspecteerd. Deze gegevens en uitkomsten vormen de basis voor het op te stellen beleid. Dit willen we in 2023 aanbieden aan uw raad. We gaan kunstwerken en beschoeiingen aanpakken met de aangevraagde kredieten.

Acties

Onderhouden van onze kunstwerken zodat deze veilig blijven
Omschrijving (toelichting)

Opstellen van een integrale meerjaren onderhoudsplanning/beheerplan
Omschrijving (toelichting)

Uitwerken van het vastgestelde beleid
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

d. We beheren en onderhouden de openbare verlichting volgens het vastgestelde beleidsplan

We zijn onze openbare verlichting, zoals lantaarnpalen, aan het vernieuwen en verduurzamen. Hiermee besparen we energie en verminderen we de CO2. Een bepaald soort lamp is niet meer te verkrijgen, waardoor we deze versneld moeten vervangen.

Acties

Vervangen PL-lampen

Omschrijving (toelichting)

Uitvoeren meerjaren vervangingsplan

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

e. We beheren en onderhouden het riolenstelsel volgens het vastgestelde afvalwaterbeleidsplan

We geven uitvoering aan het vastgestelde plan voor het beheer en onderhoud van het riolenstelsel. We werken op het gebied van duurzaam waterbeheer samen met Groninger gemeenten, de gemeenten uit de kop van Drenthe, het waterbedrijf Groningen en de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. In 2022/2023 wordt de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie (hoe gaan we om met de klimaatverandering) ter besluitvorming voorgelegd aan uw raad. We onderzoeken de mogelijkheid om via een subsidie mensen te stimuleren meer groen en minder stenen in hun tuin aan te brengen. Zo loopt het water makkelijker weg bij een stevige regenbui en blijft de tuin koeler op hete dagen.

Acties

Afsluiten van raamovereenkomsten renovatie, reiniging en inspectie

Omschrijving (toelichting)

Opstellen beheerplan kolken en vegen

Omschrijving (toelichting)

Opstellen beleidsplan Water

Omschrijving (toelichting)

Opstellen uitvoeringsagenda klimaatadaptatie

Omschrijving (toelichting)

Opzetten van risicogericht beheer

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

f. We beheren en onderhouden onze wegen volgens de beleidsplannen Wegen en Gladheidsbestrijding

We beheren en onderhouden onze wegen zodat deze veilig zijn. Soms doen we dit in het gebied waar de versterkingsopgave loopt. De versterkingsopgave heeft voorrang op het reguliere onderhoud aan wegen. Dit leidt soms tot uitstel van het reguliere onderhoud. Daarnaast houden we in de

winter onze wegen veilig door zout te strooien. In deze begroting stellen we hier meer middelen voor beschikbaar, omdat het budget de afgelopen jaren te weinig was.

Indicatoren

Wegen: indicator CROW kwaliteitsniveau A+, A, B, C, D,

Kwaliteitsniveau wegen op basis van CROW-kwaliteitsniveau (A+, A, B, C, D). CROW is een stichting die zich bezighoudt met hoe de openbare ruimte eruitziet.

Acties

Het afsluiten van een raamovereenkomst groot onderhoud elementen verharding;

Omschrijving (toelichting)

Het afsluiten van een raam overeenkomst groot onderhoud asfalt

Omschrijving (toelichting)

Het opstellen meerjaren onderhoudsplanning

Omschrijving (toelichting)

Het uitvoeren van een inspectie naar hoe onze wegen er op het eerste gezicht uitzien

Omschrijving (toelichting)

Het uitvoeren van een onderzoek naar hoe lang onze wegen nog goed zijn

Omschrijving (toelichting)

Het uitwerken inspecties halfverharding (zoals grind) naar een beheerplan.

Omschrijving (toelichting)

2.1.7 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Verplichte beleidsindicatoren Dorpen en Wijken

Naam indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	2018	11,0	12,0
		2019	8,0	13,0
		2020	9,0	11,0
		2021	8,0	8,0
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2018	0,9	2,2
		2019	0,5	2,3
		2020	0,7	2,0
		2021	0,8	1,8
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2018	4,7	4,8
		2019	4,0	4,9
		2020	3,4	4,6
		2021	3,3	4,3
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2018	1,7	2,5
		2019	2,3	2,3
		2020	1,0	1,8
		2021	1,8	1,3
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Aantal per 1.000 inwoners	2018	5,3	5,4
		2019	6,1	5,9
		2020	6,0	6,3
		2021	5,8	6,1
Niet-sporters	%	2012	-	46,7%
		2016	57,9%	48,7%
		2020	59,7%	49,3%
		2021	-	-
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2017	195	180
		2018	-	174
		2019	-	161
		2020	137	170
		2021	166	-
Hernieuwbare elektriciteit	%	2017	3,6%	16,3%
		2018	4,9%	17,6%
		2020	33,9%	26,9%
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2018	5	8,6
		2019	1,5	9,1
		2020	9,9	8,8
		2021	5,4	8,9

2.1.8 Financieel overzicht Dorpen en Wijken

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting na wijziging 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Openbare ruimte	**8.183**	**8.395**	**8.514**	**8.725**	**8.743**	**8.732**
Cultuur	**5.886**	**6.050**	**6.269**	**6.399**	**6.511**	**6.666**
Sport	**3.878**	**4.630**	**4.199**	**4.190**	**4.220**	**4.306**
Openbaar groen	**5.698**	**6.649**	**5.512**	**5.537**	**5.818**	**5.900**
Riolering	**4.585**	**4.315**	**4.203**	**4.190**	**4.189**	**4.206**
Afval	**6.954**	**7.459**	**7.123**	**7.228**	**7.190**	**7.306**
Milieu	**2.351**	**3.086**	**2.412**	**2.446**	**2.481**	**2.503**
Begraafplaatsen	**548**	**505**	**512**	**512**	**521**	**533**
Totaal Lasten	**38.084**	**41.090**	**38.743**	**39.229**	**39.674**	**40.152**
Baten						
Openbare ruimte	**514**	**351**	**359**	**359**	**336**	**336**
Cultuur	**456**	**564**	**434**	**434**	**434**	**434**
Sport	**1.878**	**1.476**	**1.469**	**1.329**	**1.329**	**1.329**
Openbaar groen	**190**	**92**	**133**	**133**	**133**	**133**
Riolering	**5.640**	**5.649**	**5.636**	**5.636**	**5.655**	**5.681**
Afval	**7.929**	**7.683**	**7.985**	**8.172**	**8.172**	**8.190**
Milieu	**129**	**576**	**0**	**0**	**0**	**0**
Begraafplaatsen	**470**	**423**	**362**	**362**	**362**	**362**
Totaal Baten	**17.206**	**16.813**	**16.379**	**16.426**	**16.421**	**16.465**
Saldo voor bestemming	**-20.878**	**-24.276**	**-22.364**	**-22.803**	**-23.252**	**-23.687**
Stortingen						
Openbaar groen	**8**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Milieu	**350**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**358**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen						
Openbare ruimte	**56**	**255**	**0**	**0**	**0**	**0**
Cultuur	**158**	**225**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sport	**71**	**297**	**21**	**13**	**4**	**4**
Openbaar groen	**6**	**453**	**3**	**3**	**3**	**3**
Milieu	**641**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**932**	**1.230**	**24**	**16**	**7**	**7**
Totaal mutatie reserves	**574**	**1.230**	**24**	**16**	**7**	**7**
Saldo na bestemming	**-20.304**	**-23.046**	**-22.339**	**-22.788**	**-23.246**	**-23.680**

Toelichting

In de financiële toelichting wordt de afwijking verklaard tussen de begroting 2023 en de begroting 2022. Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Dorpen en wijken 2023 is afgenomen met € 1,91 miljoen ten opzichte van begroting 2022. Het nadelig saldo na mutatie reserves is afgenomen met € 707.000. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Openbare ruimte
Het saldo bij het product Openbare ruimte na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 366.000 verslechterd. De lasten zijn met € 119.000 gestegen, de baten zijn met € 8.000 gestegen en de onttrekking aan de reserve is met € 255.000 afgenomen.

Lasten (€ 119.000 nadelig): In 2023 is het budget voor gladheidsbestrijding structureel verhoogd met € 100.000. Indexering van budgetten met meerjarige contractuele verplichtingen voor onder andere openbare verlichting, wegen en kunstwerken leidt tot een nadeel van € 0,12 miljoen. Verder leidt

de toerekening van personele lasten door een hogere indexatie voor loonkosten dan in de ongewijzigd beleid begroting 2023 is opgenomen tot een nadeel van € 51.000. Het restant van de toegenomen lasten komt door hogere kapitaallasten van € 140.000 met betrekking tot uit te voeren investeringen in de openbare ruimte. Tot slot zijn in 2022 incidentele middelen voor wegen met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening in de begroting verwerkt. Deze middelen hebben we in de begroting 2023 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 255.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 31.000.

Baten (€ 8.000 voordelig): We verwachten ten opzichte van de begroting 2022 onder andere een hogere parkeervergoeding voor de Hooge Meeren en meer inkomsten uit de bediening van kunstwerken (Turfvaart naar Toervaart).

Mutaties reserves (€ 255.000 nadelig): In 2022 zijn incidentele middelen voor wegen met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening uit de algemene reserve onttrokken en in de begroting verwerkt. Deze onttrekking hebben we in de begroting 2023 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 255.000.

Cultuur
Het saldo bij het product Cultuur na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 580.000 verslechterd. De lasten zijn met € 220.000 gestegen, de baten met € 130.000 gedaald en de onttrekking aan de reserve is met € 225.000 afgenomen.

Lasten (€ 220.000 nadelig): In 2022 is de subsidievaststelling Kielzog incidenteel € 250.000 lager vastgesteld, als gevolg van corona. Het betreft een structurele subsidierelatie en de verwachting is dat in 2023 geen sprake zal zijn van een (incidenteel) voordeel. Inclusief de indexatie van het budget cultuurcentra leidt dit tot een nadeel van € 285.000. Verder leidt de toerekening van personele lasten voor leefbaarheid en cultuur erfgoed door onder andere een hogere indexatie voor loonkosten dan in de ongewijzigd beleid begroting 2023 is opgenomen tot een nadeel van € 72.000 en de indexering van het budget mediabibliotheek tot een nadeel van € 42.000. Het restant van de toegenomen lasten komt door hogere onderhoudskosten vastgoed musea. Dit leidt tot een lastentoename van € 26.000. Tot slot zijn in 2022 incidentele middelen voor de kerkenvisie cultureel erfgoed (€ 75.000) en coronacompensatie culturele instellingen (€ 150.000) met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening in de begroting verwerkt. Deze middelen hebben we in de begroting 2023 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 225.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 19.000.

Baten (€ 130.000 nadelig): Ten opzichte van de begroting 2022 verwachten we in 2023 € 130.000 minder huurinkomsten onroerende zaken vastgoed culturele instellingen te ontvangen.

Mutaties reserves (€ 225.000 nadelig): In 2022 zijn incidentele middelen voor de kerkenvisie cultureel erfgoed (€ 75.000) en coronacompensatie culturele instellingen (€ 150.000) met betrekking tot de overhevelingsvoorstellen jaarrekening uit de algemene reserve onttrokken en in de begroting verwerkt. Deze onttrekking hebben we in de begroting 2023 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 0,23 miljoen.

Sport
Het saldo bij het product Sport na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 148.000 verbeterd. De lasten zijn met € 431.000 afgenomen, de baten zijn met € 7.000 gedaald en de onttrekking aan de reserve is met € 276.000 afgenomen.

Lasten (€ 431.000 voordelig): De lasten voor het sportakkoord worden niet langer meegenomen in de raming door het beëindigen van deze regeling. Dit heeft een positief effect van € 192.000. De lasten (€ 74.000) die gemoeid zijn met de niet commerciële verhuur van het zwembad zijn op nul gesteld. De afgelopen jaren was het resultaat hiervan nihil. Door lagere afschrijvingslasten bij de kunstgrasvelden vallen de lasten € 28.000 lager uit. Bij de sportvelden zijn de lasten met € 39.000 lager. De overige € 98.000 heeft betrekking op het taakveld vastgoed sportaccommodaties. Voor 2022 werd hier nog rekening gehouden met sloop- en opruimingskosten, maar in 2023 is dat niet meer van toepassing.

Baten (€ 7.000 nadelig): De baten bij het zwembad zijn € 84.000 lager geraamd dan voorheen. Dit heeft te maken met de terugloop van zwemabonnementen, recreatief zwemmen en geen niet commerciële verhuur van het zwembad. Daaraan gekoppeld heeft dit weer een negatief effect op de horecaopbrengsten van € 23.000. Voor het sportakkoord zijn in 2023 geen baten (€40.000)

geraamd. De specifieke uitkering voor stimulering sport is verhoogd van € 500.000 naar 640.000 op basis van ervaringscijfers van voorgaande jaren.

Mutaties reserves (€ 276.000 nadelig): Binnen Sport wordt deze daling veroorzaakt door het beëindigen van het sportakkoord van € 152.000 en door de aanvraag NPG Plus op Sport in 2022 ter hoogte van € 124.000.

Openbaar groen
Het saldo bij het product Openbaar groen na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 728.000 verbeterd. De lasten zijn met € 1,14 miljoen afgenomen, de baten met € 41.000 toegenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 450.000 afgenomen.

Lasten (€ 1,14 miljoen voordelig): In de begroting 2023 voor het product Openbaar groen houden we nog geen rekening met het beleidsplan waar op dit moment aan gewerkt wordt. Dit beleidsplan geeft invulling aan de stelpost van € 2 miljoen die wij in ons collegeakkoord hebben gereserveerd voor investeringen in de openbare ruimte én openbaar groen. De stelpost zal niet in zijn geheel worden ingezet voor groen, maar wel voor een substantieel deel. Als gevolg van de vaststelling van dit beleidsplan zullen de budgetten naar alle waarschijnlijkheid verhoogd worden. Dit betekent dat het voordeel op de lasten, zoals we dat nu zien in vergelijking met de budgetten van 2022, zal verdwijnen. De lasten zoals ze nu zijn opgenomen zijn namelijk in lijn met de beleidsarme begroting. Daarnaast wordt € 450.000 van het voordeel verklaard doordat de incidentele aanvulling voor groen in 2022 vervalt. Zoals hiervoor beschreven zal deze later als structurele component terugkomen. Ook de incidentele middelen, totaal € 173.000, voor de planvorming voor de openbare ruimte en de zwemplas Botjes Zandgat vervallen in 2023.

Baten (€ 41.000 voordelig): Ten opzichte van de begroting 2022 verwachten we in 2023 € 36.000 meer inkomsten uit de verkoop grond snippergroen en verkoop van houtsnippers te ontvangen en uit overige onderdelen openbaar groen € 6.000.

Mutaties reserves (€ 450.000 nadelig): Uw raad heeft bij de slotbegrotingswijziging 2021 een incidentele verhoging van € 450.000 vastgesteld voor het onderhoud van openbaar groen in 2022. Deze incidentele middelen zijn in lijn met de voorjaarsnota 2022 in de begroting 2022 verwerkt met als dekking een onttrekking aan de Algemene Reserve. Deze onttrekking hebben we in de begroting 2023 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een nadeel € 450.000.

Riolering
Het saldo bij het product Riolering na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 99.000 verbeterd. De lasten zijn met € 112.000 afgenomen en de baten zijn met € 13.000 afgenomen.

Lasten (€ 112.000 voordelig): De storting in de voorziening is met € 381.000 afgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 381.000. Genoemde heeft te maken met een toename van toegerekende kosten aan de rioolheffing. Het gaat om hogere toegerekende personele lasten team belastingen van € 121.000 en een hogere indexatie voor loonkosten dan in de ongewijzigd beleid begroting 2023 is opgenomen van € 17.000. Verder zijn diverse budgetten geïndexeerd en de begroting onderhoudskosten van onder andere het ledigen van kolken en het verbruik van energiekosten gemalen bijgesteld. Hierdoor zijn de toegerekende kosten met € 151.000 gestegen. Tot slot leidt de lagere toegerekende kapitaallasten met betrekking tot investeringen tractie en verzekeringen tractie tot een voordeel van € 29.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 10.000. Bovengenoemde betreft de directe kosten van het taakveld riolering. In de paragraaf lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van het tarief weergegeven. Daarin staan ook de toe te rekenen kosten die niet op het taakveld riolering staan.

Baten (€ 13.000 nadelig): De baten zijn neerwaarts bijgesteld als gevolg van een lagere raming van het aantal objecten rioolheffing en IBA's bij gelijkblijvend tarief (€ 25.000 nadeel). Daar tegenover verwachten we in 2023 meer inkomsten uit de gebruikersheffing bedrijven van € 12.000.

Afval
Het saldo bij het product Afval na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 640.000 verbeterd. De lasten zijn met € 340.000 afgenomen en de baten met € 302.000 toegenomen.

Lasten (€ 340.000 voordelig): De lastendaling komt met name door de in de ongewijzigd beleid begroting 2023 opgenomen stelpost efficiency bezuiniging kostendekkendheid afvalstoffenheffing van € 750.000. Daarnaast verwachten we in 2023 met betrekking tot het brengstation een lastendaling van € 74.000. Dit komt met name door lagere verwerkingskosten GFT in verband met

een contractvoordeel en lagere kosten afvoer hout door de energiecrisis. Verder zijn er door het vervallen van de subsidie vergoeding NEDVANG voor het project zwerfafval in 2023 geen lasten meer begroot (€ 71.000). Ook zijn er hogere toegerekende lasten. Het gaat om personele lasten team belastingen van € 232.000 en een hogere indexatie voor loonkosten dan in de ongewijzigd beleid begroting 2023 is opgenomen van € 24.000. Verder zijn er hogere kosten van € 182.000 voor het inzamelen van grofvuil en papier door hogere verwerkingskosten en inzet extern personeel voor de routes inzamelen PMD (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen (blik) en drankpakken) en papier. Daarnaast zijn de lasten van het composteren met € 84.000 toegenomen. Dat komt door een toename van de hoeveelheid GFT afval. Dit leidt tot hogere verwerkingskosten GFT afval en inzet personeel. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 38.000, waar onder een kostenstijging van tractie materieel afval. Bovengenoemde betreft de directe kosten van het taakveld afval. In de paragraaf lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van het tarief weergegeven. Daarin staan ook de toe te rekenen kosten die niet op het taakveld afval staan.

Baten (€ 302.000 voordelig): De baten voor de afvalstoffenheffing zijn voor 2023 met € 400.000 naar boven bijgesteld. Genoemde door uw raad genomen besluit om het tarief van de afvalstoffenheffing van 2021 tot en met 2024 stapsgewijs te verhogen met 5% per jaar om de kostendekking te verbeteren en deze gelijkelijk te verdelen over vastrecht (aantal aansluitingen) en het variabel deel (aantal ledigingen). Daarnaast verwachten we een voordeel op de inzameling van overige afvalstromen zoals grofvuil, papier en karton van € 119.000 door een hogere vergoeding. Verder vervalt de subsidie vergoeding NEDVANG in 2023, dit leidt tot een nadeel van € 71.000. In 2022 wordt in totaal voor € 414.000 onttrokken aan de egalisatievoorziening afval en in 2023 neemt dit in de begroting 2023 bij ongewijzigd beleid af tot € 269.000. Dit leidt tot een nadeel van € 145.000.

Milieu
Het saldo bij het product Milieu na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 98.000 verbeterd, de lasten zijn met € 674.000 afgenomen en de baten met € 576.000 afgenomen.

Lasten (€ 674.000 voordelig): De subsidieregeling RREW (Regeling Reductie Energiegebruik Woningen) eindigt in 2022. Deze middelen hebben we in de begroting 2023 niet meer opgenomen. Dit leidt tot lagere lasten van € 146.000. Voor de subsidieregeling aanpak energiearmoede is in 2022 een bedrag van € 430.000 opgenomen. Dit project is nog niet afgerond en loopt nog door in 2023. Er is echter nog geen bedrag in de begroting opgenomen. In de loop van 2023 wordt er duidelijk hoeveel er wordt besteed. Oorzaak is een additioneel beschikbaar gesteld budget. Dit wordt op een later moment budgettair neutraal in de begroting verwerkt. Ook is er in 2022 een incidenteel budget opgenomen voor de Transitievisie Warmte van € 100.000. Dit bedrag is in 2023 niet meer beschikbaar. Overige kleine verschillen tellen op tot een nadeel van € 1.000.

Baten (€ 576.000 nadelig): Omdat de subsidieregeling RREW in 2022 eindigt is deze subsidie niet meer in de begroting 2023 opgenomen. Dit geldt ook voor de subsidieregeling aanpak energiearmoede. Dit wordt op een later moment budgettair neutraal in de begroting verwerkt.

Begraafplaatsen
Het saldo bij het product Begraafplaatsen na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 67.000 verslechterd. De lasten zijn met € 6.000 toegenomen en de baten met € 61.000 afgenomen.

2.2 Programma Sociaal

2.2.0 Inleiding

Visie Sociale veerkracht
Ieder mens telt en iedereen mag er zijn. Iedereen heeft betekenis voor zichzelf en zijn omgeving. Hier staan wij voor. We hebben in 2019 de strategische visie Sociale veerkracht in de praktijk vastgesteld. We noemen dit stuk vanaf nu Sociale veerkracht. Deze visie gaat uit van eigenaarschap en zeggenschap van mensen over hun eigen leven en het groter maken van de kring rondom mensen. We besteden aandacht aan de veerkracht en levenslust van mensen: we richten ons op wat wél goed gaat, wat mensen zelf kunnen en wat zij samen met de mensen om hen heen kunnen doen om problemen en moeilijkheden aan te pakken. Zo ontstaan betere oplossingen. En voelen mensen zich beter en gezonder. Het samenleven met anderen in dorp of wijk lukt daardoor ook beter.

Doelstelling Sociale veerkracht
Inwoners staan centraal. Het is belangrijk dat alle inwoners kunnen meedoen. Meedoen door betaald werk, vrijwilligerswerk of zinvolle dagbesteding.

In dit programma beschrijven we hoe we in de komende jaren werken aan de opgaven voor de gezondheid, het welzijn, het opgroeien, onderwijs en meedoen van alle inwoners. Samen met inwoners en onze maatschappelijke partners.

Daarvoor brengen we de verschillende beleidstaken in samenhang en verbinding. We geven daarom in Sociale veerkracht voorrang aan een aantal doelen. Als eerste willen we het eigenaarschap van inwoners stimuleren. Onze inwoners krijgen meer zeggenschap, ook in situaties waar deze onder druk staat. Denk bijvoorbeeld aan jeugdbescherming en uithuiszetting. We willen de brede kring om mensen heen aanspreken. Ook willen we toewerken naar minder zorg en ondersteuning. En uitdragen dat sommige dingen bij het gewone leven horen. Dat deze normaal zijn. We blijven daarbij wel steeds kijken naar de situatie van de inwoners. Wanneer we juist wel professionele hulp en ondersteuning moeten bieden. We houden ons aan de wetten die daarvoor zijn gemaakt: de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet.

We brengen sociale veerkracht in de praktijk met de projecten van ons lokaal programma NPG. Met deze projecten investeren we in de grote verandering die we willen maken. Zo zetten we in op gelijke kansen en talentontwikkeling van alle kinderen met Tijd voor Toekomst en Jongerenwerk plus. Jongeren die ondersteuning nodig hebben, kunnen hun eigen kring breder maken met de JIM aanpak. Met Bevordering sociale veerkracht zoeken we samen met een groep inwoners naar goede oplossingen voor hun ingewikkelde, moeilijke problemen. Met hulp en ideeën van de mensen om hen heen. We zetten met de projecten Ervaringsdeskundigen in armoede en uitsluiting, De IJsberg, Jongeren met Toekomst in op de aanpak van armoede en schulden. Met volle aandacht voor eigenaarschap en zeggenschap. Hulpteam Overschild en het Ontwikkelbedrijf geven inwoners met afstand tot het arbeidsmarktperspectief op werk en hun talentontwikkeling.

Opbouw programma Sociaal
Het programma sociaal bestaat uit de volgende beleidsonderwerpen:

1. Gezondheid;
2. Welzijn;
3. Wmo;
4. Jeugd;
5. Onderwijs en onderwijshuisvesting;
6. Participatiewet;
7. Schuldhulpverlening;
8. Sociale teams.

Per beleidsonderwerp gaan we in op de ambities, trends en ontwikkelingen en doelstellingen met de acties in 2023. De bovengenoemde NPG-projecten zijn onderdeel van deze acties en worden verder beschreven in programma 2.5. Programma Gevolgen gas -en zoutwinning en lokaal programma NPG.

2.2.1 Gezondheid

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Publieke gezondheid (WPG). Onze visie Sociale veerkracht vormt de basis voor ons lokale gezondheidsbeleid. Met ons lokale Gezondheidsbeleid 2022-2025 willen we voor alle inwoners een gezonde basis beschikbaar maken. Dit gezondheidsbeleid zet in op sociale veerkracht met de methode Positieve gezondheid. Het is belangrijk dat de leefomgeving uitnodigend is voor gezond gedrag. Dit kan via school, ouders, buurt en voorzieningen. We hebben aandacht voor het individu én de hele sociale, fysieke en werkomgeving. In het beleidsplan richten we ons op de volgende thema's:

- individuele leefstijl;
- gezamenlijke leefstijl;
- fysieke leefomgeving; en
- de invloed van de coronacrisis.

Ambities

Alle inwoners van Midden-Groningen hebben een sterke basis voor gezondheid beschikbaar. Dit steunen wij met inzet van (preventieve) zorg en passende voorzieningen.

Trends en ontwikkelingen

Gezondheidsmonitor GGD
De GGD voert elke 4 jaar de Gezondheidsmonitor uit op verschillende momenten voor jeugd en volwassenen. Deze gegevens geven ons inzicht in de fysieke en mentale gezondheid die onze inwoners ervaren. We kunnen deze informatie vergelijken met voorgaande jaren en met andere gemeenten. Deze cijfers zijn waardevol bij het maken van beleidskeuzes.

In 2020 is de nieuwe volwassenenmonitor uitgekomen. De meest actuele gezondheidsmonitor voor jeugd is in 2022 gepubliceerd. Dit was een extra jeugdmonitor vanwege de coronacrisis. Deze is vergeleken met de monitor jeugd van 2019.

We noemen de meest opvallende trends en ontwikkelingen uit deze gezondheidsonderzoeken

Individuele leefstijl

- In 2020 is er een opvallende trendbreuk waarneembaar en stijgt het percentage van volwassen inwoners met overgewicht van 56 procent naar 61 procent. Voor volwassenen met een laag opleidingsniveau is het percentage zelfs 67 procent. Onze inwoners bewegen daarnaast fors minder dan het landelijk gemiddelde;
- Alleen het thema overgewicht/bewegen laat een negatieve trend(breuk) in onze gemeente zien. Dit zien we niet voor roken, middelen en alcoholgebruik. Onze gemeente scoort hier hetzelfde of zelfs iets beter in vergelijking met de provinciale cijfers.

Effect coronacrisis
De extra gezondheidsmonitor jeugd heeft laten zien dat de coronacrisis weinig invloed heeft gehad op de leefstijl (alcohol, roken, bewegen) van jongeren, maar wel het geluksgevoel van jongeren negatief heeft beïnvloed.

Van zorg naar preventie
Ongezond gedrag is verantwoordelijk voor bijna 20 procent van de ziektelast, door leefstijl gerelateerde ziekten. Het gaat dan om roken, alcoholgebruik, slechte voeding en te weinig bewegen. Als gemeente willen wij gezonde keuzes stimuleren om latere zorg te voorkomen. Er zit vaak meer achter de gezonde of ongezonde keuzes die mensen maken. Gezondheidsproblematiek vraagt daarom om een bredere, integrale aanpak. Een brede, integrale aanpak past bij de landelijke Nota gezondheidsbeleid 2020-2024 en bij onze lokale visie Sociale veerkracht.

Doelstellingen

a. Alle betrokkenen werken intensief samen

Iemands gezondheid is van veel factoren afhankelijk. Daarom is integrale samenwerking belangrijk voor een succesvol, efficiënt gezondheidsbeleid. We hebben te maken met landelijk beleid via de

Landelijke Nota Gezondheidsbeleid, de Omgevingswet, het Nationaal Sportakkoord en het Nationaal Preventieakkoord. We voeren regionale en lokale programma's uit die hieraan bijdragen: NPG Zorg nabij, Gezond in de Stad (GIDS), de Rookvrije Generatie, Kansrijke Start, Gezonde School, Hartveilig, JOGG, het Lokaal preventieakkoord. Deze zijn verbonden aan meerdere beleidsterreinen.

Acties

We werken integraal samen binnen en buiten de gemeente
Omschrijving (toelichting)

Het gezondheidsbeleid vergt afstemming met andere beleidsterreinen, zoals openbare orde, veiligheid, jeugd, ouderen, sport, welzijn en groen. De samenwerking met partners (welzijnswerk, sportverenigingen, culturele verenigingen) wordt versterkt door gebiedsgericht overleg te voeren. Daarnaast wordt met andere gemeenten samengewerkt aan o.a. goed opdrachtgeverschap richting de GGD.

We werken samen in de stuurgroep lokaal preventieakkoord
Omschrijving (toelichting)

Een stuurgroep met lokale partners (waaronder fysiotherapeuten, diëtisten en ouderenorganisaties) geeft gezamenlijk richting aan het gezondheidsbeleid. Door de kennis van alle betrokken disciplines te bundelen wordt meerwaarde gecreëerd.

Doelstellingen

b. Stimuleren van gezonde leefstijl
Een gezonde leefstijl helpt inwoners gezond te blijven. We willen inwoners kennis overdragen en tools aanreiken om ze te stimuleren gezonder te leven.

Acties

We geven uitvoering aan het lokaal preventieakkoord
Omschrijving (toelichting)

Met het lokaal preventieakkoord wordt ingezet op minder roken, minder overgewicht en minder alcohol- middelengebruik. Projecten die hieraan bijdragen (zoals kookworkshops en gezonde inrichting van kantines) worden onder regie van de stuurgroep lokaal preventieakkoord uitgevoerd.

We zetten in op valpreventie
Omschrijving (toelichting)

Vallen, of de angst daarvoor, is een belangrijke oorzaak van een slechtere gezondheid onder ouderen. Met cursussen worden ouderen getraind hoe om te gaan met (de mogelijkheid tot) vallen.

We passen de JOGG-aanpak toe
Omschrijving (toelichting)

Onder regie van een ‘Jongeren op Gezond Gewicht’ (JOGG)-regisseur verbeteren we de fysieke en sociale omgeving van jeugd (thuis, in de buurt, op school, bij de sportvereniging, in de vrije tijd, op het werk en in de media) om een transitie naar een gezondere leefstijl te realiseren.

Toevoegingen aan de openbare ruimte
Omschrijving (toelichting)

We verstrekken subsidie aan verenigingen en organisaties voor de aanschaf van AED's. Zo wordt een grotere dekkingsgraad aan AED's binnen de gemeente gerealiseerd. Daarnaast verstrekt de gemeente borden met 'rookvrije zone' aan organisaties die hun omgeving rookvrij willen houden.

We geven voorlichting

Omschrijving (toelichting)

We lichten inwoners preventief voor over roken, voeding en alcohol- middelengebruik om ongezonde keuzes te voorkomen. Meerdere partijen (GGD, VNN, jongerenwerk) geven verschillende doelgroepen (met name jeugd) voorlichting.

2.2.2 Welzijn

Inleiding

Welzijn gaat over hoe inwoners hun leven ervaren. Hoe kunnen ze volop meedoen, bijvoorbeeld door werk, hobby en andere activiteiten? Hoe leven ze samen in dorp en wijk? Hoe voelen ze zich van betekenis? Uit de gezondheidsmonitor 2020 van de GGD blijkt dat 65 procent van onze inwoners zich meestal of altijd gelukkig voelt. Dit is een toename van 12 procent in 10 jaar tijd.

We willen dat onze inwoners naar eigen kunnen meedoen en ook van betekenis kunnen zijn voor hun omgeving. Hiervoor stellen wij het brede welzijnswerk beschikbaar. Dit brede welzijnswerk biedt opbouwwerk, maatschappelijke activering en ondersteuning aan mantelzorgers en vrijwilligers. Het wordt uitgevoerd door Kwartier Zorg en Welzijn. We werken ook samen met vrijwilligersorganisaties en eerstelijnszorgorganisaties.

Het welzijnsbeleid geeft aandacht aan sociale veerkracht en positieve gezondheid. Het gaat over samenredzaamheid en eigen regie. Ook voor meer kwetsbare inwoners. Hiervoor zetten we in op plekken voor ontmoeting en activiteiten. En op toegankelijke algemene voorzieningen. Welzijn is sterk verbonden met beleid voor gezondheid, sport, cultuur en Wmo.

Ambities

Alle inwoners kunnen naar eigen kunnen meedoen en betekenis geven aan hun omgeving.

Trends en ontwikkelingen

De komende jaren zal het aantal ouderen (60+) in onze gemeente groeien. Het aantal kinderen zal verder dalen. Dit betekent vergrijzing van onze gemeente. Aanvullend wordt de groep oude ouderen (75+) groter. Dit noemen we dubbele vergrijzing. Tegelijkertijd vindt de landelijke overheid het belangrijk dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig (thuis) wonen. Oudere mensen en ook jongere mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben door psychosociale problemen.

Het kabinet ziet wonen als urgente opgave. Daarom is een Nationale Woon -en Bouwagenda met zes programma’s opgezet. De minister is in gesprek met provincies, gemeenten (VNG) en woningcorporaties (Aedes) over passende huisvesting en de bouwopgaven. De centrale aansturing vanuit het Rijk betekent een aantal opgelegde verplichtingen aan de gemeenten. Het opstellen van een integrale Woonzorgvisie voor ouderen en alle andere aandachtsgroepen wordt verplicht. Hier hebben wij al voorwerk voor gedaan. Er is een 10 punten plan opgesteld; een praktische uitwerking gericht op een beperkt aantal kwetsbare groepen.

De vergrijzing en het langer zelfstandig thuis wonen brengen dus een aantal uitdagingen met zich mee op het gebied van wonen, (zorg)voorzieningen en vervoer. Daar liggen ook kansen. Met nieuwe ideeën over woonvormen, bijvoorbeeld. En met nieuwe technologie. Zoals digitale middelen voor communicatie en zorg. Het goed kunnen gebruiken van digitale middelen is daarbij belangrijk. Tegelijkertijd blijft echt menselijk contact voorop staan. Hoe een wijk of dorp daarvoor is ingericht, is ook belangrijk.

Doelstellingen

a. Het verbeteren van de weerbaarheid van inwoners met psychosociale klachten

Gezondheid en welbevinden gaat niet alleen over hoe iemand zich lichamelijk voelt. Een groot aantal inwoners komt regelmatig bij de huisarts met psychosociale problemen. Zeker in het

aardbevingsgebied komen psychosociale problemen veel voor. Deze problemen gaan vaak samen met lichamelijke klachten, somberheid, angst, stress en een ongezonde leefstijl. Artsen verwijzen patiënten nog vaak door naar medische of psychologische zorg. Een medische of psychologische behandeling is echter niet altijd nodig. Mensen kunnen in die situaties beter geholpen zijn bij mogelijkheden om zich weer lekkerder in hun vel te voelen en om sociaal actiever te zijn. Wij willen deze inwoners helpen om weer perspectief te krijgen en een betekenisvol leven te kunnen leiden.

Indicatoren

Aantal uitgeschreven welzijnsrecepten door huisartsen en andere verwijzers;

Aantal deelnemers Grip & Glans;

Aantal mensen dat een toename in welbevinden ervaart door de inzet van de welzijnscoach.

Acties

Sociaal-emotionele ondersteuning voor inwoners in het aardbevingsgebied

Omschrijving (toelichting)

De inwonerondersteuners zijn professionals die laagdrempelig een luisterend oor kunnen bieden aan individuen of groepen inwoners. Zij geven inwoners een zetje in de juiste richting of verwijzen door naar de juiste ondersteuning.

We voeren Welzijn op Recept en Grip en Glans uit

Omschrijving (toelichting)

We bieden de interventies Welzijn op Recept en Grip en Glans gemeentebreed aan. Via Welzijn op recept kunnen huisartsen en andere eerstelijnszorgverleners patiënten met psychosociale problemen doorverwijzen naar een Welzijnscoach. De Welzijnscoach bespreekt aan de hand van positieve gezondheid wat de patiënt graag zou willen doen/veranderen en verbindt de patiënt met het (welzijns-) aanbod. Grip en Glans is een cursus waardoor mensen meer grip op hun leven krijgen en vanuit daar meer glans aan hun leven kunnen geven. De cursus wordt in groepsverband gegeven.

Doelstellingen

b. Het bevorderen van het welbevinden van ouderen (60+) waarbij eigen regie en zelfredzaamheid het uitgangspunt is

Vooral de groep 70/80-jarigen zal de komende jaren toenemen, de zogenaamde dubbele vergrijzing. Doordat de groep ouderen steeds groter wordt en de gemiddelde leeftijd hoger, willen we inzetten op deze doelgroep. We willen dat ouderen zo lang mogelijk mee kunnen blijven doen in de samenleving en zelf, of met ondersteuning, de regie over hun leven kunnen blijven voeren. Hiervoor geven we uitvoering aan het vastgesteld Beleidsplan Ouderen Midden-Groningen 2021-2024.

Acties

Terugdringen van eenzaamheid onder ouderen

Omschrijving (toelichting)

We zetten breed in op het gebied van het terugdringen van eenzaamheid maar hebben specifieke aandacht voor ouderen. We hebben ons aangesloten bij de landelijke aanpak ‘Een tegen eenzaamheid’. Samen met Kwartier Zorg en Welzijn verbreden we de coalitie Eén tegen Eenzaamheid en stellen we een actieplan op.

Het bevorderen van een dementievriendelijke gemeente

Omschrijving (toelichting)

Op basis van het inventarisatieonderzoek Meedoen met dementie (2022) stellen we een passend aanbod samen van (dag)activiteiten, zorg en ondersteuning voor mensen met dementie en hun naasten.

Het bevorderen van vitaliteit onder ouderen
Omschrijving (toelichting)

We werken samen met Biblionet en Kwartier Zorg en Welzijn. Op basis van de evaluatie van nieuwe activiteiten rondom Fitter Brein maken we een plan voor vervolg. Valpreventie voor ouderen wordt in samenwerking met Menzis voortgezet.

Uitvoering geven aan het landelijk programma 'Wonen en zorg voor ouderen'
Omschrijving (toelichting)

Wonen en zorg voor ouderen is opgenomen als programma in de Nationale Woon -en bouwagenda (2022). Hiermee moeten gemeenten samen met maatschappelijke partners aan de slag in 2023. In 2023 wordt inzichtelijk gemaakt hoe deze samenwerking eruitziet en wat de opgave voor de regio Groningen en onze gemeente wordt.

Doelstellingen

c. Versterken van de informele ondersteuning
Inwoners in onze gemeente zetten zich graag in voor anderen. Deze samenredzaamheid vinden wij belangrijk.

Vrijwilligerswerk en mantelzorg zijn vormen van informele ondersteuning. Deze ondersteuning willen we versterken. Hiervoor ondersteunen we mantelzorgers, vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Door kennis en ervaring te vergroten, door goede informatie en advies over wat allemaal mogelijk is en door het waarderen van mantelzorgers en vrijwilligers. De steunpunten Mantelzorg en de vrijwilligerscentrale van Kwartier Zorg en Welzijn zetten hierop in.

Indicatoren
Aantal geslaagde bemiddelingen vrijwilligers naar vrijwilligerswerk

Acties

Organiseren van vrij toegankelijke informatie -en adviespunten
Omschrijving (toelichting)

Er zijn in onze gemeente diverse plekken en organisaties waar inwoners terecht kunnen met vragen. We willen samen met de organisaties en vrijwilligers die zich bezighouden met informatie en advies aan onze inwoners zorgen voor een kwalitatief en fysiek toegankelijk systeem. Inwoners weten waar ze terecht kunnen met hun (informele) vragen en hoeven hiervoor niet ver te reizen.

Werving van vrijwilligers en goede aansluiting tussen vraag en aanbod
Omschrijving (toelichting)

We zetten in op werving van vrijwilligers. Deze kunnen ook ingezet worden voor de ondersteuning van mantelzorgers (respijtzorg). We steunen een goed werkende methode om het juiste vrijwilligersaanbod te verbinden met een hulpvraag. Dit gebeurt digitaal via de website WeHelpen. En via persoonlijk contact door de vrijwilligerscentrale van Kwartier Zorg en Welzijn.

2.2.3 Wmo

Inleiding

We zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Met de uitvoering van de Wmo ondersteunen we inwoners met een beperking en/of met chronische,

psychische of psychosociale problemen bij hun zelfredzaamheid en meedoen. Dit organiseren we zoveel mogelijk in de eigen thuissituatie en leefomgeving. Waar dit niet kan, bieden we tijdelijk opvang.

Ambities

Alle inwoners van de gemeente Midden-Groningen kunnen zelfstandig wonen en meedoen aan het dagelijks leven.

Trends en ontwikkelingen

De komende jaren neemt het aantal inwoners met een Wmo-ondersteuningsvraag toe. Dit komt door de vergrijzing en door de landelijke inzet op meer en langer zelfstandig wonen. De zorgvraag wordt ook zwaarder en ingewikkelder. Keuzes in het Rijksbeleid zorgen voor meer maatwerkvoorzieningen. Dit zien we bijvoorbeeld bij de invoering van het abonnementstarief in 2019. Door dit tarief maken meer inwoners gebruik van huishoudelijke hulp, ook al zijn ze financieel zelfredzaam.

Bij Beschermd wonen zien we de ontwikkeling naar een Beschermd thuis: de inzet van 24 uurs zorg in de thuissituatie van cliënten om te voorkomen dat ze geplaatst moeten worden binnen een instelling Beschermd wonen. Ook proberen we cliënten zo snel mogelijk na verblijf binnen een Beschermd wonen locatie weer uit te laten stromen.

De afgelopen jaren zien we dat de wachtlijst langer wordt voor mensen met een (ernstige) psychiatrische aandoening die wachten op behandeling en/of opname. Dit veroorzaakt extra druk op de voorzieningen Beschermd wonen. We houden ook rekening met extra druk op andere voorzieningen binnen het sociaal domein, zoals de Wmo.

Het kabinet ziet wonen als urgente opgave. Daarom is een Nationale Woon -en Bouwagenda met zes programma's opgezet. De minister is in gesprek met provincies, gemeenten (VNG) en woningcorporaties (Aedes) over passende huisvesting en de bouwopgaven. De centrale aansturing vanuit het Rijk betekent een aantal opgelegde verplichtingen aan de gemeenten. Het opstellen van een integrale Woonzorgvisie voor ouderen en alle andere aandachtsgroepen wordt verplicht. Hier hebben wij al voorwerk voor gedaan. Er is een 10 punten plan opgesteld; een praktische uitwerking gericht op een beperkt aantal kwetsbare groepen.

Fraude met zorggeld is een structureel probleem dat vraagt om preventie, actie en reactie. De bestrijding van zorgfraude is een belangrijke opgave voor het lokaal bestuur waarbij het uitgangspunt van vertrouwen niet uit het oog verloren moet worden.

Doelstellingen

a. De geboden ondersteuning is van goede kwaliteit en wordt rechtmatig ingezet

De gemeente is verantwoordelijk voor het toezien op de kwaliteit en rechtmatigheid van de geleverde ondersteuning door zorgaanbieders. We willen dat onze inwoners passende en kwalitatief goede ondersteuning (Wmo en Jeugd) ontvangen. En dat het beschikbare geld voor de ondersteuning op de juiste plek terecht komt (rechtmatigheid).

Indicatoren

Aantal onderzoeken van Toezicht op grond van signalen

We voeren jaarlijks een aantal onderzoeken bij zorgaanbieders uit om zicht te krijgen op de kwaliteit en de rechtmatigheid. Daarnaast doen we onderzoeken op basis van signalen vanuit inwoners en sociale teams. Bij goede kwaliteit en rechtmatig leveren van de ondersteuning zijn er minder signalen vanuit inwoners en sociale teams.

Acties

Inzet toezichthouders

Omschrijving (toelichting)

Toezichthouders voeren onderzoek uit naar de kwaliteit en rechtmatigheid (waaronder fraude) van de geleverde ondersteuning (PGB en ZIN). Zij worden ingezet op basis van signalen uit het veld: contractmanagement, sociale teams, zorgaanbieders, inwoners. Ze gaan ook proactief op projectmatige wijze aan de slag, bijvoorbeeld met steekproeven. De uitgevoerde onderzoeken

leiden tot een rapport met bevindingen dat gebruikt kan worden voor handhaving/contractmanagement.

Preventie aan de poort
Omschrijving (toelichting)

We willen voorkomen dat de kwaliteit van ondersteuning onvoldoende is en we willen ook voorkomen dat er onrechtmatig wordt gedeclareerd. Daarom zetten we in op het versterken van de preventieve functies. Dit doen we via de toegangsfunctie in de sociale teams: versterken van de regiefunctie, handelswijze bij PGB aanvragen, sneller en beter herkennen van signalen en toeleiding naar het toezicht.

Dit doen we ook via inkoop en contractmanagement: aanscherpen van (de toegang tot) het contract, risico gestuurde inzet van het contractmanagement met meer aandacht voor risico-indicatoren zoals verhouding omzet-loonkosten en juridische structuren van zorgaanbieders.

Doelstellingen

b. Inwoners zijn betrokken bij beleid en uitvoering
Wij willen ons beleid toetsen bij inwoners. Ook kunnen wij inspelen op vragen en ontwikkelingen in de samenleving.

Acties

Adviesraad Sociaal Domein
Omschrijving (toelichting)

De Adviesraad sociaal domein (ASD) geeft het college gevraagd en ongevraagd advies. We ondersteunen de ASD, zodat zij de inwoner (waaronder inwoners die gebruik maken van voorzieningen uit het sociaal domein) een stem kan geven in het opstellen, evalueren en uitvoeren van sociaal beleid.

Onafhankelijke cliëntondersteuning
Omschrijving (toelichting)

Inwoners hebben soms ondersteuning nodig bij een Wmo-aanvraag. Wij geven deze ondersteuning door het aanbieden van Onafhankelijke cliëntondersteuning (OCO). De OCO geeft advies en informatie en helpt bij het verduidelijken van de vraag, het doorlopen van het proces en het eventueel indienen van een bezwaar. Niet iedereen weet dat onafhankelijke cliëntondersteuning bestaat en kent de term cliëntondersteuning niet. Wij willen de bekendheid en het gebruikmaken van de ondersteuning bij inwoners verhogen. Waar nodig ondernemen we actie. Voorbeelden: een publiekscampagne en de vindbaarheid op de gemeentelijke website te vergroten.

Doelstellingen

c. Inwoners zijn zelfredzaam binnen hun eigen mogelijkheden
We willen met de ondersteuning inwoners helpen. Zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en meedoen. We werken aan een betere samenwerking tussen Wmo, Jeugd en Participatiewet.

Indicatoren
Aantal maatwerkvoorzieningen op basis van Zorg in Natura

Zorg in Natura								
	31-12-2018		31-12-2019		31-12-2020		31-12-2021	
	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week
BG basis	538	1.904 uren	559	1.635 uren	549	1.637 uren	537	1.492 uren
BG plus	97	350 uren	90	291 uren	73	261 uren	58	212 uren
Dagbesteding basis	297	1.536 dagdelen	281	1.381 dagdelen	249	1.211 dagdelen	249	1.213 dagdelen
Dagbesteding plus	30	151 dagdelen	32	172 dagdelen	20	104 dagdelen	16	74 dagdelen
HH1	1.280	3.123 uren	1.546	3.651 uren	1.657	3.918 uren	1751	4.062 uren
HH2	202	585 uren	170	496 uren	150	401 uren	132	341 uren

Aantal maatwerkvoorzieningen op basis van PGB

Persoonsgebonden Budget								
	31-12-2018		31-12-2019		31-12-2020		31-12-2021	
	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week	Aantal cliënten	Aantal per week
BG	155	1.058 uren	163	1.131 uren	142	875 uren	109	529 uren
Dagbesteding	41	219 dagdelen	36	191 dagdelen	28	137 dagdelen	25	120 dagdelen
HH1	51	157 uren	48	161 uren	43	143 uren	35	110 uren
HH2	2	6 uren	2	6 uren	2	7 uren	2	7 uren

Clientervaringsonderzoek (CEO)

In 2023 willen we een score van minimaal 85%

Klanttevredenheidsonderzoek		
	2019	2020
Tevredenheid medewerker	87%	87%
Tevredenheid zorg/ondersteuning	89%	89%

Aantal verkennende onderzoeken Wvggz dat is uitgevoerd

Percentage verkennende onderzoeken binnen de wettelijke termijn uitgevoerd

De wettelijke termijn is 14 dagen.

Aantal problemen dat is opgelost met behulp van het maatwerkbudget

Aantal keer dat de omgekeerde toets is uitgevoerd

Casuïstiek Omgekeerde toets			
2018	2019	2020	2021
13	21	15	18

We streven naar een stijging van het aantal casussen waarin de Omgekeerde toets is toegepast.

Aantal cliënten dat is uitgestroomd uit een beschermd wonen voorziening

Acties

Bieden van maatwerkvoorzieningen

Omschrijving (toelichting)

Voor maatwerkvoorzieningen moeten inwoners een aanvraag indienen bij het Sociaal Team. daar wordt beoordeeld of mensen recht hebben op een maatwerkvoorziening en welke voor hen het meest geschikt is. We bieden maatwerkvoorzieningen op de volgende gebieden;

1. Begeleiding
We bieden ondersteuning bij het versterken van de zelfredzaamheid en aanbrengen van structuur en regie in het dagelijks leven. Ook bieden we ondersteuning bij het participeren en meedoen in de

maatschappij en het benutten van de eigen kracht en het versterken van zijn sociale omgeving. Indien nodig is de begeleiding daarnaast gericht op het ontlasten van de persoon die gebruikelijke hulp of mantelzorg biedt (bij dreigende overbelasting) dit doen we onder andere door het bieden van dagbesteding.

2. Beschermd Wonen
Mensen met een psychiatrische problematiek zijn som niet in staat om zelfstandig te wonen. Zij kunnen dan gebruik maken van specialistische voorziening waar afhankelijk van de benodigde ondersteuning vraag 24 uurs zorg dichtbij f op afstand geboden kan worden. De bedoeling is dat cliënten indien mogelijk zo snel als mogelijk weer terug keren naar hun eigen woonomgeving. Om deze overgang soepeler te laten verlopen wordt er steeds meer ingezet om extramurale ondersteuning in de thuissituatie.

3. Hulp bij het Huishouden
Het huishouden doen is onderdeel van zelfredzaamheid. Kan een inwoner zijn eigen huishouden niet doen? En kan hij dit niet zelf oplossen? Dan kan hij de Wmo gebruiken.
Door de invoering van het abonnementstarief in 2019 zijn de aanvragen en kosten voor huishoudelijke hulp sterk toegenomen. De maatwerkvoorziening hulp bij het huishouden blijft beschikbaar voor inwoners die geen financiële mogelijkheden hebben om huishoudelijke hulp te regelen. En voor hen die niet de organisatorische vermogens hebben om het huishouden te organiseren.

4. Hulpmiddelen
Mensen met fysieke beperkingen of een chronische ziekte kunnen moeite hebben met activiteiten van het dagelijks leven. Dit gaat bijvoorbeeld over het verplaatsen over korte afstanden, gebruik maken van badkamer of toilet, het in en uit bed komen en traplopen. Hiervoor kunnen ze in aanmerking komen voor een hulpmiddel. Daar bedoelen we bijvoorbeeld een (elektrische) rolstoel, tillift, scootmobiel, driewielfiets en een douchestoel.
Wij vinden het belangrijk dat de inwoner eigen regie heeft. Maar ook de klanttevredenheid, duurzaamheid van middelen en de samenwerking met het lokaal Midden en Klein Bedrijf (MKB) en aansluiting op standaardregistratiesystemen vinden we belangrijk. Elk kwartaal monitoren we de uitvoering en dienstverlening van de hulpmiddelen.

Bieden van ondersteuning aan inwoners die tot de OGGz doelgroep behoren
Omschrijving (toelichting)

OGGz staat voor de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg. De OGGz is een vorm van maatschappelijke ondersteuning die in nauwe verbinding staat met de taak voor Maatschappelijke Opvang. De OGGz richt zich op sociaal kwetsbare mensen die niet direct om zorg vragen, maar deze wel nodig hebben. Als onderdeel van het OGGz-beleid stellen we een maatwerkbudget beschikbaar aan de sociale teams. Dit budget kunnen zij naar eigen inzicht gebruiken. Het maatwerkbudget is bedoeld om passende en snelle oplossingen te vinden voor complexe problemen. Daarmee kunnen vaak met kleine bedragen grotere problemen worden voorkomen.

Bieden van Vervoer voor mensen die niet in staat zijn op eigen kracht te reizen
Omschrijving (toelichting)

Inwoners die niet in staat zijn zelfstandig of met het Openbaar Vervoer (OV) te reizen, kunnen recht hebben op geïndiceerd Wmo-vervoer. Hierdoor kan gebruik gemaakt worden van de dienstverlening Publiek Vervoer. We werken met het OV-bureau en alle gemeenten in Groningen en Drenthe samen binnen de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Publiek Vervoer om inwoners zoveel mogelijk zelfstandig te laten reizen met het OV of de Hub-taxi. Het geïndiceerde Wmo-vervoer is en blijft een maatwerkvoorziening. Er kan dus ook sprake zijn van combinaties van vervoersmogelijkheden, het zogenaamde Inclusief Reizen.

Vanuit de GR Publiek Vervoer worden een aantal projecten opgestart. We bepalen welke projecten bij ons passen en doen hieraan mee. Verder blijven we vervoer bieden aan mensen die niet in staat zijn op eigen kracht te reizen.

Bieden van voorzieningen die algemeen toegankelijk zijn
Omschrijving (toelichting)

We stellen een actieplan op waarmee we meer en dichterbij passende voorzieningen beschikbaar hebben voor inwoners die laagdrempelig toegankelijk zijn. Waardoor inwoners zonder tussenkomst van de gemeente zélf een goede oplossing kunnen treffen voor het langer thuis wonen en meedoen. Om op termijn een vermindering van (of een beperking van de groei) de uitgaven aan maatwerkvoorzieningen Wmo.

Maken van afspraken met woningcorporatie en huurdersorganisaties
Omschrijving (toelichting)

We maken jaarlijks prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties in navolging van de Woningwet. Zo wordt structureel en gezamenlijk invulling gegeven aan een deel van het woonbeleid. Hierbij is speciale aandacht voor:

- Samenwerking gemeente, corporaties en huurderorganisaties;
- Levensloopbestendige en zorggeschikte woningvoorraad;
- Kwetsbare doelgroepen in huurwoningen (waaronder mensen die uitstromen vanuit Beschermd Wonen);
- Bewustwordingscampagne;
- Woon-zorg visie 2023-2028.

We passen de Omgekeerde toets toe
Omschrijving (toelichting)

Nederland heeft wetten om ervoor te zorgen dat:

- Mensen mee kunnen doen met sociale activiteiten of aan het werk kunnen gaan;
- Mensen voldoende inkomen hebben om hun rekeningen te betalen;
- Mensen hun financiën op orde hebben;
- Mensen goed voor zichzelf kunnen zorgen;
- Mensen een geschikte en schone woning hebben, waarin zij veilig kunnen wonen;
- Kinderen gezond en veilig opgroeien.

Als we een moeilijke situatie van een inwoner niet goed kunnen oplossen met de normale aanpak dan passen we de Omgekeerde toets toe. We kijken dan eerst naar wat de inwoner nodig heeft en hoe we de wetten zo kunnen toepassen dat de inwoner het beste geholpen is. Soms moeten we afwijken van een aantal regels als dat nodig om een inwoner echt goed te helpen.

We voeren alle verkennende onderzoeken in het kader van de Wvggz uit binnen de wettelijke termijnen
Omschrijving (toelichting)

De Wet verplichte GGz (Wvggz) regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de GGz. Om een aanvraag voor verplichte zorg in te dienen moet een zogenaamd verkennend onderzoek worden uitgevoerd. Hiervoor hebben gemeenten twee weken de tijd na binnenkomst van een melding in het kader van de Wvggz.

Doelstellingen

d. Toegankelijk Midden-Groningen (inclusie/VN Verdrag Handicap)
We willen een inclusieve gemeente zijn waar mensen met een beperking zonder moeite kunnen deelnemen aan de maatschappij. Daarvoor is gemakkelijke toegang tot openbare gebouwen,

gemakkelijk verplaatsen in de openbare ruimte en begrijpelijke (digitale) informatie vanuit de overheid nodig. Samen met maatschappelijke partners zetten we stappen in het toegankelijker maken van onze gemeente op verschillende leefgebieden.

Acties

Uitvoeren van de acties in de Lokale Toegankelijkheidsagenda

Omschrijving (toelichting)

De Lokale Toegankelijkheidsagenda geeft richting aan acties om onze gemeente toegankelijker te maken voor inwoners met een beperking. Hierin onderscheiden we een aantal thema's: Leren en Ontwikkelen, Werken, Vrije tijd, Wonen en Leven en gemeentelijke dienstverlening. Aan de totstandkoming van de Lokale Toegankelijkheidsagenda is een uitgebreid consultatieproces voorafgegaan.

2.2.4 Jeugd

Inleiding

In Midden-Groningen wonen ongeveer 12.000 jongeren onder de 18 jaar. Deze jongeren groeien op in hun gezin, samen met vrienden, familie en buren. Een goede basis zorgt ervoor dat jongeren veilig, positief en gezond kunnen opgroeien. Daarom versterken we als gemeente het normale leven en de sociale veerkracht. Soms is er meer nodig. In die gevallen kan er jeugdhulp ingezet worden. Hierbij is het uitgangspunt altijd dat de hulp zo passend, tijdig en dichtbij als mogelijk is.

Ambities

Elke jeugdige in onze gemeente groeit op in een veilige, veerkrachtige omgeving.

Trends en ontwikkelingen

Regiovisie en hervormingsagenda
We hebben in Groningen een regiovisie waarmee we invulling geven aan de "Norm voor opdrachtgeverschap". De ontwikkeltafels krijgen ook in 2023 een verdere uitwerking. Landelijk zijn de gesprekken over de "Hervormingsagenda" weer opgestart. Het Rijk heeft aangegeven welke kant ze uit wil. Er wordt beter omschreven wat jeugdhulp is. Daarmee wordt hulp en ondersteuning afgebakend. Het Rijk neemt zelf de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van maatregelen en het risico voor een bezuiniging die in 2024 in moet gaan.

Beheersmaatregelen Jeugd
De landelijke ontwikkelingen staan niet stil. Tegelijkertijd is de opgave lokaal nog steeds groot. De kosten voor jeugdhulp stijgen. We krijgen niet voldoende geld om alle jeugdhulp te kunnen betalen. Ook in 2023 voeren we beheersmaatregelen uit om te zorgen dat jeugdhulp beter en goedkoper wordt.

Vanuit het Nationaal Programma Groningen lopen projecten die betrekking hebben op jeugd
Vanuit het NPG wordt er gewerkt aan een goede toekomst voor iedereen. De projecten JIM, Tijd voor Toekomst en Moeders van Midden-Groningen zijn er voor onze kinderen en jongeren. Daarnaast dragen ze bij aan sociale veerkracht en is er verbinding met andere projecten zoals NPG Bevordering sociale veerkracht en NPG Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in 2.5.2.

Rekenkamerrapport
In juni 2022 is er een rekenkamerrapport uitgebracht. Daarin worden vier aanbevelingen gedaan voor het verbeteren van het jeugdbeleid en de positie van de gemeenteraad. Samengevat: stel strategische meerjarige doelen op, zorg voor een consequente beleidslijn, maak een apart programma voor jeugd en rapporteer met regelmaat over voortgang rondom jeugdbeleid. Deze adviezen worden meegenomen in het raadsprogramma.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming
De ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid werken aan een toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Gezinnen worden nu te weinig gezien en gehoord. De ministeries willen dat de jeugdbescherming effectiever en slimmer wordt georganiseerd. Het

toekomstscenario gaat uit van vier basisprincipes: gezinsgericht, rechtsbeschermend en transparant, eenvoudig en lerend. De verandering van jeugd en gezinsbescherming zal 5 tot 10 jaar duren. Er zijn proeftuinen gestart om ervaring op te doen met de nieuwe manier van werken. Het Rijk onderzoekt wat wel en niet werkt. Daardoor wordt er kennis ontwikkeld voor de fase erna. In onze regio is geen proeftuin. De ontwikkeling heeft wel invloed op hoe we jeugd en gezinsbescherming (moeten) organiseren.

Beweging van nul
We ondersteunen de landelijke Beweging van nul. Met ons jeugdbeleid zetten we actief in op het doel " 0 kinderen die niet optimaal thuis opgroeien."

Doelstellingen

a. Investeren in laagdrempelige opvoed- en opgroeiondersteuning

We investeren in voorzieningen die gezinnen helpen bij het opgroeien en opvoeden. Daarmee voorkomen we dat kleine problemen groot worden. We dragen uit dat sommige dingen bij het gewone leven horen. Dat deze normaal zijn. We maken gebruik van de krachten en talenten van ouders en kinderen en zetten in op de brede kring rondom gezinnen.

Indicatoren

Preventie

Voor de diensten Nu Niet Zwanger, Stevig Ouderschap en Voorzorg houden we bij hoeveel deelnemers hier gebruik van maken.

Naam indicator	2018	2019	2020	2021
Aantal deelnemers diensten GGD				
Pedagogische gezinsondersteuning	30	30	30	30
Stevig Ouderschap	10	10	12	12 regulier en 8 prenataal
Nu niet zwanger (opgeschaalde casuïstiek)	n.v.t.	36	11	2
Voorzorg	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	2
Aantal trajecten OJG	-	-	297	409
Buurtgezinnen				
Vraaggezinnen Steungezinnen Koppelingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	4 16 0
Individuele coaching via jongerenwerk	-	-	45	170

- We streven naar een stijging van het aantal trajecten OJG;
- We streven naar een stijging van het aantal vraaggezinnen en koppelingen binnen project buurtgezinnen.

Acties

We continueren de inzet Ondersteuning Jeugd en Gezin

Omschrijving (toelichting)

De Ondersteuning Jeugd en Gezin (OJG) blijft. Op basis van monitoringsgegevens voeren we gesprekken met de OJG-ers, huisartsen en de sociale teams om te kijken hoe we de meerwaarde van OJG-ers kunnen vergroten.

We nemen aanvullende diensten af van de GGD rondom jeugd.
Omschrijving (toelichting)

De GGD heeft het grootste deel van de kinderen tot 18 jaar in beeld. Ze kunnen hierdoor makkelijk signaleren en laagdrempelig ondersteuning aanbieden. De afspraken die we maken leggen we vast in een dienstverleningsovereenkomst (DVO). We evalueren de extra inzet op basis van monitoringsgegevens en sturen bij waar nodig. In 2023 blijven we vanuit Jeugd inzetten op Nu Niet Zwanger, Stevig Ouderschap en Voorzorg.

We investeren in kansengelijkheid
Omschrijving (toelichting)

We blijven samenwerken binnen de lokale coalitie Kansrijke Start waarin we de medische en sociale wereld met elkaar verbinden. Het komend jaar willen we meer samenwerken met het onderwijs.

Inzetten op laagdrempelige voorzieningen
Omschrijving (toelichting)

We (ver)volgen de pilot Buurtgezinnen en onderzoeken welk aanbod laagdrempelig kan worden ingezet en toegankelijk is voor alle ouders.

Doelstellingen

b. Ontwikkelen van een aanpak rondom huiselijk geweld en kindermishandeling
We gaan verder met de doorontwikkeling van de aanpak rondom huiselijk geweld en kindermishandeling. We gaan inzetten op het vergroten van de kennis rondom onveiligheid in gezinnen. Door beter te kijken wat er in een gezin speelt en waar de risico's op onveiligheid liggen, willen we deze risico's verkleinen. Op het moment dat er onveiligheid speelt, gaan we dát inzetten wat nodig is om te komen tot duurzame veiligheid. Daarnaast zetten we in het op het bevorderen van de deskundigheid bij professionals, zodat zij de kennis hebben om inwoners op een passende manier te ondersteunen.

Indicatoren
Veiligheid

Naam indicator	2018	2019	2020	2021
Meldingen Zorg voor Jeugd Groningen	540	461	532	641
Adviesvragen Veilig Thuis	-	197	263	290
Meldingen Veilig Thuis	330	328	422	392
Aantal betrokken kinderen bij hg/km	456	528	560	506

We streven naar een daling van het aantal betrokken kinderen bij huiselijk geweld en kindermishandeling.

Score zelfscan

In 2023 willen we op alle kwaliteitsstandaarden een voldoende scoren.
Score Zelfscan gemeente Midden-Groningen 2021:

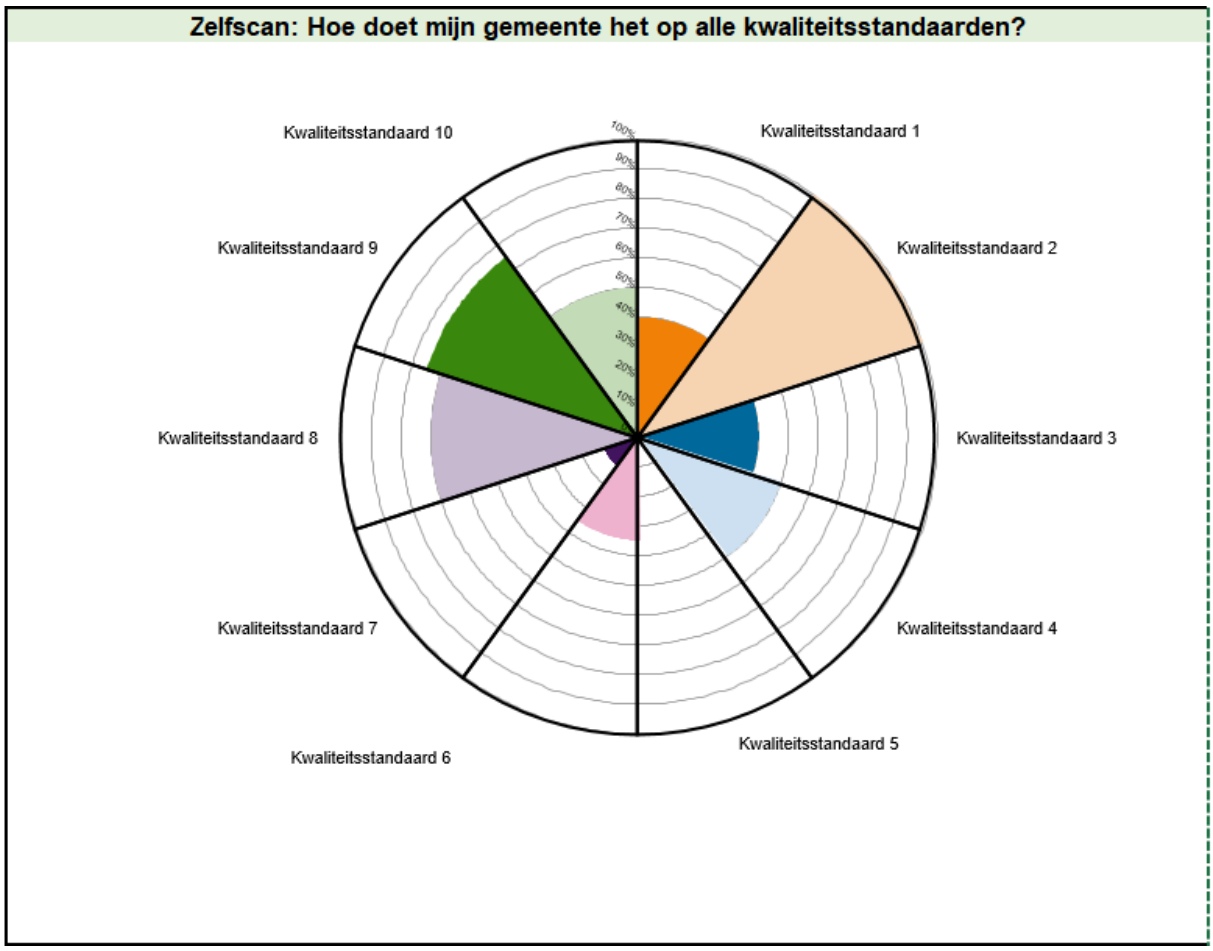

Acties

We bevorderen de deskundigheid van de professionals in de sociale teams

Omschrijving (toelichting)

We zorgen voor deskundigheidsbevordering van onze professionals. Dat doen we door te investeren op traumasensitief werken en te werken met een goede (verklarende)analyses. We zorgen dat medewerkers in de sociale teams goede handvatten hebben om goed te handelen wanneer er sprake is onveiligheid in een gezin.

We geven voorlichting aan inwoners over huiselijk geweld en kindermishandeling

Omschrijving (toelichting)

We geven voorlichting aan onze inwoners. We helpen ze om onveiligheid te herkennen. We zorgen dat ze weten wat ze kunnen doen bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. We doen mee aan de regionale en landelijke publiekscampagnes. En lokaal wordt onder andere door middel van kunst en cultuur aandacht gevraagd voor het onderwerp. Ook binnen het onderwijs wordt aandacht gegeven aan onveiligheid.

We verbeteren de samenwerking met ketenpartners

Omschrijving (toelichting)

We zorgen voor een goede ketensamenwerking rondom (on)veiligheid. We hebben goede afspraken met de Jeugd Gezondheidszorg, Veilig Thuis, de Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming. De afspraken leven we na.

We zorgen voor voldoende passend hulpaanbod voor betrokkenen rondom huiselijk geweld en kindermishandeling

Omschrijving (toelichting)

We brengen in kaart welk aanbod nu beschikbaar is binnen onze gemeente. Op basis daarvan kijken we welk aanbod effectief is en welk aanbod mist. Hier betrekken we verschillende partners bij.

Doelstellingen

c. Verbeteren van de jeugdhulp

Het uitgangspunt voor onze beleidsontwikkeling is dat we jeugdhulp beter en goedkoper organiseren. Daardoor verbeteren we de jeugdhulp voor gezinnen, neemt sociale veerkracht toe, houden we jeugdhulp betaalbaar en werken we aan de transformatie van het sociaal domein.

Indicatoren

Verbeteren jeugdhulp

Naam indicator	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke cliënten met minimaal één jeugdhulpindicatie	2.046	2.031	1.891	1.988
Saldo in- en uitstroom jeugdhulp ten opzichte van het vorige jaar	-	-15	-140	111
Gemiddeld rapportcijfer hulp	-	7,6	7,8	-
Aantal uithuisplaatsingen (JB Noord)	-	9 + 5 verlengingen	18 + 4 verlengingen	8 + 10 verlengingen

- We streven naar een daling van het aantal cliënten met een indicatie jeugdhulp;
- We streven naar een daling van het aantal uithuisplaatsingen.

Acties

Beheersmaatregelen jeugdhulp

Omschrijving (toelichting)

De kosten voor jeugdhulp stijgen jaarlijks. Dat is een langdurige landelijke trend. We ontwikkelen beheersmaatregelen en voeren deze uit. Daarbij kijken we bijvoorbeeld naar de top 15 cliënten en naar jeugdhulp voor groepen in plaats van het individu. We monitoren de effecten van de beheersmaatregelen. Daardoor zien we direct wat het effect is en in welke mate het bijdraagt aan beheersen van de kosten.

We organiseren een deel van de jeugdhulp lokaal

Omschrijving (toelichting)

We onderzoeken samen met andere gemeenten uit de regio welke (doel)groepen een eigen aanpak verdienen. Denk daarbij aan gezinnen die leven in armoede en jeugdhulp nodig hebben of gezinnen waar problemen zijn door een Licht Verstandelijke beperking. We doen dit onderzoek met jeugdhulpaanbieders, onderwijs en cliënten. Daarna kijken we hoe we de aanpak in Midden-

Groningen kunnen waarmaken. Een onderdeel daarvan is dat we zelf afspraken maken met jeugdhulp aanbieders over hun inzet in onze gemeente.

We ontwikkelen het toezicht op jeugdhulp
Omschrijving (toelichting)

We ontwikkelen een beter werkproces voor het toezicht op jeugdhulp. We gaan opgavegericht werken. Dat doen we in samenhang met het toezicht op de Wmo, Beschermd Wonen en op calamiteiten en geweld. We starten op kleine schaal, zodat we ervaring opdoen en het toezicht op jeugd steeds verder kunnen ontwikkelen.

We versterken de verbinding onderwijs en zorg
Omschrijving (toelichting)

We brengen de behoeftes op het snijvlak onderwijs-zorg in kaart en op basis daarvan kijken we welke ontwikkelingen nodig zijn.

We werken samen met alle Groninger gemeenten aan een dekkend landschap van (hoog-specialistische) jeugdhulp
Omschrijving (toelichting)

We hebben binnen de jeugdhulpregio de verantwoordelijkheid om te zorgen voor een dekkend en goed functionerend jeugdhulplandschap. Dat betekent dat er voldoende jeugdhulp aanbod beschikbaar is. In 2023 werken we samen met de andere gemeenten, onderwijs en jeugdhulp aanbieders aan deze opgave. We zorgen dat overal goede jeugdhulp beschikbaar is en organiseren dat op passen de schaal. Dat is soms lokaal, soms in de jeugdhulpregio en soms in samenwerking met andere jeugdhulpregio's of landelijk.

In 2023 werken we als jeugdhulpregio ook aan de inkoop van hoog-specialistische jeugdhulp.

2.2.5 Onderwijs en onderwijshuisvesting

Inleiding

In Nederland zijn de besturen van scholen verantwoordelijk voor het verzorgen van onderwijs. Als gemeente ondersteunen we het onderwijs. De gemeente heeft een aantal wettelijke taken: zorgen voor goede en veilige schoolgebouwen, regelen van vervoer voor leerlingen en controleren op de naleving van de leerplicht. Ook zorgen we samen met het onderwijs voor een goede samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs. Zo krijgen leerlingen die zorg nodig hebben, de goede ondersteuning.

We willen iedereen zoveel mogelijk gelijke kansen bieden in het onderwijs. Achterstanden proberen we al op jonge leeftijd te voorkomen. We willen dat alle peuters met een goede start aan het basisonderwijs beginnen. Peuters die een duwtje in de rug nodig hebben, kunnen extra uren naar de peuterspeelzaal. Daar krijgen ze een ondersteunend taal en reken aanbod. Samen met de peuteropvang en de schoolbesturen werken we aan opvang en onderwijs dat goed op elkaar aansluit en dat aansluit bij de leerlingen.

We willen kinderen en jongeren uitdagen hun talenten te ontwikkelen en hen zo goed mogelijk voorbereiden op de toekomst. Hiervoor verbinden we het onderwijs met welzijn, sport en cultuur. Ook aan volwassenen bieden we de mogelijkheid om zich te blijven ontwikkelen. Dit doen we met onze aanpak laaggeletterdheid.

De oorlog in Oekraïne zorgt over de hele wereld voor grote problemen. Veel mensen uit Oekraïne zijn gevlucht door de oorlog. Zij worden in heel Europa opgevangen. Ook wij vinden het belangrijk om mensen uit Oekraïne een plek te geven en om Oekraïense kinderen onderwijs te geven. Hoe we dit onderwijs regelen, staat in paragraaf 2.2.6 Participatiewet.

Ambities

Iedereen krijgt de kans zijn talenten zo goed mogelijk te ontwikkelen.

Trends en ontwikkelingen

We zetten ons extra in voor onderwijs. Dat doen met het project Tijd voor Toekomst, vanuit het Nationaal Programma Groningen. Zeven basisscholen, waar kinderen dat het hardst nodig hebben, doen hieraan mee. Ze zetten extra tijd in voor talentontwikkeling, verminderen van achterstanden, bevordering van lichamelijke en mentale gezondheid en het vergroten van hun blik op de wereld. Ook de Regiodeal Oost-Groningen draagt ook bij aan dit project. De inhoud van dit project wordt verder beschreven in programma 2.5. Programma Gevolgen gas -en zoutwinning en lokaal programma NPG.

We zijn door het Ministerie van OCW uitgekozen als koploper voor een Rijke schooldag. Dat betekent dat we vanaf 2023 extra budget krijgen voor dit programma.

We voeren het Nationaal Programma Onderwijs uit. Dit is een budget van het Ministerie van Onderwijs om de gevolgen van de coronacrisis voor leerlingen op te vangen. Zowel scholen als gemeenten ontvangen geld om aan dit doel te besteden. In overleg met het onderwijs ondersteunen wij als gemeente zoveel mogelijk hun plannen zodat we de krachten bundelen.

We hebben in 2022 met kinderopvang en onderwijspartners bepaald hoe we de onderwijskansen van kinderen in Midden-Groningen nog beter kunnen vergroten. We hebben een aantal maatregelen afgesproken. In de periode 2023-2026 gaan we die maatregelen uitwerken en uitvoeren.

Doelstellingen

a. Kinderen maken een goede start in het onderwijs

Alle kinderen in onze gemeente moeten een goede start kunnen maken in het (basis)onderwijs. Kinderen met een risico op achterstand kunnen meedoen aan stimulerende programma's in de peuteropvang (Voorschoolse Educatie, VE). Die risico's worden zo snel mogelijk herkend en van de doelgroepkinderen neemt meer dan 75% deel aan deze programma's (VE). Het aanbod is van goede kwaliteit en er is veel aandacht voor samenwerking met ouders en een goede overdracht van informatie naar het basisonderwijs. We investeren extra in het bevorderen van de taal-leesontwikkeling.

Indicatoren

Percentage van de scholen dat resultaatgegevens heeft aangeleverd

We willen dat minimaal 80% van de scholen de resultaatgegevens aanlevert.

Aantal scholingen en aantal kwaliteitsoverleggen

Aantal aanbieders van voorschoolse educatie die een pedagogisch beleidsmedewerker hebben

Alle aanbieders van voorschoolse educatie hebben een pedagogisch beleidsmedewerker.

Aantal indicaties voor VVE

Het aantal indicaties is gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar.

Aantal deelnemers aan VVE en peuteropvang

Het aantal deelnemers aan VVE en peuteropvang stijgt ten opzichte van het voorgaande jaar.

Percentage van de doelgroep dat bereikt is

Het doelgroepbereik is minimaal 80%.

Percentage van de VE ouders dat deelneemt aan VVE thuis

We geven uitvoering geven aan 7 groepen VVE thuis, waarbij minimaal 60% van de VE ouders deelnemen.

Aantal deelnemende locaties voor peuteropvang en scholen en aantal deelnemende kinderen (Subsidieverantwoording bibliotheek)

Acties

We houden toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang

Omschrijving (toelichting)

Wij hebben de wettelijke taak om toezicht te houden op de kinderopvang. GGD Groningen inspecteert jaarlijks alle locaties voor buitenschoolse opvang, kinderdagverblijven en gastouderbureaus. Alle nieuwe gastouders worden ook geïnspecteerd. Ten slotte inspecteert de GGD jaarlijks 15% van de bestaande gastouders. Als de GGD een tekortkoming vindt, handhaven wij. Op die manier houden we de kinderopvang veilig.

We verbeteren de kwaliteit van Voorschoolse Educatie
Omschrijving (toelichting)

We investeren extra in pedagogisch beleid en kwaliteitsverbetering van VE. Elke aanbieder heeft een pedagogisch beleidsmedewerker voorschoolse educatie. Er is een coördinerend kwaliteitsmedewerker VVE en structureel kwaliteitsoverleg tussen de kwaliteitsmedewerker en de pedagogisch beleidsmedewerker over samen vastgestelde kwaliteitsdoelen. De effecten van het aanbod worden gevolgd door de ontwikkelingsgroei te meten in het onderwijs.

We vergroten het bereik van de doelgroep voor voorschoolse educatie
Omschrijving (toelichting)

Kinderen die dit nodig hebben moeten zoveel mogelijk deelnemen aan Voorschoolse Educatie. Met de peutermonitor krijgen we een beter beeld van de afname van VVE en spreiding over locaties. Dit helpt om in overleg met de GGD en kinderopvang gerichter in te zetten op het bereiken van de doelgroep. Van het aantal geïndiceerde doelgroeppeuters neemt nu ongeveer 70% deel aan VVE. Het doel is dat dit percentage stijgt. Door ruimte te bieden voor nieuwe werkwijzen willen we nog meer kinderen met een taalachterstand bereiken. In 2023 wordt er in Muntendam een pilot en peuter-kleutergroep uitgevoerd en wordt er gewerkt met wenochtenden voor peuters.

We vergroten ouderbetrokkenheid bij voorschoolse educatie
Omschrijving (toelichting)

Betrokkenheid van ouders vergroot de effecten van voorschoolse educatie. We betrekken ouders bij de VE door ouderbijeenkomsten te organiseren met het programma VVE thuis. Dit is een programma van ongeveer 6 bijeenkomsten per jaar voor de ouders van kinderen die aan een voorschoolse educatie deelnemen. Het programma is bedoeld om ouders vaardigheden aan te reiken om hun kind ook thuis te stimuleren in de ontwikkeling. In 2023 willen we 7 VVE thuisgroepen uitvoeren. Met een deelname van meer dan 60% van de VE-ouders van die locatie. Naast VVE thuis gaan we in 2022 ouderbetrokkenheid ook op andere manieren stimuleren.

We voeren een stimulerend taal-en leesaanbod uit voor kinderen van 0-12 jaar
Omschrijving (toelichting)

De bibliotheek ontvangt een subsidie om extra taal- en leesactiviteiten uit te voeren. De bibliotheek geeft aan de ouders van elke pasgeborene een leeskoffertje en abonnement voor baby´s (ongeveer 450 per jaar). Er wordt wekelijks aan alle kinderen van 0-6 jaar een boek uitgeleend op school en de peuteropvang (ongeveer 1900 kinderen) en er wordt uitvoering gegeven aan de bibliotheek op school (ongeveer 1200 kinderen). Er is een aanbod van taal en voorleesactiviteiten voor de peuteropvang. Ook is er een voorleescoach op het consultatiebureau in Hoogezand. Doel is een zo groot mogelijke deelname aan het aanbod.

Doelstellingen

b. Vergroten van gelijke kansen en bereikbaarheid van het onderwijs
Alle kinderen moeten mee kunnen doen aan (passend) onderwijs. Voor sommige kinderen is er extra aanbod nodig om naar school te kunnen en zich zo goed mogelijk te ontwikkelen. De scholen zetten hiervoor extra ondersteuning in als dat nodig is. De gemeente ondersteunt hierbij met een aantal projecten en leerlingenvervoer.

Indicatoren

Aantal kinderen die gebruik maken van leerlingenvervoer.

Leerlingenvervoer schooljaar 2021-2022	
Per soort vervoer	*Aantal kinderen*
Aangepast vervoer	260
Aangepast vervoer en eigen vervoer	12
Eigen vervoer	45
Openbaar vervoer	17
Totaal	**334**
Per soort onderwijs	*Aantal kinderen*
Regulier basisonderwijs	9
Gereformeerd basisonderwijs	12
Speciale school voor basisonderwijs (SBO)	52
School voor speciaal onderwijs (SO)	127
School voor voorgezet speciaal onderwijs (VSO)	118
Praktijkonderwijs	11
Regulier voortgezet onderwijs	5
Totaal	**334**

Acties

We bieden leerlingenvervoer

Omschrijving (toelichting)

Leerlingen kunnen soms met leerlingenvervoer naar school en weer terug naar huis. Leerlingenvervoer gebeurt met een taxibus van Connexxion (aangepast vervoer). Een vergoeding voor eigen vervoer (met auto of fiets) of het openbaar vervoer is ook mogelijk. Drie groepen leerlingen kunnen gebruik maken van leerlingenvervoer. Leerlingen met een beperking hebben onder bepaalde voorwaarden recht op leerlingenvervoer. Ook als ouders een voorkeur hebben voor de richting van de school kan er recht op leerlingenvervoer bestaan. Met richting bedoelen we geloof of levensbeschouwing. Ten slotte is leerlingenvervoer mogelijk als de leerling meer dan 6 kilometer van de dichtstbijzijnde school woont. We regelen of vergoeden vervoer naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school voor leerlingen die hier recht op hebben. We willen leerlingen stimuleren om gebruik te maken van openbaar vervoer en eigen vervoer. Op die manier vergroten we de zelfstandigheid van kinderen. Ook beperken we hiermee de kosten voor het vervoer. Samen met vervoersbedrijven willen we de toegang tot het openbaar vervoer gemakkelijker maken voor leerlingen. Natuurlijk blijft er altijd aangepast vervoer mogelijk voor kinderen die niet zelfstandig kunnen reizen. Voor schooljaar 2022-2023 hebben we nieuwe regels gemaakt voor leerlingenvervoer. Hierin zoeken we samenwerking met buurgemeenten en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs. In 2023 gaan we verder op de ingeslagen weg. We gaan in gesprek met ouders en leerlingen die gebruik willen maken van het openbaar vervoer. Hiervoor zetten we de Voor Elkaar Pas van Arriva in. Leerlingen krijgen dan een speciale OV-chipkaart als ze gebruik gaan maken van het openbaar vervoer. In 2022 hebben we de eerste contacten met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs gelegd. Deze samenwerking gaan we in 2023 verder uitbouwen.

We ondersteunen de taalschool voor kinderen met een migratieachtergrond

Omschrijving (toelichting)

Kinderen van nieuwkomers verdienen een goede start in het onderwijs. Soms is de stap naar een gewone school te groot. De gemeente bekostigd, samen met het samenwerkingsverband passend onderwijs, de taalschool Midden-Groningen. De taalschool heeft een stimulerend aanbod om kinderen met een migratieachtergrond voor te bereiden op de basisschool. De taalschool wordt uitgevoerd door Stichting Ultiem.

We gaan de extra maatregelen om onderwijskansen te vergroten uitwerken en uitvoeren
Omschrijving (toelichting)

We hebben in 2022 in overleg met kinderopvang en onderwijs 2022 de kansengelijkheid in onze gemeente in beeld gebracht en de huidige aanpak geëvalueerd. Op basis daarvan hebben we maatregelen uitgewerkt om de onderwijskansen van kinderen nog meer te versterken. We gaan die maatregelen uitwerken en uitvoeren.

Doelstellingen

c. Onderwijs/opvang, zorg , welzijn en cultuur werken samen voor een optimale (talent)ontwikkeling van elk kind
Kinderen moeten zich kunnen ontwikkelen zonder problemen en in een doorgaande lijn. Ook bij de overstap naar (een nieuwe) school of wanneer het op (psycho)sociaal gebied wat minder gaat. De samenwerking tussen de opvang en school en andere partners verloopt soepel net als de overstap naar een andere school. Ondersteuning is goed bereikbaar, snel beschikbaar en passend.

Bereikbare voorzieningen op het gebied van welzijn, sport en cultuur leveren een bijdrage in die talentontwikkeling maar kunnen ook preventief ingezet worden. Bijvoorbeeld het vergroten van het zelfvertrouwen of weerbaarheid.

Indicatoren
Percentage van de overdrachten waarbij de minimaal afgesproken overdracht informatie (vastgesteld protocol voor de overdracht) ook daadwerkelijk bij de school binnen komt.

Het aantal scholen dat de registraties van VVE kinderen op orde heeft.

Dit wordt een vast onderwerp op het kwaliteitsoverleg VVE. Hoe we dit bij gaan houden moet nog bepaald worden.

Acties

We versterken de samenwerking tussen onderwijs en zorg
Omschrijving (toelichting)

Kansrijk opgroeien stimuleren we door te werken aan samenhangende ondersteuning met het kind/gezin als uitgangspunt. Dit vraagt om een goede samenwerking kind-gezin-onderwijs-omgeving-ondersteuning. Ondersteuning is gericht op het vergroten van veerkracht. We hebben een ondersteuningsroute vastgesteld waarin de samenwerking onderwijs en zorg op hoofdlijnen is beschreven. Voor het versterken van de samenwerking hebben we op verschillende scholen kind-ouder ondersteuners ingezet als verbinder onderwijs en tussen onderwijs, gezin, wijk/dorp en sociale teams. Deze ondersteuning is bedoeld om de kansengelijkheid in het onderwijs te vergroten. We werken toe naar een gedeelde visie op de aanpak van ondersteuning en versterken van veerkracht (onderwijs, welzijn, ondersteuning) met het kind als uitgangspunt.

We zorgen voor een goede overdracht van peuteropvang naar basisschool
Omschrijving (toelichting)

We hebben een protocol gemaakt voor de overdracht. Streven is dat voor alle doelgroepkinderen de informatie op deze manier wordt overgedragen van de voorschool naar de basisschool. We versterken deze manier van werken door dit te agenderen in het kwaliteitsoverleg VVE. We stimuleren het overleg tussen scholen en peuterspeelzalen over de samenwerking (Doorgaande lijn-overleg).

Doelstellingen

d. Jongeren verlaten de school met minimaal een startkwalificatie

Een startkwalificatie is een diploma op minimaal MBO2, HAVO of VWO-niveau. Een diploma op dit niveau is nodig om een goede kans te hebben op een betaalde baan, voor nu en in de toekomst.

Indicatoren

Jongeren die stoppen met school zonder startkwalificatie

	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Aantal voortijdige schoolverlaters	113	123	109
Percentage voortijdige schoolverlaters Midden-Groningen	2,01%	2,05%	2,31%
Percentage voortijdige schoolverlaters landelijk	2,01%	1,72%	1,87%

We verwachten dat het aantal voortijdige schoolverlaters in het schooljaar 2022/ 2023 licht stijgt. Door de coronacrisis zijn in 2020/2021 minder jongeren uitgevallen. Hier is geen duidelijke oorzaak voor te geven. We hebben te maken met een grote groep kwetsbare jongeren met een groter risico op schooluitval. Ook zien we dat jongeren die een MBO 3 of MBO 4 opleiding volgen, vaker uitvallen door psychische en sociale problemen.

Acties

We zetten extra in op het voorkomen langdurige uitval (thuiszitten)

Omschrijving (toelichting)

We geven uitvoering aan een thuiszittersoverleg (Taskforce Thuiszitters) voor goede afstemming tussen zorg en onderwijs en bieden laagdrempelige ondersteuning aan om jongeren weer op weg te helpen.

Jongeren krijgen op de MBO scholen hulp bij persoonlijke vragen of problemen

Omschrijving (toelichting)

Op elke mbo-school zijn casemanagers Jeugd aanwezig. Zij bieden ondersteuning aan jongeren die vragen of problemen hebben. Als de jongere meer hulp nodig heeft dan stemt de casemanager Jeugd af met het sociaal team van de gemeente. De inzet is erop gericht om jongeren zo lang mogelijk op school te houden.

We hebben een aangepaste MBO2 opleiding voor jongeren die niet naar een gewone mbo-school kunnen

Omschrijving (toelichting)

Jongeren kunnen een aangepaste MBO2 opleiding volgen bij het BWRI. Noorderpoort zorgt voor het onderwijs. De jongeren hebben hun stages bij het Werkbedrijf BWRI. De opleiding is voor jongeren die niet passen binnen het gewone mbo-onderwijs door lichamelijke, psychische of sociale problemen. Met deze opleiding hebben zij toch de kans om een diploma te halen.

We helpen jongeren om weer terug naar school naar te gaan

Omschrijving (toelichting)

We moedigen jongeren aan om weer terug naar school te gaan. We helpen hen bij het maken van een goede keuze voor een opleiding. Soms lukt het (nog) niet om terug naar school te gaan. We

helpen jongeren dan bij het vinden van een andere passende plek. Dat kan bijvoorbeeld een betaalde baan zijn of hulp om problemen op te lossen.

Doelstellingen

e. Volwassenen kunnen meedoen in onze samenleving doordat ze voldoende geletterd zijn

Iedereen moet kunnen meedoen in de samenleving. Echter, te veel inwoners hebben nog moeite met lezen, rekenen en het gebruiken van een computer of smartphone. Om mee te kunnen doen heb je deze vaardigheden wél nodig. Vanuit WEB-middelen en extra gelden via centrumgemeente Groningen zetten we in op de aanpak laaggeletterdheid voor volwassenen. In de paragrafen over VVE en onderwijs wordt omschreven op welke manier we investeren in leesbevordering bij kinderen.

Acties

Inwoners kunnen in het Taalhuis aan de slag met hun basisvaardigheden

Omschrijving (toelichting)

Taalhuizen in onze gemeente organiseren workshops voor volwassenen om hun taal en digitale vaardigheden te vergroten. De Taalhuiscoördinator koppelt daarvoor vrijwilligers aan deelnemers. Vanaf eind 2021 en in 2022 doen we voor het eerst met onze Taalhuizen mee aan de landelijke certificering Taalhuizen. Eenmaal per vier jaar wordt elk taalhuis door de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT) getoetst aan de hand van zeven normen op wat goed gaat, wat beter kan en welke stappen gemeente en Taalhuizen kunnen zetten om de kwaliteit verder te ontwikkelen. Daarnaast toetsen we het bereik van laaggeletterden aan de hand van data vanuit de monitoringstool de Greef (regionaal vanuit Arbeidsregio Groningen).

We investeren in leesbevordering van kinderen en ouders

Omschrijving (toelichting)

Dit doen we samen met onze maatschappelijke partners via Kansrijke Start, VVE en het primair - en voortgezet onderwijs.

We vergroten bewustwording en herkenning van laaggeletterdheid

Omschrijving (toelichting)

Samen met maatschappelijke partners zorgen we voor betere samenwerking, eerdere signalering en doorverwijzing. Daarnaast traint de Taalhuiscoördinator en Stichting Lezen en Schrijven professionals binnen onze gemeente in het signaleren en doorverwijzen bij laaggeletterdheid.

We zetten in op betrokkenheid en inzet van werkgevers

Omschrijving (toelichting)

Taalhuiscoördinator, beleidsmedewerker gemeente en werkgeverscoördinator vanuit centrumgemeente Groningen gaan in gesprek met werkgevers om een aanpak voor laaggeletterdheid binnen het bedrijf te ontwikkelen.

Inwoners kunnen volwasseneneducatie volgen om beter te leren schrijven, lezen, rekenen en omgaan met de computer.

Omschrijving (toelichting)

Volwasseneneducatie is vooral bedoeld voor inwoners met een uitkering. Als zij bijvoorbeeld beter kunnen lezen en schrijven wordt de kans op een betaalde baan groter. Er is vaak ook wel plek voor inwoners zonder uitkering. Noorderpoort verzorgt de lessen voor inwoners die Nederlands als eerste taal hebben. Stichting ITOM heeft de lessen voor inwoners die een andere eerste taal hebben.

Doelstellingen

f. Kinderen krijgen onderwijs in een stimulerend, veilig en toekomstbestendig schoolgebouw

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Dit gaat over nieuwbouw van een school, uitbreiding van een school, renovatie van een school, herstel van constructiefouten en herstel en vervanging in verband met schade.

Acties

Opstellen Programma en Overzicht

Omschrijving (toelichting)

Het Programma en Overzicht Onderwijshuisvesting bevat de jaarlijks, door de schoolbesturen ingediende aanvragen voor o.a. onderwijsleermiddelen, huur, capaciteitsuitbreiding of nieuwbouw van onderwijshuisvesting. Het college stelt het Programma vast. De raad wordt gevraagd de nodige middelen beschikbaar te stellen. De toegekende voorzieningen worden daarna uitgevoerd door de schoolbesturen en/of de gemeente.

Opstellen van een Integraal Huisvestingsplan (IHP)

Omschrijving (toelichting)

In 2022 hebben we het scholenprogramma afgerond. Bijna alle scholen in onze gemeente zijn hierbij toekomstbestendig gemaakt. Om goede samenwerking met schoolbesturen op het gebied van huisvesting vast te houden, werken we aan een nieuw Integraal huisvestingsplan (IHP). Dit wordt in 2023 vastgesteld.

In een IHP leggen gemeenten en schoolbesturen hun gedeelde visie op het scholenlandschap van de toekomst vast. Deze gedeelde langetermijnvisie helpt gemeenten en schoolbesturen om strategische keuzes te maken en te bepalen hoe ze met investeringen om gaan.

We zien voor huisvesting een aantal ontwikkelingen. De demografische ontwikkelingen en het samenvoegen of verplaatsen van scholen maken dat een aantal nieuwe kindcentra meer groeien dan bij de voorbereiding van de bouw op basis van de prognoses kon worden ingeschat. In een aantal kindcentra kampen de gebruikers met ruimtetekort. Andere locaties hebben weer extra ruimte. Daarnaast hebben de coronamaatregelen ook invloed op het tekort aan ruimte. Scholen hebben extra geld ontvangen om leervertraging aan te pakken. Ze kiezen er soms voor om met de middelen kleine groepen vormen, waardoor er meer groepen ontstaan. Hier zijn de gebouwen niet altijd op berekend. Ook gaat het plan om de kinderopvang grotendeels gratis te maken en extra uren Voorschoolse Educatie voor werkende ouders invloed hebben op de groei van de kinderopvang.

Met het IHP willen we in overleg met schoolbesturen maar ook kinderopvang de huisvestingsopagaven in beeld brengen en een lange termijnvisie opstellen om goed in te spelen op deze ontwikkelingen.

2.2.6 Participatiewet

Inleiding

Dé afdeling BWRI: Bedrijf voor Werk, Re-integratie en Inkomen voert de Participatiewet uit. Het doel van de Participatiewet is dat zoveel mogelijk inwoners meedoen, het liefst via een betaalde baan. Inwoners met onvoldoende geld krijgen financiële hulp zodat zij alle noodzakelijke kosten kunnen betalen.

Ambities

We willen dat zoveel mogelijk inwoners een betaalde baan hebben. We hebben extra zorg voor inwoners die door medische redenen moeilijker een betaalde baan kunnen vinden. Als betaald werk (nog) niet lukt, dan moedigen we inwoners aan om op een andere manier hun talenten te gebruiken.

We zien dat scholing steeds belangrijker wordt om als werknemer aan het werk te blijven. We willen dat de toegang tot scholing en persoonlijke ontwikkeling goed geregeld is voor inwoners met een lage opleiding. In onze gemeente is het leerwerkbedrijf BWRI de plek waar inwoners met een lage opleiding terecht kunnen voor persoonlijke ontwikkeling en scholing. Hier helpen we inwoners van werk naar werk of van uitkering naar werk.

We willen dat inwoners genoeg geld hebben voor alle noodzakelijke kosten. We weten dat een tekort aan geld veel stress veroorzaakt in een gezin. Hierdoor ontstaan er weer andere problemen zoals een slechte gezondheid. Als we goede hulp willen bieden, moeten we ons in elk geval richten op de financiële problemen. Dan pas heeft alle andere hulp nut.

Trends en ontwikkelingen

Uit voorspellingen van het Centraal Economisch Planbureau blijkt dat het aantal mensen met een bijstandsuitkering de komende jaren gelijk blijft. Het aantal bijstandsklanten zal naar verwachting net zo hoog zijn als in 2022. Het Rijk wil wel minder streng worden voor mensen met een uitkering. Zij moeten bijvoorbeeld giften kunnen ontvangen of voor een langere periode wat kunnen bijverdienen zonder dat dit direct gevolgen heeft voor hun uitkering. De Participatiewet wordt op deze punten aangepast.

Er is een groot tekort aan personeel. Het aantal werklozen is laag, omdat inwoners door de grote vraag naar personeel makkelijker een betaalde baan kunnen vinden. Helaas is dat niet zo voor iedereen. De praktijk laat zien dat veel inwoners met een uitkering te maken hebben met stevige mentale, lichamelijke of sociale problemen. Dit vraagt veel begeleiding en soms ook aangepast werk.

De oorlog in Oekraïne zorgt over de hele wereld voor grote problemen. Zo zijn de prijzen (van met name het gas) aan het stijgen. Hierdoor heeft ongeveer 7% van de Nederlandse gezinnen te maken met energiearmoede. Zij komen in de financiële problemen door de hoge kosten. Het Rijk heeft een aantal maatregelen genomen zoals een verlaging van de belasting op de energierekening en een energietoeslag van € 800 voor mensen met een laag inkomen. De gemeente heeft verder geld ontvangen van het Rijk om inwoners te helpen om hun huis energiezuiniger te maken.

Veel mensen uit Oekraïne zijn gevlucht door de oorlog. Zij worden in heel Europa opgevangen. Ook wij hebben we de taak om mensen uit Oekraïne een plek te geven.

Het Rijk wil het aantal beschutte werkplekken uitbreiden. Een beschutte werkplek is een baan voor mensen die alleen in een aangepaste en beschermde omgeving kunnen werken. BWRI biedt de beschutte werkplekken in onze gemeente aan. Met de uitbreiding hebben we genoeg geld om meer inwoners een betaalde baan te geven.

Doelstellingen

a. Inwoners hebben genoeg inkomen om alle noodzakelijke kosten te betalen

We willen dat alle inwoners genoeg geld hebben om de kosten van voedsel, huur, medische kosten, energie, verzekeringen en noodzakelijke spullen te betalen.

Indicatoren

Aantal gezinnen met algemene bijstand

	2018	2019	2020	2021
peildatum 31 december	1831	1764	1797	1679

We verwachten dat het aantal mensen met een bijstandsuitkering in 2023 minder zal zijn dan in 2021.

Aantal gezinnen die we bereiken met onze hulp

	2018	2019	2020	2021

Bijzondere bijstand	2188	2078	1928	1865
Inkomenstoeslag	1112	1224	1192	1229
Aanvullende ziektekostenverzekering	1630	1757	1702	1691
Voedselbank	nb	926	1064	1000
Stichting Urgente Noden	nb	34	44	50
Kledingbank Maxima	nb	1689	1015	1316

We verwachten dat meer mensen in 2023 gebruik maken van deze regelingen doordat steeds meer huishoudens moeite krijgen om alle rekeningen te betalen.

Acties

We passen de omgekeerde toets toe

Omschrijving (toelichting)

Als we een moeilijke situatie van een inwoner niet goed kunnen oplossen met de normale aanpak dan passen we de Omgekeerde toets toe. We kijken dan eerst naar wat de inwoner nodig heeft en hoe we de wetten zo kunnen toepassen dat de inwoner het beste geholpen is. Soms moeten we afwijken van een aantal regels als dat nodig om een inwoner goed te helpen.

We geven sociale organisaties geld zodat zij inwoners met een laag inkomen kunnen helpen

Omschrijving (toelichting)

De Voedselbank, Kledingbank Maxima en Stichting Urgente Noden krijgen geld van de gemeente. Zij helpen inwoners aan gratis voedsel, kleding of andere noodzakelijke spullen. De organisaties proberen inwoners die hulp nodig hebben zo goed mogelijk te bereiken. We delen verder gratis hygiëne producten uit aan vrouwen en meisjes die deze producten zelf niet kunnen kopen. Vrouwen kunnen de producten krijgen bij de Voedselbank, het jongerenwerk en de scholen.

We geven financiële ondersteuning aan inwoners met een laag inkomen

Omschrijving (toelichting)

We hebben mogelijkheden om het inkomen van inwoners aan te vullen. Inwoners zonder genoeg inkomen, spaargeld of andere dure spullen kunnen een uitkering krijgen voor hun noodzakelijke kosten. Verder hebben we extra regelingen waar mensen met een laag inkomen gebruik van kunnen maken.

We hebben samen met de woningbouwvereniging de voorzieningenwijzer

Omschrijving (toelichting)

De voorzieningenwijzer is een slim computerprogramma met alle financiële steun waar inwoners in onze gemeente recht op kunnen hebben. Inwoners kunnen een persoonlijk gesprek krijgen met een medewerker van Kwartier Zorg en Welzijn waar samen worden gekeken naar alle financiële mogelijkheden om het inkomen te verhogen. De medewerker helpt inwoners ook bij het aanvragen van bijvoorbeeld toeslagen van het Rijk of een regeling van de gemeente.

We hebben één toegang voor inwoners met financiële vragen

Omschrijving (toelichting)

Inwoners kunnen hulp vragen bij de gemeente via de Kredietbank, BWRI en de sociale teams. De regel is dat geen inwoner bij het verkeerde loket komt met een vraag. We pakken de vraag op. Als er meer speciale hulp nodig is, dan wordt de inwoner goed geholpen om bij de juiste plek te komen.

Doelstellingen

b. Inwoners met een laag inkomen kunnen meedoen aan sociale activiteiten

We vinden het belangrijk dat alle inwoners volop meedoen aan sportieve, culturele of andere sociale activiteiten. Het mag niet zo zijn dat inwoners door te weinig geld moeten afhaken. We hebben extra aandacht voor kinderen. We zien dat kinderen die in armoede zijn opgegroeid, later vaak ook zelf een uitkering hebben of weinig inkomen hebben. Dit willen we tegengaan door kinderen de kans te geven om zich volop te ontwikkelen.

Indicatoren

Aantal inwoners dat gebruik maakt van de webwinkel van het Meedoenfonds

	2019	2020	2021
Volwassenen	2164	2206	2192
Kinderen	1413	1423	1412

We verwachten dat het aantal deelnemers aan de webwinkel in 2023 zal stijgen omdat inwoners door de prijsstijgingen op zoek gaan mogelijkheden om het inkomen aan te vullen.

Aantal kinderen dat gebruik maakt van financiële hulp voor het meedoen

	2018	2019	2020	2021
Maatwerkbudget	29	33	38	16
Jeugdfonds Sport en Cultuur	282	246	222	223
Stichting Leergeld	nb	179	145	158

We denken dat in 2023 meer gezinnen gebruikmaken van deze hulp omdat zij door de prijsstijgingen op zoek gaan naar mogelijkheden om het inkomen aan te vullen.

Acties

We hebben een maatwerkbudget voor kinderen.

Omschrijving (toelichting)

Soms hebben ouders te weinig geld om hun kind mee te laten doen aan sociale activiteiten. Of is er te weinig geld om noodzakelijke spullen voor het kind te kopen. Dit willen we tegengaan omdat alle kinderen zonder zorgen moeten opgroeien. We geven geld aan ouders als er een bijzondere situatie is en er geen andere potjes zijn waar het gezin gebruik van kan maken.

We geven geld aan inwoners met een laag inkomen voor sociale activiteiten

Omschrijving (toelichting)

We hebben de webwinkel van het Meedoenfonds waar inwoners geld kunnen aanvragen en uitgeven aan activiteiten, zoals een pretpark, bioscoop, cursus, schoolkosten of zwemles.

Doelstellingen

c. Inwoners hebben een betaalde baan. Als dat (nog) niet lukt, dan blijven inwoners hun talenten en mogelijkheden gebruiken

Wij maken meedoen mogelijk. Het doel is om inwoners te helpen aan een betaalde baan. Betaald werk zorgt voor een eigen inkomen en geeft de beste kans om niet arm te blijven. Als betaald werk (nog) niet lukt, dan moedigen we inwoners aan om hun talenten te blijven gebruiken.

Indicatoren

Aantal mensen dat vanuit de uitkering een betaalde baan heeft gevonden.

2018	2019	2020	2021
190	218	170	174

We verwachten dat het aantal mensen dat vanuit de uitkering een betaalde baan krijgt niet hoger wordt dan in eerdere jaren. Veel mensen die nu een uitkering hebben, hebben veel hulp nodig bij het oplossen van verschillende problemen voordat zij aan het werk kunnen gaan.

Aantal ondernemers aan wie ondersteuning is geboden

2021
430

We geven vanaf 2021 ondersteuning aan ondernemers via het ondernemersloket. In 2021 hebben we veel ondernemers geholpen die financiële moeilijkheden kregen door de coronacrisis. We verwachten dat in 2023 meer ondernemers hulp vragen door de stijgende kosten.

Aantal inwoners dat gebruik maakt van de armoedevalberekenaar

We zijn in het jaar 2022 gestart met de armoedevalberekenaar. We verwachten dat in het jaar 2023 steeds meer mensen gebruik gaan maken van deze mogelijkheid. We gaan veel aandacht hieraan geven.

Acties

We ondersteunen inwoners bij het vinden van een betaalde baan.

Omschrijving (toelichting)

We weten dat de kans op betaald werk kleiner wordt als je lang geen baan hebt gehad. We helpen inwoners daarom snel aan een betaalde baan als ze een uitkering aanvragen. We hebben daarvoor contact met werkgevers zodat wij weten welke vacatures er zijn. Sommige inwoners met een uitkering kunnen niet fulltime werken. We moedigen ook deze inwoners aan om een betaalde baan te nemen. De inwoners mogen een deel van de inkomsten uit betaald werk zelf houden. We korten de inkomsten dan niet op de uitkering. We hebben werkfit-trajecten voor inwoners die nog niet of al een tijdje niet gewerkt hebben. Met een werkfit-traject kunnen deze inwoners wennen aan hoe het is om een betaalde baan te hebben.

Inwoners met een uitkering krijgen scholing als dat de kansen op een betaalde baan groter maakt.

Omschrijving (toelichting)

In de provincie werken we samen met werkgevers en scholen om opleidingen aan te bieden voor beroepen die veel gevraagd worden. Inwoners kunnen bij BWRI-praktijkleren. Dit is er voor iedereen die geen hele opleiding kan volgen in het gewone onderwijs. De een is nou eenmaal beter met zijn handen als met zijn hoofd. In de praktijk word je naast je werk geschoold en kun je de certificaten halen die nodig zijn voor je toekomstige baan.

We helpen inwoners om genoeg inkomen te verdienen met een eigen bedrijf.
Omschrijving (toelichting)

Als een inwoner vanuit de uitkering wil starten met een eigen bedrijf kunnen we daarbij helpen. Ook helpen we ondernemers die tijdelijk niet genoeg inkomen uit het bedrijf kunnen halen. Het bedrijf moet dan in de toekomst wel genoeg winst opleveren. De hulp kan bestaan uit tijdelijke extra inkomen of een lening voor het bedrijf. Soms is het beter voor de ondernemer om te stoppen. We ondersteunen de inwoner dan bij het vinden van een andere betaalde baan.

We helpen inwoners bij het meedoen aan sociale activiteiten.
Omschrijving (toelichting)

Betaald werk is niet haalbaar voor alle inwoners. Soms zijn er grote lichamelijke, psychische of sociale problemen die maken dat dit niet lukt. We willen dat ook deze inwoners kunnen meedoen aan sociale activiteiten. We helpen inwoners bij het vinden van een passende activiteit. Met het meedoen willen we dat inwoners hun sociale netwerk vergroten en hun talenten gebruiken. Zo hebben ook inwoners zonder betaald werk het gevoel dat zij meetellen.

We voeren maatregelen uit om de armoedeval tegen te gaan.
Omschrijving (toelichting)

We spreken van een armoedeval als een inwoner van een uitkering naar een betaalde baan gaat en er daardoor financieel op achteruit gaat. Inwoners hebben dan net te veel inkomen om gebruik te maken van financiële hulp van het Rijk of de gemeente. We informeren inwoners over hun toekomstige inkomen als zij vanuit de uitkering aan het werk gaan. Hiervoor hebben we de zogenaamde armoedevalberekenaar. We geven tijdelijk financiële hulp als een inwoner last heeft van een financieel nadeel door het accepteren van betaald werk.

We werken aan een leer-werkbedrijf waar alle inwoners met een lagere opleiding zich kunnen ontwikkelen.
Omschrijving (toelichting)

We willen dat alle inwoners met een lage opleiding makkelijk een cursus of scholing kunnen volgen. Dit moet mogelijk zijn bij het leer-werkbedrijf van BWRI. Inwoners kunnen hier een praktijkgerichte scholing volgen of werkervaring opdoen. We kunnen aan de slag met een leer-werkbedrijf met geld dat we hebben gekregen van het Nationaal Programma Groningen. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in 2.5.2.

Doelstellingen

d. Inwoners met een arbeidshandicap kunnen een eigen inkomen verdienen
Sommige inwoners hebben een handicap dat het lastig maakt om in een betaalde baan te werken. De handicap maakt dan bijvoorbeeld dat de inwoner langzamer werkt, meer uitleg nodig heeft of alleen in een beschermde omgeving kan werken. Wij helpen deze inwoners bij het vinden en houden van een betaalde baan.

Indicatoren
Aantal inwoners met een arbeidshandicap dat een betaalde baan heeft bij een normale werkgever

	2018	2019	2020	2021
peildatum 31 december	36	81	96	114

We verwachten dat het aantal inwoners met een arbeidshandicap dat aan de slag gaat bij een normale werkgever in 2023 zal stijgen.

Aantal inwoners met een baan in de beschermde omgeving van het Werkbedrijf BWRI

	2018	2019	2020	2021
Opdracht van het rijk	26	29	32	37
Aantal ingevulde werkplekken	26	35	42	58

We verwachten dat het aantal inwoners met een baan binnen het Werkbedrijf BWRI stijgt.

Acties

We geven een vergoeding aan werkgevers voor de loonkosten van een werknemer met een arbeidshandicap.

Omschrijving (toelichting)

Wij plaatsen inwoners met een arbeidsbeperking zoveel mogelijk bij een normale werkgever. De vergoeding maakt het voor werkgevers financieel mogelijk om een inwoner met een arbeidshandicap een betaalde baan te geven.

We organiseren beschermde werkplekken binnen het Werkbedrijf BWRI.

Omschrijving (toelichting)

Sommige inwoners hebben zoveel aanpassingen nodig op hun werkplek dat het niet lukt om bij een normale werkgever te werken. Voor deze inwoners zijn er betaalde werkplekken in een beschermde omgeving bij het Werkbedrijf BWRI. Het Rijk bepaalt elk jaar hoeveel beschutte werkplekken een gemeente moet hebben. Wij hebben veel meer werkplekken dan dat we moeten van het Rijk. Dit komt omdat we geen wachtlijst hebben voor jongeren tot 23 jaar. Zij krijgen meteen een beschutte werkplek als zij dat nodig hebben. Voor inwoners boven de 23 jaar is er een wachtlijst. Het duurt gemiddeld 3 jaar voordat er een plek vrij komt.

We zorgen voor aangepaste werkplekken voor inwoners met een WSW-indicatie.

Omschrijving (toelichting)

Tot 1 januari 2015 kregen veel inwoners met een arbeidshandicap een betaalde baan vanuit Wet Sociale Werkvoorziening. Vanaf 1 januari 2015 krijgen inwoners geen WSW-baan meer. Inwoners gaan nu of aan het werk bij een normale werkgever of hebben een beschutte werkplek. Wedeka is de werkgever voor inwoners met een WSW-indicatie uit de vroegere gemeente Menterwolde. Het Werkbedrijf BWRI is de werkgever voor inwoners met een WSW-indicatie uit de vroegere gemeenten Slochteren en Hoogezand-Sappemeer.

We begeleiden inwoners met een arbeidshandicap op het werk zodat zij hun werk goed kunnen uitvoeren.

Omschrijving (toelichting)

Inwoners met een arbeidshandicap krijgen voor een periode hulp van een jobcoach. De jobcoach helpt inwoners bij het leren van nieuwe taken en aan het wennen op de nieuwe werkplek. De jobcoach kan ook ondersteunen bij belangrijke gesprekken met de werkgever. Als er problemen zijn op de werkplek dan helpt de jobcoach de inwoner om deze op te lossen.

Doelstellingen

e. Inwoners die nieuw zijn in Nederland voelen zich hier thuis en kunnen snel meedoen, het liefst via betaald werk

Veel nieuwkomers zijn verplicht om in te burgen. Het gaat vooral om nieuwkomers die vanuit een ander werelddeel dan Europa, in onze gemeente komen wonen. Inburgeren betekent dat nieuwkomers de Nederlandse taal moeten leren, weten hoe alles geregeld is in Nederland en wat

onze cultuur is. Vanaf 1 januari 2022 is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de inburgering.

Indicatoren
Aantal inburgeringstrajecten

We verwachten dat het aantal inburgeraars die wij ondersteunen stijgt.

Acties

We bieden vanaf de start van de uitkering van nieuwkomers hulp bij het betalen van belangrijke rekeningen, zoals de huur, energie en zorgverzekering.
Omschrijving (toelichting)

Veel nieuwkomers die gevlucht zijn uit hun eigen land, moeten een uitkering aanvragen. Vanaf de start van de uitkering doen wij de betaling van belangrijke rekeningen. Ons financieel systeem is moeilijk voor veel nieuwkomers uit niet-Westerse landen. Er ontstaan dan al snel financiële problemen. Door de rekeningen minimaal 6 maanden te betalen, kunnen we deze voorkomen. Tijdens de 6 maanden leren we nieuwkomers hoe alles werkt, zodat ze het daarna zelf kunnen. Als er meer tijd nodig is, dan kunnen we de periode verlengen.

We geven praktische hulp aan nieuwkomers.
Omschrijving (toelichting)

Vluchtelingen komen vanuit een asielzoekerscentrum in onze gemeente wonen. Wij geven geld aan Humanitas voor het bieden van praktische hulp aan deze nieuwkomers. Het gaat dan bijvoorbeeld om het regelen van onderwijs voor de kinderen, aanvraag van een uitkering of het vinden van een huisarts. De vrijwilligers van Humanitas geven de hulp. Humanitas biedt ook een plek voor nieuwkomers om elkaar te ontmoeten. De ontmoeting wordt gecombineerd met het oefenen van de Nederlandse taal, een computercursus of het krijgen van informatie over hoe alles geregeld is in Nederland. Het helpt dat de taalschool Stichting Itom in hetzelfde gebouw een plek heeft. Zo weten nieuwkomers de ontmoetingsplek goed te vinden en werken Humanitas en Stichting Itom samen om een goed programma te maken voor de nieuwkomers.

We helpen nieuwkomers tijdens het inburgeringstraject
Omschrijving (toelichting)

Nieuwkomers, met de plicht om in te burgeren, krijgen taallessen. De taallessen worden gecombineerd met activiteiten zoals betaald werk, vrijwilligerswerk of een taalstage. Voor iedere nieuwkomer is de inburgering anders omdat we kijken naar wat past bij de talenten en mogelijkheden van de nieuwkomer. Inburgeraars leren de taal op een zo hoog mogelijk niveau. Ook is de inzet dat nieuwkomers na de inburgering kunnen werken in een betaalde baan. Jonge nieuwkomers bereiden we tijdens de inburgering voor op het volgen van een opleiding in Nederland.

Doelstellingen

f. Vluchtelingen uit Oekraïne krijgen hulp om hier goed te kunnen wonen.
Vanaf maart 2022 wonen er veel vluchtelingen uit Oekraïne die weg moesten uit hun land door de oorlog met Rusland. Wij bieden opvang in een aantal gebouwen. Een aantal vluchtelingen heeft een plek gevonden bij een gastgezin. Wij helpen ook deze vluchtelingen en de gastgezinnen. We willen dat de vluchtelingen hun leven zo goed mogelijk weer oppakken.

Indicatoren
Aantal gastgezinnen die we hebben ondersteund

We verwachten dat het aantal gastgezinnen die we in 2023 ondersteunen gelijk is aan het jaar 2022.

Aantal vluchtelingen die we hulp hebben geboden

We verwachten dat het aantal vluchtelingen die we hulp bieden in 2023 gelijk is aan het jaar 2022.

Acties

We geven financiële hulp aan vluchtelingen.

Omschrijving (toelichting)

Vluchtelingen krijgen geld om noodzakelijke kosten te kunnen betalen.

We helpen vluchtelingen bij het vinden van betaald werk.

Omschrijving (toelichting)

We helpen vluchtelingen die hulp nodig hebben bij het vinden van betaald werk. We werken hiervoor samen met uitzendbureaus.

2.2.7 Schuldhulpverlening

Inleiding

De Kredietbank Midden-Groningen voert de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) uit. In 2022 hebben wij ons beleidsplan gepresenteerd. In 2023 gaan wij een aantal acties uit dit beleidsplan uitvoeren. Belangrijke onderwerpen voor 2023 zijn:

- Inspelen op de gevolgen van de coronapandemie en hoge (energie) lasten;
- Uitbreiden van de groep klanten die met ons meedenkt (klantpanel);
- Verder ontwikkelen van hulp aan ondernemers met schulden;
- Vergroten van het aantal statushouders wat zichzelf kan redden;
- Klanten op hun eigen niveau laten meedoen aan hun financiële administratie;
- Opnieuw bekijken van de nazorg die wij aan klanten bieden.

Ambities

Samen met onze inwoners werken wij aan een toekomst zonder schulden. Wij willen makkelijk bereikbaar zijn voor onze inwoners en werken op basis van vertrouwen. Wij hebben een persoonlijke aanpak en stellen onze klant centraal. Samen zorgen we voor rust in geldzaken.

Trends en ontwikkelingen

In 2023 houden wij er rekening mee dat meer inwoners hulp bij geldzaken nodig zullen hebben. In 2022 hadden veel inwoners en ondernemers last van de gevolgen van corona. Daarnaast gingen de kosten voor het huishouden flink omhoog. Boodschappen en energie werden duurder. Wij willen inwoners met (beginnende) geldproblemen zo snel mogelijk bereiken. Team Eropaf neemt daarom contact op met inwoners met geldproblemen. Door gemakkelijk bereikbaar te zijn voor onze inwoners willen wij zo snel mogelijk rust in geldzaken bieden.

In 2022 hebben wij een beleidsplan voor de periode 2022-2026 gemaakt, dit beleidsplan heet ‘Samen zorgen voor rust in je geldzaken’. In 2023 starten we met de uitvoer van de acties die genoemd zijn in de inleiding.

Wij ontwikkelen op dit moment een dashboard (grafische weergave prestaties) waarmee we onze dienstverlening aan inwoners beter kunnen bewaken. Dit dashboard willen wij in 2023 gaan gebruiken. Dit kunnen wij ook gebruiken om ontwikkelingen en prestaties te meten.

Doelstellingen

a. Wij hebben aandacht voor onze inwoners en bijzondere doelgroepen

Wij hebben aandacht voor kwetsbare inwoners. Inwoners die wel een ‘zetje in de rug’ kunnen gebruiken. Dit doen wij door gemakkelijk bereikbaar te zijn. En door actief contact te zoeken met onze inwoners. Hierbij vinden wij het belangrijk dat inwoners zo veel mogelijk betrokken blijven bij hun geldzaken.

Indicatoren
Het aantal statushouders waarvan vaste lasten door de Kredietbank worden doorbetaald, daalt.

Het aantal aanmeldingen van ondernemers met schulden stijgt.

Acties

Statushouders zijn zoveel mogelijk betrokken bij hun geldzaken.
Omschrijving (toelichting)

De budgetcoach geeft statushouders een cursus over geldzaken. Daarnaast biedt de budgetcoach een op een begeleiding.

Wij staan klaar voor ondernemers met schulden.
Omschrijving (toelichting)

Het aantal aanmeldingen van ondernemers met schulden stijgt.

Wij maken gebruik van een dashboard waarmee we onze dienstverlening richting inwoners kunnen bewaken.
Omschrijving (toelichting)

Wij gebruiken dit dashboard om onze doelen te meten.

Doelstellingen

b. Wij werken samen met onze ketenpartners
In onze gemeente heeft ongeveer 1 op de 3 huishoudens het risico op problematische schulden. Wij staan daarom voor een grote opgave. Hierin trekken wij gezamenlijk op met onze ketenpartners.

Indicatoren
Het aantal inwoners met beschermingsbewind dat binnen één jaar hulp bij schulden krijgt, stijgt.

Acties

Convenant aangesloten bewindvoerders en gemeente streven naar een aanmeldtijd voor schuldhulpverlening van maximaal een jaar.
Omschrijving (toelichting)

Als dit niet lukt bespreekt de gemeente met de bewindvoerder waarom de stabilisatieperiode langer duurt dan een jaar, om zo de aanmelding voor schuldhulpverlening waar mogelijk te versnellen.

Doelstellingen

c. Wij zetten de klant centraal
Armoede en schulden zijn een belangrijke bron van stress. Het is belangrijk dat wij hier rekening mee houden. Daarom is het eerste gesprek met een inwoner een 'open' gesprek. Het inleveren van papieren is in deze fase niet nodig. Wij vinden het belangrijk dat onze klanten meedenken over onze ondersteuning. Daarom nodigen wij onze klanten een aantal keer per jaar uit om mee te denken.

Acties

Samen met onze klanten kijken wij naar ons werk. (klantpanel)
Omschrijving (toelichting)

Samen met onze klanten kijken wij naar de manier waarop wij ons werk uitvoeren. Wij kijken naar wat goed gaat, en wat beter kan. Dit doen wij door bijeenkomsten met het klantpanel te organiseren. De uitkomsten gebruiken wij om onze manier van werken aan te passen.

Doelstellingen

d. Wij zetten in op een duurzame oplossing

Onze klanten zijn betrokken bij hun administratie. Op deze manier willen wij ondersteuning bieden die 'zo kort als kan, maar zo lang als nodig' duurt. Onze budgetcoach is hierin erg belangrijk.

Indicatoren

Het aantal klanten dat langer dan 6 jaar klant is daalt.

Ons recidivecijfer in 2023 is hetzelfde of lager dan de vorig jaren.

Acties

Onze klanten doen op hun eigen niveau mee aan hun administratie.

Omschrijving (toelichting)

Wij werken samen met onze klanten aan zelfredzaamheid. Als dit nodig is zetten wij een budgetcoach in om terugval in oude gewoonten te voorkomen.

Klanten die uitstromen hebben een goed vangnet en wij bieden goede nazorg.

Omschrijving (toelichting)

Wij zijn makkelijk bereikbaar voor klanten die zijn uitgestroomd. Zo voorkomen wij recidive.

Doelstellingen

e. Wij zetten in op preventie en we gaan erop af!

Wij zoeken inwoners met geldproblemen actief op. We wachten niet langer tot inwoners zichzelf melden. Vaak zijn de problemen dan al groot. Financiële educatie op scholen draagt bij aan een gezonde financiële toekomst. Daarom zetten wij ons in om dit in 2023 verder te ontwikkelen.

Indicatoren

Het aantal inwoners dat succesvol hulp is geboden en het soort hulp wat is geboden. (Quickfix, andere hulpverlening of Kredietbank)

Het % van de huishoudens dat kampt met problematische schulden.

Acties

Wij vormen een plan om de financiële educatiecirkel binnen het basisonderwijs vorm te geven.

Omschrijving (toelichting)

De coronapandemie heeft als gevolg gehad dat geplande activiteiten op basisscholen geen doorgang konden vinden. Hierdoor moeten de contacten met scholen weer opnieuw worden aangehaald.

Wij zoeken inwoners met achterstanden in hun betalingen actief op.

Omschrijving (toelichting)

Als inwoners aangeven hulp te willen bij hun geldzorgen bieden wij deze hulp.

2.2.8 Sociale teams

Inleiding

De sociale teams hebben een centrale rol in het sociaal domein. Zij zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor inwoners die een vraag tot ondersteuning hebben. De sociale teams bieden de toegang tot zorg en ondersteuning. Ook geven ze zelf lichte ondersteuning aan inwoners op alle levensdomeinen. Dit werk van de sociale teams gebeurt vanuit drie sociale wetten die de gemeente moet uitvoeren: de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet.

De sociale teams zijn ondergebracht bij Kwartier Zorg en Welzijn. Hierdoor kunnen ze goed aansluiten op het welzijnswerk van Kwartier.

De sociale teams zijn belangrijk voor Sociale veerkracht. Zij helpen mee aan de verandering die we willen maken. Samen met inwoners kijken ze naar wat wél goed gaat, wat mensen zelf kunnen en wat zij samen met de mensen om hen heen kunnen doen om problemen en moeilijkheden aan te pakken. Zodat er met de inwoners betere oplossingen worden gevonden.

Ambities

De sociale teams bevorderen de veerkracht, zeggenschap en het eigenaarschap van onze inwoners, juist in die situaties waarin deze kleiner dreigen te worden. De sociale teams helpen inwoners bovendien om de kring van mensen om hen heen breder en sterker te maken.

Trends en ontwikkelingen

De sociale teams blijven zich ontwikkelen
De sociale teams werken sinds 2021 met vier ontwikkelvelden. Deze ontwikkelvelden zijn bedoeld om werkwijzen in de teams te verbeteren. De ontwikkelvelden hebben betrekking op de samenwerking met het onderwijs, de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, complexe problematiek in gezinnen, en het organiseren een integrale toegang voor de inwoner tot het gehele sociaal domein. Alle medewerkers van de teams dragen actief bij aan de ontwikkelvelden. Eind 2021 zijn de plannen van aanpak vastgesteld. In 2023 werken de teams verder aan het uitvoeren van deze plannen.

De eerste resultaten van de projecten uit het Nationaal Programma Groningen worden zichtbaar
Vanuit het NPG wordt er gewerkt aan een goede toekomst voor iedereen. Ook binnen het sociaal domein lopen er allerlei projecten. Deze projecten richten zich op het vergroten van de zelfredzaamheid, het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden en op een positieve ontwikkeling. In 2022 zagen we de eerste tekenen dat de projecten langzaam vruchten beginnen af te werpen. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in 2.5.2.

Verhuizingen van de sociaal teams
Sinds 1 januari 2021 werken we met 4 in plaats van 5 integrale sociale teams. Daarmee zijn ook de omvang en samenstelling van de sociale teams veranderd. Sommige van de sociale teams zijn door de nieuwe indeling verhuisd naar een nieuwe locatie. Daarnaast moest Sociaal Team Noord tijdelijk verhuizen vanwege de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Begin 2023 moeten de verhuizingen van de sociale teams zijn afgerond. Bij de nieuwe locaties is zoveel mogelijk rekening gehouden met onze visie voor de sociale teams. Namelijk die van een plek waar mensen makkelijk binnenlopen en met slimme combinaties met welzijnsactiviteiten en maatschappelijke partners.

Beheersing kosten sociaal domein
De sociale teams bieden de toegang tot zorg en ondersteuning. Daarmee spelen ze een belangrijk rol in het beheersen van de kosten van jeugdhulp en Wmo. De sociale teams geven in 2023 uitvoering aan de beheersmaatregelen en eventuele opvolging daarvan. Zie 2.2.3 Wmo en 2.2.4 Jeugd voor meer informatie over de beheersmaatregelen.

Doelstellingen

a. De sociale teams begeleiden inwoners naar de juiste zorg en ondersteuning

De sociale teams hebben een belangrijke rol in het behalen van de strategische visie sociaal domein. In 2023 willen we de werkwijzen en inrichting van de sociale teams verder ontwikkelen, zodat zij ons inwoners nog beter naar de juiste zorg en ondersteuning kunnen begeleiden. Ingezette zorg en ondersteuning heeft alleen zin als deze leidt tot een verhoging van het welbevinden van de

inwoner en zijn of haar omgeving. In 2023 willen we meer sturen op het resultaat van de geboden ondersteuning.

Indicatoren

Aantal opgelegde verplichte maatregelen (jeugdbescherming, Wvggz, huisuitzettingen).

Percentage van de doelen in zorg- en gezinsplannen die zijn behaald of waar progressie op is geboekt.

Acties

We voeren het NPG-project Bevorderen Sociale Veerkracht uit.

Omschrijving (toelichting)

We voeren het NPG-project Inzet Ervaringsdeskundigen Armoede en Sociale Uitsluiting uit

Omschrijving (toelichting)

We voeren vroegsignalering van armoede en schulden integraal uit binnen de sociale teams.

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

b. De sociale teams werken meer samen met de welzijnsdiensten

Ondersteuningsvragen van inwoners pakken we zo laagdrempelig mogelijk op. Een goede samenwerking tussen de sociale teams en het welzijnswerk in de gemeente zorgt ervoor dat er minder vaak een beroep hoeft te worden gedaan op professionele zorg en ondersteuning.

Acties

We versterken de samenwerking tussen de sociale teams en jongerenwerk.

Omschrijving (toelichting)

We investeren in de samenwerking tussen de sociale teams en welzijnsdiensten.

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

c. Inwoners ontvangen de benodigde hulp en ondersteuning binnen de wettelijke termijnen

We zetten in op het verkleinen van de wachtlijsten binnen de sociale teams en het beperken van de wachttijden tot de wettelijke termijnen.

Indicatoren

Aantal mensen op de wachtlijst.

Acties

We zetten in op het versterken van de samenwerking tussen de sociale teams en het welzijnswerk.

Omschrijving (toelichting)

We geven uitvoering aan de beheersmaatregelen en eventuele opvolging daarvan.

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

d. De sociale teams hebben een goed beeld van de lokale ondersteuningsbehoefte en maatschappelijke uitdagingen
Goed zicht op de lokale ondersteuningsbehoefte en maatschappelijk uitdagingen zorgt ervoor dat we beter kunnen inschatten of de sociale teams de goede dingen doen, en of ze de goede dingen goed doen. De sociale teams kunnen zich met de juiste informatie en gegevens ook beter en sneller aanpassen aan ontwikkelingen in de lokale samenleving.

Acties

We geven periodiek samen met de sociale teams duiding aan de cijfers en ontwikkelingen in de indicatoren.
Omschrijving (toelichting)

We werken in 2023 samen met de sociale teams aan het ontwikkelen van een meetinstrument om het het effect van de ingezette zorg en ondersteuning in kaart te brengen.
Omschrijving (toelichting)

2.2.9 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Verplichte beleidsindicatoren Sociaal

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2018	1,5	1,9
		2019	2,1	2,4
		2020	2,3	2,7
		2021	1,3	2,5
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2018	31	23
		2019	27	26
		2020	18	18
		2021	25	19
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2018	1,9%	1,9%
		2019	1,9%	2,0%
		2020	2,0%	1,7%
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 64 jaar	2018	556,7	777,7
		2019	580,2	794,4
		2020	580,7	796,2
		2021	611,9	805,5
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2018	1,0%	1,0%
		2019	1,0%	1,0%
		2020	1,0%	1,0%
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2018	8,0%	7,0%
		2019	8,0%	6,0%
		2020	8,0%	6,0%
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbev. t.o.v. van de beroepsbev.	2018	65,4%	69,1%
		2019	66,1%	70,0%
		2020	65,2%	69,6%
		2021	67,2%	70,4%
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2018	3,0%	2,0%
		2019	3,0%	2,0%
		2020	3,0%	2,0%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2018	486,6	401,1
		2019	470,1	381,7
		2020	547,1	459,7
		2021	486,9	431,2
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	2018	1009,6	305,2
		2019	655,1	207,0
		2020	506,1	202,0
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2018	15,3%	11,8%
		2019	15,0%	12,3%
		2020	14,7%	11,9%
		2021	16,1%	12,9%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2018	1,5%	1,2%
		2019	1,7%	1,2%
		2020	1,6%	1,2%
		2021	1,6%	1,2%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2018	0,4%	0,4%
		2019	0,5%	0,4%
		2020	0,4%	0,4%
		2021	0,4%	0,3%
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2018	470	640
		2019	820	680
		2020	850	700
		2021	870	-
Demografische druk	%	2018	74,4%	69,6%

Toelichting: Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.		2019	74,8%	69,8%
		2020	75,3%	70,0%
		2021	75,6%	70,1%
		2022	75,6%	70,3%

** Cijfers beschikbaar over het eerste halfjaar.*

2.2.10 Financieel overzicht Sociaal

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting na wijziging 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Inkomensregelingen	**35.614**	**40.982**	**38.012**	**38.909**	**39.742**	**39.967**
(Werk)Participatie	**17.957**	**18.838**	**20.296**	**20.294**	**20.740**	**20.913**
Burgerparticipatie	**2.984**	**3.475**	**3.592**	**3.684**	**3.779**	**3.877**
WMO (oude taken)	**8.005**	**8.282**	**8.926**	**9.237**	**9.516**	**9.824**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**14.250**	**13.079**	**12.917**	**13.868**	**15.558**	**17.050**
Accommodaties	**1.329**	**1.131**	**1.168**	**1.152**	**1.170**	**1.172**
Jeugd	**31.365**	**32.667**	**32.816**	**33.215**	**32.250**	**29.368**
Onderwijs	**11.211**	**13.990**	**11.363**	**10.600**	**9.864**	**9.923**
Totaal Lasten	**122.715**	**132.444**	**129.090**	**130.959**	**132.619**	**132.094**
Baten						
Inkomensregelingen	**31.914**	**30.399**	**30.418**	**31.256**	**31.718**	**31.718**
(Werk)Participatie	**2.805**	**3.021**	**3.743**	**3.885**	**3.959**	**4.079**
Burgerparticipatie	**175**	**215**	**438**	**438**	**438**	**438**
WMO (oude taken)	**597**	**637**	**627**	**627**	**1.002**	**1.002**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**3.747**	**598**	**602**	**605**	**609**	**609**
Accommodaties	**102**	**219**	**101**	**101**	**101**	**101**
Jeugd	**174**	**91**	**68**	**28**	**28**	**28**
Onderwijs	**3.475**	**4.037**	**4.154**	**3.543**	**3.283**	**3.494**
Totaal Baten	**42.988**	**39.217**	**40.150**	**40.483**	**41.138**	**41.469**
Saldo voor bestemming	**-79.727**	**-93.227**	**-88.940**	**-90.476**	**-91.482**	**-90.625**
Stortingen						
(Werk)Participatie	**360**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onderwijs	**4.311**	**1.027**	**130**	**130**	**130**	**130**
Totaal Stortingen	**4.671**	**1.027**	**130**	**130**	**130**	**130**
Onttrekkingen						
Inkomensregelingen	**121**	**206**	**0**	**0**	**0**	**0**
(Werk)Participatie	**0**	**195**	**0**	**0**	**0**	**0**
Burgerparticipatie	**181**	**120**	**0**	**0**	**0**	**0**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**36**	**92**	**0**	**0**	**0**	**0**
Accommodaties	**133**	**110**	**4**	**4**	**4**	**4**
Jeugd	**0**	**68**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onderwijs	**5.180**	**3.607**	**978**	**685**	**120**	**120**
Totaal Onttrekkingen	**5.651**	**4.399**	**983**	**690**	**124**	**124**
Totaal mutatie reserves	**980**	**3.372**	**853**	**560**	**-6**	**-6**
Saldo na bestemming	**-78.747**	**-89.855**	**-88.087**	**-89.916**	**-91.487**	**-90.631**

Toelichting

Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Sociaal voor 2023 is € 4,3 miljoen afgenomen ten opzichte van de begroting 2022 na wijziging. Het nadelig saldo na bestemming (door lagere onttrekking aan reserves in 2023 dan in 2022) € 1,8 miljoen lager. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe, waarbij we rekening houden met reservemutaties.

Inkomensregelingen
Het saldo bij het product Inkomensregelingen na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 2,78 miljoen verbeterd. De lasten zijn met € 2,97 miljoen afgenomen, de baten met € 19.000 gestegen en de onttrekking aan de reserve is met € 206.000 afgenomen.

Lasten (€ 2,97 miljoen voordelig): De lasten BUIG stijgen met € 314.000 in 2023. Er zijn zowel factoren die de lasten positief als negatief beïnvloeden. De neerwaartse bijstelling van het aantal uitkeringsgerechtigden is in de begroting 2023 volledig verwerkt, waardoor de lasten dalen. Daar staat tegenover dat het minimumloon in de periode 2023-2025 met 7,5% stijgt, de stijging 2023 is 2,5%. Dat beïnvloedt de uitkeringslasten en ook de hogere gemiddelde prijs per uitkering. Er is (nog) geen nieuwe regeling energietoeslag voor het jaar 2023. In 2022 is in de begroting een bedrag van € 3.098.000 geraamd, deze incidentele lasten vervallen in 2023. Daarnaast is het budget voor de bijzondere bijstand op basis van historische cijfers neerwaarts bijgesteld met € 337.000. De personeelsindexatie van 4,5% resulteert in salariskosten stijging van € 126.000. Tot slot zijn de incidentele middelen schuldhulpverlening ondernemers (budgetoverheveling 2021) ad. € 125.000 niet meer beschikbaar in 2023. Datzelfde geldt voor een bedrag van € 103.000 corona compensatiegelden welke in 2022 zijn ingezet om tijdelijk mensen met financiële problemen te ondersteunen. Hiervoor zijn geen middelen beschikbaar in 2023.

Baten (€ 19.000 voordelig): Op basis van de Rijksbegroting en Voorjaarsnota van het Rijk, is de verwachting dat de baten toenemen met een bedrag van € 135.000 in 2023. Daarentegen valt de incidentele baat van € 137.000 die we vanuit de Tozo-regeling in 2022 ontvingen weg. Overige plussen en minnen leiden tot een voordeel van € 21.000.

Mutatie reserves (nadeel € 206.000): In de begroting 2022 na wijziging wordt rekening gehouden met overhevelingen uit de jaarrekening 2021. In onze meerjarenbegroting houden we geen rekening met mogelijke overhevelingen.

(Werk)Participatie
Het saldo bij het product (Werk)Participatie na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 0,93 miljoen verslechterd. De lasten zijn met € 1,46 miljoen toegenomen, de baten met € 722.000 gestegen en de onttrekking aan de reserve is met € 195.000 afgenomen.

Lasten (€ 1,46 miljoen nadelig): De bijdrage aan Wedeka wordt in 2023 € 67.000 lager begroot. De lasten van het werkbedrijf stijgen in 2023 met € 876.000. Op dit moment zijn er meer medewerkers Nieuw beschut in dienst dan waar in de begroting 2022 vanuit is gegaan (door de rechtstreekse instroom van jongeren). Daarnaast wordt rekening gehouden met een uitbreiding van het aantal werkplekken Beschut Werk voor het wegwerken van de wachtlijst. Dit leidt tot € 39.000 extra lasten in 2023. De salarislasten binnen het werkbedrijf nemen toe met € 449.000, op basis van de formatie medio 2022. Vanuit gebouwenbeheer wordt € 160.000 meer doorbelast in 2023. Tot slot zijn de salarislasten van het NPG-project Overschild onder werkparticipatie opgenomen (€ 66.000, incidenteel in 2023 en 2024). Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 63.000.

Baten (€ 722.000 voordelig): De baten worden in 2023 € 722.000 hoger geraamd dan in 2022. De hogere baten hebben te maken met Nieuw Beschut en Beschut Werk. Tegenover de hogere salarislasten staan ook inkomsten door het verrichte werk.

Mutatie reserves (nadeel € 195.000): In de begroting 2022 na wijziging wordt rekening gehouden met overhevelingen uit de jaarrekening 2021. In onze meerjarenbegroting houden we geen rekening met mogelijke overhevelingen.

Burgerparticipatie
Het saldo bij het product Burgerparticipatie na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 14.000 verslechterd. De lasten zijn met € 117.000 toegenomen, de baten met € 223.000 gestegen en de onttrekking aan de reserve is met € 120.000 afgenomen.

Lasten (€ 117.000 nadelig): De incidentele lasten van € 120.000 voor het ouderenbeleid die samenhangen met corona vallen in 2023 weg. De lasten van het onderdeel inburgering worden voor 2023 per saldo € 193.000 hoger geraamd. Dit wordt veroorzaakt door hoger geraamde lasten van € 313.000 en dit wordt gedempt door een verschuiving van € 120.000 in de salarislasten binnen het team re-integratie. De basissubsidie Kwartier is geïndexeerd, daardoor zijn de lasten € 74.000 hoger. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 30.000.

Baten (223.000 voordelig): De baten van inburgering worden in 2023 € 313.000 hoger geraamd. De ontvangen gelden voor inburgering worden volledig besteed aan deze opgave. De incidentele baten die we ontvingen door detachering van een medewerker vervallen vanaf 2023 (€ 90.000).

Mutatie reserves (nadeel € 120.000): In de begroting 2022 na wijziging wordt rekening gehouden met overhevelingen uit de jaarrekening 2021. In onze meerjarenbegroting houden we geen rekening met mogelijke overhevelingen.

Wmo oude taken
Het saldo bij het product Wmo oude taken is ten opzichte van 2022 met € 654.000 verslechterd. De lasten zijn met € 644.000 toegenomen, de baten met € 10.000 afgenomen.

Lasten (€ 644.000 nadelig): Bij het opstellen van de begroting Wmo huishoudelijke hulp hebben we gebruik gemaakt van het Wmo-voorspelmodel van de VNG. Dit model voorspelt hoeveel mensen gebruik gaan maken van voorzieningen in de komende vijf jaren. Hieruit volgt een toename van 5% huishoudelijke hulp. Daarnaast is er rekening gehouden met het effect van de invoering draagkracht in 2022 en het verwachte effect van inflatie op de tarieven van aanbieders (loon-prijs in combinatie met materiaalkostenindex). Per saldo stijgen de lasten van huishoudelijke hulp met € 496.000. De lasten voor rolstoelvervoersvoorzieningen zijn met € 140.000 gestegen door een nieuwe overeenkomst. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 8.000.

Wmo nieuwe taken - Wmo Begeleiding
Het saldo bij het product Wmo nieuwe taken na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 74.000 verbeterd. De lasten zijn met € 162.000 afgenomen, de baten met € 4.000 toegenomen en de onttrekking aan reserves is met € 92.000 afgenomen.

Lasten (€ 162.000 voordelig): De begroting voor Wmo begeleiding is op vergelijkbare wijze opgesteld als die van de huishoudelijke hulp. De ontwikkeling van de vraag is gebaseerd op het Wmo-voorspelmodel van de VNG. Hieruit volgt een stijging van 4%. Kosten voor gezinsondersteuning zijn onderdeel van begeleiding. Per saldo dalen de lasten van huishoudelijke hulp met € 380.000. Vanaf 1 januari 2024 wordt Beschermd Wonen als nieuwe taak overgedragen aan de gemeente. Dit is een jaar opgeschoven. De komende 10 jaar (vanaf 2024) worden de taken geleidelijk overgedragen en daarmee lopen de lasten naar verwachting geleidelijk op van € 0,5 miljoen in 2024 tot € 2,7 miljoen in 2027. Voor deze lasten worden wij voor eenzelfde bedrag gecompenseerd via de Algemene uitkering. Voor 2023 geeft de centrumgemeente Groningen een prognose van nul op. De lasten zijn hierdoor € 357.000 hoger. Een dubbel begrote post voor geëscaleerde zorg is uit de begroting gehaald en leidt tot lagere lasten van € 261.000. Verder zien we hogere uitvoeringskosten binnen de wijkteams van € 83.000 en hogere verstrekkingen vervoer van € 52.000 veroorzaakt door contractuele afspraken waarin we uitgaan van 3,5% indexatie. Overige plussen en minnen leiden tot een voordeel van € 13.000.

Baten (€ 4.000 voordelig): Deze minimale afwijking behoeft geen toelichting.

Mutatie reserves (€ 92.000 nadelig): In de begroting 2022 na wijziging wordt rekening gehouden met overhevelingen uit de jaarrekening 2021. In onze meerjarenbegroting houden we geen rekening met mogelijke overhevelingen.

Accommodaties
Het saldo bij het product Accommodaties na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 261.000 verslechterd. De lasten zijn met € 37.000 toegenomen, de baten met € 118.000 afgenomen en de onttrekking aan reserves is met € 106.000 afgenomen.

Lasten (€ 37.000 nadelig): De toename van de lasten wordt veroorzaakt door hoger toegerekende personele lasten en huisvestingskosten voor wijk- en buurtcentra van € 147.000. Een in 2022

gereserveerde subsidie voor Paardensportvereniging SEO van € 110.000 is in 2023 niet begroot. Dit leidt tot een lastendaling van € 110.000.

Baten (€ 118.000 nadelig): De baten zijn € 118.000 lager. Dit wordt vooral verklaard door minder huurinkomsten.

Jeugd
Voor het product Jeugd hebben we een reële begroting opgesteld. Aandachtspunt hierin is de mate waarin we de bezuinigingen vanuit de hervormingsagenda Jeugd kunnen realiseren. Aangezien we hier onzekerheden zien, hebben we de besparingsoptie die het Rijk ziet opgenomen in de risicoparagraaf. Ten opzichte van de oorspronkelijke meerjarenraming is er sprake van een forse uitzetting. Wanneer we het begrote bedrag van 2023 echter vergelijken met de begroting 2022 na wijziging, zijn de verschillen beperkt. Dit komt doordat we in 2022 de lasten tussentijds fors hebben verhoogd. Het saldo bij het product Jeugd na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 240.000 verslechterd. De lasten zijn met € 149.000 toegenomen, de baten met € 23.000 afgenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 68.000 afgenomen.

Lasten (€ 149.000 nadelig): De lasten van uitvoeringskosten Jeugd zijn lager door een dubbel begrote huur in 2022 voor het medisch centrum Hoogezand en lagere bijdrage RIGG bedrijfsvoering (totaal € 48.000). Daarnaast zijn er lagere lasten van € 53.000 voor publieke gezondheid & zorg (pg&z) door wijziging van taken (pedagogische gezinsondersteuning is vervallen). Voor volksgezondheidszorg is er sprake van € 77.000 hogere lasten. In de meerjarenraming volksgezondheid is een bezuiniging van 5% opgenomen op de gemeenschappelijke regeling pg&z. De bezuiniging, gekoppeld aan de kerntakendiscussie met GGD, wordt voor 2% gerealiseerd. Daarnaast zijn de lasten geïndexeerd. Ook de lasten van de wettelijke bijdrage jeugdgezondheidszorg stijgen door indexatie (€ 55.000) evenals de basissubsidie Kwartier (€ 62.000). De overige plussen en minnen leiden tot een nadeel van € 56.000.

Baten (€ 23.000 nadelig): Deze afwijking is minimaal en lichten we daarom niet toe.

Mutatie reserves (€ 68.000 nadelig): In de begroting 2022 na wijziging wordt rekening gehouden met overhevelingen uit de jaarrekening 2021. In onze meerjarenbegroting houden we geen rekening met mogelijke overhevelingen.

Onderwijs
Het saldo bij het product Onderwijs na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 1 miljoen verbeterd. De lasten zijn met € 2,6 miljoen afgenomen, de baten met € 117.000 toegenomen en de mutatie reserves zijn per saldo € 1,7 miljoen nadelig.

Lasten (€ 2,6 miljoen voordelig): De lasten van onderwijshuisvesting dalen met € 2.985.000. De eenmalige lasten dalen € 2.511.000. Dit betreft sloop, tijdelijke huisvesting en het afboeken van restant boekwaarden, hetgeen in 2022 een veel grotere omvang heeft dan in 2023. Deze eenmalige lasten worden gedekt vanuit de reserve scholenprogramma. De onttrekking aan de reserve is in 2023 ook lager waardoor dit geen effect heeft op het saldo. De structurele lasten dalen € 487.000. Laatste betreft de verstrekking aan het Aletta Jacobs College, welke volgens contract lager wordt vanaf 2023 en de afschrijvingslasten, onroerendzaakbelasting, energie, schoonmaak etc. van schoolgebouwen.
Vanuit het contract met de vervoerders voor leerlingenvervoer zijn wij verplicht om ieder jaar de NEA-indexatie toe te passen. De NEA-indexatie geeft de kostenontwikkeling in het wegvervoer weer. Voor 2023 is indexatie van 3,5% van toepassing, voor de jaren erna is eveneens 3,5% meegenomen voor de verwachte indexatie vanaf 2024. De lasten stijgen met € 40.000.
Tot slot is in de loop van 2021 de voorlopige toekenning van het geoormerkte budget voor onderwijsachterstandenbeleid (OAB) door het Rijk bekend gemaakt. Dit leidt tot een verhoging van de lasten en de baten van € 389.000. Per saldo is er geen financieel effect.

Baten (€ 117.000 voordelig): Enkele opbrengsten van onderwijshuisvesting vallen lager uit. Gezamenlijk gaat dit om € 272.000. Hier tegenover staat de verhoging van de baat in het kader van het onderwijsachterstandenbeleid van € 389.000.

Stortingen reserve (€ 897.000 voordelig): De stortingen in de reserve scholenprogramma zijn in 2023 € 897.000 lager doordat de Rijksbijdrage die tot en met 2035 voor dit programma wordt ontvangen met ingang van 2022 op een andere manier verwerkt moet worden. Dit heeft geen effect op het

begrotingssaldo omdat de baten onder programma zes Bestuur en Bedrijfsvoering met hetzelfde bedrag afnemen.

Onttrekkingen reserve (€ 2.629.000 nadelig): De onttrekkingen aan de reserve dalen met € 2.629.000. Voor het grootste deel betreft dit de dekking van de eenmalige lasten van het scholenprogramma, die in 2023 € 2.511.000 lager uitvallen dan in 2022.

2.3 Programma Economie

2.3.0 Inleiding

Visie
We willen een prettige omgeving om in te wonen, werken en leven.

Doelstelling
Dit programma geeft inzicht in de ruimtelijk-economische ontwikkelingen voor 2023 en verder. Bij beslissingen houden we rekening met de gevolgen op de omgeving, zodat het ook voor de toekomstige generaties fijn wonen en werken is in onze mooie gemeente.
Het programma Economie geeft invulling aan ruimtelijke ontwikkelingen in onze gemeente. Wij willen, met inwoners, de juiste keuzes maken voor de invulling van de beschikbare ruimte. We zijn bezig met het opstellen van een omgevingsvisie. De komende jaren zetten we ons in om de mogelijkheden voor wonen af te stemmen op behoeften van onze inwoners. We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de woonomgeving. Een goede woonomgeving is goed bereikbaar en verkeersveilig. Wanneer het gaat om ontwikkelingen voor duurzaamheid, willen we dat inwoners daar trots op kunnen zijn. De duurzaamheidsvisie geeft daar invulling aan. Voor de economie is ook ruimte nodig. We gaan een visie maken voor onze bedrijventerreinen. Om winkelcentra aantrekkelijk te houden, willen we zo goed mogelijk voorkomen dat er panden in de winkelcentra leeg staan. De landbouw is een belangrijke sector, die voor een groot deel bepaalt hoe ons buitengebied eruitziet. We vinden dat er voor boeren duidelijkheid voor de langere termijn moet zijn, met een goede toekomst. We gaan ons de komende jaren inzetten voor een gezonde recreatiesector, waar veel toeristen en onze eigen inwoners willen doorbrengen.

Opbouw programma
Het programma economie bestaat uit de volgende onderdelen:
2.3.1 Omgevingswet
2.3.2 Ruimtelijke Ontwikkeling
2.3.3 Economie
2.3.4 Verkeer
2.3.5 Duurzaamheid

2.3.1 Omgevingswet

Inleiding

Wij verwachten dat de Omgevingswet op 1 januari 2023 inwerking treedt. De Omgevingswet voegt meerdere wetten voor de fysieke leefomgeving samen. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. Ook moet de wet zorgen voor een betere en snellere besluitvorming. Instrumenten van de Omgevingswet zijn bijvoorbeeld de omgevingsvisie en de omgevingsvergunning.

Ambities

De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2023. Bij de invoering voldoen wij aan de wettelijke minimum vereisten en zetten wij daar een kleine plus bovenop. De wettelijke vereisten per 1 januari 2023 zijn:

- Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is operationeel;
- Procedure voor omgevingsvergunning is 8 weken (nu 26 weken);
- Kunnen werken met het tijdelijke omgevingsplan.

Trends en ontwikkelingen

Vanaf 1 januari 2023 gaan we werken met de nieuwe wet. Soms gaat het nog extra tijd kosten om de kinderziektes eruit te halen en de nieuwe werkwijzen en instrumenten goed onder de knie te krijgen.

Doelstellingen

a. Wij voldoen aan de wettelijke minimum vereisten en realiseren een kleine plus

We willen voldoen aan de wettelijke eisen. Daarmee werken we aan landelijke verbeterdoelen van de Omgevingswet.

Acties

Er wordt gestart met het anders werken (integraal en extern gericht) dat nodig is voor het werken met de Omgevingswet

Omschrijving (toelichting)

We oefenen met het opstellen van een (deel)omgevingsplan

Omschrijving (toelichting)

Er wordt een proef gedaan met het opstellen van een (deel)omgevingsplan zodat de organisatie weet welke stappen gezet moeten worden en wat er inhoudelijk nodig is om een omgevingsplan te maken.

Wij stellen toepasbare regels op

Omschrijving (toelichting)

We controleren onze verordeningen; wat is wenselijk en nodig

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

b. Vaststellen omgevingsvisie

Wij zijn in 2022 gestart met de omgevingsvisie, terwijl die wettelijk pas verplicht is vanaf 2026. In deze visie zijn de grote strategische projecten verankerd. Daarmee kunnen keuzes gemaakt en onderbouwd worden en kan richting gegeven worden aan ontwikkelingen.

2.3.2 Ruimtelijke Ontwikkeling

Inleiding

Wij vinden een goede kwaliteit van de omgeving belangrijk. Wij willen dat onze inwoners prettig kunnen wonen, leven en werken. Wij hebben de taak om voor alles de goede plek te vinden. Dit is niet altijd makkelijk. We moeten ruimte zoeken voor veel dingen. Er zijn plekken nodig voor woningbouw, bedrijventerreinen, vervoer, landbouw en natuur.

Ambities

Met ons programma Ruimtelijke ontwikkeling werken wij aan:

- Een aantrekkelijke en leefbare gemeente. Iedereen kan hier goed wonen, leven, ondernemen en werken;
- Goed wonen in Midden-Groningen. Dit gaat over nieuwbouw, huizen die er al zijn en de omgeving. Goed wonen gaat ook over sociale kwaliteit, zorg en over goed voor de natuur;
- Een sterkere economie van onze gemeente. Dit betekent dat er voldoende plekken voor bedrijven moeten zijn. Ook moeten die plekken geschikt zijn voor de toekomst. Wij willen aantrekkelijk zijn voor bedrijven en ondernemers.

Trends en ontwikkelingen

Er wordt veel gesproken over het gebruik van de ruimte. Er is in Nederland veel behoefte aan ruimte. Bijvoorbeeld voor wonen, voor werken, voor natuur en voor zonneparken. Maar onze ruimte is beperkt. Daarom moeten we kiezen voor een of het ander.

Woningmarkt
Veel mensen zijn op zoek naar een huis of bouwgrond. Er is een grote vraag en er is minder aanbod dan vraag naar woningen en bouwgrond. Dit is een probleem in heel Nederland. Minister Hugo de Jonge maakt met alle provincies afspraken over het bouwen van woningen. Zo wil hij ervoor zorgen dat iedereen goed kan wonen. De gemeente Midden-Groningen ligt in de Regio Groningen-Assen. Er moeten in deze regio tot het jaar 2040 minstens 35.000 huizen bijkomen. Hierover maakt de regio afspraken met de landelijke overheid. De afspraken gaan over de bouw van huizen en alles om het wonen heen. Dit heet de verstedelijkingsstrategie. Een klein deel onze gemeente ligt in de regio Oost-Groningen. De gemeenten in deze regio werken aan de uitvoering van de RegioDeal Oost-Groningen. Er is geld voor het verbeteren van woonbuurten en het centrum van dorpen. Er is geld voor het verbeteren en energiezuinig maken van goedkope koopwoningen in Hoogezand. Wij hebben in 2021 € 11 miljoen van de landelijke overheid gekregen. Het geld is bedoeld voor woningen in Noorderpark, Spoorstraat-Kieldiep, Gorecht-Noord en Gorecht-West. We moeten zelf ook geld steken in de verbetering van de woningen.

NPG
Wij krijgen geld uit het Nationaal Programma Groningen (NPG). Dit geld gebruiken wij bijvoorbeeld voor verbetering van Noorderpark en het gebied langs het Winschoterdiep. Ook laten wij er niet onderhouden panden mee opknappen. Wij verwachten dat er geld beschikbaar komt voor het uitvoeren van projecten uit het programma Bedrijvig en Leefbaar. Op veel plekken in onze gemeente wonen mensen dichtbij industrie. Dit levert problemen op. Het programma Bedrijvig en Leefbaar helpt ons die problemen op te lossen. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in 2.5.2.

Bedrijventerreinen
In Midden-Groningen zijn veel bedrijven. Het is belangrijk dat bedrijven een plek kunnen vinden in onze gemeente. Dat gebeurt in de dorpen en op bedrijventerreinen in Hoogezand, Sappemeer, Muntendam en Zuidbroek. Een deel van die terreinen is verouderd. Die moeten daarom worden vernieuwd en energiezuiniger worden gemaakt. Dat kost tijd en daarom is het ook nodig dat er nieuwe bedrijventerreinen bij komen. Zo blijft er werk in onze gemeente.

Doelstellingen

a. Het stedelijk gebied van Hoogezand-Sappemeer versterken
We willen dat Hoogezand-Sappemeer een fijne plek is om te wonen, te werken en te leven. Wij willen plekken waar de leefbaarheid niet goed is verbeteren. Ook zorgen wij ervoor dat er nieuwe huizen gebouwd worden. Dit kan soms op onze eigen grond. Ook werken wij mee aan plannen van projectontwikkelaars en inwoners. Voor een aantal projecten hebben wij geld van het NPG. Die projecten staan bij doelstelling 3 'Fysieke NPG-projecten faciliteren'.

Acties

Afronden IJsbaanlocatie Sappemeer
Omschrijving (toelichting)

In 2023 en 2024 worden de laatste woningen gebouwd op de IJsbaanlocatie. Het zijn woningen van projectontwikkelaars en vrijstaande woningen van mensen die zelf een kavel hebben gekocht. Wanneer alle woningen zijn gebouwd, richten wij de straten en het groen definitief in.

Ontwikkelen Vosholen fase 2
Omschrijving (toelichting)

Aan de westkant van de Croonhoven worden in 2023 twaalf woningen gebouwd. Wij maken een bestemmingsplan voor het gebied aan de oostkant van de Croonhoven voor de bouw van 136 woningen. Wij verwachten dat wij in 2023 kunnen starten met de bouw van de eerste woningen in Vosholen fase 2.

Verder werken aan de herstructurering van Gorecht-West
Omschrijving (toelichting)

Vanaf 2012 werken wij samen met Lefier aan verbetering van Gorecht-West. Er zijn al veel huizen gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Ook is de omgeving van de woningen opnieuw ingericht. In 2023 start Lefier met de bouw van 53 sociale huurwoningen. De woningen zijn in 2024 klaar. Wij gaan dan bezig met het opnieuw inrichten van de omgeving.

In Gorecht-West staan ook koopwoningen die verbeterd moeten worden. Wij hebben hiervoor geld van de landelijke overheid gekregen (Volkshuisvestingsfonds). Met dit geld en nog wat geld van onszelf kunnen woningeigenaren hun huis opknappen en energiezuinig maken. Wij vragen ook een eigen bijdrage van de eigenaren. Dit kan in de vorm van een lening.

Verder werken aan het project Stadshart-Noord
Omschrijving (toelichting)

Wij werken samen met Geveke, Lefier, Groninger Huis en de Reensche Compagnie aan de bouw van huizen in het Stadshart Noord. Aan de zuidkant van het spoor zijn wij bijna klaar. In 2023 gaan wij verder met het maken van het plan de noordkant van het spoor. Hier moeten wij veel aandacht besteden aan slecht onderhouden panden, en aan geluid en geur van bedrijven in de omgeving.

Duurzaam particulier bezit
Omschrijving (toelichting)

Wij hebben € 11 miljoen gekregen van de landelijke overheid. Dit is geld uit het Volkshuisvestingsfonds. Met dit geld en geld van onszelf kunnen wij goedkope koopwoningen verbeteren en energiezuinig maken. Het geld is bedoeld voor Gorecht-West, Gorecht-Noord, Spoorstraat-Kieldiep en Noorderpark.

Doelstellingen

b. Netwerken van sterke dorpen op het platteland
Wij willen dat onze inwoners goed kunnen wonen, leven en werken in de dorpen en op het platteland. Nieuwbouw van woningen is mogelijk. Wel vinden wij dat er vraag moet zijn naar woningen. Ook moeten plannen passen in de omgeving. Wij hebben op sommige plekken zelf bouwgrond. Op andere plekken werken wij mee aan plannen van projectontwikkelaars en inwoners.

Acties

Ontwikkeling Tolweg Muntendam
Omschrijving (toelichting)

In Muntendam kunnen aan de Tolweg nieuwe woningen worden gebouwd. Wij verkopen zelf bouwgrond. Ook zijn er woningen die door projectontwikkelaars worden gebouwd. Wij gaan in 2023 verder met de verkoop van bouwgrond.

Ontwikkeling Verlengde Veenlaan Slochteren
Omschrijving (toelichting)

Aan de westkant van Slochteren hebben wij bouwgrond aan de Verlengde Veenlaan. Hier kunnen verschillende soorten woningen worden gebouwd. Wij gaan door met de verkoop van bouwgrond aan mensen die een eigen huis willen bouwen.

Vrijkomende gemeentelijke locaties ontwikkelen
Omschrijving (toelichting)

Op meerdere plekken komen gemeentelijke locaties, zoals scholen, vrij. Ook in 2023 zorgen wij voor een goede herbestemming van deze locaties. Wij zorgen voor een goede stedenbouwkundige en ruimtelijke invulling.

Meewerken aan plannen van projectontwikkelaars en inwoners
Omschrijving (toelichting)

Wij willen meedenken bij plannen van projectontwikkelaars en inwoners voor nieuwbouw van huizen. Wij stellen wel eisen aan plannen; er moet aantoonbaar vraag zijn naar woningen, het plan moet passen binnen de omgeving en de ruimtelijke kwaliteit moet verbeteren.

Doelstellingen

c. NPG-projecten ondersteunen
In 2021 heeft uw raad het Lokaal Programma NPG vastgesteld. In dit programma staan ook projecten voor het verbeteren van wijken en dorpen. Wij willen met deze projecten twee dingen bereiken:

- een betere omgeving om in te wonen en te leven;
- vraag en aanbod van woningen beter op elkaar aan laten sluiten.

De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in 2.5.2.

Acties

Herstructurering bedrijventerreinen
Omschrijving (toelichting)

Met het programma Bedrijvig en Leefbaar is begonnen om problemen op te lossen die in het verleden zijn ontstaan door de mix van industrie en woongebieden. Het ging hierbij om juridische maatregelen, zoals actuele bestemmingsplannen en vergunningen, maar ook om het beter isoleren van woningen tegen geluid. Wij willen ook andere maatregelen treffen die zorgen voor een betere leefbaarheid. Wij verwachten dat er in 2023 NPG-geld is voor uitvoeren van projecten uit het programma Bedrijvig en Leefbaar.

Herstructurering Hoogezand Noord
Omschrijving (toelichting)

We hebben in 2021 NPG-geld gekregen voor de herstructurering van Hoogezand Noord. Een van de opdrachten is het aantrekkelijk maken van de toegang van Hoogezand vanaf de A7 en de Kerkstraat. In 2023 werken we verder aan de planontwikkeling. Hoogezand-Noord is ook onderdeel van de toegekende aanvraag voor het Volkshuisvestingsfonds (€ 11 miljoen voor postcodes 9601 en 9602) voor de aanpak van goedkope particuliere woningen.

Verpauperde panden
Omschrijving (toelichting)

We hebben in 2021 NPG-geld gekregen voor de aanpak van verpauperde panden. Tot begin 2024 willen wij 15 woningen verbeteren en verduurzamen. Ook houden wij rekening met het aankopen van maximaal vijf panden. Wij gebruiken de ervaringen voor het ontwikkelen van een aanpak die wij overal kunnen gebruiken.

Doelstellingen

d. Inspelen op ruimtelijke ontwikkelingen

In 2022 is een woningmarktonderzoek gehouden. Dit onderzoek gaan wij gebruiken om onze woonvisie in 2023 aan te passen. De woonvisie is in 2019 vastgesteld en is voor een deel verouderd. Zo is er meer vraag naar woningen. Ook maakt de Rijksoverheid nieuwe regels en wetten. Wij betrekken corporaties, huurderorganisaties, marktpartijen en onze inwoners bij het vernieuwen van de visie.

Acties

Het vernieuwen van de Woonvisie

Omschrijving (toelichting)

In 2022 is een woningmarktonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek leidt tot aanpassing van de Woonvisie Nieuw Midden-Groningen 2019-2028.

Een plan voor de dorpsontwikkeling van Muntendam

Omschrijving (toelichting)

Voor het gebied rondom het vroegere gemeentehuis in Muntendam maken wij een plan. Het plan wordt opgesteld met gebruikers van het dorpshuis en inwoners van Muntendam.

Het schrijven van een visie voor Harkstede-Meerstad

Omschrijving (toelichting)

Voor Meerstad is een Agenda voor de Toekomst opgesteld. Als reactie hierop stellen wij een visie op voor Harkstede.

Een vervolg aan de ontwikkeling van het gebied rond de A7

Omschrijving (toelichting)

Wij geven een vervolg aan de ontwikkelingen die zijn opgenomen in het Ruimtelijk-economisch perspectief A7/N33. In dit perspectief zijn opgaven benoemd zoals de vernieuwing van bestaande bedrijventerreinen en de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen. Wij gaan de komende jaren deze opgaven concreet aanpakken.

Doelstellingen

e. Inspelen op nieuwe wet- en regelgeving

Het beleid op het gebied van ruimtelijke ordening vanuit de voormalige gemeenten is geharmoniseerd en geactualiseerd. Op de onderdelen waar nog geen adequaat beleid is en waar bij de uitvoering knelpunten worden ervaren, wordt nieuw beleid gemaakt. Zo hebben we in 2022 regels voor kamerverhuur opgesteld.

Acties

Opkoopbescherming

Omschrijving (toelichting)

Wij voeren een zelfbewoningsplicht in voor koopwoningen tot ongeveer € 350.000. Dit helpt om de woningmarkt voor onze inwoners gezond te maken.

Doelstellingen

f. Samenwerking Omgevingsdienst Groningen

We vinden een gezonde en veilige woonomgeving belangrijk. Samen met de Omgevingsdienst Groningen zorgen we voor de Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH). We spreken met andere Groninger gemeenten en de provincie af om op dezelfde manier te gaan werken. De Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen komen eraan en spelen hierbij een belangrijke rol. Met de Omgevingsdienst Groningen maken we nieuwe afspraken voor het werk en de kosten daarvoor. Zo zijn we er samen klaar voor als deze wetten inwerkingtreden. Ook maken we met de Omgevingsdienst Groningen afspraken over hoe we het werk doen. Dit moet ervoor zorgen dat met minder geld dezelfde taken kunnen worden verricht.

2.3.3 Economie

Inleiding

We hebben veel industrie, maar ook veel landelijk gebied. We willen aantrekkelijk zijn voor bedrijven om te ondernemen, zodat inwoners hier goed kunnen werken en wonen. Er zijn mogelijkheden voor sport, winkelen en cultuur en je kunt genieten in het landelijk gebied van de natuur. We vinden het belangrijk dat er meer toeristen komen. Dat geeft levendigheid in de dorpen en toeristen geven ook geld uit in onze gemeente.

Ambities

We vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen, goed kan wonen en werken. We willen een economie waar zoveel mogelijk mensen aan het werk zijn. Want met een baan kunnen mensen hun rekeningen betalen en krijgen ze geen geldproblemen. Als je werk hebt, heb je ook meer sociale contacten en daarmee krijgen mensen een positieve eigenwaarde. Om te zorgen voor meer banen in onze gemeente, moeten we goed voor onze bedrijven zorgen. We willen voldoende ruimte voor bedrijven om te zorgen dat bedrijven kunnen ontwikkelen op een geschikte plek. Deze plekken moeten aantrekkelijk zijn voor ondernemers, zodat ze in onze gemeente willen blijven. Goede plekken voor bedrijven trekt ook nieuwe bedrijven naar onze gemeente. Met de volgende doelen willen we dat bereiken:

- We willen een uitstekende service bieden voor ondernemers en instellingen;
- We willen een duurzaam perspectief voor de landbouwsector;
- We willen winkels zoveel mogelijk bij elkaar plaatsen in winkelgebieden;
- We willen een gemeente zijn waar het voor iedereen goed vertoeven is.

Trends en ontwikkelingen

Te weinig personeel
In 2020 en 2021 hadden we te maken met het coronavirus. Dit had voor iedereen gevolgen, ook voor de economie. In het voorjaar van 2020 zorgde het voor een daling van het aantal banen, omdat er veel bedrijven (tijdelijk) moesten sluiten. Inmiddels is het aantal werkenden groter dan begin 2020. Deze groei blijft doorgaan. Bedrijven hebben inmiddels een tekort aan personeel. Er zijn minder werkzoekenden en meer vacatures. Daardoor hebben werkgevers moeite om personeel te vinden. We hebben in onze gemeente vooral veel beroepen in de industrie. Het UWV houdt de spanning op de arbeidsmarkt bij. Volgens het UWV is in de arbeidsmarktregio Groningen een tekort aan personeel in alle beroepsgroepen.

Plek voor bedrijven
Er zijn veel bedrijven die contact opnemen met ons opnemen over beschikbare bedrijventerreinen om te kunnen bouwen. Niet alleen in onze gemeente, maar in de hele Regio Groningen-Assen (en de rest van Nederland) is er veel vraag. Er is niet genoeg ruimte op onze bedrijventerreinen voor alle bedrijven die een nieuwe plek zoeken. Niet alleen bedrijven hebben ruimte nodig, ook andere ontwikkelingen zijn in onze gemeente op zoek naar ruimte, bijvoorbeeld nieuwe woningen of zonneparken.

Landbouw
Onze gemeente heeft veel boerenbedrijven. De landbouw heeft te maken met steeds veranderende

regels voor het milieu. De Rijksoverheid heeft nieuwe plannen voor het verminderen van stikstof bekend gemaakt die grote gevolgen hebben voor de toekomst van de landbouw. Boeren maken zich zorgen over hun bedrijf en de toekomst. De plannen moeten nog uitgewerkt worden, Provincie Groningen neemt de leiding om over de plannen van de Rijksoverheid met de boerenbedrijven in gesprek te gaan. Midden-Groningen zal actief betrokken worden in het proces.

De landbouw is steeds in ontwikkeling. Er wordt bijvoorbeeld steeds meer 'natuurinclusief' gewerkt. Dat betekent dat de boeren met hun bedrijf juist bijdragen aan de natuur en de omgeving door op een andere manier te gaan werken. De provincies Groningen, Drenthe en Friesland hebben in 2019 op dit thema afspraken gemaakt met de Rijksoverheid. Deze provincies ontvangen daar subsidie voor, waarmee samen met boerenbedrijven en andere organisaties en onderwijs plannen worden gemaakt.

Detailhandel
De detailhandel is veel in beweging. Dit heeft verschillende oorzaken. Ten eerste verandert de opbouw van de bevolking steeds. Zo neemt het deel jongeren af en het deel ouderen toe. Tussen deze groepen zitten verschillen in hoeveel geld ze kunnen uitgeven en waaraan ze dit willen doen. Daarnaast kunnen mensen zich steeds makkelijker verplaatsen met bijvoorbeeld de auto, trein of fiets. Dit betekent dat je ook op plekken verder van huis kunt winkelen. Ook hebben mensen in vergelijking met vroeger meer vrije tijd. Mensen hebben meer tijd om te winkelen en doen dit ook. Verder kopen steeds meer mensen spullen op internet. In 2007 kochten mensen voor 5 miljard euro zaken op internet, in 2018 was dit meer dan 23 miljard euro. Door de coronacrisis is dit nog meer geworden: in 2021 kochten mensen voor meer dan 30,6 miljard euro op internet. Al deze veranderingen betekenen veel voor winkels in de winkelstraten.

Recreatie en toerisme
Steeds meer mensen gaan vaker op vakantie. Sinds de corona uitbraak gaan ook steeds meer Nederlanders op vakantie in eigen land. De groep 55+ers groeit. Deze groep heeft meer vrije tijd en trekt er regelmatig op uit. Deze groep gaat ook buiten de schoolvakanties op pad.

We zien dat het belang van en de interesse in het landelijke gebied groeit. We bezoeken steeds vaker het bos, de meren, de natuur en het agrarisch landschap. Toeristen, maar ook eigen inwoners gaan er steeds vaker op uit. Wandelen, fietsen maar ook varen wordt steeds populairder. Omdat we gewend zijn om veel online te regelen, is het heel normaal dat ook vakanties online worden geboekt en dat veel gebruik gemaakt wordt van apps voor fietsen, wandelen en varen. De meeste informatie is online te vinden.

Ook zien we:

- Een groeiende belangstelling voor cultuur(historie), van een museum tot een borg. Het gaat om een aanbod met een verhaal;
- Meer gezond, duurzaam en sociaal: de bezoeker maakt vaker een bewuste keuze;
- Behoefte aan ontmoeten en onthaasten;
- Toenemende vraag naar bijzondere en onderscheidende ervaringen en overnachtingen. Het is een beleveniseconomie. Bezoekers willen het verhaal kunnen doorvertellen aan familie en vrienden;
- Dat mensen graag willen spelen. Kinderen maar ook volwassenen. Spelen ontspant. Dat kan alleen en in groepsverband.

Doelstellingen

a. We willen een uitstekende service bieden voor ondernemers en instellingen
We denken mee met bedrijven die in onze gemeente willen starten of bedrijven uit onze gemeente die willen groeien. Dit doen we ook bij bedrijven die willen samenwerken met elkaar of met het onderwijs. Zo helpen we mee met ideeën van bedrijven om te vernieuwen en te ontwikkelen.

Indicatoren
Bedrijfsvestigingen per 1000 inwoners van 15-74 jaar

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Jaar	Midden-Groningen	Nederland
2020	100,2	135,2

Banen per 1000 inwoners van 15 - 64 jaar

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Jaar	Midden-Groningen	Nederland
2020	574,5	795,9

Werkloosheidspercentage

Bron: CBS

Jaar	Midden-Groningen	Nederland
2020	4,4 %	3,8 %

Acties

Aanspreekpunt voor ondernemers
Omschrijving (toelichting)

We bieden contactpersonen waar ondernemers terecht kunnen met vragen.

Informatie geven
Omschrijving (toelichting)

We delen informatie over regionale ontwikkelingen en regelingen die interessant zijn voor ondernemers.

Werk en onderwijs op elkaar afstemmen
Omschrijving (toelichting)

We maken het mogelijk dat er binnen het lokale onderwijs aandacht wordt gegeven aan techniek en innovatie. Bij innovatiewerkplaatsen komen onderwijs, bedrijfsleven en inwoners samen voor leren en onderzoek.

Bedrijventerreinenvisie
Omschrijving (toelichting)

De bedrijventerreinen in Midden-Groningen zijn belangrijk voor de werkgelegenheid. Voor bedrijven moeten de terreinen aantrekkelijk zijn om te kunnen ondernemen en ontwikkelen. Voor inwoners is het belangrijk dat het prettig wonen is in de buurt van bedrijventerreinen. We gaan in 2023 aan de slag met het maken van een visie op onze bedrijventerreinen.

Doelstellingen

b. We willen een duurzaam perspectief voor de landbouwsector
De landbouw is voor onze gemeente belangrijk. Met een duurzaam perspectief bedoelen we dat er voor boeren duidelijkheid voor de langere termijn moet zijn, met een goede toekomst. Net als in de rest van Nederland krijgt de landbouw in onze gemeente te maken met grote veranderingen. Samen met landbouwers, maatschappelijke organisaties en inwoners maken we een strategie.

Acties

Agenda voor de Veenkoloniën
Omschrijving (toelichting)

Provincies Groningen, Drenthe en Friesland hebben afspraken gemaakt met de Rijksoverheid. Deze afspraken noemen we de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw. Door deze afspraken wil Noord Nederland zorgen dat de landbouw niet alleen voedsel maakt, maar door hun manier van werken ook de omgeving beter en mooier maakt. Er is een plan geschreven voor acht verschillende gebieden. Gemeente Midden-Groningen is onderdeel van het gebied 'de veenkoloniën'. In dit gebied werken gemeenten en het waterschap samen. Deze samenwerking heet Agenda voor de Veenkoloniën. Agenda voor de Veenkoloniën zorgt dat de afspraken die met de Regiodeal zijn gemaakt worden uitgevoerd. Dit doet Agenda voor de Veenkoloniën samen met de landbouw, natuurorganisaties en het onderwijs.

Verbindingen leggen
Omschrijving (toelichting)

We willen nieuwe verbindingen leggen tussen landbouw, agri-industrie, natuur, recreatie en toerisme.

Landbouwstrategie
Omschrijving (toelichting)

Samen met landbouwers, maatschappelijke organisaties en inwoners maken we een strategie om om te kunnen gaan met veranderingen in de toekomst.

Landbouwoverleg
Omschrijving (toelichting)

Tweemaal per jaar wordt een overleg met vertegenwoordiging van de landbouwverenigingen in Midden-Groningen georganiseerd.

Doelstellingen

c. We willen winkels zo veel mogelijk bij elkaar plaatsen in winkelgebieden
In Midden-Groningen is meer winkelruimte beschikbaar dan dat er winkels zijn. Dit betekent dat een aantal gebouwen leeg staat. Dat is niet goed voor de sfeer in een winkelgebied. Ook kan het zijn dat gebouwen die leegstaan in slechte staat zijn. Om te zorgen dat er niet te veel gebouwen leeg staan, willen we dat er minder gebouwen gebruikt kunnen worden als winkel. Zo zorgen we ervoor dat onze winkelgebieden aantrekkelijk blijven.

Acties

We geven aan in welke gebieden winkels mogen zitten
Omschrijving (toelichting)

Nieuwe winkels mogen alleen opgericht worden binnen de grenzen van een winkelgebied. Hierdoor zorgen we ervoor dat de winkels niet door de hele gemeente verspreid liggen. Veel winkels bij elkaar is aantrekkelijk voor mensen die willen winkelen. En veel klanten is weer goed voor de winkeliers.

We maken het platform detailhandel mogelijk
Omschrijving (toelichting)

Het platform detailhandel is een netwerk van verschillende winkeliersverenigingen in onze gemeente. Elke 6 tot 8 weken komt het platform detailhandel samen om te praten over verschillende onderwerpen die te maken hebben met detailhandel.

We werken zoveel mogelijk mee aan verandering van gebruik van een winkelpand

Omschrijving (toelichting)

Als een eigenaar het gebruik van zijn winkelpand wil veranderen, dan werken we daar zo veel mogelijk aan mee. Natuurlijk moet wel worden voldaan aan bijvoorbeeld het Bouwbesluit en de Welstandseisen. Ook moet het nieuwe gebruik passen in de omgeving van het pand. De gemeente bekijkt de vraag van de eigenaar op een positieve manier.

Doelstellingen

d. We willen een gemeente zijn waar het voor iedereen goed vertoeven is

We gaan ons de komende jaren inzetten voor een volwaardige en gezonde recreatiesector. Met gezonde en aantrekkelijke bedrijven, waar veel toeristen hun vakantie willen doorbrengen. Onze voorzieningen zijn aantrekkelijk en goed onderhouden, zodat er toeristen en dagjesmensen graag naar onze gemeente komen. We willen graag dat ze nog een keer terugkomen. Maar we doen dit niet alleen voor toeristen en dagjesmensen, maar zeker ook voor onze eigen inwoners. Dat is goed voor de bedrijven, maar ook voor de werkgelegenheid.

Acties

Onderhoud fiets- en wandelpaden

Omschrijving (toelichting)

We zorgen ervoor dat onze fiets- en wandelpaden, bankjes, aanlegsteigers en andere recreatieve voorzieningen goed onderhouden zijn.

Midden-Groningen laten zien

Omschrijving (toelichting)

We gaan onze geschiedenis actief onder de aandacht brengen, maar ook de kwaliteiten van onze gemeente, zoals de weidsheid, de stilte, de gastvrijheid en de dorpen met hun prachtige gebouwen. We willen dat inwoners trots zijn op hun gemeente.

Sector die op de toekomst is voorbereid

Omschrijving (toelichting)

We zorgen samen met ondernemers voor een toekomstbestendige, gastvrije vrijetijdsector met een gevarieerd aanbod van verblijfs- en dagrecreatie passend bij onze identiteit.

Samenwerken

Omschrijving (toelichting)

We gaan actief samenwerken met ondernemers, inwoners, musea en cultuurhistorische organisaties, maar ook met onze buurgemeenten, met de provincie en met natuurorganisaties.

2.3.4 Verkeer

Inleiding

Het brede werkveld verkeer en vervoer gaat over onderwerpen die van belang zijn voor onze inwoners, bedrijven en bezoekers. Het gaat om de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid voor

fietsers, voetgangers, gemotoriseerd verkeer (auto-, vracht- en landbouwverkeer) en het openbaar vervoer.

Ambities

Een goed bereikbare en verkeersveilige gemeente voor alle verkeersdeelnemers. We zetten in op duurzame mobiliteit, dat betekent dat we zoveel mogelijk stimuleren om met het openbaar vervoer of de fiets te gaan in plaats van met de auto. Het verkeerssysteem vormt in de volle breedte geen belemmering om je vrij te kunnen verplaatsen. Het verkeerssysteem is ook toegankelijk zodat iedereen de mogelijkheid heeft om zich te kunnen verplaatsen. Oftewel mobiliteit is binnen ieders bereik. We leggen in 2023 de raad een Mobiliteitsplan voor met een doorkijk naar de toekomst. Wij zijn voornemens daar een 'multimodaal verkeersmodel' voor te ontwikkelen. Met het verkeersmodel kunnen we effecten van maatregelen en ontwikkelingen doorrekenen. In het mobiliteitsplan wordt het verkeersbeleid aan de hand van 5 thema's beschreven voor de komende 10 jaar. Deze 5 thema's vindt u terug in deze begroting. De ambitie van het college is om dit beleid de komende jaren uit te voeren.

Trends en ontwikkelingen

Het lijkt erop dat ons reisgedrag door de coronapandemie is gewijzigd. In mei 2022 bleek dat de bussen in het vervoersgebied van het OV-Bureau nog niet op het oude niveau zitten, maar op ongeveer 80% van het niveau van 2019. Het is onduidelijk of dit op de langere termijn zo blijft.

Het verkeer op de Nederlandse wegen neemt wel weer toe en we leggen in 2022 meer kilometers af dan voorgaande jaren. Naar verwachting komt het niveau van het wegverkeer in heel 2022 boven het niveau van 2019 uit (periode voor corona). Dit blijkt uit de Trendprognose wegverkeer 2022-2027 van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM). Het KiM verwacht voor de periode tot 2027 dat de coronacrisis blijvende gevolgen heeft voor de met de auto afgelegde afstand omdat mensen hun gedrag aanpassen. Ze werken bijvoorbeeld vaker thuis en sommigen zijn overgestapt van het openbaar vervoer naar de auto. De groeicijfers tot 2027 zijn daarom naar beneden bijgesteld.

Doelstellingen

a. Verkeersveilig bewegen

Wij willen de verkeersveiligheid, met de nadruk op kwetsbare verkeersdeelnemers, blijvend verbeteren. We hebben een goed beeld van de meest verkeersonveilige plekken, risicovolle doelgroepen (bijvoorbeeld jonge bestuurders) en gedrag (bijvoorbeeld afleiding door het gebruik van de smartphone). Het aanpakken van deze meest onveilige knelpunten en risicoplekken vinden we belangrijk.

Acties

Financiering

Omschrijving (toelichting)

Infrastructurele maatregelen zijn in verhouding vrij duur. We zijn telkens op zoek naar kansen om deze maatregelen financieel gunstig gefinancierd te krijgen. Hierbij kijken we naar bestaande budgetten die eventueel met subsidie aangevuld kunnen worden zodat maatregelen betaald en uitgevoerd kunnen worden.

Monitoring

Omschrijving (toelichting)

We volgen de verkeersveiligheid, maken risicoanalyses en stellen indien nodig verbeteringen voor.

Permanente verkeerseducatie

Omschrijving (toelichting)

We overleggen met Provincie Groningen over ‘Permanente verkeerseducatie’. Het gaat om activiteiten die gericht zijn op het verbeteren van de verkeersveiligheid met gedragsbeïnvloeding, onder meer voor kinderen van basisscholen. Te denken valt aan activiteiten

zoals het theoretische en praktische verkeersexamen, dodehoek voorlichting bij vrachtauto's, enzovoort.

Doelstellingen

b. Sociaal inclusief

Het openbaar vervoer staat onder (financiële) druk. Corona, personeelsproblemen en financiële tekorten kunnen tot verdere vervoersarmoede leiden. Vervoersarmoede is een verslechtering van het openbaar vervoer, zoals minder stations, minder buslijnen of hoe vaak de bus rijdt. Daarnaast kunnen mensen onvoldoende mobiel zijn door beperkte middelen en vaardigheden. Wij willen de gevaren van vervoersarmoede tegengaan en werken aan een toegankelijk mobiliteitssysteem waarbij al onze inwoners voldoende mobiel zijn om deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk leven. In overleg met provincie en het OV-bureau willen we dit gaan uitwerken en onderzoeken wat wij hier verder in kunnen betekenen.

Acties

We doen mee aan het landelijke fietsproject ‘Doortrappen’

Omschrijving (toelichting)

Wij doen mee aan het landelijke fietsproject ‘Doortrappen’, een initiatief van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat dat wordt uitgevoerd met medewerking van partners als VVN, VeiligheidNL, BOVAG, Fietsersbond en vele anderen. Het programma Doortrappen heeft de ambitie dat ouderen zo lang mogelijk veilig blijven fietsen en daardoor lang zelf mobiel blijven.

Proefproject deelmobiliteit

Omschrijving (toelichting)

Wij doen mee aan een regionaal proefproject over deelmobiliteit van de Regio Groningen-Assen in samenwerking met de Provincie Drenthe. Op meerdere plekken in de regio en in Drenthe zijn deelauto’s geplaatst waaronder in Hoogezand. De proef duurt 2 jaar. We verwachten in 2024 de resultaten.

Doelstellingen

c. Duurzaam verplaatsen

Wij willen met het mobiliteitsbeleid bijdragen aan de duurzaamheidsambities. De komende jaren stimuleert het werkveld verkeer en vervoer het gebruik van de fiets.

Acties

We proberen subsidies binnen te halen om het fietsnetwerk te verbeteren

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

d. Bereikbaar platteland

Wij willen de voorzieningen bereikbaar houden. Niet overal is goed openbaar vervoer beschikbaar. We vragen aandacht voor knelpunten, een voorbeeld daarvan is Sappemeer. Oplossingen zoeken we in maatwerk per dorp en/of het ondersteunen van alternatieven zoals de Hubtaxi.

Acties

We overleggen met Provincie Groningen, Regio Groningen-Assen en OV-Bureau over ontwikkelingen op het terrein van openbaar vervoer

Omschrijving (toelichting)

We hebben overleg met Provincie Groningen, Regio Groningen-Assen en OV-Bureau over ontwikkelingen op het terrein van openbaar vervoer, waaronder de Wunderline.

We ondersteunen het uitbreiden en verbeteren van de voorzieningen bij de treinstations en de Hub's

Omschrijving (toelichting)

Een hub is een plek waar je kunt overstappen van het ene naar het andere vervoermiddel. En waar je op een prettige manier even kunt wachten. Extra voorzieningen zoals Wifi of een watertappunt maken de hub tot een aangename plek. Er zijn op meer dan 50 plekken hubs in Groningen en Drenthe. In Midden-Groningen vindt je HUB's in Siddeburen, Zuidbroek en Hoogezand. Deze zijn te vinden op de website www.reisviahub.nl. De Hubtaxi is bedoeld voor wie niet per fiets, te voet of op een andere manier naar een hub kan reizen. De Hubtaxi brengt je naar een hub die het best in jouw reis past, zodat je vanaf die plaats verder kunt reizen met het openbaar vervoer.

Doelstellingen

e. Economische dynamiek

Wij willen dat de werklocaties en de economische centra goed bereikbaar zijn.

Acties

Uitvoering plannen project Knijpsbrug

Omschrijving (toelichting)

De uitvoering van de plannen voor het project Knijpsbrug zijn in 2021 gestart en lopen door in 2023. De doorstroming van het gemotoriseerde verkeer en de verkeersveiligheid worden hier verbeterd. De rotondes ten noorden van de Knijpsbrug worden omgebouwd tot turborotondes; De oversteek op de Rijksweg-West ter hoogte van de Zwedenbrug voor fietsers wordt verbeterd (is inmiddels gereed). Het geplande linksafvak in de Kerkstraat richting de Barentszstraat is onderdeel van nadere studie. Dit linksafvak is gezien vanuit het project Hoogezand-Noord ongewenst, omdat voor verbreding bomen moeten worden gekapt. Dit tast het groene karakter van de Kerkstraat aan.

We doen mee aan het project N33

Omschrijving (toelichting)

De Provincie Groningen is trekker van de verdubbeling van de N33 Midden tussen Zuidbroek en Appingedam. De verdubbeling is nodig om de bereikbaarheid van de Eemsdelta te verbeteren, de regionale economie te versterken en de leefbaarheid en verkeersveiligheid te verbeteren. Meer dan de helft van het projectbudget is naar de Zuidelijk Ringweg Groningen gegaan waardoor het project N33 is vertraagd. Op dit moment wordt door Provincie Groningen gelobbyd voor extra geld om de ambitie alsnog te kunnen waarmaken. Midden-Groningen ondersteunt de lobby waar mogelijk.

2.3.5 Duurzaamheid

Inleiding

In 2019 heeft onze gemeente een duurzaamheidsvisie vastgesteld. Sinds die tijd werken we aan de uitvoering van deze visie. De duurzaamheidsvisie straalt ambitie uit. Hiermee willen we aan het werk. Tegelijkertijd zijn capaciteit en middelen beperkt.

Elk jaar worden de onderwerpen bepaald waar in dat jaar op wordt ingezet. WE hebben veel aandacht voor 'de sociale kant van duurzaamheid'. Armoede is een probleem in onze gemeente en we zien dat dit probleem groter wordt. Veel woningeigenaren hebben onvoldoende geld om hun huis te verduurzamen. In wijken met goedkope woningen hebben onze inwoners hoge energierekeningen.

Daarnaast vraagt de overgang naar duurzame energievormen zoals zonne-energie om veel inspanningen van onze gemeente de komende jaren. Diverse beleidsplannen moeten worden opgesteld of vernieuwd. In 2021 is de Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 vastgesteld. In 2023 moet de RES 2.0 worden opgeleverd. Belangrijk onderwerp voor de RES is hoe onze inwoners voordeel kunnen hebben van duurzame energieprojecten. Ook krijgen de problemen met het overvolle elektriciteitsnet aandacht. In 2021 is de Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. De TVW beschrijft per wijk welke mogelijkheden er zijn om hier van het aardgasvrij af te gaan. Wij maken in een aantal wijken al plannen om van het aardgas af te gaan, zoals in Kiel-Windeweer en Lageland. Dit doen wij samen met de inwoners. De TVW is de basis voor de RES 2.0. Het opstellen van de RES en TVW, en het om de 2 of 4 jaar vernieuwen, is een wettelijke verplichting.

Tot slot is er aandacht voor de voorbeeldrol van de gemeente. We willen extra stappen maken om verder te verduurzamen. Belangrijke onderwerpen zijn Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) en het verduurzamen van onze gebouwen.

Ambities

Duurzame ontwikkeling gaat over een evenwicht tussen mens, milieu en economie. Mondiaal, nationaal, regionaal, en lokaal. We zetten in op een duurzame samenleving, een duurzame energievoorziening, een duurzaam landschap en klimaat, duurzaam ondernemen en een duurzame gemeentelijke organisatie.

Een duurzame samenleving is van ons allen. Werken aan duurzame ontwikkeling doen we samen met partners, belanghebbenden en in het bijzonder met onze de inwoners.

Trends en ontwikkelingen

De onderwerpen duurzaamheid en energietransitie krijgen steeds meer aandacht. Dit komt onder andere doordat het klimaat verandert. Dat merkt en ziet iedereen om zich heen. Het Rijk en gemeenten maken steeds meer plannen om de samenleving te verduurzamen. Het blijft niet alleen bij plannen. We zien bijvoorbeeld ook steeds meer zonneparken in ons landschap en het aantal elektrische voertuigen groeit snel.

Duidelijk is geworden dat planvorming en uitvoering alleen goed lukt met draagvlak van de bevolking. Bij nieuwe ontwikkeling is hiervoor aandacht. Heeft de burger er nadelen van, dan wil hij ook de voordelen. En de burger wil meedenken over zijn leefomgeving, zowel bij het opstellen van beleid als het uitvoeren van projecten. Aandachtspunt is de weerstand die diverse groepen mensen voelen bij de energietransitie. Om meer draagvlak te krijgen is het belangrijk om te begrijpen waar deze weerstand vandaan komt. Ook is het belangrijk mensen beter te betrekken en te informeren.

Belangrijk aandachtpunt bij de energietransitie-vraagstukken zijn ook de kosten. Dit is niet alleen een probleem voor onze inwoners, maar ook voor veel inwoners in Nederland. Hetzelfde geldt voor problemen met het elektriciteitsnetwerk. Het is zeer lastig alle duurzaam opgewekte elektriciteit over het bestaande netwerk te vervoeren. En dit netwerk uitbreiden is een megaproject en duurt vele jaren. Planvormers en netbeheerders trekken steeds meer samen op om dit probleem aan te pakken.

Doelstellingen

a. We bieden individuele inwoners mogelijkheden om te verduurzamen

Acties

Beleid elektrische laadpalen

Omschrijving (toelichting)

Er is beleid opgesteld voor het plaatsen van elektrische laadpalen op. We zijn gestart met de uitvoering. Het komende jaar worden er meer elektrische laadpalen in de openbare ruimte geplaatst. Hierdoor kunnen onze burgers elektrisch rijden.

Duurzaamheidslening
Omschrijving (toelichting)

Wij bieden een duurzaamheidslening/ stimuleringslening aan. Inwoners van Midden-Groningen die geen overwaarde hebben op hun huis maar toch energiebesparende maatregelen willen treffen kunnen gebruik maken van deze regeling; het geeft hen financiële armslag. Via het energieloket van Midden-Groningen kunnen inwoners van onze gemeente eenvoudig inzien welke voorwaarden aan de lening zijn gesteld en hoe zij deze kunnen aanvragen.

Energieloket
Omschrijving (toelichting)

Wij hebben een energieloket ingericht . We zorgen dat de burger van Midden-Groningen de weg naar het energieloket weet te vinden. Er wordt veel gebruik van het loket gemaakt. Ook de komende jaren zullen wij dit loket gebruiken om de inwoners van onze gemeente bij te helpen bij energiebesparing en verduurzaming.

Ondersteunen individuele burgers
Omschrijving (toelichting)

De gemeente kan dit niet alleen. We werken samen met bijvoorbeeld woningcorporaties en projectontwikkelaars. We helpen de burgers van Midden-Groningen bij het vinden én bereiken van de juiste informatie en de beschikbare middelen. De duurzaamheidscollega's van de gemeente doen dit samen met collega's die werken aan betaalbare huisvesting en armoedebestrijding. Wij zoeken naar oplossingen die zo mogelijk tegelijkertijd bijdragen aan oplossingen voor deze thema's.

RREW en SPUK
Omschrijving (toelichting)

Wij voeren de RREW-regeling uit. De regeling biedt huurders en kopers de mogelijkheid energieadvies te ontvangen en eenvoudige energiebesparende maatregelen aan te brengen. Tevens voeren wij de SPUK-regeling uit. Met deze regeling helpen wij eveneens inwoners met de lagere inkomens bij het aanbrengen van energiebesparende maatregelen. Met de SPUK-regeling bereiken we een veel grotere groep inwoners dan met de RREW.

Doelstellingen

b. Onze inwoners zijn betrokken bij de ontwikkeling van duurzame energieprojecten en profiteren hiervan
In het klimaatakkoord is het streven naar 50% lokaal eigendom van hernieuwbare energieprojecten opgenomen. De RES Groningen, waar onze gemeente deel vanuit maakt, onderschrijft het belang van lokaal eigendom en participatie. Dit gaat zowel over meepraten (procesparticipatie) als financieel voordeel genieten (financiële participatie).

Acties

Beleid Midden-Groningen
Omschrijving (toelichting)

Wij vullen het Midden-Groningen zonneparken-beleid aan met afspraken over lokaal eigendom en participatie. We sluiten in ons beleid zo goed mogelijk aan bij afspraken die in RES-verband worden gemaakt. Wij bekijken in hoeverre de huidige zoekgebieden in het figerend beleid kunnen worden herijkt.

Afstemmen bij profiteren ontwikkeling duurzame energie projecten
Omschrijving (toelichting)

Afspraken en nieuw beleid komen tot stand in overleg met belangenorganisaties als de Natuur en Milieufederatie, de energiecoöperaties GrEK, bewoners-vertegenwoordigende organisaties en andere belanghebbenden.

Taken binnen de RES
Omschrijving (toelichting)

Wij stellen in RES-verband een aantal handreikingen op lokaal eigendom en participatie zo goed mogelijk in praktijk te kunnen brengen. Ook maken we met andere gemeenten nadere afspraken over hoe op vergelijkbare wijze invulling te geven aan lokaal eigendom en participatie.

Doelstellingen

c. We maken duurzame energieprojecten mogelijk
Onze gemeente heeft een vastgestelde visie over het waar en hoe we ruimte bieden aan duurzame energieprojecten. In de toekomst is meer duurzame energie op land nodig. Dit betekent dat we moeten bedenken waar we dergelijke parken willen toestaan en hoe ze passen in de omgeving. Hierbij willen we ons landschap niet (te zeer) aantasten. Negatieve effecten, bijvoorbeeld geluidsoverlast, van duurzame energieprojecten spelen hier ook een rol bij.

Acties

Beleid Duurzame Energie Midden-Groningen
Omschrijving (toelichting)

Wij sluiten in ruimtelijk beleid in Midden-Groningen hier in de toekomst zo goed mogelijk bij aan.

Netwerkcapaciteit
Omschrijving (toelichting)

Samen met Enexis, onze buurgemeenten en energiecorporaties werken wij plannen uit om de netwerkcapaciteit, nu en in de toekomst, optimaal te benutten.

RES-uitgangspunten
Omschrijving (toelichting)

Wij stellen in RES-verband gezamenlijke uitgangspunten voor een ruimtelijke visie voor duurzame energieprojecten vast.

Zon-op-dak
Omschrijving (toelichting)

Zon-op-dak heeft de voorkeur boven andere manieren van zonne-energie opwekken. Er wordt onderzocht hoe meer 'zon op dak te realiseren'. Hoe kunnen we dit stimuleren en, in specifeke situaties, wellicht zelfs verplichten? Dit vraagstuk wordt samen met onze RES-partners opgepakt.

Doelstellingen

d. Een aantal wijken in onze gemeente is in 2030 van het aardgas af
We hebben in 2021 de Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. De visie beschrijft welke techniek voor de diverse wijken om van het gas af te gaan het meest logisch is. Dit hangt af van de locatie en het type woningen. Nu de visie is vastgesteld moeten wijkuitvoeringsplannen (WUPs) worden gemaakt. Opstellen van een TVW en de WUPs is een wettelijke verplichting. We hebben al een

aantal lopende projecten waarbij wijken van het aardgas afgaan. Ook zijn er een aantal plannen voor andere wijken om van het aardgas af te gaan.

Acties

Gasvrij Gorecht
Omschrijving (toelichting)

Wij geven vervolg aan het project Gasvrij Gorecht. In Gorecht-Noord worden, als alles volgens plan verloopt, in 2024 ruim 900 woningen aangesloten op een warmtenet dat gebruik maakt van restwarmte van ESKA.

Aardgasvrij Steendam-Tjuchem
Omschrijving (toelichting)

Wij voeren, samen met een grote groep samenwerkingspartners, het project Aardgasvrij Steendam-Tjuchem uit. In Steendam-Tjuchem worden veel woningen versterkt. Tegelijkertijd met deze versterking worden de woningen zo aangepast dat voor verwarmen en het koken van de woningen geen aardgas meer gebruikt wordt.

Wijkuitvoeringsplannen
Omschrijving (toelichting)

We stellen voor een aantal wijken WUPs op. Wij zijn gestart met het maken van plannen in Kiel-Windeweer en het Lageland. Met behulp van budget voor de warmtetransitie uit de meicirculaire van 2022 gaan we in 2023 in nog een aantal wijken aan de slag.

Samenwerken van het aardgas af
Omschrijving (toelichting)

Van het aardgas af gaan raakt iedere inwoner van onze gemeente achter de voordeur. Daarom betrekken wij worden bij het maken van de WUPs de bewoners van de huizen in de wijken . Daarnaast zijn er vele andere partijen waar we als gemeente mee optrekken. Denk aan bewonersorganisaties, huurdersorganisaties, energiecoöperaties, de GrEK (Groningen Energiekoepel), woningcorporaties, energiecoöperaties, het waterbedrijf, bedrijven, de provincie en andere Groninger gemeenten.

Kosten
Omschrijving (toelichting)

De energietransitie moet voor de inwoners van onze gemeente betaalbaar blijven. Tijdens het uitwerken van plannen en projecten besteden wij aandacht aan de financiële aspecten. Nadrukkelijk kijken we ook naar de landelijke politiek.

Nieuwe Aardgasvrije Wijken
Omschrijving (toelichting)

Wij ondersteunen nieuwe initiatieven in wijken waar plannen zijn om van het aardgas af te gaan. In het bijzonder ondersteunen wij bij het aanvragen van subsidies, zoals de PAW-subsidies, die alleen door de gemeente kunnen worden aangevraagd.

Belanghebbenden TVW WUPs
Omschrijving (toelichting)

Bij het opstellen van de TVW en in het bijzonder de WUPs betrekken wij vele belanghebbenden. Denk bij belanghebbenden aan woningcorporaties, bewoners vertegenwoordigende organisaties, energiecoöperaties, het waterbedrijf, en, uiteraard, de bewoners van de huizen.

Doelstellingen

e. We ondersteunen initiatieven van inwoners, bewonersorganisaties, energiecoöperaties en andere belanghebbenden

Acties

Fairtrade/ Global goals
Omschrijving (toelichting)

Wij zetten erop in om een Fairtrade gemeente te worden. Wij ondersteunen de werkgroep Fairtrade die bestaat uit inwoners van de gemeente Midden-Groningen bij het uitwerken van hun plannen. Tevens zijn wij een Global Goals gemeente. Onze duurzaamheidsvisie is op de global goals gebaseerd en staat voor de brede visie op het begrip duurzaamheid van onze gemeente. Wij geven hier binnen onze mogelijkheden invulling aan.

Betrekken jeugd
Omschrijving (toelichting)

Wij betrekken de jeugd van Midden-Groningen bij onze plannen. Zij zijn immers de toekomstige inwoners van onze, hopelijk, duurzame gemeente.

Afstemming rollen
Omschrijving (toelichting)

We stemmen regelmatig met externe partners af over de ondersteunende rol van de gemeente.

Doelstellingen

f. We voeren een duurzame bedrijfsvoering
We hebben een voorbeeldrol. Wat we van anderen verwachten moeten we zelf ook doen. We voldoen hierbij aan alle wettelijke verplichtingen op het gebied van energie en duurzaamheid.

Acties

Duurzaam gemeentelijke vastgoed
Omschrijving (toelichting)

De gemeente verduurzaamt haar eigen gemeentelijk vastgoed en voldoet hierbij minimaal aan de wettelijke normen.

Duurzaam meerjaren onderhoudsplan
Omschrijving (toelichting)

De gemeente geeft uitvoering aan het Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMJOP).

Duurzaam wagenpark
Omschrijving (toelichting)

De gemeente heeft een plan voor het verduurzamen van het wagenpark. Bij toekomstige investeringen in het wagenpark brengt zij dit plan tot uitvoering.

Interne afvalstromen
Omschrijving (toelichting)

De gemeente vermindert haar interne afvalstromen en maakt plannen om deze in de toekomst nog meer te verminderen.

Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)
Omschrijving (toelichting)

De gemeente stelt een actieplan MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen). Tevens maakt zij inzichtelijk op welke wijze zij maatschappelijk verantwoord inkoopt en op wijze zij invulling geeft aan haar maatschappelijk verantwoorde opdrachtgeversrol.

2.3.6 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Verplichte beleidsindicatoren Economie

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Functiemenging	%	2018	43,5%	52,9%
		2019	44,4%	53,3%
		2020	44,1%	53,2%
		2021	45,3%	53,3%
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2018	111,5	145,5
		2019	116,3	151,2
		2020	120,5	158,1
		2021	129,8	165,1

2.3.7 Financieel overzicht Economie

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting na wijziging 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Brandweer/ Openbare veiligheid	**5.824**	**6.293**	**6.436**	**6.470**	**6.383**	**6.529**
Economische ontwikkeling	**6.679**	**7.637**	**7.208**	**7.226**	**6.706**	**6.904**
Bedrijventerreinen	**6.736**	**3.156**	**2.553**	**2.621**	**809**	**789**
Grondexploitaties	**6.601**	**6.568**	**6.546**	**5.857**	**3.819**	**839**
Toerisme	**232**	**458**	**518**	**507**	**615**	**588**
Openbaar vervoer	**47**	**46**	**48**	**51**	**53**	**55**
Totaal Lasten	**26.119**	**24.158**	**23.309**	**22.731**	**18.385**	**15.703**
Baten						
Brandweer/ Openbare veiligheid	**456**	**449**	**217**	**217**	**217**	**265**
Economische ontwikkeling	**2.918**	**3.239**	**2.668**	**2.668**	**1.922**	**1.917**
Bedrijventerreinen	**7.837**	**4.158**	**3.486**	**3.654**	**1.164**	**1.135**
Grondexploitaties	**5.664**	**6.792**	**6.792**	**5.987**	**3.754**	**727**
Toerisme	**302**	**366**	**307**	**307**	**307**	**307**
Totaal Baten	**17.177**	**15.005**	**13.470**	**12.833**	**7.363**	**4.351**
Saldo voor bestemming	**-8.942**	**-9.153**	**-9.839**	**-9.898**	**-11.022**	**-11.352**
Onttrekkingen						
Economische ontwikkeling	**402**	**353**	**0**	**0**	**0**	**0**
Grondexploitaties	**39**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Toerisme	**13**	**13**	**13**	**13**	**13**	**13**
Totaal Onttrekkingen	**454**	**366**	**13**	**13**	**13**	**13**
Saldo na bestemming	**-8.488**	**-8.787**	**-9.826**	**-9.885**	**-11.009**	**-11.339**

Toelichting

Het nadelig saldo na bestemming op het programma Economie is toegenomen met ruim € 1 miljoen ten opzichte van de begroting 2022. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Brandweer en openbare veiligheid
Het saldo bij het product Brandweer en openbare veiligheid na reservemutaties is ten opzichte van 2022 met € 375.000 verslechterd. De lasten zijn met € 143.000 gestegen en de baten zijn met € 233.000 afgenomen.

Lasten (€ 143.000 nadelig): De deelnemersbijdrage aan de Veiligheidsregio stijgt met € 102.000 als gevolg van hoofdzakelijk indexatie en huisvesting- en ICT kosten. Verder leidt extra inzet personeel voor veiligheid en toezicht, handhaving en vergunningverlening APV-vergunningen en hogere indexatie voor loonkosten tot een nadeel van € 298.000. Tot slot is de subsidieregeling SPUK-check coronabewijzen in 2022 beëindigd. Deze middelen hebben we in de begroting 2023 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 254.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 3.000.

Baten (€ 232.000 nadelig): Doordat de subsidieregeling SPUK-check coronabewijzen in 2022 is beëindigd, hebben we de subsidie inkomsten in de begroting 2023 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 254.000. Verder komt de leges brandbeveiligingsverordening te vervallen. Dit leidt tot een nadeel van afgerond € 3.000. Tot slot verwachten we meer legesinkomsten uit APV-vergunningen van € 24.000.

Economische ontwikkeling
Het saldo bij het product Economische ontwikkeling na reservemutaties is met € 495.000

verslechterd. Er zijn € 429.000 aan lagere lasten, de baten vallen € 571.000 lager uit en de reservemutaties zijn € 353.000 nadelig.

Lasten (€ 429.000 voordelig): De deelnemersbijdrage aan de Omgevingsdienst wordt verdeeld over de producten Milieu en Economische ontwikkeling. Het deel op het product Economische ontwikkeling stijft met € 160.000 als gevolg van loon- en prijsstijgingen, extra inzet voor de omgevingswet en de aanpak van de arbeidsmarkt. Daarnaast valt € 314.000 aan incidentele hogere lasten in het kader van omgevingsvergunningen ten opzichte van 2022 weg. Ook de incidentele lasten voor het project Gasloos Gorecht-West (€ 250.000) en de implementatie van de omgevingswet (€ 350.000) zijn niet meer opgenomen in de begroting. Een verschuiving en een wijziging in de toerekening van personeelskosten leidt tot hogere lasten van € 205.000. Met betrekking tot de verschuiving gaat het om € 118.000, afkomstig van product Bestuursondersteuning. De wijziging, mede door loonstijgingen, leidt tot hogere lasten van € 87.000. Tot slot is voor het opstellen van de woonvisie, bedrijventerreinenvisie en strategische agenda landbouw € 150.000 aan hogere lasten opgenomen in de begroting. Overige afwijkingen met betrekking tot wonen en bouwen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 30.000.

Baten (€ 571.000 nadelig): De lagere baten hebben betrekking op de leges omgevingsvergunning. Voor 2022 zijn incidenteel hogere baten van € 314.000 geraamd. De begroting legesinkomsten omgevingsvergunning 2023 wordt € 1,8 miljoen (exclusief prijsindexatie). Er zit een onzekerheid in het realiseren van deze legesopbrengsten in verband met de invoering van de omgevingswet en de wet kwaliteitsborging (Wkb). Het project Gasloos Gorecht-Noord wordt volledig gedekt met subsidie. Dit is een incidentele post in de begroting 2022 en verklaart de afname van de baten van € 250.000 in 2023. Dit project loopt nog wel door in 2023 en verder. Zodra er meer duidelijk is over de baten en lasten wordt dit budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Verder is in 2022 een incidentele baat van € 15.000 opgenomen voor de verkoop van grond inzake de camping in Steendam. Overige afwijkingen in de baten (huurinkomsten vastgoed en leges staanplaatsen) tellen op tot een voordeel van € 8.000.

Mutatie reserve (€ 353.000 nadelig): Er wordt € 353.000 minder onttrokken uit de reserve. De reservemutatie in 2022 was incidenteel en betrof de overheveling implementatie omgevingswet.

Bedrijventerreinen
Het saldo op het product Bedrijventerreinen is met € 69.000 verslechterd. Dit wordt veroorzaakt door lagere lasten van € 603.000, maar ook € 672.000 aan lagere baten.

Lasten (€ 603.000 voordelig): De afname van € 603.000 wordt in hoofdlijnen veroorzaakt doordat in 2023 geen kosten voor bouw- en woonrijp maken worden verwacht op bedrijventerrein Rengerspark, € 571.000. Daarnaast zijn de kapitaallasten van € 20.000 voor bedrijventerrein De Gouden Driehoek vervallen, omdat de laatste gronden zijn overgedragen aan de ontwikkelaar. Het overige verschil betreft diverse kleine posten.

Baten (€ 672.000 nadelig): De lasten van de grondexploitatie Rengerspark worden via de baten overgeboekt naar de balans. Dit verklaart ook voor een groot deel het verschil bij de baten van € 570.000. Daarnaast wordt voor 2023 een lagere winstneming Rengerpark verwacht van € 101.000.

Grondexploitatie
Het verschil ten opzichte van de begroting 2022 is nihil. De lasten en baten die verband houden met grondexploitaties worden in de exploitatie verantwoord en via een tegenboeking (onderhanden werk) naar de balans overgeboekt. Het verschil tussen de begrotingsjaren 2022 en 2023 komt voornamelijk door de verschillen in de faseringen bij de grondexploitaties. Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid en de Meerjaren Prognose Grondexploitatie 2022.

Toerisme
Het nadelig saldo is gestegen met € 119.000. Dit wordt veroorzaakt door € 60.000 hogere lasten en € 59.000 lagere baten.

Lasten (€ 60.000 nadelig): Voor de visie Vrijetijdseconomie is een budgetreservering van € 250.000 in 2023 opgenomen. Dit verklaart het nadelig saldo. De incidentele middelen, in totaal € 190.000, die in 2022 beschikbaar waren voor planvorming openbare ruimte, het pontje over het Drents Diep en het onderzoek naar de vaardiepte, zijn in 2023 niet meer opgenomen. Per saldo resteert een nadeel van € 60.000.

Baten (€ 59.000 nadelig): De kosten voor het onderzoek naar de vaardiepte van het Zuidlaardermeer werden volledig gedekt door een subsidie. We hebben deze subsidie in 2023 en de jaren erna niet meer en dit verklaart de lagere baten.

Openbaar vervoer
Het verschil ten opzichte van de begroting 2022 is nihil en wordt derhalve niet toegelicht.

2.4 Programma Dienstverlening

2.4.0 Inleiding

Voor onze inwoners is op het gebied van (burgerzaken) dienstverlening een belangrijke verandering zichtbaar geworden: centrale dienstverlening vanuit het nieuwe Huis van Cultuur en Bestuur in Hoogezand. Een locatie die ons de mogelijkheid biedt om de inwoners beter van dienst te kunnen zijn. We kunnen de dienstverlening niet alleen kwalitatief beter en efficiënter leveren, we zijn fysiek goed bereikbaar met ruimere openingstijden, toegankelijk en klantvriendelijk. Het biedt ook tijd en ruimte om nog meer van onze producten en diensten digitaal aan te bieden, zodat inwoners daar zo veel mogelijk gebruik van kunnen maken. We blijven ervaringen rondom onze dienstverlening (producten en diensten) en bereikbaarheid inventariseren en waar nodig bijstellen.

Mede door de invloeden van de coronapandemie is het duidelijk geworden dat digitale dienstverlening extra benadrukt mag worden. Er is meer behoefte aan digitale producten en diensten en we hebben ervaren dat digitale dienstverlening prima werkt. Over het algemeen redden veel inwoners zich er goed mee. We blijven verder investeren in digitalisering en er kan steeds meer digitaal geregeld worden voor en door inwoners. Tegelijkertijd zijn we er uiteraard voor ál onze inwoners. Niet iedereen kan digitaal goed zijn weg vinden. Die groep willen we, ter plekke, in het Huis van Cultuur en Bestuur begeleiden of helpen. Ook bezoeken we inwoners thuis wanneer zij niet in staat zijn naar het Huis van Cultuur en Bestuur te komen. Op die manier blijft dienstverlening toegankelijk voor iedereen en sluiten wij aan bij wat het beste past bij onze inwoners.

Digitalisering zorgt ervoor dat minder inwoners naar de balie komen. De inwoners die wel komen hebben vaak moeilijkere vragen die kennis en kunde vragen van de medewerkers. Vragen moeten in samenhang afgehandeld worden. Ondanks de digitalisering zijn we ons bewust dat persoonlijk contact altijd nodig is in verband met persoonsidentificatie. Er moet balans zijn tussen optimale dienstverlening, kwaliteit van persoonsgegevens, privacy, fraudebestrijding, juridisch en toenemende digitalisering. De afgelopen periode is de kennis, kunde, flexibiliteit en fysieke dienstverlening op de proef gesteld door corona en de Oekraïense vluchtelingen die in onze gemeente verblijven.

2.4.1 Programmaplan Dienstverlening

Inleiding

Het programma Dienstverlening zal worden beëindigd met ingang van 2023. Alle vervolgontwikkelingen zullen een plaats gaan krijgen in de bestaande organisatie. Dat kan in de lijn zijn (zoals bijv. bij Communicatie, Contactplein e.d.), in de programma's Organisatie-Ontwikkeling, Gebiedsgericht Werken/Participatie en in de onlangs gestarte TaskForce Dienstverlening 2.0, waarin specifieke dienstverleningsitems, via een projectmatige aanpak, en in nauwe samenwerking met de relevante betrokken teams verder worden opgepakt.

We hebben onze ambities voor 2022 niet op alle vlakken kunnen waarmaken, daarom blijven onze ambities in 2023 onverminderd overeind staan. Daarmee blijft 2023 het jaar van gesprek, digitale democratie en digitalisering.

In 2021 en 2022 is er veel aandacht besteed aan de digitale dienstverlening en het digitale gesprek. Dit jaar zetten we dit voort met bijvoorbeeld succesvolle proefprojecten op het gebied van e-democratie en burgerparticipatie. Ook het inwonerstevredenheidsonderzoek en de enquête onder onze ondernemers zijn een succes en vormen de basis voor de komende jaren. Daarnaast blijven de reguliere vormen van dialoog en dienstverlening vooralsnog gewoon bestaan. De ervaringen in ons nieuwe Huis van Cultuur en Bestuur hebben we ook in 2022 geëvalueerd en hiermee gaan we in 2023 onze fysieke dienstverlening verder door ontwikkelen.

Het klantentevredenheidsonderzoek dat vorig jaar is geëvalueerd, zal in 2023 op de agenda staan. De verdere uitwerking van de resultaten krijgt ook in 2023 een vervolg. Hierbij laten we zien dat we constant werken aan verbetering van onze dienstverlening, in de breedste zin van het woord, en zullen de enquêtes de komende jaren ook regulier laten terugkeren zodat we kunnen meten waar we zijn verbeterd, maar ook waar we nog stappen kunnen zetten.

Ambities

Democratie en dialoog (E-Dienstverlening/E-Democratie)
Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief online betrekken bij beleids- en besluitvorming wordt een steeds normaler onderdeel van gemeentelijke participatietrajecten. Of het nu gaat om het informeren en raadplegen tijdens de ontwikkeling van beleid of het meebeslissen over de uitvoering van concrete plannen en projecten. De zoektocht naar digitale mogelijkheden om inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij het reilen en zeilen van de overheid te betrekken is mede door corona in een stroomversnelling geraakt. Het betrekken van belanghebbenden wordt gemakkelijker door het inzetten van het digitale platform Consul, waarin polls, stemmen op bijvoorbeeld ideeën en budget verdelen mogelijk is op een transparante manier. Consul hebben we in 2021 succesvol geïntroduceerd. In nauwe samenwerking met de griffie/gemeenteraad en meer dan 1400 inwoners is een aantal burgerinitiatieven beoordeeld en wordt nu uitgevoerd. In 2022 hebben we dit vervolgd met een enquête over toegankelijkheid. We hebben de inwoners gevraagd naar hun ideeën en adviezen in de woonomgeving. Daarna hebben we een omgeving gebouwd voor onderzoek naar mogelijke Woonvormen. We hebben de inwoners gevraagd hoe ze hiernaar kijken en wat hun wensen zijn. Het blijkt dat wij en de inwoners graag verder willen met deze vorm van participatie. Mede dankzij dit succes starten omliggende gemeenten ook met het inzetten van deze software om zo de ontwikkelingen op het gebied van e-democratie te ondersteunen. De provincie ondersteunt gemeenten bij het inzetten van digitale democratie door o.a. leerkringen. Van die hulp maken wij graag gebruik. Als programma willen wij graag aansluiten bij het nader te formuleren participatiebeleid binnen onze lijnorganisatie. Hiervoor werd in 2022 een aparte werkgroep ingericht, die een vervolg krijgt in 2023.

Open Data
De nieuwe Wet Open Overheid (Woo) is ingegaan op 1 mei 2022. Deze wet is de opvolger van Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De wet is bedoeld om overheden meer transparant te maken en moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar en toegankelijk wordt. Het grootste verschil met de Wob is dat de WOO-bestuursorganen verplicht om bepaalde informatie actief openbaar te maken. De actieve openbaarmaking betreft 11 categorieën, die gefaseerd over meerdere jaren worden ingevoerd. De 11 categorieën zijn:

1. Wet- en regelgeving;
2. Organisatiegegevens;
3. Raadsstukken;
4. Bestuursstukken;
5. Stukken van adviescolleges;
6. Convenanten;
7. Jaarplannen en -verslagen;
8. Wob/Woo-verzoeken;
9. Onderzoeken;
10. Beschikkingen;
11. Klachten.

De invoering van de wet wordt in onze gemeente projectmatig opgepakt. In 2022 is de impactanalyse opgesteld. De eerste helft 2023 wordt een implementatieplan opgesteld. De implementatie start ook in 2023 en duurt meerdere jaren. De open raadsinformatie is hierop voorbereid en hiervoor werd in 2022 een nieuw systeem geïmplementeerd.

Strategie online
In 2021 werd duidelijk dat online dienstverlening essentieel is en dat we ook echt werk maken van de strategie voor online-dienstverlening. We moeten burgers helpen die niet digitaal vaardig zijn en de juiste doelgroep bereiken via het juiste digitale kanaal. We willen het meest efficiënte kanaal per dienst of product promoten. Dit doen we door een aantal zaken centraal te stellen: de gemeente werkt vanuit klantperspectief, is een betrouwbare partner en deelt zijn gegevens. Door inzet van de benodigde digitale kanalen zullen wij dichter bij de burgers komen te staan en dezelfde digitale taal spreken als zij.

Welkom in het Huis van Cultuur en Bestuur
Onze bezoekers zijn van harte welkom in ons nieuwe Huis van Cultuur en Bestuur dat we sinds medio 2021 in gebruik hebben genomen. Met de nieuwe openingstijden (uitbreidingen overdag en in de avonden) bieden we onze inwoners ruime(re) mogelijkheden hun zaken af te handelen nu de balie dienstverlening centraal georganiseerd wordt in het Huis van Cultuur en Bestuur. Uitgangspunt is dat inwoners op korte termijn bij ons terecht kunnen terwijl wij niet onbeperkt open kunnen zijn. Daarin is het zoeken naar een balans tussen toegankelijkheid en efficiency. De ervaringen zijn tot nu toe dat de nieuwe openingstijden goed aansluiten bij de behoefte van inwoners.

Doelstellingen

a. Gastheerschap in Huis van Cultuur en Bestuur
We verbeteren de fysieke dienstverlening door de openingstijden van het gemeentehuis te verruimen.

Acties

Evalueren van ervaringen van de bezoekers aan ons gemeentehuis
Omschrijving (toelichting)

Evalueren van ervaringen van inwoners met de centrale dienstverlening
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

b. Verkiezingen in 2023 goed, veilig en toegankelijk organiseren

Acties

Het organiseren van de Provinciale Staten verkiezingen en de Waterschapverkiezingen 2023.
Omschrijving (toelichting)

Mag aangepast worden in: 'Het organiseren van de Provinciale Staten + Waterschapsverkiezingen 2023'

Doelstellingen

c. Open Data
De implementatie start in 2023 en duurt meerdere jaren.

Acties

Waar mogelijk gegevens kosteloos, rechtenvrij, openbaar, machineleesbaar en volgens open standaarden beschikbaar stellen.
Omschrijving (toelichting)

We maken een verkenning van makkelijk te behalen verbeteringen op het gebied van Open Data.
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

d. Online-strategie

We willen de digitale toegankelijkheid en dienstverlening verbeteren. De onlinewereld verandert continu. De wetgeving, zoals de Wet Open Overheid en de wet Digitale Toegankelijkheid, vraagt meer inzet en een andere manier van werken. Onze website moet toegankelijk zijn voor alle doelgroepen. Hiervoor zijn centrale richtlijnen en regels opgesteld. We zorgen dat onze digitale kanalen steeds voldoen aan deze richtlijnen.

We willen dat producten digitaal aangevraagd en/of verwerkt kunnen worden. Hiervoor moeten we formulieren in PDF of Word vertalen naar een elektronisch aanvraagformulier. Hierdoor kunnen producten die niet online te vinden zijn, gedigitaliseerd worden.

Er zijn veel kanalen waar onze inwoners gebruik van maken. Denk bijvoorbeeld aan WhatsApp, Facebook, Twitter en Instagram. We willen hier graag bij aansluiten. Het komende jaar ontwikkelen we hier een strategie voor.

Acties

Deelname aan het project Digitale Aanvraag Rijbewijs waardoor het rijbewijs rechtstreeks digitaal bij de RDW kan worden aangevraagd

Omschrijving (toelichting)

Dienstverlening verbeteren door Word- en PDF-formulieren om te zetten naar digitale aanvraagformulieren

Omschrijving (toelichting)

Verdere implementatie I-Burgerzaken (zoveel mogelijk digitaal werken)

Omschrijving (toelichting)

Het uitwerken van onze digitale communicatiestrategie.

Omschrijving (toelichting)

2.4.2 Financieel overzicht Dienstverlening

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting na wijziging 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Burgerzaken	**1.311**	**1.280**	**1.079**	**1.206**	**1.248**	**1.311**
Basisregistratie vastgoed	**911**	**885**	**857**	**887**	**918**	**943**
Lokale omroep	**52**	**52**	**56**	**56**	**56**	**57**
Bestuurlijke samenwerking	**1.053**	**280**	**305**	**305**	**305**	**305**
Voorlichting	**38**	**74**	**74**	**74**	**74**	**74**
Totaal Lasten	**3.365**	**2.571**	**2.371**	**2.527**	**2.600**	**2.690**
Baten						
Burgerzaken	**703**	**706**	**526**	**734**	**756**	**847**
Lokale omroep	**12**	**9**	**9**	**9**	**9**	**9**
Bestuurlijke samenwerking	**38**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Voorlichting	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Baten	**754**	**715**	**535**	**743**	**765**	**856**
Saldo voor bestemming	**-2.611**	**-1.856**	**-1.836**	**-1.784**	**-1.835**	**-1.834**
Saldo na bestemming	**-2.611**	**-1.856**	**-1.836**	**-1.784**	**-1.835**	**-1.834**

Toelichting

Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Dienstverlening 2023 is gedaald met € 20.000 ten opzichte van de begroting 2022. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Burgerzaken
Het saldo bij Burgerzaken is met € 21.000 verbeterd, bestaande uit lagere lasten van € 201.000 en € 180.000 lagere baten.

Lasten (€ 201.000 voordelig): Het verschil met de begroting 2022 wordt met name veroorzaakt door het aflopen van het project Dienstverlening, waardoor € 175.000 aan lasten wegvalt. De overige € 26.000 heeft betrekking op diverse onderdelen, met name lagere salarislasten.

Baten (€ 180.000 nadelig): De baten vallen lager uit door lagere opbrengsten van € 148.000 uit reisdocumenten. Sinds de verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten van vijf naar tien jaar, is het verloop van de baten minder stabiel. Zo zien we een afname van 2023 in vergelijking met 2022 en verwachten we in 2024 een toename. Daarnaast verwachten we dat de leges van rijbewijzen met € 32.000 dalen ten opzichte van de begroting 2022.

Basisregistratie vastgoed
Het saldo bij Basisregistratie is met € 28.000 verbeterd door lager toegerekende salarislasten.

Bestuurlijke samenwerking
Het saldo is € 25.000 verslechterd. Dit komt door een bijdrage aan een uitwisselprogramma voor landbouwproblematiek en grondgebruik (EU-subsidie Buffer+).

2.5 Programma Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG

2.5.0 Inleiding

Binnen dit programma geven we uitvoering aan het Programma gevolgen gas- en zoutwinning en de uitvoering van het lokale programmaplan NPG.

2.5.1 Gevolgen gas- en zoutwinning

Inleiding

Een deel van onze gemeente ligt in het kerngebied van de gaswinning. Dit betekent dat veel van onze inwoners dagelijks te maken hebben met de gevolgen hiervan. Veel woningen en andere gebouwen hebben schade vanwege aardbevingen die veroorzaakt is (en nog steeds wordt) door gaswinning.

Ook zijn ruim 3200 gebouwen (grotendeels woningen) in ons gemeenteonderdeel van de versterkingsopgave. Al deze gebouwen moeten worden onderzocht of zij voldoen aan de veiligheidsnorm en als dat niet het geval is, dan moeten zij preventief worden versterkt. Vanwege de grote impact op onze inwoners, de verschillende rollen die de gemeente heeft en de brede betrokkenheid vanuit veel gemeentelijke afdelingen en disciplines werken we vanuit een programma.

In het collegeprogramma 2022-2026 “Samen aan de slag” staat een aantal doelstellingen geformuleerd:

- De versterking moet volgens plan worden uitgevoerd;
- Schade moet op tijd worden afgehandeld;
- Gaswinning uit het Groningenveld moet stoppen in 2023.

Verder wordt er ingestoken op een einde aan vertraging, bureaucratie en overbodige regelgeving. Processen moeten versneld worden en er moet meer maatwerk worden geleverd. De inwoners moeten centraal staan en niet de organisaties. Dat geldt voor onze eigen organisatie, maar (vooral) ook voor Nationaal Coördinator Groningen en Instituut Mijnbouwschade Groningen. Niet langer budget gestuurde afspraken, maar afspraken gericht op het oplossen van een probleem of een opgave.

In het raadsakkoord is geconstateerd dat de raad het op het onderwerp “Gaswinning, versterking en schadeherstel” in grote lijnen eens is. Omdat het wel een thema is wat de raad aan het hart gaat, en de raad zich sterk wil maken voor onze inwoners, is het onderwerp opgenomen in het raadsakkoord.

Ondergrond: Wettelijke rol gemeente bij vaststellingsbesluiten Groningenveld
Jaarlijks neemt de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een besluit over de hoogte van de gaswinning uit het Groningenveld. De rol van de gemeente daarbij is geregeld in de Mijnbouwwet. De gemeente is één van de wettelijke adviseurs die de staatssecretaris adviseert voordat hij een ontwerp-vaststellingsbesluit neemt. Ook kan de gemeente reageren op een ontwerp-vaststellingsbesluit met een zienswijze en tot slot mag de gemeente (mits er een zienswijze is ingediend) in beroep tegen het definitieve besluit.

De inzet van de gemeente is afgelopen jaren gericht geweest op het zo snel mogelijk afbouwen van de gaswinning en het wettelijk vastleggen van de sluiting van het Groningenveld. Inmiddels is de gaswinning zo ver afgebouwd dat het veld op de waakvlam gaat. Wij blijven ons inzetten op een zo spoedig mogelijk daadwerkelijke sluiting en de wettelijke vastlegging daarvan.

In 2022 werd opnieuw duidelijk dat de hoogte van de gaswinning nog steeds een belangrijk thema is bij onze inwoners. De tussentijdse aanpassing van de gaswinning uit het Groningenveld en de voortdurende roep om voortzetting of zelfs verhoging ervan zorgen voor veel onzekerheid bij onze inwoners.

Schade
Schade als gevolg van gaswinning uit het Groningenveld wordt afgehandeld door het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Schade als gevolg van andere gasvelden en andere vormen van mijnbouw (zoals zoutwinning) ligt bij de Commissie Mijnbouwschade. De rol van de gemeente in individuele schadetrajecten is helaas beperkt. Wel houden we de algemene ontwikkeling van schade in onze gemeente bij. Ook bieden we steun aan onze inwoners, vooral bij complexe schades waar ook versterking speelt.

Versterking
Inwoners van het aardbevingsgebied moeten net zo veilig kunnen wonen en leven als inwoners in de rest van Nederland. Om te bepalen of dit zo is, wordt gewerkt met een wettelijk vastgestelde veiligheidsnorm: “De jaarlijkse individuele kans om te overlijden als gevolg van een aardbeving (door het instorten van een huis), mag niet groter zijn dan 1 op de 100.000”.

Om te berekenen of gebouwen wel of niet aan deze norm voldoen wordt de Nederlandse Praktijkrichtlijn voor Aardbevingsbestendig Bouwen (NPR 9998) gebruikt. Elk gebouw in het versterkingsprogramma wordt opgenomen (inspectie) en doorgerekend of deze voldoet aan de veiligheidsnorm. Dergelijke individuele berekeningen kosten veel tijd. Om dit te versnellen is de typologieaanpak ontwikkeld. Daarbij worden vergelijkbare gebouwen op vergelijkbare wijze beoordeeld. Het beoordelen van gebouwen gebeurt door de Nationaal Coördinator Groningen (NCG).

Op dit moment zijn ruim 27.000 adressen in de provincie onderdeel van het versterkingsprogramma. Dat betekent dat deze adressen beoordeeld moeten worden of beoordeeld zijn. Voor onze gemeente gaat het om ruim 3.200 adressen. Dit aantal komt voort uit de gebiedsgerichte Meerjarenprogramma’s die door NCG zijn opgesteld tot 2018 (de zogenaamde batches) en de adressen die komen uit de gebouwgerichte risicoberekeningen van de Hazard & Risk Assessment (HRA) of Seismische Dreiging en Risico Analyse (SDRA) die de minister (staatssecretaris) sinds 2018 gebruikt. De staatssecretaris bepaalt hoeveel en welke adressen in het versterkingsprogramma zitten.

De wettelijke rol van de gemeente in het versterkingsproces is het prioriteren van de adressen die worden beoordeeld en (indien nodig) versterkt door NCG. Hierbij is het van belang dat de beperkte beschikbare capaciteit hiervoor (zowel van degenen die de beoordelingen uitvoeren als degenen die de versterking uitvoeren) goed en efficiënt wordt ingezet. De gemeente legt dit jaarlijks vast in het Lokaal Plan van Aanpak.

In de dorpen waar de versterking speelt zorgt de gemeente voor een aantal randvoorwaarden. Dat gaat om ruimtelijke procedures, maar ook om het zorgen dat de dorpen leefbaar blijven tijdens de uitvoering (Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid en Communicatie, oftewel BLVC). Ook bij tijdelijke huisvesting heeft de gemeente een ondersteunende rol. Uiteindelijk moet ook het openbaar gebied na de versterking weer op orde worden gemaakt. Voor de dekking van kosten aan openbaar gebied, de zogenaamde inpassingskosten, zijn afspraken gemaakt met het Rijk.

Een bijzondere groep adressen in de versterking is batch 1588. Dat gaat in onze gemeente om 89 adressen in het dorp Overschild. In 2018 zijn afzonderlijke afspraken gemaakt tussen de betrokken gemeenten en het Rijk over deze groep adressen. Daarbij is afgesproken dat de financiering van de versterkingsprojecten (grotendeels sloop-nieuwbouw) via de gemeenten loopt in de vorm van subsidies ter grootte van het bouwbudget. In 2021 zijn aanvullende financiële afspraken gemaakt met het Rijk over deze batch, omdat we zagen dat de toenemende bouwkosten (indexering) en nieuwe eisen in het bouwbesluit (Bijna Energie Neutraal Gebouw, oftewel BENG) niet binnen de budgetten pasten. Ook besloot de Tweede Kamer tot een aanpassing aan de Tijdelijk wet Groningen waardoor niet langer de inhoud van de woning bepalend was voor het budget, maar de vloeroppervlakte. Dit heeft geleid tot aanpassingen aan de budgetten voor veel eigenaren en meer ruimte voor het oplossen van knelpunten binnen deze batch.

Ook op het gebied van sociale ondersteuning heeft de gemeente een rol. We zien de vragen van inwoners voor ondersteuning en hulp toenemen. De gemeente probeert er voor haar inwoners te zijn en bij hulpvragen te kijken wat zij kan doen, bijvoorbeeld door te bemiddelen tussen de verschillende instanties. Daarvoor hebben we aardbevingsconsulenten.

De personele inzet die hoort bij deze verschillende gemeentelijke rollen wordt gedekt vanuit de zogenaamde lumpsum, die tussen gemeenten en het Rijk is overeengekomen. We monitoren of de benodigde inzet en de beschikbare middelen in de pas lopen.

Scholenprogramma
We geven uitvoering aan het convenant aardbevings- en toekomstbestendige scholenbouw Groningen. Dit convenant combineert het waarborgen van een veilige onderwijsomgeving met het realiseren van ’een sprong voorwaarts’ als het gaat om onderwijs in de gehele regio.

In samenwerking met de schoolbesturen en de medezeggenschapsraden, onderwijzers, ouders en kinderen van de scholen wordt vanuit het Scholenprogramma gewerkt aan het onderwijs voor de toekomst. Waar mogelijk worden daarbij ook annexe voorzieningen mee ontwikkeld. Dit betreffen wijkvoorzieningen en voorzieningen voor sport en bewegen.

In de gemeentelijke organisatie zijn meer mensen aangetrokken om de toegenomen hoeveelheid werk in de uitvoering snel aan te kunnen pakken en de juiste financiële, juridische en projectmatige aanpak zoveel mogelijk te kunnen garanderen.

Het grootste deel van het scholenprogramma is inmiddels opgeleverd. Op dit moment wordt nog gewerkt aan zes projecten. Ook wordt bij een aantal projecten nog gewerkt aan de afronding en overdracht. Inmiddels zijn negen nieuwe en vijf versterkte schoolgebouwen in gebruik genomen.

Zoutwinning
Vanwege de samenhang tussen gaswinning uit het Groningenveld en de kleine velden door NAM en de winning van zout door Nedmag, zijn de gevolgen van de zoutwinning ook onderdeel van de programmatische aanpak.

Ambities

Gaswinning
De gemeente zet vol in op afbouw en stopzetting van de gaswinning uit het Groningenveld en de wettelijke verankering daarvan. Dit is de inzet in onze adviezen en zienswijzen op de afgelopen en komende vaststellingsbesluiten.

Schade en versterking
Als gevolg van wijzigingen in aanpak, de door deskundigen veronderstelde dalende risico’s en vernieuwde inzichten zijn er in de loop van de tijd veel verschillen ontstaan binnen zowel de schadeafhandeling als de versterkingsaanpak. Met de bestuurlijke afspraken van november 2020 is hier deels aan tegemoet gekomen, maar nog dagelijks wordt de gemeente geconfronteerd met zaken die op het eerste gezicht (en soms ook op het tweede gezicht) niet uitlegbaar zijn.
In de zomer van 2022 zijn gesprekken met de staatssecretaris gestart met als doel verbeteringen in het versterkingsproces door te voeren, niet uitlegbare verschillen op te lossen en langlopende knelpunten (zoals bijvoorbeeld funderingsproblematiek bij versterken) op te lossen. Deze gesprekken moeten uiteindelijk in 2023 resultaten opleveren.
We zijn er voor onze inwoners. Tegelijkertijd is de invloed van de gemeente op de kaders en bredere ontwikkelingen beperkt. Het Rijk (ministerie van EZK) stelt de kaders vast, en de NCG voert deze als uitvoeringsorganisatie van het Rijk uit. Het ontbreekt de gemeente daarmee vaak aan mogelijkheden om het door ons gewenste maatwerk te kunnen leveren. De gemeente kan op dit punt onvoldoende sturing geven aan de NCG en heeft ook onvoldoende middelen om zelf maatwerk te organiseren. Over deze onwenselijke situatie wordt met de staatssecretaris gesproken met als doel de rol van de gemeente te versterken.

Scholenprogramma
Op basis van het programmaplan huisvesting onderwijs 2016-2020 dat in 2016 is vastgesteld, wordt de versterking en nieuwbouw van een groot aantal scholen in onze gemeente uitgevoerd. Dat gebeurt vanuit een aparte programmaorganisatie.

Zoutwinning
We verzetten ons tegen uitbreiding van de zoutwinning vanwege bezorgdheid om calamiteiten zoals in 2018, voortgaande bodemdaling en weerstand van omwonenden. In 2022 is de gemeente (met een aantal andere partijen) in beroep gegaan tegen het Winningsplan van Nedmag waarmee uitbreiding van de zoutwinning mogelijk wordt. De uitspraak in deze procedure wordt in de tweede helft van 2022 verwacht. Afhankelijk van de uitkomst hiervan zal de gemeente moeten besluiten over een vervolg.
Tegelijkertijd houdt de gemeente de ontwikkeling van de zoutwinning nauwlettend in de gaten en onderhoudt contact met de toezichthouder en inwoners hierover.

Trends en ontwikkelingen

Het dossier gevolgen gaswinning kenmerkt zich door grillig en moeilijk voorspelbaar te zijn. Tot nu toe gingen zaken altijd anders dan gedacht. Aanpassingen van de gaswinning, wijzigingen in kaders en meer of zwaardere bevingen zijn zomaar drie zaken die ervoor kunnen zorgen dat onze werkzaamheden zich op heel andere zaken moesten richten dan dat wij hadden verwacht. We doen dit echter altijd met het welbevinden van onze inwoners als uitgangspunt.

We zien dat door de dalende gaswinning en toenemende kennis het aantal gebouwen dat (zwaar) versterkt moet worden afneemt. Nog steeds moeten alle gebouwen in de versterkingsopgave worden beoordeeld, maar een steeds groter deel heeft na de beoordeling geen versterking nodig en is op norm. Voor gebouwen waarvoor die noodzaak nog wel geldt, loopt de versterking soms wat vlotter. Tegelijkertijd zien we het aantal situaties waar de versterking vastloopt toenemen.

Doelstellingen

a. Alle gebouwen binnen de versterkingsopgave zo snel mogelijk beoordelen

We geven NCG opdracht om zo snel mogelijk alle gebouwen binnen het versterkingsprogramma te beoordelen. Dat doen we door in het jaarlijkse Lokaal Plan van Aanpak zo goed mogelijk te prioriteren. Daarmee zorgen we voor goede samenhang tussen veiligheid en logica.

Acties

In het Lokaal Plan van Aanpak 2023 staat het programma voor opname en beoordelen voor 2023. Dit is de opdracht aan NCG voor die periode.

Omschrijving (toelichting)

In het Lokaal Plan van Aanpak 2023 hebben we het programma voor opname en beoordelen voor 2023 opgenomen en daarmee de opdracht aan NCG voor die periode geformuleerd. Daarbij hebben we gekeken naar zowel de uitkomsten van de risicoanalyses als de maatschappelijke logica.

Doelstellingen

b. Gebouwen waar nodig zo snel mogelijk versterken

We geven NCG opdracht om de gebouwen die niet aan de veiligheidsnorm voldoen zo snel mogelijk te versterken. Dat gebeurt binnen beperkte beschikbare capaciteit waardoor er keuzes moeten worden gemaakt. Ook dat doen we in het jaarlijkse Lokaal Plan van Aanpak die door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

Acties

Ruimte creëren zodat er meer adressen gelijktijdig kunnen worden versterkt.

Omschrijving (toelichting)

In het Lokaal Plan van Aanpak 2023 hebben we de opdracht aan de NCG geformuleerd voor de uitvoering van de versterking in 2023. Dat gebeurt binnen de kaders *beschikbare uitvoeringscapaciteit) waar wij geen invloed op hebben, maar die wel beperkend zijn voor de mogelijkheden. Met de NCG zoeken we gezamenlijk naar de meest efficiënte inzet van de capaciteit, maar ook naar een zo flexibel mogelijke manier van inzet. We willen namelijk ook snel kunnen handelen wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding geven.

Doelstellingen

c. Beëindiging Gaswinning

We zetten in op zo spoedig mogelijke afbouw en beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld en een wettelijke verankering daarvan.

Doelstellingen

d. Zorgen voor goede (ruimtelijke) randvoorwaarden voor een vlotte en bewonersgerichte manier van versterken

We zorgen voor goede (ruimtelijke) randvoorwaarden waarmee een vlotte en bewonersgerichte manier van versterken mogelijk wordt. We bespreken knelpunten binnen de versterkingsopgave met het Rijk en werken gezamenlijk aan het oplossen daarvan.

We zijn met de staatssecretaris in gesprek over het opdrachtgeverschap naar NCG toe en de wijze waarop gemeenten meer mogelijkheden (armslag en middelen) zouden moeten krijgen om maatwerk uit te voeren.

Acties

Aanpassen ruimtelijke kaders en maken plannen voor de bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en communicatie.

Omschrijving (toelichting)

In dorpen waar veel versterkingsprojecten plaatsvinden, kijken we of de ruimtelijke kaders moeten worden aangepast. Ook maken we plannen voor de bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en communicatie tijdens de werkzaamheden.

Doelstellingen

e. De eigenaren in batch 1588 moeten verder kunnen met hun versterkingsprojecten

Op basis van de aanvullende bestuurlijke afspraken rondom batch 1588 en individueel maatwerk zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk knelpunten voor de eigenaren binnen de batch 1588 worden opgelost.

Acties

Oplossen individuele problemen binnen batch 1588

Omschrijving (toelichting)

Op basis van de aanvullende bestuurlijke afspraken rondom batch 1588 uit 2021 en individueel maatwerk zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk individuele problemen binnen de batch 1588 worden opgelost. Hiervoor is ook in 2023 nog inzet nodig.

Doelstellingen

f. Op basis van de afspraken uit het convenant scholenprogramma willen we de projecten voor het versterken en nieuwbouwen van scholen afronden

Op basis van de afspraken uit het convenant scholenprogramma willen we de projecten voor het versterken en nieuwbouwen van scholen afronden.

Acties

Afronden lopende projecten van het Scholenprogramma.

Omschrijving (toelichting)

De projectorganisatie rondom het scholenprogramma richt zich op de afronding van de lopende projecten.

Doelstellingen

g. Onze inwoners moeten niet de financier worden van de kosten die voortkomen uit de versterking

Onze inwoners moeten niet de financier worden van de kosten die voortkomen uit de versterking. Dat betekent ook dat de kosten die de gemeente maakt niet gedekt moeten worden uit de algemene middelen, maar door het Rijk. Hierover hebben het Rijk en de gemeenten afspraken gemaakt (de zogenaamde lumpsum). De kosten die de gemeente maakt houden we goed bij. We gaan we met het Rijk in gesprek als blijkt dat de bedragen uit de lumpsum en inpassingskosten onvoldoende zijn.

Acties

Monitoring van de uitgaven en afstemming met het Rijk over de hoogte van de Rijksbijdragen

Omschrijving (toelichting)

We houden de uitgaven goed bij en gaan we met het rijk in gesprek als blijkt dat de bedragen die voortkomen uit de lump-sum en inpassingskosten onvoldoende zijn om de redelijke kosten van de gemeente te dekken.

Doelstellingen

h. We willen geen uitbreiding van de zoutwinning

We blijven ons inzetten op het voorkomen van uitbreiding van de zoutwinning.

Acties

Monitoren beroepsprocedure zoutwinning en in gang zetten eventuele verdere acties.

Omschrijving (toelichting)

Afhankelijk van de uitkomst van de beroepsprocedure die hierop is opgestart, zal de gemeente verdere acties in gang zetten.

2.5.2 Nationaal Programma Groningen

Inleiding

Het Nationaal Programma Groningen (NPG) is er om Groningers in het aardbevingsgebied een betere toekomst te bieden. Het programma wil hiervoor de Brede Welvaart vergroten. Brede Welvaart gaat naast groei van de economie over gezondheid, de tevredenheid van inwoners met hun leven, de omgeving waar ze wonen, de kwaliteit van natuur en milieu, opleidingsniveau en vertrouwen in politiek en bestuur. Daarnaast wil het programma ook het imago van Groningen verbeteren.

De provincie en de gemeenten in het aardbevingsgebied hebben hiervoor een plan gemaakt. De plannen van de gemeenten gaan over onderwerpen die in hun eigen gemeente spelen. Het plan van de provincie gaat over thema's die voor de hele provincie belangrijk zijn. Het plan is op 28 januari 2021 vastgesteld door uw raad. Inmiddels zijn 21 projecten uit dit plan aangevraagd bij en goedgekeurd door het bestuur van het Nationaal Programma Groningen.

Ambities

Om de 'Brede Welvaart' te verbeteren, richt het Nationaal Programma Groningen zich op vier onderwerpen:

1. Leefbaarheid: iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert beter op de leefbaarometer (CBS) dan de gemiddelde ontwikkeling in vergelijkbare gemeenten (de referentiegroep).
2. Natuur en Klimaat: Groningen presteert beter op biodiversiteit (gemeten met de Living Planet Index) dan het Nederlands gemiddelde.

3. Werken en leren: Iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert beter op de netto participatiegraad, het gemiddeld besteedbaar inkomen en uitstroom per opleiding dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep.
4. Economie: de Bruto Toegevoegde Waarde stijgt in Groningen sterker dan de gemiddelde stijging in Nederland.

Ons plan is hierop gebaseerd. Voor ieder project is duidelijk aan welke onderwerpen het resultaat van het project bijdraagt. Zo kan zichtbaar en meetbaar gemaakt worden, dat het resultaat van een project bijdraagt aan de Brede Welvaart. Het streven naar verbetering hiervan sluit vrijwel naadloos aan bij de ambities vanuit het collegeprogramma Samen aan de Slag.

Trends en ontwikkelingen

Voor het Nationaal Programma Groningen is een startkapitaal beschikbaar van €1,15 miljard voor een looptijd van tien jaar. Midden-Groningen krijgt hiervan in ieder geval € 47,5 miljoen. Daarnaast is door het bestuur van het Nationaal Programma Groningen besloten dat de helft van dit bedrag (23,75 miljoen) beschikbaar komt na 2023, zodat er voor een langere periode projecten gepland kunnen worden. De rest van het geld wordt na een evaluatie verdeeld. Als dezelfde verdelingsmethode wordt gebruikt voor de verdeling ná de evaluatie, dan kan het totaalbedrag voor Midden-Groningen oplopen tot ca. € 95 miljoen. In ons plan staan projecten voor een totaalbedrag van 105-110 miljoen.

De afgelopen periode is duidelijk geworden:

- Dat de geplande evaluatie in 2023 te vroeg is om iets te kunnen zeggen over het effect van de projecten;
- Dat het steeds minder zeker is hoe de tweede helft van het geld wordt verdeeld;
- Dat bij de voorzitter van het Nationaal Programma Groningen en een deel van het bestuur de wens lijkt te leven om de koers van het NPG te focussen op regionale thema's.

Hier moeten we rekening mee houden bij de plannen voor 2023.

Daarnaast biedt het Nationaal Programma Groningen samen met andere ontwikkelingen heel veel kansen voor Midden-Groningen. De gemeente heeft ook te maken met de gevolgen van de versterking, het Bestuursakkoord, de Toekomstagenda, de Verstedelijkingsstrategie, de Novi Groningen en de regiodeal oost-Groningen. Dit geeft veel kansen voor cofinanciering en regionale samenwerking

Doelstellingen

a. Uitvoering geven aan het lokaal Programmaplan Hart voor Midden-Groningen

In 2023 geven we verdere uitvoering aan de 21 goedgekeurde projecten. Een overzicht van de projecten, gehonoreerde bedragen en inspanningen in 2023 staat in tabel 1.

Doelstellingen

b. Uitvoering geven aan het collegeprogramma Samen aan de Slag

Het programma NPG geeft invulling aan een aantal doelen vanuit het nieuwe collegeprogramma. In tabel 2 zijn de raakvlakken en kansen per ambitie genoemd.

Met betrekking tot het laatste punt in de tabel, inzet op behoud van het 3e kwart en beschikbaar stellen van het 4e kwart voor lokale, aanraakbare projecten, is er sinds de vaststelling van het collegeprogramma regionaal veel gebeurd en besloten. De ingezette regionale koers betekent steeds meer (financiële) onzekerheid. We zijn van mening dat de projecten uit ons lokale plan belangrijk zijn voor de toekomst van onze inwoners en herstel van vertrouwen in de overheid. De beoogde regionale thema's zijn niet minder belangrijk, maar mogen niet ten koste gaan van lokale projecten.

Doelstellingen

c. Actualisering en prioritering van het Programmaplan Hart voor Midden-Groningen

De regionale ontwikkelingen rond het Nationaal Programma Groningen zorgen voor financiële onzekerheid. Daarnaast zijn er ook nieuwe ontwikkelingen binnen de (geplande) projecten. Dit is reden voor het aanpassen van het lokaal programmaplan. Deze aanpassing wordt eind 2022 ter besluitvorming voorgelegd. Op basis hiervan wordt bepaald welke projecten in 2023 worden voorbereid en/of aangevraagd bij het NPG-bestuur. Op dit moment verwachten wij in 2023 in ieder geval de vervolgfase van deze projecten voor te bereiden en/of aan te vragen:

- Verpauperde Panden;
- Tijd voor Toekomst;
- Toekomstbestendig cultureel erfgoed.

Eind 2022 wordt de vervolgfase van het project Verbeteren Veiligheid aangevraagd en wordt ook een aanvraag voor het 5% amendement ingediend. Een raadsbesluit voor kredietverstrekking volgt in 2023 na goedkeuring door het NPG-bestuur.

Doelstellingen

d. Invulling geven aan participatie en betrokkenheid van inwoners

Vertrouwen komt te voet en gaat te paard. (Herstel van) vertrouwen en draagvlak staan voorop in het communicatieplan voor ons lokaal programma. Het vertrouwen (wat van belang is voor draagvlak) kan groeien door meer te communiceren, met een duidelijke boodschap en afzender. Nu meer projecten op stoom zijn, wordt het makkelijker om veel en vaak te communiceren. Hiervoor maken we gebruik van verschillende middelen en kanalen om de doelgroepen te bereiken. met de projecten vanuit het programmaplan ´Hart voor Midden-Groningen´. We delen persoonlijke ervaringen van inwoners die de impact en samenhang van het programma meer zichtbaar maken. We willen samen met de raadswerkgroep NPG verkennen hoe we ook de raad hier een rol en meer zichtbaarheid in kunnen geven.

In het strategisch kader voor ons programmaplan is participatie één van de criteria voor een NPG-waardig project: “Projecten moeten breed gedragen zijn. Participatie aan de voorkant door initiatiefnemers moet geborgd zijn en projecten moeten een maatschappelijk belang dienen. Dit vraagt dat we dienstbaar zijn aan de samenleving met een open en uitnodigende houding. Een verbindende rol pakken en in gesprek gaan met de samenleving en luisteren naar de wensen en behoeften.” (uit: Strategisch kader).

Het gemeentelijke participatiebeleid is geen onderdeel van het lokaal programma, maar het programma is wel een belangrijk ‘voertuig’ voor het vormgeven van participatie. Dit is altijd maatwerk per project. In 2023 wordt participatie heel zichtbaar binnen het project Dorps- en wijkplannen waar inwoners zelf aan de slag gaan met het maken van een plan voor hun dorp of wijk. Democratische vernieuwing is een belangrijke basis voor het 5% amendement. Een ander voorbeeld is het project Jongeren pitchen cultuurprojecten waar jongeren zelf invulling geven aan culturele initiatieven. En ook binnen de projecten Sociale Veerkracht en Jongerenwerk+ geven inwoners zelf richting aan hun toekomst.

Doelstellingen

e. Meten en rapporteren

We willen weten of de uitvoering van de projecten daadwerkelijk bijdraagt aan de Brede Welvaart. Daarom wordt dit jaarlijks onderzocht in opdracht van het regionaal NPG-bestuur. In 2022 wordt dit voor de derde keer gemeten. Deze resultaten worden in 2023 bekend en op dat moment gepresenteerd aan uw raad.

Als onderdeel van de P&C cyclus wordt binnen de projecten gerapporteerd over het bereiken van het beoogd resultaat en de bijdrage van deze resultaten aan de (hoofd)doelstellingen. In 2023 informeren we uw raad daarnaast twee keer door middel van een informatiebijeenkomst over de voortgang van het programma als geheel en lichten we de projecten inhoudelijk verder toe.

Doelstellingen

f. Samenwerking en samenhang vergroten

Het Nationaal Programma moet bijdragen aan een integrale aanpak van opgaven. In 2023 zetten we verder in op samenwerking binnen de gemeente, maar ook op samenwerking met buurgemeenten en de provincie.

Een voorbeeld hiervan is de herstructurering van Hoogezand-Noord. Hier wordt een opdracht voorbereid waarmee het sociale deel van de wijkvernieuwing sterker gekoppeld wordt aan het fysieke deel. We maken niet alleen de woning klaar voor de toekomst, maar we doen ook wat er nodig is om de bewoner ervan een betere toekomst te bieden. De wijkvernieuwing maakt dat de gemeente veel aanwezig en zichtbaar is in de wijk. Door de gesprekken met bewoners, kunnen we signalen opvangen over bijvoorbeeld schulden of veiligheid. Dit wordt opgepakt met het sociaal team en de NPG-projecten die zich met deze thema's bezighouden.

Een ander voorbeeld is het project Hulpteam Overschild dat in 2023 verdere samenwerking zoekt met het project Ontwikkelbedrijf. Zodat het Hulpteam ook op andere plekken in de gemeente van waarde kan zijn.
Regionaal blijven we regelmatig overleggen met de programmaorganisatie van Toukomst vanwege de 140 projecten en inwonerinitiatieven die raakvlakken hebben met Midden-Groningen. We volgen de voortgang en als we kansen, bijzonderheden of risico's zien gaan hiermee aan de slag. Op projectniveau wordt kennis en ervaring gedeeld met collega gemeenten. Zo wordt Tijd voor Toekomst al uitgerold over de hele provincie en wordt in 2023 verder verkend welke kansen er zijn om ook op het gebied van trainees en personeel meer samen te werken.

Doelstellingen

g. Slimme financieringskansen onderzoeken

Bij de start van het programma is ervoor gekozen de opgaven in de gemeente leidend te laten zijn (dus: eerst de opgaven, dan het geld en niet andersom). Dat geldt ook voor het onderzoeken van kansen voor extra financiering: we werken aan een opgave en binnen de opgave zoeken we naar (co)financiering. Zo hebben we bijvoorbeeld binnen het project Tijd voor Toekomst extra middelen binnengehaald vanuit de Regiodeal en vanuit de regeling Koplopers Rijke Schooldag van het Ministerie OCW (gelijke kansen alliantie).

Met het risico dat er minder geld beschikbaar is voor de vervolgfase van het NPG, wordt de zoektocht naar extra financiering of een andere manier van financieren (bijvoorbeeld revolverend) steeds belangrijker. Een oplossing kan zijn om voor nog niet gestarte projecten die niet (volledig) vanuit het NPG gefinancierd kunnen worden, wel geld te reserveren voor het proces. Denk bijvoorbeeld aan de (nog aan te vragen) projecten rondom Bedrijven & Leefbaarheid. Deze afweging is onderdeel van de actualisering van het programmaplan.

Doelstellingen

h. Voorbereiden van de borging van de projectresultaten in het reguliere werk

We willen dat de projecten vanuit het Nationaal Programma niet stoppen nadat het geld op is. Veel van de projecten hebben niet alleen een inhoudelijk resultaat, maar ook een beoogd en langdurig resultaat in de vorm van een vernieuwende werkwijze, nieuwe vormen van samenwerking etc. Soms heeft het project de vorm van een proef, waarbij het resultaat na een positieve evaluatie moet worden ingevoerd in de gewone organisatie. In 2023 starten we met de voorbereiding hiervan en bepalen we de manier waarop deze overdracht moet lopen en wat hier eventueel voor nodig is.

code	Projectnaam	status medio 2022	Gehonoreerd bedrag (incl BTW)	Inspanningen/Doelen 2023
	Projecten uit Leefbaarheidsgelden			
S01-2m	Kademuur Hellum	middenin realisatie	151.250	Afronding ontmoetingsplek en afsluiting totaalproject
S01-2n	Steigers Kielwindeweer	afgerond	60.500	n.v.t. afgerond.
S01-2p	Kwaliteitsverbetering Foxholstermeer	afgerond	112.669	n.v.t. afgerond.
S01-2q	Ontmoetingsplek Froombosch	eind realisatie	290.400	n.v.t. Afronding medio 2022
S01-2r	Herinrichting centrumgebied Slochteren	middenin realisatie	457.380	Afronding van het project medio 2023
S01-2s	Ontmoetingsplek Siddeburen	afgerond	250.470	n.v.t. afgerond.
	Subtotaal		**1.322.669**	
	Project via Provincie			
S02-1	Pilot aardgasvrije wijk (Gorecht-Noord)	begin van realisatie	6.000.000	Aanbesteding gegund, sluiten van de exploitatieovereenkomst (definitief go/no go).
	Subtotaal		**6.000.000**	
	Projecten uit Trekkingsrecht			
M01	bouw programma MG	afgerond	968.200	n.v.t. afgerond
M02	Dorpsproces Overschild	middenin realisatie	1.170.800	Het bewaken/stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit van de bebouwde en onbebouwde omgeving en de samenhang daarin van Overschild. Ontwerpen, coördineren, organiseren en afstemmen van processen, benodigd om te komen tot bovengenoemde ruimtelijke kwaliteit. Informeren/begeleiden van bewoners/architecten tijdens planvormingsprocessen. Pro-actief samenwerken met welstandscommissie.
M03	Beleving en Verhaal Overschild	eind realisatie	141.000	n.v.t. Afronding najaar 2022.
M04	Plus op Sport (wijken Gorecht & Woldwijck Hoogezand)	middenin realisatie	3.653.015	Uitvoering van de nieuwbouw gymzaal MARS 65. Er loopt nu een onderzoek om i.c.m. deze gymzaal en synergievoordeel gelijktijdig ook voor gymzaal J.Huitzingstr in Hoogezand nieuwbouw te kunnen plegen, aangezien hier sowieso fors gerenoveerd/verduurzaamd moet worden. Als dit financieel aantrekkelijk blijkt, zal hier ook aanvullend krediet voor moeten worden aangevraagd.
M05	Herstructurering Hoogezand-Noord	voorbereidende fase	2.510.750	Bestemmings- of omgevingsplan opstellen voor Van Spilbergenkade 2/2a; tijdelijke invulling Agrifirmlocatie; planvorming park afronden; voorbereidingen woningverbetering Zeeheldenbuurt West samen met corporaties en uitwerken plannen openbare ruimte in Zeeheldenbuurt West.
M06	Aanpak verpauperde panden	begin van realisatie	2.000.000	Voortzetten uitvoering: aanpak individuele panden en verpaupering tegengaan.
M07	Midden-Groningen op de kaart	middenin realisatie	155.000	In samenwerking met studenten routes en arrangementen ontwikkelen binnen het thema Bloei. Bij de culturele routes vanuit Bloei nieuwe activiteiten organiseren. In maart de themaroute rondom Aletta Jacobs lanceren. Binnen Roeg en roem verder werken aan het Roegbainderspad. Binnen het thema vaart een route langs scheepswerven opzetten.
M08	Jongeren pitchen cultuurprojecten(Dragon's Den)	begin van realisatie	250.000	Vergroting pitchevenement. Mogelijk besluitvorming over financiering vervolgfase.
M09	Bevordering Sociale Veerkracht	middenin realisatie	233.000	NPG aanvraag tweede deel financiering. Betrekken van meer gezinnen, het meten, volgen en monitoren van de effecten van sociale veerkracht. Samenwerkingspartners en andere stakeholders meenemen in deze nieuwe manier van werken door o.a. trainingen, inspriratiesessies en het vormen van klankbordgroepen.

M10	Ijsberg	middenin realisatie	2.221.740	Verdere profilering Team Eropaf. Meer focus op de specifieke inwoner: hoe krijgen wij de inwoner gemotiveerd, weer in zijn kracht en hoe komt de inwoner op tijd bij ons.
M11	Ervaringsdeskundigen	begin van realisatie	764.990	Geven van training en coaching voor hulpverleners. Aanscherpen signalering en triage bij voordeur. Geven van scholing en voorlichting over mechanismen armoede en sociale uitsluiting. Toeleiden naar vangnetten zoals wijkcentra, buurtcirkels, moeders voor moeders. Bijdragen aan opstellen en uitvoeren van het armoedebeleid van de gemeente.
M12	Jongeren met Toekomst	begin van realisatie	1.858.464	Toename van deelnemende jongeren verwacht. In dat geval worden extra medewerkers aangetrokken, hier is rekening mee gehouden in de projectbegroting.
M13	Jongerenwerk+	begin van realisatie	2.500.000	Verdere samenwerking met andere initiatieven, ook op het gebied van veiligheid. Doorzetten van de aanpak: structurele contacten met kwetsbare jongeren tussen de 12 en 27 jaar oud, begeleiden van de jongeren bij belangrijke transities in het leven, opzetten van een steunnetwerk in de eigen omgeving, inzet positieve rolmodellen, activiteiten organiseren gericht op het ontwikkelen van talenten, het vergroten van zelfvertrouwen en het ontwikkelen van levensvaardigheden. Onderzoeken welke ondersteuning het meest passend is voor de jongeren.
M14	JIM aanpak	begin van realisatie	263.028	Opleiden van een aantal casemanagers in de train-detrainer opleiding voor borging lokaal. Werken met de JIM-aanpak bij alle jongeren waar uithuisplaatsing dreigt en bij thuiszitters.
M15	Ontwikkelbedrijf	begin van realisatie	1.064.000	Voorstel businesscase Ontwikkelbedrijf Midden Groningen. Inzet participatie tbv totstandkoming re-integratiebeleid. Voorstel mbt re-integratiebeleid 2024 en verder.
M16	Hulpteam Overschild	middenin realisatie	360.000	Verdere samenwerking met Ontwikkelbedrijf. Doelgroep verandert, problematiek is stevig. Extra inzet op begeleiding vooraf en voldoende instroom nieuw traject.
M17	Tijd voor toekomst	middenin realisatie	941.620	Opleveren van het monitoringsrapport en een advies maken voor de periode na de pilot. Opleveren van de documentaire en premiere. Plan maken voor de Rijke Schooldag samen met de andere 5 Oost-Groningse gemeenten. Bouwen aan draagvlak voor vervolgaanpak.
M18	Moeders van MG (onderdeel Kansrijke start)	begin van realisatie	680.000	Nog meer samenwerking met andere organisaties en aanbod. 10 extra gezinnen ondersteunen. Duidelijkheid over inbrengwinkel. Scholing voor medewerkers. Monitoring verder ontwikkelen.
M19	Toekomstbestendig cultureel erfgoed	einde voorbereidende fase	500.000	Uitvoeren subsidieregeling. Mogelijk aanvraag tweede deel van NPG budget.
M20	Verbeteren veiligheid MG	begin van realisatie	813.623	Uitvoeren activiteitenplan met bewoners en samenwerkingspartners.
M21	Dorpsplannen ontwikkelen	voorbereidende fase	7.500.000	Uitvoeren pilot eerste 4 dorpen/wijken.
	Subtotaal		**30.549.230**	
	Totaal alle projecten		**37.871.899**	

Ambitie	Tekst uit collegeprogramma	Blz	Aansluiting NPG
Inwoner centraal			
	Gebiedsgericht werken en participatie: Als er vertrouwen is kan ook gewerkt worden aan het zogenaamde “uitdaagrecht”, waarbij inwoners taken van de overheid kunnen overnemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen.	2	Project Dorps- en wijkplannen (M20). Te starten project 5% amendement.
	5% amendement: we voeren het 5% amendement van de raad uit.	3	Te starten project 5% amendement
	Gevolgen gas- en zoutwinning: We ondersteunen de integrale dorpsplannen van Steendam en Tjuchem.	3	Project Dorps- en wijkplannen (M20).
Iedereen doet mee			
	Armoede: Schulden zijn vaak een beperking om aan de slag te gaan. (…) Onze voorkeur gaat uit naar een regiefunctie in deze van onze gemeentelijke kredietbank in samenspraak met allerlei maatschappelijke instellingen. Ook hier geldt individueel maatwerk, generieke regelingen werken vaak belemmerend.	5	Project IJsberg (M10). Project Jongeren met Toekomst (M12)
	Onderwijs: gelijke kansen voor alle kinderen. Wij willen de kansen van kinderen keren, op de plek waar dat het best lukt: op school.	5	Project Tijd voor Toekomst (M17/P48)
	Cultuur: het verbinden, prikkelen, inspireren en innoveren van mensen wordt met cultuur vergroot.	5	Project Jongeren Pitchen (M08) Project Beleving en verhaal Overschild (M03)
prettige woon werk en leefomgeving			
	Wonen: binnen het thema wonen zetten we in op het volgende: - (…) verdere planontwikkeling Hoogezand-Noord (…)	6	Project Hoogezand Noord (M05)
	Wonen: Het verduurzamen en verbeteren van woningen is een eerste aanzet en draagt zeker bij aan de leefbaarheid. In het kader van leefbaarheid blijft het van belang om zaken als verpaupering, maar ook vereenzaming aan te pakken en liefst te voorkomen. Daarvoor is een integrale aanpak noodzakelijk van woningeigenaren, welzijnsinstellingen en gemeente (sociale teams).	6	Project Aardgasvrije wijk (S02-1), Project Verpauperde Panden (M06), Project Hoogezand Noord (M05)
	Wonen: Inwoners moeten zich (mede)verantwoordelijk voelen voor de leefbaarheid van hun eigen woonomgeving. Een buurtfonds kan hiertoe een bijdrage leveren. Niet alleen om leefbaarheid en de sociale binding te vergroten maar ook om klein materieel te kunnen aanschaffen voor bijvoorbeeld groenonderhoud die de buurt zelf wil doen.	6	Project dorps-en wijkplannen (M21)
	Energietransitie: Samen met inwoners in gesprek en op zoek gaan met de inwoners naar de mogelijkheden in hun eigen leefomgeving.	7	Project Aardgasvrije wijk (S02-1)
	Openbare orde en veiligheid: Voor de veiligheid is het belangrijk in te zetten op het verbeteren van de sociale cohesie en het gemeenschapsgevoel in de buurt en wijk.	7, 8	Project verbeteren veiligheid (M20)
	Ruimtelijke Ordening en Milieu: Bedrijventerreinen: de provincie en gemeenten hebben een gezamenlijk regionaalruimtelijk-economisch perspectief gepresenteerd langs de A7/N33. (…) Bestaande bedrijfsterreinen kunnen we innoveren (vernieuwen) en verduurzamen.	8	Te starten project Bedrijven & Leefbaarheid
	Economie: Visie bedrijventerreinen en lokale economie: in deze periode gaan we een visie op bedrijventerreinen en lokale economie ontwikkelen. (…) Het gaat niet alleen om de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen, maar ook om het herstructureren van bestaande, verouderde bedrijventerreinen.	9	Te starten project Bedrijven & Leefbaarheid
	Recreatie: We willen de gemeente meer onder de aandacht brengen bij de bezoeker en passant.	9	Project Midden Groningen op de kaart (M07)
Financien			
	Daarnaast willen we samen met de aardbevingsgemeenten inzetten op een lobby om het vierde deel van de NPG-middelen te behouden.	10	Programma algemeen

2.5.3 Financieel overzicht Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting na wijziging 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Versterking	**10.008**	**17.433**	**8.634**	**3.623**	**2.169**	**2.181**
NPG	**2.014**	**7.736**	**5.804**	**3.267**	**2.777**	**2.462**
NPG provinciale aanvraag	**762**	**56**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Lasten	**12.784**	**25.225**	**14.438**	**6.890**	**4.946**	**4.643**
Baten						
Versterking	**10.008**	**17.433**	**8.634**	**3.623**	**2.169**	**2.181**
NPG	**1.979**	**7.714**	**5.804**	**3.267**	**2.777**	**2.462**
NPG provinciale aanvraag	**657**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Baten	**12.644**	**25.147**	**14.438**	**6.890**	**4.946**	**4.643**
Saldo voor bestemming	**-140**	**-78**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo na bestemming	**-140**	**-78**	**0**	**0**	**0**	**0**

Programma gevolgen gaswinning

Onder het thema Versterking in de tabel worden de financiën van het programma gevolgen gaswinning verantwoord. Per saldo is het programma gedekt vanuit bijdragen van het Rijk.

Lasten:
De lasten zijn € 8,8 miljoen lager dan in 2022. De raming voor de lasten volgt de verwachte ontwikkeling van de versterkingsopgave met een piek in 2022 en een verlaging in de jaren daarna. De grootste post in de lasten zijn de vergoedingen aan de eigenaren voor het versterken of sloop/nieuwbouw van Woningen die vallen onder Batch 1588. Dit bedraagt € 13,3 miljoen in 2022 en € 5,7 miljoen in 2023. De rest van de kosten die vanuit de rijksbijdrage voor Batch 1588 worden vergoed bedraagt € 0,5 miljoen in 2022 en € 0,3 miljoen in 2023. Het gaat hierbij om organisatie- en communicatiekosten, herstel van de infrastructuur openbare ruimte en de vergoeding van proceskosten aan eigenaren. Een andere grote post betreft de inpassingskosten van in totaal € 1,68 miljoen in 2022 en € 0,55 miljoen in 2023. Het merendeel van de inpassingskosten betreft echter investeringen die niet op deze plaats in de begroting worden weergegeven. De rest van de kosten bedraagt € 1,48 miljoen aan inzet personeel voor het begeleiden van de versterking, het programmamanagement, het scholenprogramma en de vergunningverlening.

Baten:
De baten komen vanuit de rijksbijdrage voor Batch 1588 € 13,8 miljoen in 2022 en € 6,0 miljoen in 2023. Vergoeding van de inpassingskosten van € 1,68 miljoen in 2022 en € 0,55 miljoen in 2023. Daarnaast wordt de Lumpsum Gevolgen Gaswinning ontvangen voor € 1,96 miljoen in 2022 en € 1,48 miljoen in 2023. Voor het begeleiden van de versterkingsopgave in het dorp Overschild is vanuit NPG een bijdrage van € 1,07 miljoen ontvangen die in de jaren 2019-2023 wordt ingezet. De baten en lasten daarvan worden onder het product NPG verantwoord en in de volgende paragraaf toegelicht.

Uitvoering lokaal programmaplan (NPG)

De raad heeft op 29 april 2021 een krediet beschikbaar gesteld van € 15,1 miljoen voor de uitvoering van de NPG-projecten uit de eerste tranche. Dekking van deze projecten is verzekerd door een 100% bijdrage vanuit de trekkingsrechten NPG. Het bestuur van het NPG heeft dat met een brief (dagtekening 25 februari 2021) bevestigd. De bijdrage is in 2021 volledig ontvangen. Er is een meerjarenraming opgesteld, waarvan het uitgangspunt is dat dit budgettair neutraal is. Jaarlijkse verschillen tussen lasten en baten worden via balansposten vereffend. De eerste tranche betreft de volgende projecten: Herstructurering Hoogezand-Noord, Verpauperde panden, Midden-Groningen op de kaart, Jongeren pitchen voor projecten, Bevorderen sociale veerkracht, De IJsberg, Ervaringsdeskundigen armoede en sociale uitsluiting, Jongeren met toekomst, Jongerenwerk +, JIM

aanpak, Leer- en ontwikkelbedrijf, Hulpteam Overschild en Tijd voor toekomst (gezamenlijk project met andere gemeenten).

De tweede tranche betreft de projecten: Moeders van Midden-Groningen (€ 680.000), Toekomstig Cultureel erfgoed (€ 500.000) en Verbeteren veiligheid Midden-Groningen (€ 858.500). Ook deze tranche verloopt in de basis budgettair neutraal.

Voor de uitvoering van én de samenhang tussen de projecten is een projectorganisatie ingericht. De kosten van de projectorganisatie worden gedekt vanuit een opslag in de begroting van de NPG-projecten.

2.6 Programma Bestuur en bedrijfsvoering

2.6.0 Inleiding

Onder het programma Bestuur en bedrijfsvoering is geen aparte visie en/of doelstelling opgenomen. Deze komen, voor zover relevant, terug in de desbetreffende paragrafen. In het programma zelf begroten wij de belangrijkste inkomstenstroom van de gemeente; de algemene uitkering.

2.6.1 Bestuur en bedrijfsvoering

Inleiding

Omdat een groot deel van de hierop te nemen informatie is opgenomen in de paragrafen “Bestuur” en “Bedrijfsvoering” wordt hier volstaan met een korte toelichting op de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, een toelichting op de budgetraming ‘Overhead’, de stand van de algemene reserve per 1/1/2023 een overzicht van de te betalen vennootschapsbelasting en een overzicht van de post onvoorzien.

Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is geraamd op basis van de meicirculaire 2022. De effecten van de meicirculaire zijn betrokken bij de behandeling van de voorjaarsnota 2022. De toename van de algemene uitkering voor 2023 en volgende jaren is met name het gevolg van de opwaartse bijstelling van de accressen. De accressen zijn hoger dan aangekondigd in eerdere circulaires. Dit is het gevolg van hogere uitgaven van het Rijk voor o.a. defensie en door de koppeling AOW aan wettelijk minimumloon. Ook is het accres opwaarts bijgesteld als gevolg van hogere loon- en prijsontwikkeling dan tot nu toe aangenomen.

Ten opzichte van 2025 is er in 2026 sprake van een neerwaartse bijstelling van het accres doordat het Rijk heeft besloten om het gemeentefonds vanaf 2026 niet langer via de huidige normeringsystematiek van “samen de trap op en samen de trap af” te indexeren. Daarmee vervalt de koppeling aan de Rijksuitgaven. Het accres wordt vanaf 2026 wel bijgesteld als gevolg van de jaarlijkse loon en prijsontwikkeling zoals dat door het CPB wordt geraamd.

Rijk en VNG werken op dit moment aan de Hervormingagenda jeugdzorg. Deze zal naar verwachting dit najaar worden afgerond. Vooruitlopend hierop zijn voor de jaren 2022 en 2023 aanvullende, incidentele middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen (CvW). Naast de besparingsopgave die volgt uit de uitspraak van de Commissie van Wijzen heeft het kabinet besloten tot het realiseren van de aanvullende besparing van structureel € 511 miljoen, welke een Rijksverantwoordelijkheid is gemaakt. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd worden (bv door middel van de invoering van een eigen bijdrage). Ook draagt het Rijk het budgettaire risico ingeval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden. Vooruitlopende op de afronding hebben Rijk, VNG en provincies de volgende afspraken gemaakt over het meerjarig ramen van de compensatie tekorten jeugdzorg voor de jaren 2024-2026.

- Gemeenten mogen in de jaarschijven 2024 tot en met 2026 de middelen die het Rijk heeft gereserveerd voor compensatie meenemen in hun meerjarenraming. Concreet gaat het landelijk om respectievelijk €1.265 miljoen, €758 miljoen en €367 miljoen. Voor onze gemeente betekent dit respectievelijk € 5,6 miljoen, € 3,3 miljoen en € 1,6 miljoen. Met deze bedragen hebben we rekening gehouden in de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds.
- Daarnaast mogen gemeenten in hun begroting rekening houden met een besparing op de kosten van jeugdzorg van €100 miljoen in 2024, €500 miljoen in 2025, € 500 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 511 miljoen structureel als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken. Voor onze gemeente betekent dit voor 2024 een te realiseren besparing op de kosten van jeugdzorg van € 440.000 en voor de jaren 2025 en 2026 een bedrag van ongeveer € 2,2 miljoen.

Voor 2024 en 2025 sluit het effect per saldo aan bij hetgeen we hebben geraamd. Wel wordt een deel van de compensatie van het tekort niet via de algemene uitkering verrekend maar via besparingen op de uitgaven jeugdzorg. Voor 2026 resteert een nadelig effect ongeveer € 1,8 miljoen ten opzichte van de eerder geraamde compensatie. Dit is een gevolg van de toename van de opgevoerde besparingsmaatregelen uit de hervormingsagenda CvW in 2026. Bij de actualisatie van de ramingen ten behoeve van het financiële beeld (VJN) zijn we voor 2026 voorshands uitgegaan van de voor 2025 bekende maatregelen/bedragen.

Overhead

Op grond van het BBV behoort in de begroting een overzicht te worden opgenomen van de 'Overhead' in de organisatie. Hoofdlijn begroting 2023 'Wat direct kan worden toegerekend, wordt direct toegerekend'.

- Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product en behoren daarom tot de overhead. Wanneer deze ondersteunende taken worden uitbesteed, behoren de uitbestedingskosten bedrijfsvoering tot de overhead;
- Sturende taken, vervuld door hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten behoren ondeelbaar tot de overhead;
- De positionering van een functie binnen de organisatie heeft geen invloed op de beoordeling of er sprake is van overhead.

De overheadkosten in de meerjarenbegroting zien er als volgt uit:

Overhead

Omschrijving	realisatie 2021	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Saldo lasten en baten						
overhead	30.813	27.757	29.814	30.400	31.053	31.513
	30.813	**27.757**	**29.814**	**30.400**	**31.053**	**31.513**

bedragen x € 1.000

Algemene reserve

Voor wat betreft de specificaties van mutaties in de reserves wordt verwezen naar het onderdeel 'Uiteenzetting financiële positie' / "Reserves en voorzieningen". Daar vindt u ook de stand van de reserves en voorzieningen, die wij jaarlijks herijken en ziet u de toevoeging en aanwending van de reserves, die in de budgetonderdelen van de thema's zijn verwerkt.

De stand van de algemene reserve voor de begroting 2023 ziet er als volgt uit.

Algemene reserve

Omschrijving	Boekwaarde stand 01/01/2023	storting 2023	onttrekking 2023	Boekwaarde stand 31/12/2023
algemene reserve (algemeen)	11.846	96		11.942
Totaal	**11.846**	**96**	**0**	**11.942**

bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting

De gemeente is niet aangemerkt als ondernemer door de Belastingdienst. Er wordt jaarlijks een toets uitgevoerd of er winst gemaakt wordt op niet-overhedentaken. Indien dit winstbedrag structureel is wordt de gemeente voor die betreffende activiteit als ondernemer aangemerkt en vallen we onder de vennootschapsbelasting. Dit is naar verwachting voor de betreffende begrotingsjaren niet het geval.

Vennootschapsbelasting

Omschrijving	realisatie 2021	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Saldo lasten en baten						
heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

bedragen x € 1.000

Onvoorzien

Als onvoorzien is een gering vast bedrag voor de toekomstige jaren opgenomen. Dit betreft een stelpost ter dekking van tegenvallers, c.q. niet voorziene uitgaven waar gedurende het begrotingsjaar alsnog prioriteit aan toe wordt gekend. Hierbij is uitgegaan van een bedrag van €150.000.

Onvoorzien

Omschrijving	realisatie 2021	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Saldo lasten en baten						
onvoorzien	0	-138	-150	-150	-150	-150
Totaal	**0**	**-138**	**-150**	**-150**	**-150**	**-150**

bedragen x € 1.000

2.6.2 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Verplichte beleidsindicatoren Bestuur en bedrijfsvoering

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2018	€ 153	€ 230
		2019	€ 167	€ 250
		2020	€ 175	€ 271
		2021	€ 187	€ 290
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2018	-	€ 651
		2019	€ 693	€ 665
		2020	€ 762	€ 700
		2021	€ 806	€ 733
		2022	€ 911	-
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2018	-	€ 721
		2019	€ 732	€ 735
		2020	€ 813	€ 773
		2021	€ 852	€ 810
		2022	€ 952	-
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2018	9,1	-
		2019	9,1	-
		2020	9,7	-
		2021	9,4	-
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2018	8,9	-
		2019	9,0	-
		2020	9,9	-
		2021	9,9	-
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2018	€ 440,83	-
		2019	€ 473,54	-
		2020	€ 445,04	-
		2021	€ 499,43	-
Externe inhuur	Kosten als % van tot. loonsom + tot. kosten inhuur extern	2018	21,8%	-
		2019	18,1%	-
		2020	17,1%	-
		2021	15,9%	-
Overhead	% van totale lasten	2018	11,6%	-
		2019	11,7%	-
		2020	11,3%	-
		2021	12,5%	-

2.6.3 Financieel overzicht Bestuur en bedrijfsvoering

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting na wijziging 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Bestuur	**2.975**	**3.171**	**3.246**	**3.366**	**3.491**	**3.642**
Bestuursondersteuning	**30.895**	**29.081**	**30.617**	**31.159**	**31.867**	**32.348**
Belastingen	**1.356**	**1.134**	**769**	**795**	**817**	**840**
Treasury	**446**	**-172**	**-630**	**-694**	**-675**	**-678**
Overige baten en lasten	**357**	**10.344**	**12.437**	**15.571**	**16.124**	**20.265**
Totaal Lasten	**36.029**	**43.558**	**46.438**	**50.197**	**51.624**	**56.417**
Baten						
Bestuur	**382**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestuursondersteuning	**567**	**430**	**373**	**384**	**395**	**407**
Belastingen	**20.280**	**20.649**	**21.487**	**22.122**	**22.770**	**23.431**
Treasury	**389**	**407**	**428**	**351**	**351**	**351**
Gemeentefonds	**132.055**	**144.476**	**145.397**	**151.911**	**156.546**	**148.759**
Overige baten en lasten	**1.316**	**3.176**	**797**	**897**	**889**	**880**
Totaal Baten	**154.989**	**169.138**	**168.482**	**175.665**	**180.951**	**173.829**
Saldo voor bestemming	**118.960**	**125.580**	**122.043**	**125.468**	**129.327**	**117.412**
Stortingen						
Bestuursondersteuning	**2.936**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Overige baten en lasten	**90**	**89**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**3.026**	**89**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen						
Bestuur	**46**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestuursondersteuning	**2.825**	**852**	**141**	**69**	**18**	**11**
Overige baten en lasten	**450**	**1.972**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**3.322**	**2.824**	**141**	**69**	**18**	**11**
Totaal mutatie reserves	**296**	**2.735**	**141**	**69**	**18**	**11**
Saldo na bestemming	**119.256**	**128.315**	**122.185**	**125.537**	**129.345**	**117.424**

Toelichting

Het saldo van de lasten en baten (voor bestemming) op het programma Bestuur en bedrijfsvoering is ten opzichte van 2022 verslechterd met afgerond € 3,5 miljoen. Het saldo na bestemming (inclusief verwerking reservemutaties) is met ruim € 6,1 miljoen verslechterd. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Bestuur
De lasten vallen ten opzichte van 2022 € 75.000 hoger uit door een lichte stijging van de kosten bij het College (€ 32.000) en de Griffie (€ 43.000).

Bestuursondersteuning
Het nadelig saldo is ten opzichte van 2022 toegenomen met € 1,6 miljoen. Dit heeft te maken met diverse nominale ontwikkelingen.

Belastingen
Het voordelig saldo tussen de lasten en baten is ten opzichte van 2022 toegenomen met € 1,2 miljoen. De toename van het voordelig saldo is een gevolg van de structurele doorwerking in de opbrengstberekening aan OZB van de prijsinflatie en een lagere toerekening van apparaatskosten.

Treasury
De lasten zijn ten opzichte van de begroting 2022 gedaald met € 458.000. Dit is voornamelijk het gevolg van de lage rentestand. De baten zijn ten opzichte van 2022 iets hoger. Dit is in hoofdzaak het gevolg van een iets hoger dividend van de BNG.

Gemeentefonds
De toename van de meerjarenraming van de algemene uitkering houdt o.a. verband met de jaarlijkse accresontwikkeling. De raming van de algemene uitkering 2023 en volgende jaren is gebaseerd op de meicirculaire 2022. Vooruitlopend op de septembercirculaire, die gelijktijdig met het opstellen van deze begroting is verschenen, is een structurele verhoging van € 1,1 miljoen verwerkt.

Overige baten en lasten
Het saldo van de baten en lasten verslechtert met ongeveer € 4,5 miljoen ten opzichte van 2022. Onder de overige baten en lasten worden ramingen opgenomen inzake stelposten, taakstellingen en nog niet bestemde uitgaven/inkomsten. Deze post fluctueert elk begrotingsjaar en is veelal een gevolg van nog niet afgeronde besluitvorming. Voor 2023 betreft dit o.a.:

- Aan de lastenkant, de budgetten voor onder andere de inflatiecorrectie, de uitwerking van het raadprogramma, beheer- en investeringsopgave openbare ruimte, verduurzaming, dienstverlening en participatie en de post onvoorziene uitgaven.
- Aan de batenkant zijn bezuinigingstaakstellingen opgenomen welke niet functioneel zijn geraamd alsmede de taakstelling op maatschappelijk vastgoed.

Mutaties reserves
Voor 2023 en volgende jaren is een onttrekking aan een afschrijvingsreserve geraamd van in totaal € 141.000 in 2023 aflopend naar € 16.000 in 2025 voor dekking van uit investeringen I&A voortvloeiende kapitaallasten. De in 2022 geraamde mutaties hebben onder andere betrekking op de overhevelingsvoorstellen jaarrekening 2021 naar 2022.

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf bedrijfsvoering

De opgave voor 2023

Van startorganisatie...
Vanaf 2018 werken we in de nieuwe gemeente Midden-Groningen. Wetende dat er ondanks de goede voorbereiding op de herindeling nog verbeterpunten zouden zijn, spraken we, vanaf 1 januari 2018, van een zogenaamde startorganisatie. In de startorganisatie was de uitdaging om een nieuwe werkwijze te vinden, die aansloot bij een nieuwe gemeente met een nieuwe schaal. Dat moet groeien. In de startorganisatie werkten we in eerste instantie toe naar stabiliteit om zo goed mogelijk alle taken op het gebied van dienstverlening, beheer, beleid en bestuur te kunnen uitvoeren.

...naar ontwikkelorganisatie.
Ondertussen zijn we het stadium van de startorganisatie voorbij. We gaan in het kader van de ontwikkelorganisatie in 2023 werken aan de volgende thema's:

- Het doorvoeren van de verbeterpunten die zijn voortgekomen uit de evaluatie van de startorganisatie (gestart in 2022);
- Structureel verbeteren van de dienstverlening en het realiseren van de (bedrijfsvoerings)voorwaarden die daarvoor nodig zijn;
- Opgavegericht werken met speciale aandacht voor projectmatig- en programmatisch werken (onder andere voor het NPG);
- Het ontwikkelen van externe gerichtheid (van buiten naar binnen);
- Vitaal werken met een gezonde werkbalans.

De activiteiten worden uitgevoerd binnen de volgende kaders:

- Besluit mandaat, volmacht en machtiging;
- Kompas voor de gemeente Midden-Groningen;
- Financiële verordening;
- Budgethoudersregeling;
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid;
- Diverse personeelsregelingen;
- Controleverordening;
- I&A Visie;
- Projectportfolio I&A.

Dienstverlening
Het dienstverleningsconcept van de organisatie is gebaseerd op hostmanship (gastheerschap en vakmanschap) waarbij de relatie tussen de professional en de klant (inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties) centraal staat. De dienstverlening kenmerkt zich door: af te stemmen op de doelgroepen, continu te verbeteren, klanttevredenheid te monitoren en te investeren in co-creatie. De komende jaren zal ook in het teken staan van het voortdurend, praktisch verbeteren van de basisdienstverlening op het gebied van fysieke bereikbaarheid, telefonie, schriftelijke uitingen en digitale uitingen (inclusief sociale media).

Dienstverlening

Het dienstverleningsconcept van de organisatie is gebaseerd op hostmanship (gastheerschap en vakmanschap) waarbij de relatie tussen de professional en de klant (inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties) centraal staat. De dienstverlening kenmerkt zich door: af te stemmen op de doelgroepen, continu te verbeteren, klanttevredenheid te monitoren en te investeren in co-creatie. De komende jaren zal ook in het teken staan van het voortdurend, praktisch verbeteren van de basisdienstverlening op het gebied van fysieke bereikbaarheid, telefonie, schriftelijke uitingen en digitale uitingen (inclusief sociale media).

Communicatie

Dialoog: van buiten naar binnen
De collegepartijen vinden het belangrijk om in gesprek met de samenleving te zijn. We willen een luisterend oor naar onze inwoners hebben en een bondgenoot zijn. Communicatie vervult hierbij een belangrijke rol. Wij stimuleren en adviseren hierin de ambtelijke organisatie en het college van burgemeester en wethouders. In de gemeente noemen we deze manier van werken ook wel: van buiten naar binnen werken.
Het van buiten naar binnen halen van signalen is een continu proces van team communicatie. Er zijn verschillende manieren waarop we dat doen: zo beheren wij de social media, richten wij de website in als dienstverleningskanaal, scannen we het landelijke en lokale nieuws en brengen dat naar binnen, zijn we in gesprek met de gebiedsregisseurs, Contactplein en organiseren we bijvoorbeeld (online) bewonersbijeenkomsten. Daarvoor werken we met een online monitoringsysteem en dashboard, zodat we dit structureel kunnen inzetten bij ons werk.

Dialoog: van binnen naar buiten
Communicatie heeft als taak om onze inwoners goed te informeren over en betrekken bij plannen, nieuws of over regelingen. Hiervoor beheren en ontwikkelen we onze eigen communicatiekanalen. Zo hebben we een gemeentepagina in de Regiokrant, onze eigen website en eigen accounts op Facebook, Twitter en LinkedIn. Wekelijks houden we hiermee onze inwoners op de hoogte van de ontwikkelingen en roepen we inwoners regelmatig op om ons ook te informeren. We hebben regelmatig contact met journalisten om besluiten, beleidsvoornemens en projecten actief te communiceren. Bovendien worden participatietrajecten ingezet voor bijvoorbeeld de NPG en het Versterkingsprogramma. Ook verzenden we persberichten of persuitnodigingen en ondersteunen we het bestuur bij persgesprekken om aandacht, bekendheid en/imago goed vorm te geven.

Samenwerking nodig voor goede dienstverlening
Eén van de belangrijke taken van de gemeente is het leveren van diensten aan inwoners, bedrijven en andere doelgroepen. Bijvoorbeeld paspoorten, vergunningen en uitkeringen. Deze dienstverlening regelen we bij de gemeente steeds meer digitaal, bijvoorbeeld op de website midden-groningen.nl. Om digitale dienstverlening goed te kunnen doen, is een multidisciplinaire aanpak binnen de organisatie nodig. We zetten ons daarom in om in 2023 de verschillende specialisten uit verschillende teams (nog) beter te laten samenwerken.

Communicatie als onderdeel van participatie
We hechten steeds meer waarde om regels, beleid en oplossingen samen met onze inwoners toe te passen zodat we de (lokale) samenleving ook echt sámen met onze inwoners en ondernemers kunnen maken. Het instrument om dit te kunnen vormgeven is participatie. Communicatie maakt daar een belangrijk onderdeel van uit en speelt een sleutelrol in het succesvol opzetten van initiatieven op participatie-beleid en verordening. Communicatie is betrokken bij de opzet van een nieuwe werkmethode om dit intern vorm te kunnen geven.

Interne communicatie
Het is van groot belang dat verschillende teams en organisatieonderdelen in contact zijn en blijven met elkaar. Goede en proactieve communicatie is dan het cement dat de organisatie stevigheid geeft. Net als voorgaande jaren blijven we aandacht geven aan het intranet (de inrichting ervan en het gebruik ervan door onze collega's) en het thema "Begrijpelijke taal". Vanuit team Communicatie zijn verschillende mogelijkheden ontwikkeld om collega's bij het schrijven van teksten te coachen en te ondersteunen.

Human resource management

Ons HR-beleid richt zich op een gezonde, vitale en toekomstbestendige organisatie. Het gaat daarbij om het vergroten van de slagkracht van de organisatie bij de taakuitvoering en ontwikkeling daarvan. We richten ons zowel op de organisatie als mens, waarbij:

- We willen dat onze mensen lang gezond kunnen doorwerken (duurzame inzetbaarheid), veerkrachtig zijn en verandervermogen hebben;
- Er plaats is voor iedereen, ongeacht afkomst, beperking of geaardheid. We noemen dat inclusief werkgeverschap;
- De juiste mens op de juiste plek werkt.

Dit beleid wordt verankerd in vijf centrale thema's:

1. Ontwikkelen persoonlijk leiderschap, gezondheid en vitaliteit in relatie tot de teams;
2. Strategische personeelsplanning en loopbaan Coördinatie; om kwaliteiten en ontwikkeling van medewerkers te matchen aan de opgaves van de organisatie;
3. Integriteit, diversiteit en Inclusie;
4. "Basis op orde" (regelingen updaten en voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving);
5. Arbeidsmarktcommunicatie, werkgeversimago en recruitment.

Deze verankering wordt beleidsmatig verder ontwikkeld door uitwerking van die thema's in een aantal onderwerpen. Deze onderwerpen worden projectmatig aangepakt op basis van een jaarplan om daarna geïmplementeerd te worden in de staande lijnorganisatie.

Arbeidsmarkt en werkgeversimago
De concurrentie op de arbeidsmarkt is een belangrijk item. De (gemeentelijke) overheid heeft het moeilijk in het zoeken en vinden van goed opgeleide en gekwalificeerde medewerkers. Daarom is het belangrijk om de gemeente als aantrekkelijke werkgever in deze arbeidsmarkt neer te zetten. Daarvoor is in 2021 een arbeidsmarktcommunicatiestrategie ontwikkeld. Een krachtig punt hierin is dat onze organisatie voor medewerkers met ambitie een groot aantal aantrekkelijk en uitdagende opgaven heeft. Ook het nieuwe gemeentehuis is een sterk wapen in onze aantrekkelijkheid op de arbeidsmarkt. Ook in 2023 zetten we in op deze arbeidsmarktcommunicatiestrategie.

Voor bepaalde gemeentelijke functies of taken is het extra moeilijk om goed opgeleide medewerkers te krijgen. De arbeidsmarkt op deze functies is gewoon heel schaars. Daarom is het nodig om extra te investeren in het opleiden van medewerkers voor deze functies en taken. Dat doen we door goede contacten te onderhouden met opleidingsorganisaties (MBO en HBO). Daarnaast moedigen wij collega's aan om van elkaar te leren. Tot slot besteden we de komende tijd meer aandacht aan de wijze waarop wij de arbeidsmarkt benaderen. Dit doen we met een nog in te richten recruitmentteam / wervingsteam vanuit HR en Communicatie.

Ontwikkeling teams en Organisatie Ontwikkeling
De gemeente Midden-Groningen is voortdurend in beweging. Dat is ook niet vreemd in een bij tijd en wijle turbulente maatschappelijke omgeving. Om die beweging richting te geven is het meerjarige programma Organisatieontwikkeling gestart. Een belangrijk doel is dat medewerkers en teams zich de gewenste werkwijze van Midden-Groningen eigen maken. Belangrijke onderwerpen in dit verband zijn resultaatgerichtheid, eigenaarschap, competenties, kennis team- en persoonlijke ontwikkeling. Daarbij streven wij er naar dat alle teams groeien in de mate van eigenaarschap, resultaatgerichtheid en zelforganisatie.

Evaluatie van de startorganisatie. Bij de start van de gemeente Midden-Groningen is afgesproken dat de startorganisatie geëvalueerd wordt. Met startorganisatie wordt bedoeld de manier waarop de heringedeelde gemeentelijke organisatie in 2018 is ingericht. In 2022 is deze evaluatie afgerond. De voorgestelde verbeteringen worden in 2023 en de daaropvolgende jaren opgepakt.

Mobiliteitsbeleid
Het doel van ons mobiliteitsbeleid is om de juiste medewerker op het juiste moment op de juiste werkplek te hebben. We willen medewerkers helpen dat ze op een werkplek / functie zitten waar

ze het beste tot hun recht komen. Dit vraagt van medewerkers en leidinggevenden dat ze voortdurend op een goede wijze met elkaar in gesprek zijn over hun kennis, vaardigheden, de opgaven, te behalen resultaten én de benodigde ondersteuning daarbij. In het Goede Gesprek is dit vorm gegeven. Als deze gesprekken resulteren in de stap naar een andere functie, zowel intern als extern, dan ondersteunen wij de medewerker hierin door begeleiding, loopbaanonderzoek, coaching en opleidingen. Ook door de behoefte aan persoonlijke ontwikkeling bij de medewerkers kan de wens ontstaan om de loopbaan in een andere functie intern of extern voort te zetten. Als werkgever hebben wij besloten de medewerker bij deze stappen te ondersteunen. Daarnaast vraagt onze organisatie om flexibele medewerkers. Meerdere mobiliteitsfaciliteiten worden ook hiervoor benut. Medewerkers krijgen ondersteuning bij het realiseren van hun loopbaanwensen. Een digitaal mobiliteitsplatform dat hen hierbij ondersteunt is operationeel. Ook neemt onze organisatie met andere gemeenten en andere organisaties in de provincie en regio deel aan websites voor mobiliteit.

Leren en ontwikkelen
We ondersteunen de ontwikkeling van de teams en de ontwikkeling van kennis en vaardigheden bij de individuele medewerker. Dat doen we door hen opleidingsmogelijkheden te bieden. Om input te krijgen op nieuwe kennis en vaardigheden wordt ruimte geboden aan stagiairs en trainees. We willen daarom het aanbieden van stageplaatsen en traineeships in onze organisatie stimuleren. Vanaf eind 2022 en doorlopend in 2023 starten er 10 trainees die verspreid over de verschillende domeinen twee jaar begeleid worden in de start van hun loopbaan. Deze trainee plekken worden gefinancierd vanuit de vrijgekomen generatiepact gelden, waarbij oudere medewerkers minder gaan werken.

Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim
Met de ingebruikname van het nieuwe gemeentehuis (Huis van Cultuur en Bestuur) is er een verbetering gekomen in de werkplekken van de medewerkers. Ook voor andere locaties wordt verkend of de huisvesting kan worden verbeterd / vernieuwd. Daarnaast wordt er ook als gevolg van de coronamaatregelen en de visie op het flexibele werken in het nieuwe gemeentehuis meer dan ooit thuis gewerkt. Wij monitoren het effect van het vele thuiswerken op de arbeidsomstandigheden van de individuele medewerker. Denk aan het inrichten van een goede werkplek thuis. We willen onze medewerkers zo goed mogelijk helpen en binnen de mogelijkheden van onze organisatie ondersteunen. In het beleid wordt uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid van de medewerker in combinatie met de ondersteunende en coachende rol van de teamleiders. Het eigen-regiemodel is de centrale spil in het ziekteverzuimbegeleidingsbeleid.

Flexibiliteit en werkdruk
Mede als gevolg van de coronamaatregelen maakt een groter deel van de medewerkers gebruik van de mogelijkheid om plaats- en tijdsonafhankelijk te werken. Dit heeft gevolgen voor de manier waarop een individuele medewerker zijn of haar werk ervaart en heeft gevolgen voor de teamdynamiek. Ten tijde van de door de coronamaatregelen werd thuiswerken voor velen de norm. Dat gaf een (gevoel van) hogere werkdruk en soms ook verlies van aansluiting met de collega's en de organisatie. Van medewerkers wordt hierdoor een hogere flexibiliteit gevraagd. Bekend is dat zo'n ontwikkeling kan leiden tot onzekerheid en gevoel van hoge werkdruk en stress. Via het programma Organisatieontwikkeling en door implementatie van adviezen van de arbodienst wordt geïnvesteerd in deze cultuurontwikkeling, werkwijzen, omgaan met veranderingen en onderlinge samenwerking. In het opleidingsbudget wordt hiermee rekening gehouden. Via de introductie van resultaat- en ontwikkelingsgesprekken met de medewerkers worden zij ondersteund in het op een verantwoorde en gezonde wijze kunnen uitvoeren van hun taken.

Inclusief werkgeverschap
We willen een organisatie zijn waar iedereen met plezier werkt. Afkomst, beperkingen of geaardheid mogen hierin geen belemmering vormen. Het komende jaar willen we het inclusief werkgeverschap ook als onderdeel in het HR-beleid opnemen en in de praktijk verder vormgeven.

Integriteitsbeleid
Integer handelen is een voorwaarde om bij de overheid te kunnen werken. Via de ontwikkeling van een gedragscode integriteit en een klokkenluidersregeling willen wij dit ook formeel in onze organisatie verankeren.

E-HRM
Digitalisering is een speerpunt in het HRM-beleid. Ingezet wordt op stevige en actuele

managementinformatiesystemen en het bieden van digitale mogelijkheden voor medewerkers en leidinggevenden. Doel is het ondersteunen van management en medewerkers bij een betere zelfredzaamheid. Hierin is al een aantal stappen gezet. In de komende jaren zal deze ontwikkeling verder worden doorgezet.

Informatisering en automatisering

In 2020 is de I&A-visie 2020-2023 vastgesteld. In de I&A-visie 2020-2023 worden voor de komende paar jaar de voor onze gemeente relevante ICT-ontwikkelingen geschetst. Dat doen we door de ICT-ontwikkelingen langs zes sporen uit te werken:

1. Goede en betrouwbare dienstverlening;
2. Regievoering en ketensamenwerking;
3. De data gedreven gemeente;
4. Doorontwikkeling bedrijfsvoering;
5. De basis op orde;
6. Doorontwikkeling van de informatiefunctie.

Samen met de nieuwe I&A-visie is ook een projectenportfolio vastgesteld. De projecten zijn ingedeeld naar de in de I&A-visie genoemde 6 sporen. Het projectportfolio wordt jaarlijks geactualiseerd. In het projectportfolio 2023 wordt onder andere opgenomen:

- Aanbesteding en implementatie systemen sociaal domein: WMO, werk, inkomen en re-integratie;
- Implementatie Raadsinformatiesysteem;
- Implementatie Wet Open Overheid;
- Digitale bewaarstrategie.

Informatiebeveiliging en privacy

We zijn een informatie gedreven organisatie. Zonder informatie kunnen we geen uitvoering geven aan alle rollen, taken en verantwoordelijkheden die we hebben als gemeente Midden-Groningen. Dit betekent dat we ervoor moeten zorgen dat onze informatie voldoende beschikbaar is, integer blijft en daar waar nodig vertrouwelijk gebruikt wordt. Er zijn echter allerlei risico's die ervoor kunnen zorgen dat de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van onze informatievoorziening wordt aangetast. Te denken valt aan externe risico's zoals een natuurramp, aardbeving, stroomstoring, brand en criminelen die gijzelingssoftware weten te installeren of via een hack informatie stelen om hier geld mee te verdienen. En interne risico's waarbij het onderscheid wordt gemaakt tussen bewust en onbewust. Bewust bedoelen we dan medewerkers en bestuurders die bezig zijn met frauduleuze en ondermijnende activiteiten. En onbewust medewerkers en bestuurders die onbedoeld informatie verstrekken of toegang verstrekken tot informatiebronnen aan derden. Informatiebeveiliging is risicomanagement en raakt de gehele organisatie. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is het normenkader van waaruit ook wij (net als alle andere nederlandse overheidsinstanties) onze informatiebeveiliging plannen, uitvoeren, controleren en bijsturen. In het najaar van 2021 heeft het college van B&W het strategische beleid informatiebeveiliging voor de jaren 2022 – 2024 vastgesteld. Begin 2022 is er intern een Chief Informatie Security Officer (CISO) aangesteld die de organisatie op strategisch, tactisch en operationeel niveau helpt om de nodige risicobeperkende maatregelen te nemen op het gebied van organisatie, mens en techniek.

Privacy: bescherming van persoonsgegevens
Op het gebied van het beschermen van gemeentelijke informatie nemen persoonsgegevens en daaraan gekoppelde privacy een bijzondere plek in. Privacy is een grondrecht van ieder persoon.

Om deze privacy voldoende te waarborgen nemen wij maatregelen op grond van de Algemene Wet Verordening Persoonsgegevens (AVG), Wet politiegegevens (WPG) en Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP) en overige domeinspecifieke wetgevingen. Eind 2021 is er een Privacy Officer (PO) aangesteld die onze organisatie adviseert en ondersteunt in het verantwoord en het binnen wettelijke kaders gebruiken van persoonsgegevens. We werken hierbij risicogestuurd. De aangestelde Functionaris Gegevensbescherming toetst onafhankelijk de toepassing en naleving van de AVG.

Verantwoording
Op het gebied van informatiebeveiliging en privacy leggen we intern (naar college en Raad) en extern (naar de verschillende ministeries) verantwoording af. Hiervoor voeren we jaarlijks de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) uit waarmee we in één keer kunnen rapporteren naar de verschillende overheidsinstanties. De ENSIA wordt gecoördineerd door de ENSIA-coördinator. Ook wordt op basis van de interne informatietechnologie (IT) audits verantwoording afgelegd over de informatiebeveiliging.

Middelen
Voor het extern laten uitvoeren van (verplichte) audits en afgeven van compliance verklaringen, facultatieve externe advisering en ondersteuning en het opzetten en onderhouden van een bewustwordingsprogramma informatieveiligheid worden structurele middelen in de begroting opgenomen.

Facilitaire zaken

Team Facilitair is na de ingebruikname van het nieuwe gemeentehuis haar dienstverlening aan het door ontwikkelen. Naast een nieuw gebouw zijn de werkzaamheden gewijzigd van traditioneel werkplek gebonden naar flexibel activiteit gericht werken. Het activiteitgericht werken biedt kansen voor meer samenwerking en de realisatie van een efficiënte dienstverlening. Een goed voorbeeld hiervan is de shared servicedesk waar samen met het team Automatisering de dienstverlening aan de medewerker wordt aangeboden. In 2023 vinden er in de fysieke inrichting nog enkele wijziging plaats om de zichtbaarheid van de servicedesk in de kantooromgeving te vergroten. Naast de ontwikkeling van de servicedesk zijn er ook vele verbeteringen doorgevoerd in de digitale dienstverlening van team Facilitair. De digitale dienstverlening vindt plaats via Topdesk waar medewerkers terecht kunnen voor onder andere de reservering van vergaderruimten, bestellen van bloemen, geschenken en het aanvragen van kantoorartikelen. De dienstverlening via Topdesk is altijd in ontwikkeling en er worden regelmatig verbeteringen doorgevoerd.

Naast de dienstverlening beheert team Facilitair een aantal grote contacten gerelateerd aan haar dienstverlening. Hierbij kan gedacht worden aan de inzameling van bedrijfsafval, warme drankenautomaten, schoonmaak en de beveiliging. Voor een aantal van deze contracten staan in 2023 aanbestedingen op de kalender. De grotere aanbestedingen in 2023 zijn warme drankautomaten, autolease, afval, schoonmaak van het vastgoed in eigendom van de gemeente. Naast deze aanbestedingen krijgt ook de nieuwe huisvesting van dé BWRI vorm in 2023. Ook de BWRI zal een ontwikkeling naar activiteitgericht werken door gaan maken. Het team facilitair gaat samen met de BWRI haar dienstverlening herijken passende in het nieuwe werkconcept.

Gebouwenbeheer

Voorafgaand aan de herindeling zijn alle gemeentelijke gebouwen geïnspecteerd en zijn er meerjarenonderhoudsplannen opgesteld. Direct na de herindeling heeft er een rekenkameronderzoek plaatsgevonden naar het gemeentelijk vastgoed en vastgoedbeleid. De jaren daarna is er uitvoering gegeven aan de aanbevelingen uit dit rekenkameronderzoek. De aanbevelingen waren gericht op de beleidsmatige uitvoering van het houden en beheren van het vastgoed. Op het gebied van beheer zijn er in de jaren na de herindeling veel veranderingen in de organisatie van het beheer aangebracht. Met name in het beheren van gegevens zijn grote stappen gemaakt. Er wordt ingezet op het regievoeren, waarin het team een transitie gaat maken van uitvoering naar een beheersmatige situatie. Het doel is om voornamelijk op afstand sturing te

krijgen op het vastgoed. De sturing wil het team bereiken door haar contracten slimmer in te richten en het gegevensbeheer een nog centraler onderdeel te geven. Het verkrijgen van sturing op de contracten is iets wat een langere looptijd heeft, omdat dit afhankelijk is van de reeds afgesloten contracten en aanbestedingen.

Het gegevensbeheer gaan we verder professionaliseren en geven we een centralere rol binnen het team. Hiermee kunnen we uw raad beter informeren over het vastgoed. Dit was ook een van de punten uit het rekenkameronderzoek: “De raad wordt aanbevolen om het college te verzoeken om in de P&C-documenten informatie op te nemen die nodig is om de doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering van het vastgoedbeleid te kunnen controleren”. In deze begroting maken we een stap in de verbetering van de gegevensvoorziening over vastgoed. Vastgoed is nu nog verspreid over meerdere paragrafen maar wordt, naarmate de gegevensvoorziening verbetert, mogelijk een specifieke paragraaf. In deze begroting geven we door visualisaties en toelichting op de lopende processen een duidelijker beeld over vastgoed. We verwachten in 2023 wederom meer inhoud te kunnen geven aan vastgoed in de P&C documenten.

Planning & Control

De Tweede Kamer heeft ingestemd met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording per 2023. De rechtmatigheidsverantwoording heeft tot gevolg dat colleges van burgemeester en wethouders zélf verantwoordelijk zijn voor de afgifte van de rechtmatigheidsverantwoording, waar voorheen de (externe) accountant controleerde of de gemeente de wet- en regelgeving heeft gevolgd en rechtmatig heeft gehandeld.

Vanaf de jaarrekening 2023 toetst de accountant de getrouwheid van de lasten en baten en balansmutaties en het college de rechtmatigheid. De accountant geeft daarbij wel een oordeel over de getrouwheid van de door het college afgegeven rechtmatigheidsverantwoording. De raad heeft de kaders met betrekking tot de rechtmatigheidsverantwoording in juni 2021 vastgesteld. Hierin is ook toegelicht hoe de organisatie met het zogenaamde three lines of defence model de controle op rechtmatigheid vormgeeft.

In de loop van 2023 worden een op de rechtmatigheidsverantwoording aangepaste financiële verordening (verordening artikel 212 Gemeentewet) en controleverordening (verordening artikel 213 Gemeentewet) aan de raad voorgelegd.

Juridische zaken en inkoop

Het team juridische zaken en inkoop bevordert de juridische kwaliteit van de te leveren producten en diensten zodat deze voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. Ze ondersteunt het bestuur en de organisatie door juridische- en inkoopadvisering te bieden bij beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering.

De juridische advisering aan het bestuur en de organisatie vindt plaats op zowel publiekrechtelijk als privaatrechtelijk terrein. Dit betreft gevraagde advisering en ook advisering vanuit een proactieve rol. Ter ondersteuning van de juridische advisering heeft in februari 2020 een aanbesteding plaatsgevonden om te komen tot één advocatenkantoor voor juridische diensten. Yspeert Advocaten heeft deze aanbesteding gewonnen en fungeert derhalve vanaf februari als de huisadvocaat van Midden-Groningen. Met het binnenhalen van een huisadvocaat wordt ingezet op een tweetal doelen. Allereerst de beheersing van de kosten voor externe juridische diensten en ten tweede het verhogen van de juridische kwaliteit in de organisatie. Na bijna 3 jaar samenwerking met de huisadvocaat zien we steeds meer partnerschap ontstaan: advocaten en juridisch adviseurs werken samen aan complexe juridische vraagstukken. Hierdoor wordt de juridische kwaliteit verhoogd. Daarnaast draagt het team zorg voor de ondersteuning van de commissie bezwaarschriften en de behandeling van klachten. Het accent ligt hierbij op een adequate afhandeling van bezwaarschriften en klaagschriften, indien mogelijk door toepassing van de informele aanpak door de klachtbemiddelaar. Klachten worden in eerste instantie behandeld door de klachtenbemiddelaar. Indien dit niet leidt tot een aanvaardbare oplossing voor de inwoner, wordt de klacht formeel behandeld. De komende jaren, zo ook in 2023, blijven we werken aan het

versterken van de rol van de klachtbemiddelaar om zodoende in een vroeg stadium te komen tot een aanvaardbare oplossing voor geschillen en het verhogen van klanttevredenheid.

Overige taken van het team zijn de afwikkeling van Woo-verzoeken, de toetsing van de elektronische bekendmaking van gemeentelijke regelgeving, behandelen van schadeclaims, regie voeren op de inzet van externe juridische inhuur, het signaleren van aflopende contracten en het begeleiden van het proces bij aanbestedingen.

Financiën

In 2023 zijn de teams Financiën samengevoegd en gaan als één team verder. De reguliere Planning & Control (P&C)-cyclus wordt in lijn met de jaarplanning uitgevoerd. De jaarplanning is gebaseerd op het wettelijk kader en de planning van de raad. We willen de cyclus verder verbeteren om de inhoudelijke informatiewaarde van de P&C-documenten te verstevigen. Ook digitaliseren we steeds meer van onze P&C-documenten, die ook op deze wijze verstrekt worden.

We hebben het afgelopen jaar gewerkt aan de herinrichting van de financiële administratie. Deze herinrichting resulteert in een vereenvoudiging en vermindering van de administratieve lasten. De herinrichting wordt in 2023 geïmplementeerd en gemonitord. De verbetering van sturingsmogelijkheden door een tijdige verstrekking van financiële informatie op het juiste niveau is hierbij het uitgangspunt. Net als de afgelopen jaren richten we ons, naast de reguliere advisering, op heldere advisering en ondersteuning van het Nationaal Programma Groningen; een programma met veel verschillende projecten van, soms, grote omvang.

Op beheersmatig niveau liggen de accenten vooral op de implementatie herinrichting, de verdere uitrol van de verplichtingenadministratie en het tijdig en juist verwerken van alle financiële mutaties.

3.2 Paragraaf lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de lokale belastingen en heffingen. De volgende onderwerpen komen aan bod:

- Inkomsten lokale heffingen;
- Beleid lokale heffingen;
- Kostendekkendheid van de heffingen;
- Belastingdruk (woonlasten);
- Kwijtscheldingsbeleid.

Inkomsten lokale heffingen

In onderstaande tabel staan de opbrengsten van de lokale heffingen in onze gemeente. De laatste kolom geeft het verschil weer tussen de begroting van 2022 en 2023. Hieronder volgt een korte toelichting:

Onroerendezaakbelasting (OZB)
Voor de OZB ramen we, zoals in het Collegeprogramma 'Samen aan de slag' is aangegeven, geen autonome meeropbrengst. We passen de opbrengst van 2023 aan met de consumentenprijsindex (CPI) van 2021; het laatst afgeronde volledige jaar. Dit betekent een verhoging van 2,7%. De verhouding tussen de opbrengst OZB voor woningen en die voor niet-woningen blijft gelijk. Het vaste verhoudingscijfer tussen de tarieven, dat in voorgaande jaren leidde tot veelal hogere lasten voor woningeigenaren, komt te vervallen.

Rioolheffing
De opbrengst rioolheffing blijft bij een gelijkblijvend tarief, in lijn met de voorgaande jaren, ongeveer gelijk.

Afvalstoffenheffing
De opbrengst van de afvalstoffenheffing neemt met afgerond € 400.000 toe. Dit is in lijn met het door uw raad genomen besluit om het tarief stapsgewijs met 5% per jaar te verhogen.

Toeristenbelasting
We verwachten € 300.000 aan opbrengsten uit toeristenbelasting in 2023.

Lijkbezorgingsgrechten
De opbrengst is op basis van gemaakte inschattingen.

Leges
Legesopbrengsten zijn vaak lastig te ramen, omdat het zicht op de vergunningsaanvragen in het nieuwe jaar niet helder is. Voor 2023 wordt het waarschijnlijk nog veel gecompliceerder. In de Eerste Kamer is een motie aangenomen om de lang uitgestelde nieuwe Omgevingswet nu toch per 1 januari 2023 in te voeren. Eén van de effecten daarvan is dat veel reguliere aanvraagverplichtingen komen te vervallen. Daar staat tegenover dat de gemeente wellicht het bevoegd gezag wordt voor het verlenen van milieuvergunningen. Er zijn op dit moment echter nog problemen met de benodigde ICT-infrastructuur, dus het kan ook zijn dat 1 januari niet gehaald wordt. Hoe dan ook moet er een bedrag geraamd worden voor de legesopbrengsten in 2023. Gezien alle onduidelijkheid gaan we nog uit van de legesproducten zoals in de huidige tarieventabel vermeld staan. Voor wat de opbrengst betreft lijkt het reëler om aan te sluiten bij de realisatie tot dusver in 2022 dan bij de behoedzame raming van een jaar geleden.

Opbrengsten lokale heffingen

Onderdeel	Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	2023-2022
Onroerende zaakbelasting woningen Eigenaren	11.535	11.741	12.223	482
Onroerende zaakbelasting niet woningen - Eigenaren	5.023	5.146	5.310	164
Onroerende zaakbelasting niet woningen - Gebruikers	3.722	3.762	3.854	92
Rioolheffing	5.580	5.606	5.593	-13
Afvalstoffenheffing	6.289	6.397	6.797	400
Toeristenbelasting	292	300	300	0
Lijkbezorgingsrechten	286	210	249	39
Leges (inc. Marktgelden)	2.582	2.037	2.529	492
Totaal	**35.309**	**35.199**	**36.855**	**1.656**

Bedragen x € 1.000

Beleid lokale heffingen

Lokale heffingen kunnen we verdelen in vrij te besteden belastingen, aan een bepaald doel gebonden heffingen, en rechten of leges die we heffen omdat we een dienst leveren. De begrippen heffingen en belastingen worden overigens vaak door elkaar heen gebruikt.

- Belastingen: de onroerendezaakbelasting (OZB) en de toeristenbelasting. De opbrengst is vrij te besteden en de gemeente is ook vrij om de hoogte van de tarieven vast te stellen;
- Gebonden heffingen (bestemmingsheffingen): de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De opbrengst van de afvalstoffenheffing moet gebruikt worden voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. De opbrengst van de rioolheffing moet gebruikt worden voor de wettelijke gemeentelijke watertaken. Bij beide heffingen geldt de opbrengstnorm: de gemeente mag niet meer inkomsten ramen dan de verwachte kosten;
- Rechten: de leges, de lijkbezorgingsrechten en markt- en liggelden. Het gaat hier om diensten die de gemeente verleent of laat verlenen en waarbij er een individueel belang voor de aanvrager is. Ook hierbij geldt de opbrengstnorm.

Hieronder geven we een beeld van het beleid rond de verschillende heffingen. De heffingsverordeningen bieden we in december aan de raad aan.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)
De OZB is de belangrijkste gemeentelijke belasting. Zoals u in de tabel "opbrengsten lokale heffingen" kunt zien, levert deze belasting het meeste op. De OZB kent drie verschillende tarieven. Eén voor de eigenaren van woningen, één voor de eigenaren van niet-woningen en één voor de gebruikers van niet-woningen. Onder niet-woningen verstaan we kantoren, winkels of scholen, maar ook bijvoorbeeld straatmeubilair, trafo's of onbebouwde grond. Meer dan deze drie tarieven mag de gemeente niet hanteren. Het is dus verboden om bijvoorbeeld een tarief voor huurders van woningen te gebruiken of een aangepast tarief naar gelang de plaats waar een gebouw staat. Daarentegen zijn we verplicht om sommige objecten, zoals kerken en landbouwgrond, buiten de heffing te houden.

Naast deze verplichte vrijstellingen kan een gemeente ervoor kiezen om zelf bepaalde soorten onroerende zaken vrij te stellen van OZB. Maar wij zijn daar terughoudend in, vanwege het gelijkheidsbeginsel. Wel kunnen niet-commerciële organisaties zoals sportverenigingen, culturele instellingen of buurthuizen een compensatie krijgen in de vorm van subsidie. De hoogte van de OZB-aanslag is afhankelijk van de waarde van een object en van de door de raad vastgestelde tarieven. De taxateurs van de gemeente stellen elk jaar de nieuwe waarden vast op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet woz). Degene die op 1 januari van het jaar als eigenaar en/of gebruiker geregistreerd staat moet de belasting betalen. Voor het belastingjaar 2023 geldt de waarde van de onroerende zaak per 1 januari 2022.

Uitgangspunt van onze gemeente is dat we de opbrengst jaarlijks aanpassen met het zogeheten consumenten prijsindexcijfer (CPI). Dit is besloten in het collegeprogramma 'Samen aan de Slag!' We nemen daarbij het laatst afgeronde jaar. Dat betekent dus dat we de geraamde opbrengst van de OZB voor 2023 verhogen met 2,7%; het CPI van 2021.

Stijgende WOZ-waarden leiden niet tot een verhoging van de OZB-opbrengst, maar tot een verlaging van de tarieven. In het collegeprogramma staat ook dat de verhouding tussen de opbrengst van de woningen en de niet-woningen gelijk blijft. Wat dat gaat betekenen voor de tarieven is op dit moment nog niet duidelijk, omdat de herwaardering nog niet afgerond is.

Rioolheffing
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken. Dat betekent niet alleen de zorgplicht voor opvang en transport van afvalwater en hemelwater, maar ook voor de beheersing van het grondwaterpeil in de bebouwde kom. De kosten hiervoor dekken we uit de rioolheffing; een naam dus die de lading niet volledig dekt. Vanuit de VNG wordt benadrukt dat de kosten die de gemeente maakt voor watertaken steeds minder een directe relatie hebben met de afvoer van afval- en hemelwater. De VNG adviseert dan ook om de belastingplicht te verbreden naar iedereen die een belang heeft bij de uitvoering van de gemeentelijke watertaken. Voor onze gemeente zou dat betekenen dat met name in het gebied van de voormalige gemeente Slochteren vrijstellingen van de rioolheffing komen te vervallen. Of dit wenselijk is in 2023 moet nog helder worden. In onze gemeente betalen alle eigenaren van percelen een vast bedrag voor de rioolheffing. Voor objecten kleiner dan 50 m2 geldt een lager tarief. Daarnaast hebben we een heffing voor grootverbruikers, waarbij het aantal afgevoerde kubieke meters afvalwater de grondslag is. Zo geven we het principe 'de vervuiler betaalt' vorm.

De kosten en de baten van de rioolheffing berekenen we met als uitgangspunt 100% kostendekking, zoals ook in het collegeprogramma staat. Het is overigens niet toegestaan meer inkomsten te ramen dan uitgaven. Als na afloop van het jaar blijkt dat er toch meer is binnengekomen, dan moet dat bedrag gereserveerd blijven voor de gemeentelijke watertaken.

Afvalstoffenheffing
De gemeente heeft vanuit de Wet milieubeheer de plicht om zorg te dragen voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Dat bestaat niet alleen uit de wekelijkse ophaaldienst, maar ook uit de afval-aanbrengpunten en het opruimen van zwerfvuil. De kosten daarvoor betalen we uit de afvalstoffenheffing. Deze heffing stuurt de gemeente naar alle huishoudens waar huishoudelijk afval kan ontstaan.

We hebben het diftarsysteem. Dat betekent een differentiatie van de tarieven. In onze gemeente houdt dit in dat elk huishouden een bedrag voor vastrecht betaalt en daarnaast een bedrag dat afhankelijk is van het aantal keren dat de containers worden geleegd of een vuilniszak wordt

gestort. Dit is dus ook volgens het principe ‘de vervuiler betaalt’. De aanslag afvalstoffenheffing rolt na afloop van het belastingjaar, als het aantal afvalledigingen bekend is, in de bus. Bij de afvalstoffenheffing streven we ook naar 100% kostendekking. In 2023 komt de kostendekking nog slechts uit op 77%. Een toelichting daarop ziet u in het hoofdstuk over de kostendekking van de heffingen.

Toeristenbelasting
Deze belasting is niet gebonden aan een kostenberekening, maar is vrij te besteden. We willen de opbrengst wel zoveel mogelijk gebruiken voor kosten die te maken hebben met recreatie en toeristische voorzieningen. De opbrengst kan echter ook als ander dekkingsmiddel worden gebruikt. De gemeente brengt toeristenbelasting in rekening bij degene die gelegenheid geeft tot verblijf; de recreatieve ondernemer. Deze kan de belasting verhalen op de gasten. We hebben een vast tarief per hotelovernachting en een lager tarief per kampeerplaats voor campings. Daarnaast is er een forfaitair tarief voor gebruik van seizoenplaatsen. Eens per drie jaar doen we rechtmatigheidsonderzoek bij de belastingplichtigen.

Lijkbezorgingsrechten
Lijkbezorgingsrechten (oftewel grafrechten) vraagt de gemeente voor het recht op een graf, voor onderhoud van de graven en voor het begraven zelf. Verder zijn er, afhankelijk van de verschillende begraafplaatsen, nog aanvullende diensten. De harmonisatie van het beleid is op dit moment nog niet afgerond. Dat krijgt in de komende periode gestalte. Ook voor deze heffing geldt de opbrengstlimiet. We zitten evenwel nog zeker niet op 100% kostendekking. Het is overigens de vraag of we dat moeten willen. De discussie over dit punt gaat ook in de komende periode plaatsvinden. Voor volgend jaar stellen we voor de tarieven te indexeren met het CPI-cijfer van 2,7%.

Liggelden
Alleen in het haventje van Zuidbroek heffen we liggelden. De exploitatie daarvan is in handen van de beheerder van de haven. De tarieven zijn niet kostendekkend, maar laten we voor het komende jaar zo.

Marktgelden
Marktgelden heffen we voor de locatie aan de Hoofdstraat in Hoogezand; de enige aangewezen markt in onze gemeente. De overige plaatsen zijn standplaatsen (al dan niet tijdelijk), waarvoor legesheffing is geregeld in de legesverordening. Indexering met het CPI-cijfer is hier wel van toepassing.

Leges
Onder de naam ‘leges’ heffen we een groot aantal verschillende rechten voor het genot van, door, of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. Deze rechten lopen uiteen van bijvoorbeeld de uitgifte van een paspoort of het sluiten van een huwelijk, tot een omgevingsvergunning voor het bouwen van een zonnepark of de aanpassing van een bestemmingsplan. Belangrijke voorwaarde voor legesheffing is dat de aanvrager een persoonlijk, individualiseerbaar belang moet hebben bij de dienst. De belastingplicht ontstaat meestal op het moment van aanvragen. Deze diensten hebben we in de legesverordening in een drietal titels bij elkaar gezet:

- Titel 1: Algemene dienstverlening;
- Titel 2: Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning;
- Titel 3: Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn.

Onder titel 1 vallen vooral de diensten van Burgerzaken. Denk aan de verstrekking van een paspoort of rijbewijs. Onder titel 2 vallen de diensten van Omgevingsdienst Groningen (ODG) voor het verlenen van omgevingsvergunningen en van de gemeente voor wijzigingen van een bestemmingsplan. Titel 3 betreft de vergunningen voor ondernemers, zoals een drank- en horecavergunning of een evenementenvergunning.

De opbrengstnorm is van toepassing voor de hele verordening. De totale legesinkomsten die de gemeente raamt mogen niet meer zijn dan de totale te verwachten kosten van de afhandeling van de aanvragen. Het gaat dus niet om de kosten en baten per afzonderlijke aanvraag. We moeten wél een zo goed mogelijk inzicht hebben in alle te verwachten aanvragen in het komende jaar, te meer omdat we streven naar de maximaal toegestane 100% kostendekking. Belangrijkste post bij de leges zijn altijd de omgevingsvergunningen voor bouwen (de bouwleges). We gaan uit van ervaringscijfers waar het de reguliere bouwaanvragen betreft. Maar als het gaat om grote projecten kunnen

individuele aanvragen de totale legesopbrengst behoorlijk beïnvloeden. Uit jurisprudentie blijkt dat, indien het zeker is dat een aanvraag in het begrotingsjaar ingediend gaat worden, dit ten tijde van het vaststellen van de begroting meegewogen moet worden in de kostendekking. Op dit moment wordt het beeld volkomen vertroebeld doordat de nieuwe Omgevingswet per 1 januari 2023 in zal moeten gaan (zo althans de Eerste Kamer).

Naast de bovengenoemde opsomming geeft de Gemeentewet nog gelegenheid voor andere heffingen. Bijvoorbeeld parkeerbelasting, hondenbelasting en forensenbelasting. Deze belastingen heffen we niet in onze gemeente.

Kostendekkendheid van de heffingen

Voor het berekenen van de kostendekkendheid maken we gebruik van een zogeheten kostenverdeelstaat. In deze kostenverdeelstaat rekenen wij directe en indirecte (overhead) kosten toe aan een heffing.

Toerekening directe lasten
Dit zijn de lasten die rechtstreeks te maken hebben met de uitvoering van taken. Ze staan dan ook verantwoord binnen een taakveld. Een voorbeeld is het Taakveld Riolering: daar staan onder meer de kapitaallasten, de loonkosten van de medewerkers en kosten voor kolken en vegen op. Deze kosten zijn rechtstreeks toe te rekenen aan de rioolheffing.

Toerekening indirecte lasten
Onder de indirecte kosten valt de opbrengstderving door kwijtschelding en oninbaar lijden, maar ook perceptiekosten (de kosten om de heffing daadwerkelijk te verkrijgen). Ook de te betalen BTW over de directe lasten en over de investeringen valt hieronder. Daarnaast rekenen we overhead toe. Dat betekent dat we kosten van administratie, personeelszaken, facilitair en automatisering als een opslagpercentage op de directe personeelskosten meetellen. In de Financiële Verordening is de methodiek voor de toerekening van overhead verantwoord.
In de tabellen hieronder zien we de kostendekking van achtereenvolgens de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, en de leges van de drie verschillende titels.

Kostendekking rioolheffing
De kostendekking komt uit op 100%. Bij de directe kosten van het taakveld worden de toe te rekenen kosten opgeteld en dit totaal vergelijken we met de opbrengst van de rioolheffing. De kosten op het taakveld 7.2 Riolering nemen met € 109.000 af. Dit komt door een lagere storting van € 381.000 in de egalisatievoorziening rioolheffing. Aanleiding is een toename van toegerekende kosten aan de rioolheffing. Het gaat om hogere perceptiekosten inzet personeel van € 121.000 en indexatie loonkosten van € 17.000. Verder zijn diverse budgetten geïndexeerd en is de begroting onderhoudskosten van onder andere het ledigen van kolken en het verbruik van energiekosten gemalen bijgesteld. Hierdoor zijn de toegerekende kosten met € 151.000 gestegen. Overige afwijkingen in het taakveld 7.2 Riolering tellen op tot een voordeel van € 17.000. De netto directe kosten van het taakveld komen per saldo uit op € 4,16 miljoen.

Naast bovengenoemde kosten zijn de toegerekende overheadkosten door hogere directe personeelskosten riolering en indexatie van loonkosten met € 75.000 toegenomen. Dit geldt tevens voor de toegerekende BTW kosten, hetgeen toe te schrijven is aan het indexeren van budgetten en het bijstellen van de begroting onderhoudskosten. Hierdoor zijn de kosten met € 43.000 toegenomen. De directe perceptie uitvoeringkosten en kwijtscheldingen zijn met € 22.000 afgenomen. Het totaal aan toegerekende kosten is met € 13.000 afgenomen.
De opbrengst rioolheffing blijft bij een gelijkblijvend tarief ten opzichte van de begroting 2022 ongeveer gelijk. Het gaat om een kleine afname van € 13.000.

Kostendekking afvalstoffenheffing
De kostendekking komt uit op 77%. Bij de directe kosten van het taakveld worden de toe te rekenen kosten opgeteld en dit totaal vergelijken we met de opbrengst van de afvalstoffenheffing. De kosten op taakveld 7.3 Afval (exclusief bedrijfsafval) zijn met € 349.000 afgenomen. Dit wordt met name veroorzaakt door in het kader van ongewijzigd beleid opgenomen begrotingstaakstelling efficiency kostendekking afvalstoffenheffing van € 750.000. Verder zijn de perceptiekosten inzet

personeel met € 121.000 en de loonkosten door indexatie met € 17.000 toegenomen. Daarnaast zijn de verwerkingskosten voor het inzamelen van afval toegenomen.

De inkomsten exclusief heffingen zijn met € 98.000 afgenomen, wat grotendeels wordt veroorzaakt door een lagere onttrekking aan de voorziening. De aanwending van de voorziening telt namelijk als inkomst. De netto directe kosten van het taakveld komen per saldo uit op € 5,93 miljoen. Naast bovengenoemde kosten zijn de toegerekende overheadkosten met € 216.000 afgenomen. Dit geldt tevens voor de toegerekende BTW kosten door efficiency voordelen op uitvoeringsbudgetten en de directe perceptie uitvoeringkosten, totaal € 43.000. De kosten voor kwijtschelding zijn naar verwachting € 58.000 hoger. Het totaal aan toegerekende kosten is met € 453.000 afgenomen.

De opbrengt afvalstoffenheffing is ten opzichte van de primitieve begroting 2022 met € 400.000 toegenomen. Dit op basis van het door uw raad genomen besluit om het tarief van de afvalstoffenheffing van 2021 tot en met 2024 stapsgewijs te verhogen met 5% per jaar, om de kostendekking te verbeteren en deze gelijkelijk te verdelen over vastrecht (aantal aansluitingen) en het variabel deel (aantal ledigingen).

Kostendekkendheid van de rioolheffing

Kostendekkendheid van de rioolheffing

Onderdeel	Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	2023-2022
Kosten taakveld 7.2 Riolering *)	4.585.000	4.319.074	4.210.113	-108.961
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-60.000	-43.724	-43.224	500
Netto kosten taakveld 7.2 Riolering	**4.525.000**	**4.275.350**	**4.166.889**	**-108.461**
Overhead (naar rato directe personeelskosten)	325.000	444.390	519.000	74.610
Kwijtschelding	5.000	8.000	7.000	-1.000
Perceptiekosten	57.000	57.000	35.833	-21.167
BTW op exploitatie en investeringen	668.000	821.000	864.286	43.286
Totale kosten	**5.580.000**	**5.605.740**	**5.593.008**	**-12.732**
Opbrengst rioolheffing	**-5.580.000**	**-5.605.740**	**-5.593.008**	**12.732**
Dekkingspercentage	**100%**	**100%**	**100%**	**0%**
* incl. storting in de egalisatievoorziening Rioolheffing	975.000	444.584	63.944	

Kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing

Kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing

Onderdeel	Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	2023-2022
Kosten taakveld 7.3 Afval *) **)	6.758.000	7.453.000	7.104.239	-348.761
Inkomsten taakveld excl. heffingen *) ***)	-1.438.000	-1.267.000	-1.169.470	97.530
Netto kosten taakveld 7.3 Afval	**5.320.000**	**6.186.000**	**5.934.769**	**-251.231**
Overhead (naar rato directe personeelskosten)	1.327.000	1.652.000	1.436.000	-216.000
Kwijtschelding	387.000	395.000	453.000	58.000
Perceptiekosten	67.000	67.000	35.833	-31.167
BTW op exploitatie en investeringen	801.000	992.000	979.803	-12.197
Totale kosten	**7.902.000**	**9.292.000**	**8.839.405**	**-452.595**
Opbrengst afvalstoffenheffing	**-6.289.000**	**-6.397.000**	**-6.796.757**	**-399.757**
Dekkingspercentage	**80%**	**69%**	**77%**	**8%**
*) incl. storting /onttrekking egalisatievoorziening Afvalstoffenheff.	184.000	-414.000	-269.170	
**) excl. bedrijfsafval lasten	12.000	20.000	19.200	
***) excl. bedrijfsafval baten	-18.000	-20.000	-19.200	

Kostendekkendheid leges

Kostendekkendheid leges

Titel 1 Algemene dienstverlening			Directe kosten	Overhead	Baten	Kostendekking
hoofdstuk	1	Burgerlijke stand	€ 97.885	€ 55.000	€ 63.000	41,2%
hoofdstuk	2	Reisdocumenten Nederlandse Identiteitskaart	€ 288.246	€ 117.000	€ 185.500	45,8%
hoofdstuk	3	Rijbewijzen	€ 307.162	€ 142.000	€ 163.500	36,4%
hoofdstuk	4	Verstrekkingen uit de Basis Registratie Personen	€ 124.405	€ 77.000	€ 20.000	9,9%
hoofdstuk	9	Overige publiekszaken Stadsbalie	€ 109.932	€ 38.000	€ 94.000	63,5%
hoofdstuk	10	Gemeentearchief	€ 737	€ 451	€ 598	50,3%
hoofdstuk	12	Leegstandswet	€ 2.105	€ 1.287	€ 2.375	70,0%
hoofdstuk	14	Standplaatsen	€ 20.014	€ 1.224	€ 12.100	57,0%
hoofdstuk	16	Kansspelen	€ 5.338	€ 3.264	€ 6.018	70,0%
hoofdstuk	17	Telecommunicatie	€ 63.523	€ 38.844	€ 75.500	73,8%
hoofdstuk	18	Verkeer en vervoer	€ 10.923	€ 6.679	€ 4.000	22,7%
hoofdstuk	19	Diversen	€ 3.538	€ 2.164	€ 1.080	18,9%
Kostendekking Titel 1			**€ 1.033.809**	**€ 482.913**	**€ 627.671**	**41,4%**
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			**Directe kosten**	**Overhead**	**Baten**	**Kostendekking**
hoofdstuk	3	Omgevingsvergunning	€ 2.569.410	€ 199.739	€ 1.800.000	65,0%
hoofdstuk	8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ 54.753	€ 33.481	€ 67.375	76,4%
Kostendekking Titel 2			**€ 2.624.162**	**€ 233.220**	**€ 1.867.375**	**65,4%**
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			**Directe kosten**	**Overhead**	**Baten**	**Kostendekking**
hoofdstuk	1	Horeca	€ 22.687	€ 13.873	€ 19.504	53,3%
hoofdstuk	2	Organiseren evenementen of markten	€ 71.212	€ 26.114	€ 12.462	12,8%
hoofdstuk	3	Seksbedrijven	€ 534	€ 326	€ 331	38,5%
hoofdstuk	7	Kinderopvang	€ 1.068	€ 653	€ 1.399	81,3%
hoofdstuk	8	Diversen	€ 667	€ 408	€ 773	71,9%
Kostendekking Titel 3			**€ 96.168**	**€ 41.374**	**€ 34.469**	**25,1%**
Kostendekking totale tarieventabel			**€ 3.754.139**	**€ 757.507**	**€ 2.529.515**	**56,1%**

Recapitulatie titel 1,2 en 3

Recapitulatie Titel 1, 2 en 3

Totaal	Directe kosten	Overhead	Baten	Kostendekking
Kostendekking Titel 1	€ 1.033.809	€ 482.913	€ 627.671	41,4%
Kostendekking Titel 2	€ 2.624.162	€ 233.220	€ 1.867.375	65,4%
Kostendekking Titel 3	€ 96.168	€ 41.374	€ 34.469	25,1%
Kostendekking totale tarieventabel	**€ 3.754.139**	**€ 757.507**	**€ 2.529.515**	**56,1%**

Belastingdruk (woonlasten)

Woonlasten

We kijken hoe de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) in onze gemeente zich ontwikkelen van 2022 naar 2023. Dat betreft een prognose, omdat de tarieven nog niet zijn vastgesteld. Bij deze vergelijking gaan we voor 2023 uit van:

1. Een koopwoning met een gemiddelde WOZ-waarde en indexering van de opbrengst OZB met 2,7%,
2. Het vastrecht van de afvalstoffenheffing en acht keer een lediging van de minicontainer,
3. Een gelijkblijvend tarief van de rioolheffing.

In onderstaande tabel wordt de lastendruk van de gemeente Midden-Groningen vergeleken met de omliggende gemeenten. De bron daarvoor is de Lokale Lastencalculator van onderzoeksinstituut COELO. We hebben steeds gerekend met een koopwoning met gemiddelde waarde in de genoemde gemeente, afvalstoffenheffing op basis van een tweepersoonshuishouden en rioolheffing voor eigenaar/bewoner. De gegevens voor de omliggende gemeenten zijn uit 2022. De gemeente Eemsdelta komt drie keer voor in de tabel, aangezien daar alleen nog de OZB is geharmoniseerd.

Woonlasten Midden-Groningen 2023 en omliggende gemeenten 2022 (bron COELO)

Gemeente	Ozb	Afval	Riool	Totaal
Tynaarlo	€ 372	€ 171	€ 166	€ 709
Aa en Hunze	€ 361	€ 242	€ 163	€ 766
Stadskanaal	€ 421	€ 222	€ 167	€ 810
Eemsdelta / Loppersum	€ 391	€ 220	€ 249	€ 860
Eemsdelta / Delfzijl	€ 391	€ 268	€ 249	€ 908
Eemsdelta / Appingedam	€ 391	€ 280	€ 249	€ 920
Veendam	€ 461	€ 314	€ 150	€ 925
Oldambt	€ 467	€ 226	€ 236	€ 929
Midden-Groningen 2022	€ 510	€ 231	€ 190	€ 931
Midden-Groningen 2023	€ 524	€ 247	€ 190	€ 961
Pekela	€ 459	€ 318	€ 185	€ 962
Groningen	€ 562	€ 298	€ 141	€ 1.001
Westerwolde	€ 429	€ 301	€ 285	€ 1.015

*) OZB voor een woning met gemiddelde waarde, afvalstoffenheffing 2 persoonshuishouden en rioolheffing voor eigenaar/bewoner

Kwijtscheldingsbeleid

In ons collegeprogramma 'Samen aan de slag!' is bestrijding van armoede nadrukkelijk benoemd. Ons kwijtscheldingsbeleid is één van de manieren waarop we dit kunnen doen. De beleidsruimte is echter beperkt. De bevoegdheid van de raad beperkt zich tot:

- Bepalen welke belastingen voor kwijtschelding in aanmerking komen;
- Het norminkomen voor de toetsing vaststellen tussen 90% en 100% van de bijstandsnorm;
- Kwijtschelding mogelijk maken voor de woonlasten van kleine ondernemers;
- De volledige AOW-norm als norminkomen gebruiken in plaats van de lagere AIO-norm;
- De netto kosten voor kinderopvang (het verschil tussen de betaalde kosten en de kinderopvangtoeslag) meetellen in de beoordeling van aanvragen van werkende eenoudergezinnen.

De belastingen waar kwijtschelding voor kan gelden zijn de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Onze gemeente heeft de meest ruimhartige invulling gegeven aan de keuzemogelijkheden die hierboven staan. Dat heeft uw raad op 22 maart 2018 in de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen besloten. De manier waarop de gemeente de betalingscapaciteit en de vermogensvrijstelling van de aanvragers moet berekenen is vastgelegd in de landelijk geldende Uitvoeringsregeling Invorderingswet. De gemeente heeft wel de bevoegdheid om nadere regels over de uitvoering te geven. Die regels staan in de Leidraad Invordering 2020 en ook hierbij zijn de uitgangspunten van ons collegeprogramma leidend. De kwijtschelding wordt via geautomatiseerde toetsing voor een zo groot mogelijk deel van de doelgroep direct geregeld. Zij zien dit op de aanslag staan en hoeven geen aanvraag meer in te dienen. Met ingang van 2022 is de afhandeling van de kwijtschelding uitbesteed aan het Noordelijk Belastingkantoor. Daardoor kunnen

aanvragers volstaan met één aanvraag voor de gemeentelijke belastingen en de waterschapslasten tegelijk.

Vorig jaar heeft het Rijk aangekondigd gemeenten meer eigen ruimte te geven voor wat betreft het vaststellen van de vermogensvrijstelling (de 'tweede motie Krol'). De regels hiervoor zijn eind september gepubliceerd in de Staatscourant. Wij sturen uw raad een voorstel om deze ruimte, volgens onze bestendige beleidslijn, zo maximaal mogelijk in te vullen.

3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragaaf geeft de actuele stand van het weerstandsvermogen en de risico's van onze gemeente weer. De in 2020 vastgestelde kadernota "Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen" vormt het kader waarbinnen wordt gewerkt.

In deze paragraaf wordt kort toegelicht wat een risico is. Ook worden de begrippen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit toegelicht. Vervolgens wordt ingegaan op risicomanagement, het benodigde en beschikbare weerstandsvermogen en de daaruit voortvloeiende weerstandscapaciteit. Ook zijn de risico's voor onze gemeente weergegeven en toegelicht. Vervolgens is de weerstandscapaciteit van onze gemeente weergegeven. Tot slot zijn een aantal financiële kengetallen opgenomen die kort worden toegelicht. Deze financiële kengetallen geven inzicht in de financiële conditie van de gemeente.

Risico versus onzekerheden

Wat gedefinieerd wordt als risico hangt af van een aantal factoren. In onderstaande tabel is het onderscheid weergegeven tussen risico's, (on)zekerheden en aandachtspunten. Er wordt gesproken over een risico als het effect wel, maar qua tijd niet kwantificeerbaar is.

Risicokwalificatie

Risico-kwalificatie

Omschrijving	Tijd	Effect
Risico	Niet kwantificeerbaar	Kwantificeerbaar
Onzekerheid	Kwantificeerbaar	Niet kwantificeerbar
Zekerheid	Kwantificeerbaar	Kwantificeerbaar
Aandachtspunt	Niet kwantificeerbaar	Niet kwantificeerbaar

Weerstandsvermogen vs weerstandskapitaal

Weerstandscapaciteit bestaat uit alle middelen waarover de gemeente beschikt om niet voorziene financiële tegenvallers te dekken. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de componenten algemene reserve, bestemmingsreserves, stille reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien. Bestemmingsreserves en stille reserves worden in beginsel niet meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het is echter wel mogelijk voor de gemeenteraad om de bestemming van een reserve te wijzigen zodat deze alsnog kan worden gebruikt voor het opvangen van eventuele risico's.

De benodigde weerstandscapaciteit zijn de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is het verschil tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Zie ook onderstaand figuur.

Figuur: Weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit.

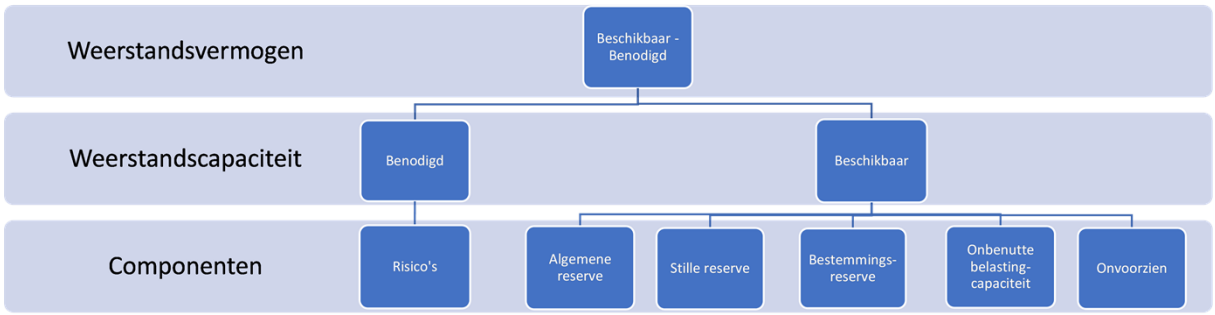

Risicomanagement

Risicomanagement is een continu proces. Twee keer per jaar wordt het risicoprofiel geactualiseerd en geformaliseerd als onderdeel van de Planning & Control-cyclus. Het proces kan in zes hoofdstappen worden onderverdeeld. Zie onderstaand figuur.

Figuur: Hoofdstappen risicomanagement

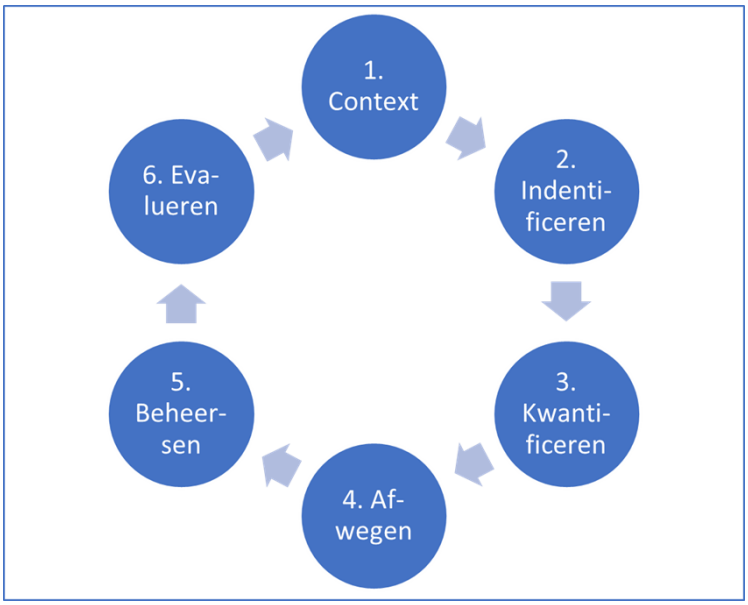

1. Context: waarover gaat het en wat willen we bereiken?
De omgeving waarin de gemeente Midden-Groningen opereert verandert en de organisatie verandert mee. Deze context is van invloed op de risico's die de organisatie loopt. In deze stap wordt gekeken naar interne en externe factoren die van belang zijn voor de risicoanalyse.

2. Identificeren & Classificeren: wat kan ons overkomen?
Deze stap heeft tot doel een beeld te krijgen van de gebeurtenissen die het behalen van doelen kunnen belemmeren of vertragen. Het identificeren van een gebeurtenis als risico kan worden gedaan aan de hand van de criteria die te vinden zijn in de tabel Risicokwalificatie. Hiermee kan worden bepaald of een gebeurtenis een risico, onzekerheid, zekerheid of aandachtspunt is. Het classificeren van de risico's is bedoeld om na te gaan of een risico in de invloedssfeer ligt van de gemeente of juist niet. Externe risico's zijn, in tegenstelling tot interne risico's, voor de gemeente veelal niet beïnvloedbaar.

3. Kwantificeren: wat zijn onze grootste risico's?
Niet alle geïdentificeerde risico's hebben dezelfde impact op de doelstellingen en dezelfde kans van optreden. Een analyse op de kans op en de gevolgen bij optreden, maakt onderdeel uit van de risicodialoog. Het is van belang onderscheid te maken tussen het inherente risico en het restrisico.

Een inherent risico is de inschatting van de omvang van het risico waarin het effect van beheersmaatregelen niet wordt meegenomen. Door het nemen van beheersmaatregelen zal de omvang van het risico verminderen. Wat dan resteert, is het restrisico. Als we spreken over de financiële omvang van risico's, dan spreken we over het restrisico. Het kwantificeren van de risico's gebeurt via de volgende structuur: het effect/gevolg van risico maal de kans van optreden. Sommige risico's zijn incidenteel en sommige structureel. Structurele risico's worden in de berekening maal twee gedaan (huidig jaar en opvolgend jaar), aangezien bij structurele risico's er vaak wat meer tijd nodig is om deze risico's af te dekken. De totale som van risico's inclusief de correctie is gelijk aan de benodigde weerstandscapaciteit.

4. Afwegen: hoe kunnen we onze risico's beheersen?
De maatregelen die genomen kunnen worden zijn de volgende: accepteren, verminderen, vermijden, overdragen en delen. Zie onderstaand figuur.

Figuur: Beheersen risico's

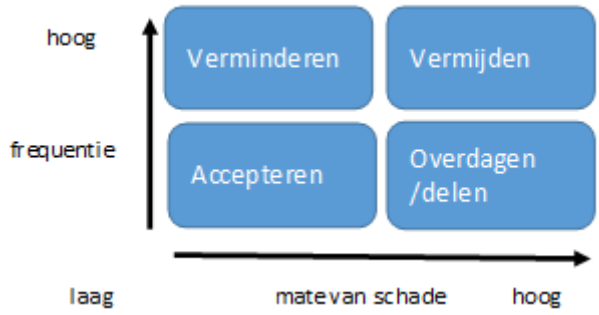

Uitgangspunt daarbij is niet om tegen iedere prijs alle risico's te beheersen. Proportionaliteit is hierbij van belang. Dit betekent dat de kosten van een maatregel in verhouding moeten staan tot de vermindering van de kans op of de gevolgen van een risico.

5. Beheersmaatregelen: hoe nemen we de beheersing ter hand?
Hierbij worden de beheersmaatregelen bepaald en geïmplementeerd.

6. Evalueren: wat is er veranderd en wat hebben we geleerd?
De uitkomsten worden geëvalueerd. Op basis van de uitkomsten wordt er bijgestuurd en wordt het risicomanagementproces opnieuw opgestart.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is de berekening gemaakt van de beschikbare weerstandscapaciteit. Onvoorzien wordt niet meegenomen aangezien dit bedrag vaak in het begrotingsjaar wordt aangewend voor niet begrote kosten, niet zijnde risico's.

Voor de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit moet een vergelijk worden gemaakt tussen het percentage redelijk peil voor toelating tot artikel 12 (genoemd in de meicirculaire 2022) en de berekening voor Midden-Groningen. Daarnaast wordt voor de onbenutte belastingcapaciteit gekeken naar de kostendekkendheid van Afvalstoffenheffing (ASH) en Rioolheffingen (RIO). Voor de ASH geldt een tarief op basis van 77% kostendekkendheid en voor het RIO is dat 100%. Uit berekening blijkt dat het redelijk peil voor Midden-Groningen uitkomt op 0,2336. In de meicirculaire 2022 is het redelijk peil voor het jaar 2023 vastgesteld op 0,1729. De hogere uitkomst voor Midden-Groningen geeft aan dat er geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit.

Berekening redelijk peil Begroting 2023	Bedrag
Totaal WOZ-waarde woningen 2022	5.709.659.000
Totaal WOZ-waarde niet woningen gebruikers 2022	1.076.823.003
Totaal WOZ-waarde niet woningen eigenaren 2022	1.160.990.003
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. waarde 2022	20.606.897
Totaal onderdekking reiniging/afvalstoffen 2022	-2.042.648
Totaal onderdekking riolering 2022	0
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde gecorrigeerd met onderdekking reiniging/afvalstoffen en riool 2022	18.564.249
Werkelijk gewogen landelijk gemiddelde OZB-percentage van de gecorrigeerde WOZ-waarde 2022	0,2336
Percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2023	0,1729

Weerstandscapaciteit

In de volgende tabel is de berekening gemaakt van de beschikbare weerstandscapaciteit. Onvoorzien wordt niet meegenomen aangezien dit bedrag vaak in het begrotingsjaar wordt aangewend voor niet begrote kosten, niet zijnde risico's.

Weerstandscapaciteit

	Capaciteit	Bedrag 1-1-2022 en mutatie 2022	Bedrag 31-12-2022
A	Algemene reserve	6.818.566	11.846.202
	Mutaties:		
	Resultaat 2021	4.802.335	
B	Resultaat Nota Reserves &	675.301	
	Voorzieningen		
C	Extra budget groen	-450.000	
D	Totaal		11.846.202

Benodigde weerstandscapaciteit

In de risicoparagraaf (artikel 11 BBV) worden alleen de risico's opgenomen waar geen beheersmaatregelen tegenover staat. Van een risico die gedeeltelijk is gemitigeerd is het restant risico opgenomen. Het totale risicobedrag is € 4.180.300 (zie tabel Risico overzicht). De ratio van het weerstandsvermogen (= beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigde weerstandscapaciteit) is afgerond 2,83.

Overzicht risico's

Risicotabel 2022

De grootste risico's voor onze gemeente zijn in beeld gebracht. De risico's zijn beoordeeld aan de hand van de uitgangspunten zoals hiervoor benoemd.

Risicotabel 2022

	Risico's begroting 2023	Maximaal risico	S/I	Effect	Kans	Risicobedrag
1.	IJsbaan	106.000	I	106.000	n.v.t.	106.000
2.	Julianapark	35.000	I	35.000	n.v.t.	35.000
3.	Tolweg	22.000	I	22.000	n.v.t.	22.000
4.	Verlengde Veenlaan	70.500	I	70.500	n.v.t.	70.500
5.	Burgemeester Venemastraat	11.000	I	11.000	n.v.t.	11.000
6.	Rengerspark	56.000	I	56.000	n.v.t.	56.000
7.	Stadshart	750.000	I	750.000	n.v.t.	750.000
8.	Graauwedijk	6.000	I	6.000	n.v.t.	6.000
9.	Vosholen II dp 1	25.500	I	25.500	n.v.t.	25.500
10.	Sociaal Domein Jeugd	800.000	S	1.600.000	75%	1.200.000
11.	Renterisico	250.000	S	500.000	25%	125.000
12.	Btw	300.000	S	600.000	25%	150.000
13.	Btw compensatiefonds	930.000	S	1.860.000	25%	465.000
14.	Aardbevingen/ NPG	500.000	I	500.000	10%	50.000
15.	Aardbevingen	150.000	I	150.000	10%	15.000
16.	Beroepzaak Onderwijs	400.000	I	400.000	25%	100.000
17.	Effecten gasbesluit	pm	S	pm	50%	pm
18.	Algemene uitkering	500.000	S	1.000.000	25%	250.000
19.	Bomenbestek	132.000	I	132.000	40%	52.800
20.	Cyberrisico's	4.000.000	S	8.000.000	5%	400.000
21.	Privacy overtredingen	810.000	I	810.000	5%	40.500
22.	Invoering omgevingswet	500.000	I	500.000	50%	250.000
	Totaal					**4.180.300**

Hierna worden de in het risico overzicht genoemde risico's nader toegelicht.

1. Grondexploitatie (nr. 1 t/m 9)
De risico's zijn ontleend aan de Meerjaren Prognose Grondexploitaties. De risico's bestaan uit tegenvallende verkoopopbrengsten, onvoorziene stijgingen van de kosten en wijzigingen van de markt. Waar de risico's kunnen worden afgedekt door winstpotentie is het risico op € 0 gesteld. Het totaalbedrag van de risico's grondexploitaties is € 1.082.000.

2. Sociaal Domein / Jeugd (nr. 10)
De discussie tussen het Rijk en de gemeenten over het budget voor de Jeugdhulp, dat al vanaf 2015 liep, is vorig jaar afgerond. Op basis van het advies van de Commissie van Wijzen (2021) ontvangen gemeenten structureel meer geld voor de uitvoering van de jeugdhulptaken. Hiermee heeft Midden-Groningen een sluitende begroting voor het sociaal domein kunnen opstellen. Naast structureel meer geld, heeft de commissie, het Rijk en gemeenten geadviseerd om samen het jeugdhulpstelsel te hervormen. Hiervoor wordt de Hervormginsagenda met beheersmaatregelen opgesteld. Deze Hervormingsagenda moet leiden tot structurele besparingen op de jeugdhulptaken. Deze beheersmaatregelen heeft Midden-Groningen voor een deel al in beleid omgezet en in de begroting opgenomen. Wat resteert is een besparing van € 800.000 die nog niet concreet is ingevuld in de discussie tussen het Rijk en de gemeenten. Voor 2023 is het te besparen deel van 800.000 euro daarom een groot risico. Om deze reden is dit bedrag als risico in de risicoparagraaf opgenomen.

3. Renterisico (nr. 11)
Renterisico bestaat onder meer bij een toekomstige financieringsbehoefte waarvan de lasten nog niet of deels zijn afgedekt. In het meerjarenperspectief tot en met 2026 wordt uitgegaan van het aantrekken van € 50 miljoen. Rekening is gehouden met een constant renteniveau op de kapitaalmarkt. Het risico wordt ingeschat op € 50 miljoen x 0,5% is € 250.000. Over een 4-jarige periode is dat een kans van 25%.

4. Btw (nr. 12)
De risico's ten aanzien van de btw hebben met name betrekking op de wijze van inrichting van de btw-administratie.

5. Btw-compensatiefonds (nr. 13)
Afrekening van het btw-compensatiefonds vindt jaarlijks achteraf plaats.

6. Aardbevingen/ NPG (nr. 14 en 15)
Uitgegaan wordt dat de kosten ten gevolge van de aardgaswinning voor 100% een budgettair neutraal effect hebben in de begroting. Voor het risico van geen budgettair-neutraal effect is een bedrag opgenomen.
Het risico bij NPG-projecten bestaat uit dat de toegekende NPG-middelen (dit zijn specifieke uitkeringen) niet voldoende blijken om de kosten voor de gehele looptijd van het project te dekken.

7. Beroepszaak onderwijs (nr. 16)
Tegen de 5-jaarlijkse afrekening 2006-2010 van de kosten van het openbaar primair onderwijs liep een beroepszaak. De Raad van State heeft uitspraak gedaan. Naar aanleiding daarvan zijn vervolgprocedures voor de 5-jaarlijkse afrekening over de periode 2011-2015 en de gebroken periode 2016-2017 gestart. De procedure voor de periode 2011-2015 is inmiddels ingetrokken. Er resteert nog een risico op een vervolgprocedure over de periode 2016-2017. Dit risico is geraamd op € 400.000.

8. Effecten gasbesluit 2030 (nr. 17)
Het Kabinet wil dat de gaswinning in Groningen uiterlijk 2030 is gestopt. Onduidelijk is wat de neveneffecten zijn voor de gemeente Midden-Groningen.

9. Algemene uitkering (nr. 18)
De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire 2022. Hierbij is rekening gehouden met de nadelige effecten van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds per 1 januari 2023. De invoering van het nieuwe model wordt tijdig geëvalueerd en aan de hand van deze evaluatie wordt besloten over het traject 2026 en verder. Het kabinet heeft in het coalitieakkoord een andere financieringssystematiek voor gemeenten aangekondigd. Vooruitlopend daarop heeft het kabinet besloten om de algemene uitkering vanaf 2026 niet langer via de huidige normeringsystematiek (samen de trap op en samen de trap af) te indexeren. Daarmee vervalt de koppeling van de algemene uitkering aan de rijksuitgaven. Het accres wordt vanaf 2026 alleen bijgesteld als gevolg van de jaarlijkse loon en prijsontwikkeling zoals dat door het CPB wordt geraamd. Hierdoor neemt de financiële ruimte vanaf 2026 aanzienlijk af en komen gemeenten vanaf 2026 structureel middelen tekort om hun taken uit te voeren. Gesprekken van VNG met het kabinet over de zekerheid over structurele financiën vanaf 2026 hebben nog niet tot een oplossing geleid. Mogelijk dat hier in de komende circulaires meer duidelijkheid wordt gegeven door het kabinet. Daarnaast wordt de algemene uitkering berekend op basis van een groot aantal verdeelmaatstaven. Actualisatie en/of vaststelling van de verdeelmaatstaven (plaatselijk en landelijk) gedurende het begrotingsjaar leiden jaarlijks tot herverdeeleffecten.

10. Bomenbestek (nr. 19)
In de uitvoering van het bomenbestek is een geschil ontstaan met een gecontracteerde partij over de facturering. Het betreft een incidenteel risico van c.a. € 132.000 tegen een kans van 40%.

11. Cyberrisico's (nr. 20)
We schatten de kans, op basis van de preventieve maatregelen die we zelf al hebben genomen, op een hack/ransomware aanval op 5%. De maximale schade wordt ingeschat op €4 miljoen voor het herstel en opbouw van nieuwe voorzieningen.

12. Privacy overtredingen (nr. 21)
Het risicobedrag is gebaseerd op de maximale boete vanuit de Autoriteit Persoonsgegevens. De kans dat dit zich voordoet is ingeschat op 5%.

13. Invoering omgevingswet (nr. 22)
Aan de invoering van de Omgevingswet is een onzekerheid verbonden rondom legesopbrengsten enerzijds en kosten anderzijds. Als de Omgevingswet per 1 januari 2023 in werking treedt, dan moeten in ieder geval in het eerste kwartaal van 2023 nog vergunningaanvragen worden afgehandeld die eind 2022 zijn ingediend. In principe vallen de legesopbrengsten in het jaar waarin de aanvraag omgevingsvergunning is ingediend, waarbij de kosten pas in 2023 worden gemaakt.
In november 2022 horen we definitief of de invoering van de omgevingswet per 1 januari 2023 is of

later. Hierin zit een financieel risico. Vanaf de invoeringsdatum valt de bouwtechnische toets voor een deel bij de gemeente weg en daarmee de kosten en legesopbrengsten. Daar komt wel een extra kostenpost bij voor het nieuwe systeem rondom de meldingen onder de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. Tevens wordt voor Omgevingsvergunningen milieu voorgesteld om ook leges te heffen.

Ontwikkeling risico's en weerstandsratio

Hieronder staat een overzicht met de meerjarige ontwikkeling van de risico's en de weerstandsratio's. Zoals is af te lezen in het overzicht is de Algemene Reserve ruim voldoende om in de komende jaren de risico's af te dekken.

Meerjarig ontwikkeling risico's en weerstandsratio

	Omschrijving	2023	2024	2025	2026
A	Algemene reserve 1-1	11.846	11.942	13.107	14.875
B	Totaal risicotabel	4.180	4.232	4.879	5.145
C	Weerstandsratio (A/B)	2,83	2,82	2,69	2,89

Financiële kengetallen

Het doel van het opnemen van onderstaande kengetallen is om uw raad een betere onderbouwing te geven over het oordeel van het structureel en reëel sluitend zijn van de begroting. De definities van de gehanteerde kengetallen zijn:

- De **netto schuldquote** (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken;
- De **gecorrigeerde netto schuldquote** laat zien wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast;
- De **solvabiliteitsratio** geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen;
- De **structurele exploitatieruimte** is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is;
- De **grondexploitatie** geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten;
- De **belastingcapaciteit** geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Kengetallen

Kengetallen

Begroting 2023	Verloop van de kengetallen					
Kengetallen:	**Verslag 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Netto schuldquote	62,6%	80,2%	77,9%	73,3%	68,5%	71,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	59,3%	77,1%	74,7%	70,2%	65,4%	67,8%
Solvabiliteitsratio	11,3%	8,7%	8,0%	8,5%	9,8%	5,8%
Structurele exploitatieruimte	3,7%	0,6%	0,1%	0,5%	0,9%	-4,2%
Grondexploitatie	1,3%	1,8%	-0,4%	-0,5%	-0,3%	-0,4%
Belastingcapaciteit	103,6%	102,1%	106,3%	106,3%	106,3%	106,3%

3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

We hebben een grote openbare ruimte in beheer. In deze openbare ruimte vinden allerlei activiteiten plaats zoals wonen, werken, vervoer en recreatie. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een groot aantal kapitaalgoederen zoals wegen, rioleringen, civiele kunstwerken, water, openbaar groen en gebouwen. Gemeentelijke programmadoelen kunnen nauwelijks worden gerealiseerd zonder kapitaalgoederen. Zo zijn water, wegen en bruggen onontbeerlijk voor de economische ontwikkeling en leveren straatlantaarns en de inrichting van het openbaar groen een belangrijke bijdrage aan de sociale veiligheid. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van deze openbare ruimte en de daarin aanwezige kapitaalgoederen.

Maatschappelijk vastgoed
Onze vastgoedportefeuille bestaat uit ongeveer 170 objecten. Dit zijn naast het Huis van Cultuur en Bestuur bijvoorbeeld ook gemalen en strategische aankopen. De portefeuille is onderverdeeld in deelportefeuilles om specifiek beleid te kunnen vormen. Een van de belangrijkste deelportefeuilles is het maatschappelijk vastgoed. In de onderstaande grafiek worden de belangrijkste clusters weergegeven.

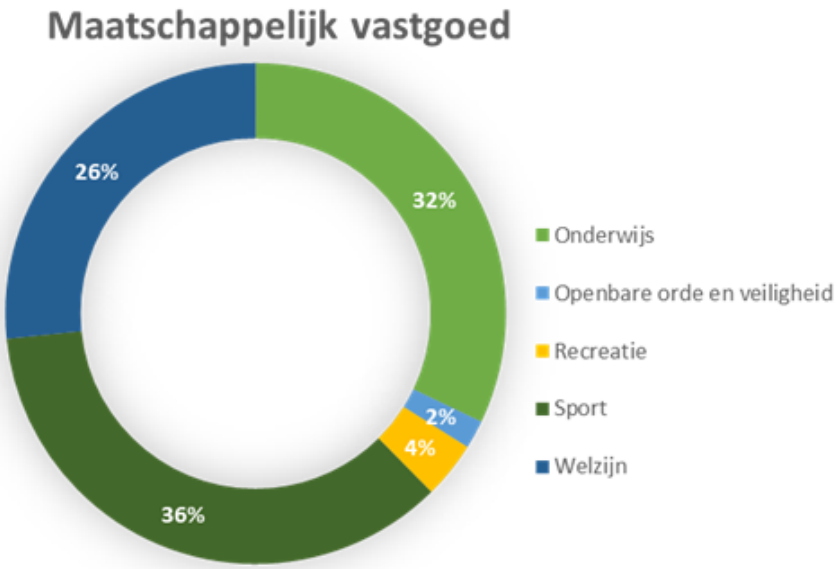

Het uitgangspunt voor maatschappelijk vastgoed is dat een gebouw geen doel op zich is. Een gebouw heeft een maatschappelijke waarde door de activiteiten die erin plaatsvinden. En die activiteiten worden doorgaans door de gebruikers georganiseerd. De gemeente kan die activiteiten ondersteunen door middel van onder andere subsidies. De activiteiten vinden uiteraard niet altijd plaats in vastgoed van de gemeente.

Beleid
De maatschappelijke vastgoedportefeuille van onze gemeente is zeer divers en er wordt op heel veel verschillende manieren mee omgegaan. Er is, mede door de herindeling, een groot verschil in exploitatie, subsidiëring en andere vormen van ondersteuning van deze accommodaties. Wij willen hier meer eenheid in aanbrengen. De huidige situatie verschilt per dorpshuis, sportaccommodatie en gebruiker en varieert van volledig verzelfstandigd tot volledig in gemeentelijk beheer. Ook het (ver)huurbeleid vertoont enorme verschillen. Een kostprijs dekkende huur komt (bijna) niet voor.

Vaak is er sprake van indirecte subsidiëring, doordat de gemeente inzet van professionals en/of activiteiten en/of (groot) onderhoud bekostigt.

De huidige maatschappij gaat steeds meer uit van eigen verantwoordelijkheid en versterking van de zelfredzaamheid van de inwoners mede ingegeven door rijksbezuinigingen. Los van de financiële component is het goed dat inwoners medeverantwoordelijk zijn voor de leefbaarheid, waardoor het draagvlak toeneemt. Gemeente en inwoners worden zo steeds meer gelijkwaardige partners. Op 14 februari 2019 heeft uw raad het rekenkameronderzoek naar het gemeentelijk vastgoed en het vastgoedbeleid vastgesteld. Op basis van de uitkomsten heeft de rekenkamer aanbevelingen gedaan om het beleid en het beheer van vastgoed te verbeteren. Het opvolgingsonderzoek van de rekenkamercommissie uit 2020 bevestigt dat vrijwel alle aanbevelingen zijn opgepakt of in uitvoering zijn.

In het rekenkameronderzoek is geconstateerd dat de beleidsmatige borging van de inzet van vastgoed ontbreekt. De rekenkamer heeft aanbevolen beleid omtrent voorzieningen en vastgoed te ontwikkelen en vast te stellen. We hebben de volgende doelen gesteld:

1. Meer grip op het vastgoed te krijgen (eigendom van de gemeente);
2. Te komen tot een effectieve(re) en efficiënte(re) inzet van vastgoed;
3. Het ontwikkelen van een Voorzieningen- en accommodatiebeleid.

Met de ‘aanbevelingen 1 en 2’ is in 2021 een start gemaakt en hebben in 2022 een vervolg gekregen. Het gaat hierbij vooral om het formuleren van inhoudelijk beleid en het maken van duidelijke keuzes in ondersteuning van (gebruikers van) voorzieningen.
De volgende stap in het proces is het uitwerken van het beleid. Dit gebeurt in deelprojecten: consequenties van het beleid brengen we per accommodatie en/of voorziening in beeld. We doen dit in samenwerking met het veld en uw raad. Pas daarna nemen wij besluiten

De kadernota uit 2021 was de eerste stap naar de vorming van beleid. De input van uw raad dient als een van de handvatten voor de uitwerking op projectniveau. Ook wordt ‘het veld’ betrokken. Hiervoor is bijvoorbeeld een klankbordgroep in het leven geroepen, bestaande uit een afvaardiging van bestuurders van de dorps- en wijkcentra. De deelprojecten worden in 2022 verder uitgewerkt, ter besluitvorming aan uw raad aangeboden of in uitvoering gebracht. Zoals bijvoorbeeld de overdracht van kleedaccommodaties en veldverlichting aan voetbalverenigingen.

In beweging: De vastgoedportefeuille van onze gemeente is volop in beweging. Diverse projecten en programma’s hebben als gevolg dat er door vervangende huisvesting vastgoed vrijvalt en buitengebruik raakt. Het betreft hier voornamelijk schoolgebouwen die door realisatie van multifunctionele accommodaties en kindcentra hun functie verliezen. In 2021 is het traject voor sloop en locatieontwikkeling voor een aantal gebouwen ingezet. Er hebben onder andere in Zuidbroek, Siddeburen, Westerbroek en Hoogezand met verschillende bewonersorganisaties en omwonenden gesprekken plaatsgevonden over de ontwikkeling van de locaties. In 2023 worden de gesprekken voortgezet en concrete plannen gemaakt. Uiteindelijk worden plannen aan uw raad aangeboden.

Ambitie

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen wordt toekomstbestendig en efficiënt uitgevoerd. Hierbij voldoen we aan maatschappelijke en wettelijke eisen. Het onderhoud en beheer dragen bij aan een aantrekkelijke, leefbare en toekomstbestendige leefomgeving. We geven hierbij inwoners steeds meer eigen verantwoordelijkheid en zeggenschap over hun leefomgeving en willen op die manier de eigenheid en vitaliteit in de dorpen en wijken te behouden.

Doelstellingen

We streven naar:

- Het in standhouden van een adequaat wegenstelsel en bijbehorende openbare verlichting;

- Goed beheer van de afvalwaterketen en het oppervlaktewater. U kunt hierbij denken en de kwaliteit en hoeveelheid van grond-, hemel- en oppervlaktewater;
- Het waarborgen van de veiligheid door civieltechnische kunstwerken te onderhouden;
- Het zodanig beheren van openbaar groen dat het een optimale bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid en aan zijn functie als drager van de ecologie;
- Efficiënt en toekomstbestendig onderhoud van gemeentelijke gebouwen, waarbij een veilige en gebruiksvriendelijke inzet wordt gewaarborgd;
- Realisatie van een evenwichtige vastgoedportefeuille die een bijdrage levert aan de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

Inzet

Beheer en onderhoud
Wij beheren en onderhouden de openbare ruimte binnen de beschikbare middelen. We hechten waarde aan een goed onderhouden buitenruimte en stellen hiervoor meer middelen ter beschikking.

Wegen
We beheren en onderhouden ons areaal zodat deze veilig is. In het gebied waar de versterkingsoperatie actief is passen we onze inzet aan. Dit kan tot vertraging leiden van onze eigen projecten. Daarnaast zullen we wegen die door droogte beschadigd zijn herstellen.

Openbare verlichting
We vernieuwen onze openbare verlichting op een zo duurzaam mogelijke manier. Dit leidt tot energiebesparing en minder uitstoot van CO2.

Riolering en water
We voeren het vastgestelde beheerplan voor onze riolen uit. We werken samen met diverse gemeenten, waterbedrijven en waterschappen op het gebied van duurzaam waterbeheer.

Civieltechnische kunstwerken en beschoeiingen
De komende periode stellen we beleid op rondom het beheer en onderhoud van onze kunstwerken en beschoeiingen.

Openbaar groen
We zullen de komende periode uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Openbaar groen, dat op korte termijn aan uw raad wordt voorgelegd.

Speelvoorzieningen
Volgens het in 2019 vastgestelde beleid geven wij uitvoering aan het behouden van veilige speelmogelijkheden. We voeren jaarlijkse inspecties uit en bepalen op basis hiervan het benodigde onderhoud.

Gebouwen
We geven verder invulling aan het beleid rondom het maatschappelijk vastgoed.

Kerncijfers kapitaalgoederen

Kerncijfers kapitaalgoederen

Onderdeel		Eenheid	17-8-2022
Wegen	Open verharding	m2	1.970.483
	Halfverharding	m2	245.529
	Gesloten verharding	m2	2.789.882
	Kunstwerken	st	189
	Bermen	m2	3.390.848
	Sloten en kanaalwallen	km	250
Openbare verlichting	Masten	st	16.416
Riolering	Vrijverval riolering	km	511
	Persleiding	km	140
	Installaties/gemalen	st	618
	Kolken	st	28.000
	Water	ha	129
Groen	Openbaar groen	ha	907
Spelen	Speelvoorzieningen	st	1.065

Financieel overzicht kapitaalgoederen

In het onderstaande overzicht zijn de onderhoudsbudgetten voor de komende jaren, zoals deze zijn opgenomen in de verschillende programma's, weergegeven.

Financieel overzicht kapitaalgoederen

Onderdeel	2023	2024	2025	2026
Openbare verlichting	764.000	764.000	764.000	764.000
Verkeersveiligheid	63.000	64.000	64.000	45.000
Wegen, bebording, vri en abri	3.649.000	3.676.000	3.707.000	3.708.000
Bruggen, tunnels en duikers	441.000	450.000	458.000	458.000
Groen	2.303.000	2.287.000	2.471.000	2.449.000
Water	319.000	319.000	320.000	320.000
Speelplaatsen	40.000	40.000	40.000	40.000
Riolering	2.009.000	2.033.000	2.060.000	2.060.000
Gebouwen	2.623.000	1.957.000	1.645.000	1.688.000
Totaal	12.211.000	11.590.000	11.529.000	11.532.000

3.5 Paragraaf Financiering

Inleiding

In deze paragraaf rapporteren wij over het treasurybeleid, de beheersing van de financiële risico's en de ontwikkeling op het gebied van rente en financiering. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Uit de financieringsparagraaf moet blijken dat:

- De uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient;
- Aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan;
- Het beheer prudent en risicomijdend is.

De risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. De 'Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden´ (Ruddo) bepaalt de vereisten ten aanzien van de kredietwaardigheid van financiële instellingen.

Wettelijk kader

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de wettelijke kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), die op 1 januari 2001 is ingevoerd en voor het laatst in 2013 is gewijzigd. In de wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt tot uitdrukking in een verplicht treasurystatuut en een financieringsparagraaf in begroting en jaarrekening. Een ander belangrijk uitgangspunt van de Wet Fido is dat deze wet aan de lagere overheden de verplichting oplegt financiële risico's op treasurygebied te beheersen. In het treasurystatuut zijn binnen de mogelijkheden van de wet Fido en de Ruddo de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de treasuryfunctie bij de gemeenten. Op 23 januari 2018 is het "Treasurystatuut 2018 gemeente Midden-Groningen" vastgesteld.

Vermogenspositie

Binnen de paragraaf financiering zijn onze langlopende leningen het belangrijkste ingrediënt. In onderstaande tabel is het verwachte verloop weergegeven.

Langlopende leningen

Jaar	Stand per 1/1	Opname	Aflossing	Stand per 31/12
2023	€ 123.959	€ -	€ 10.223	€ 113.736
2024	€ 113.736	€ 10.000	€ 8.672	€ 115.064
2025	€ 115.064	€ 20.000	€ 9.072	€ 125.992
2026	€ 125.992	€ 20.000	€ 9.522	€ 136.470

x € 1.000

Herfinanciering en aanvullende financiering

In de periode van 2023 tot en met 2026 is de financieringsbehoefte geraamd op € 50 miljoen. Het gaat om herfinanciering en de financiering van (nieuwe) investeringen en lopende uitgaven.

Financieringsbeleid

Om te voorzien in de financieringsbehoefte staan de gemeente interne en externe financieringsmiddelen ter beschikking. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (onder andere rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door de inzet van reserves vindt een substitutie plaats van eigen vermogen naar vreemd vermogen. We werken vanuit totaalfinanciering. Dit betekent dat er geen één-op-één relatie wordt gelegd tussen een investering en financiering, maar dat wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte. Het systeem van totaalfinanciering maakt de optimale benutting van externe financieringsbronnen mogelijk. We proberen leningen tegen zo laag mogelijke kosten aan te trekken en tegelijkertijd de renterisico's te beheersen.

Liquiditeitenbeheer

Liquiditeitenbeheer is het beheren, reguleren en besturen van de inkomende en uitgaande geldstromen en de effecten daarvan op de rekening-courantsaldi. In de financieringsovereenkomst met de BNG is een kredietlimiet van € 10 miljoen overeengekomen. Daarnaast hebben wij een intra-

daglimiet van € 10 miljoen. In totaal kunnen we dus tot € 20 miljoen rood staan in rekening-courant tegen een gunstig rentepercentage. Door het opstellen van een meerjarige prognose van de liquiditeit, die gebaseerd is op de meerjarenbegroting (inclusief de meerjarige investeringsplanning), proberen we liquiditeitenrisico's zoveel mogelijk te beperken. We maken voor het eerste begrotingsjaar een prognose. Hierin staan de schattingen van de uitgaven en inkomsten die verband houden met de exploitatie, grondexploitatie en investeringen. In het begrotingsjaar wordt deze prognose geactualiseerd, omdat dit in de loop van het jaar kan veranderen door een andere realisatie van de uitgaven en inkomsten.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

De rentestanden zijn in 2022 opgelopen naar het niveau van voor 2014. Hiermee lijkt een eind te komen aan de dalende trend van de afgelopen jaren. Dit heeft te maken met de hoge inflatie. Om de inflatie te verlagen verhoogd de ECB de rente. Dit heeft ook gevolgen voor de rentes voor de Nederlandse publieke sector.

Risicobeheersing

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn de renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitenrisico's en koersrisico's. Er zijn geen koersrisico's voor de gemeente, omdat we geen leveranciers en afnemers buiten de eurolanden hebben.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en bedraagt de maximale omvang van de kortgeldpositie in enig jaar. Voor 2023 is het begrotingstotaal(lasten) geraamd op € 252 miljoen. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt € 21,4 miljoen (8,5% x € 252 miljoen). Het uitgangspunt is dat een eventueel financieringstekort, zolang we maar binnen de kasgeldlimiet blijven, met zoveel mogelijk kort geld gefinancierd (lagere rente) wordt.

Berekening kasgeldlimiet

Berekening kasgeldlimiet	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Toegestane kasgeldlimiet				
A: Grondslag: begrotingstotaal	€ 252,2	€ 252,2	€ 252,2	252,2
B: in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
C: In bedrag (x € 1 mln) (A x B)	€ 21,4	€ 21,4	€ 21,4	€ 21,4
D: Vlottende schuld	€ -	€ -	€ -	€ -
E: Vlottende middelen	€ 1,0	€ 1,0	€ 1,0	€ 1,0
Toets kasgeldlimiet				
F: Totaal netto vlottende schuld (D - E)	€ -1,0	€ -1	€ -1	€ -1
G: Toegestane kasgeldlimiet	€ 21,4	€ 21,4	€ 21,4	€ 21,4
Ruimte (F-G)	**€ 22,4**	**€ 22,4**	**€ 22,4**	**€ 22,4**

x € 1.000.000

Renterisico en renterisico's vaste schuld

De Wet Fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd gelijk aan of groter dan een jaar. Van renterisico is sprake als er onzekerheid bestaat rond toekomstige renteniveaus. Deze situatie doet zich op de volgende momenten voor:

- Bij variabel rentende leningen;
- Indien een toekomstige financieringsbehoefte nog niet afgedekt is;
- Bij naderende renteaanpassingen van leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om op de lange termijn niet afhankelijk te zijn van het renteniveau in een bepaald jaar. Met deze norm bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen en levert een bijdrage aan de uitstekende kredietwaardigheid van openbare lichamen op de kapitaalmarkt. Jaarlijks mogen de renterisico's niet hoger zijn dan 20% van het lastentotaal van de begroting bij aanvang van het boekjaar.

Renterisico

Renterisico per 1-1	Saldo leningen > of = 1 jr	Rentenorm 20%	Begrotings- totaal	Rentenorm 20%	Ruimte
2023	€ 123.959	€ 24.792	€ 252.246	€ 50.449	**€ 25.657**
2024	€ 113.736	€ 22.747	€ 251.696	€ 50.339	**€ 27.592**
2025	€ 115.064	€ 23.013	€ 252.099	€ 50.420	**€ 27.407**
2026	€ 125.992	€ 25.198	€ 252.014	€ 50.403	**€ 25.204**

x € 1.000

Kredietrisico's en interne rente

Kredietrisico's

Kredietrisicobeheer kunnen we omschrijven als het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid van een waardedaling van onze vorderingen als gevolg van insolventie of deficit van tegenpartijen. Uitzettingen kunnen op grond van de Wet Fido en het Treasurystatuut slechts plaatsvinden voor de uitvoering van een publieke taak. Het kredietrisico bij de verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties en de namens de gemeente verstrekte stimuleringsleningen woningbouw door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (Svn) is zeer gering. Dat komt omdat de gemeente voor wat betreft de woningbouwleningen is aangesloten bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), dan wel de Nationale Hypotheek Garantie van toepassing is.

Interne rente

In de programmabegroting 2023 is uitgegaan van een interne rente van 1,0%. De rentelasten worden toegerekend aan de diverse programma's op basis van de boekwaarde van de investeringen. Het verschil tussen de betaalde en ontvangen rente én de interne doorberekende rente wordt bij de algemene dekkingsmiddelen in 4.10 verantwoord.

In onderstaande tabel is de rentetoerekening voor 2023 opgenomen.

Renteschema

Renteschema	Begroot
Rentelasten lange financiering	€ 2.054.937
Rentelasten korte financiering	p.m.
Rentebaten	€ -142.874
Saldo rentelasten en -baten	**€ 1.912.063**
Rente doorberekend aan grondexploitaties	€ 130.722
Rente doorberekend aan overige financiële vast activa	€ 13.311
Rentebaat van doorverstrekte lening als er een specifieke lening is aangetrokken (= projectfinanciering)	NVT
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	**€ 1.768.030**
Rente eigen vermogen	NVT
Rente voorzieningen	NVT
Totaal geraamde, aan taakvelden toe te rekenen rente op basis van het renteomslagpercentage	**€ 1.912.063**
Aan taakvelden toegerekende rente - renteomslagpercentage 2023: 1 %	**€ 2.684.982**
Saldo taakveld treasury	**€ 772.919**

Schatkistbankieren
Op 15 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in de vorm van een openbaar lichaam) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden.

Dit betekent dat overtollige gelden niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden weggezet. Wel mogen decentrale overheden overtollige middelen aan elkaar uitlenen, zolang er geen sprake is van een toezichtrelatie, om zodoende een beter rendement te halen dan bij de schatkist. De schatkist biedt geen leen- of roodstand faciliteiten aan. De deelname van decentrale overheden aan het schatkistbankieren, draagt bij aan een lagere EMU-schuld van de collectieve sector, waardoor de externe financieringsbehoefte van het Rijk minder wordt. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld. Per 1 juli 2021 is de verplichte drempel voor gemeenten verhoogd van 0,75% naar 2,00% van de begrotingsomvang. Dit houdt voor Midden-Groningen in dat er € 5,04 miljoen (2,00% x 252 miljoen) in de gemeentekas mag blijven voordat tot schatkistbankieren moet worden overgegaan. Ter vergelijk, in 2021 was de drempel € 1,78 miljoen). Over het dagelijkse saldo wordt in principe de daggeldrente (Eonia) vergoed, mits deze positief is.

Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF)
Met de wet HOF zijn de Europese afspraken van het stabiliteits- en groeipact en het al bestaande Nederlandse budgettaire beleid vanaf 1 januari 2014 wettelijk verankerd. De Wet HOF bepaalt onder meer dat Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen een gelijkwaardige inspanning leveren bij het op orde brengen van de overheidsfinanciën. Daarmee worden de tekorten van gemeenten of provincies door de Europese Commissie meegeteld bij de berekening van het begrotingstekort, dat volgens de EU-regels niet meer dan drie procent mag bedragen.

EMU-saldo
De berekening van het EMU-saldo is in paragraaf 4.5 opgenomen.

3.6 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding verbonden partijen

In deze paragraaf zijn de verbonden partijen van onze gemeente opgenomen. Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) vereist dat er inzicht is in welke verbonden partijen er zijn en wat het bestuurlijk en financieel belang is

Het BBV definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. De verbonden partij moet een zelfstandige organisatie zijn. Financieel belang en bestuurlijk belang omschrijft het BBV als volgt:

- Financieel belang: “Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”.
- Bestuurlijk belang: “Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht”.

Verbonden partijen

In de tabel ‘Verbonden partijen’ is aangegeven welke rechtsvorm onze verbonden partijen hebben.

GR = Gemeenschappelijke regeling
NV = Naamloze vennootschap
BV = Besloten vennootschap
OL = Openbaar lichaam

Hierna volgt een lijst met verbonden partijen.

Verbonden Partijen

Nr.	Naam	Rechtsvorm
1	Samenwerkingsverband afvalstoffenverwijdering Oost- en Zuidoost Groningen (SOZOG)	GR
2	Veiligheidsregio	GR
3	Omgevingsdienst Groningen	GR
4	Publieke Gezondheid & Zorg Groningen	GR
5	Werkvoorzieningsschap WeDeKa bedrijven	GR
6	Publiek Vervoer Groningen Drenthe	GR bedrijfsvoeringsorg.
7	Openbaar Lichaam Eems Dollard Regio	OL
8	Bank Nederlandse Gemeenten	NV
9	NV Waterbedrijf Groningen	NV
10	Enexis Holding	NV
11	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	BV
12	CSV Amsterdam	BV
13	Ontwikkelingsmaatschappij de Gouden Driehoek	BV
14	Stichting Exploitatie Maatschappij Golfbaan Duurswold	Stichting
15	Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging
16	Vereniging Groninger Gemeenten (VGG)	Vereniging
17	Regio Groningen-Assen 2030	Convenant*

* Formeel gezien is Regiovisie Groningen-Assen 2030 geen verbonden partij. Gezien er geen rechtsvorm (publiek of privaat) is, kan Regiovisie Groningen-Assen niet gezien worden als verbonden partij. Gezien de financiële belangen en het bestuurlijk belang is deze partij toch opgenomen in deze paragraaf.

Informatie per verbonden partijen

Naast het overzicht van de verbonden partijen eist het BBV ook dat er per verbonden partij informatie die meer inzicht en grip geeft op de verbonden partijen. Hieronder is per verbonden partij de vereiste informatie opgenomen voor zover deze beschikbaar is (NB = niet beschikbaar).

Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsverband afvalstoffenverwijdering Oost- en Zuidoost Groningen - Stadskanaal
Openbaar belang		Het SOZOG heeft als taak de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in algemeen bestuur.
	Specificering	P. Nieland-Kampen
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Kosten verdeling op basis van inwoneraantal (Bron CBS). Kostenstijging / indexering van 1,5 procent per jaar.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 13.360 (o.b.v. inwoneraantal en totale begrote bijdrage deelnemende gemeenten)
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 13.360 (o.b.v. inwoneraantal en totale begrote bijdrage deelnemende gemeenten)
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 0
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 0
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 0
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 0
Resultaat	Verwachte omvang 2023	€ 0
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen - Groningen
Openbaar belang		Samen werken aan veiligheid in Groningen.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	A. Hoogendoorn
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 4.135.124
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 4.135.124
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	-€ 7.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 3.058.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 40.599.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 46.045.000
Resultaat	Verwachte omvang 2023	€ 3.065.000
Risico's		De risico’s voor uitvoering van de veiligheidsregio-taken worden conform vastgesteld beleid gemonitord in het kader van de P&C-cyclus. In de kaderbrief 2023-2026 is benoemd dat met name de nieuwbouw stedelijk gebied Groningen in de toekomst naar verwachting tot een forse financiële opgave zal leiden. Dit is als risico toegevoegd. Niet alle risico’s zijn op dit moment te

		kwantificeren. Deze risico's zijn als PM post opgenomen en worden in 2022 nader uitgewerkt in gekwantificeerd. In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen is het uitgangspunt gehanteerd dat VRG zelf weerstandscapaciteit opbouwt om potentiële financiële calamiteiten op te kunnen vangen. Hierbij wordt uitgegaan van een ratio tussen de 1,0 en 1,4 (verhouding beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen). Hier kan de komende jaren niet aan worden voldaan.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Groningen - Veendam
Openbaar belang		Vergunningverlening en handhaving op basis van WABO, WRO, enWM Woningwet.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 3.765.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 3.765.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 614.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 594.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 2.812.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 5.345.000
Resultaat	Verwachte omvang 2023	€ 0
Risico's		In de begroting 2023 heeft de ODG in haar risico-analyse de risico's benoemd en gekwantificeerd. De totale omvang van de risico's zijn € 300.000. Deze kunnen deels worden opgevangen door de begrote beschikbare weerstandscapaciteit van € 242.000. In het Algemeen Bestuur van de ODG is besloten om een nieuw financieringsmodel in te voeren, outputfinanciering. Dit houdt in dat op productniveau wordt afgerekend. De voorwaarde voor afrekening op basis van productniveau is dat gedegen rapportages beschikbaar zijn. Hieraan wordt continue gewerkt. Invoering van het nieuwe financieringsmodel wordt nauwkeurig afgestemd op het moment van inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. Deze beide wetten zorgen voor nieuwe processen waar nu nog geen ervaring mee is opgedaan. Op dit moment wordt mede vanuit Midden-Groningen gewerkt aan het uitwerken van efficiency voordelen, waardoor de prijs per product mogelijk lager uitvalt.
Ontwikkelingen		De inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen per 1 januari 2023 spelen een majeure rol in de ontwikkeling van nieuwe werkprocessen. Voor deze ontwikkelingen wordt ambtelijk input geleverd in de diverse werkgroepen. Mogelijk dat de invoering nogmaals wordt uitgesteld. Daarnaast is een aanbesteding voor een nieuw zaaksysteem in voorbereiding. Ten slotte speelt de krapte op de arbeidsmarkt een rol bij de uitvoering van werkzaamheden door de ODG.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen – Groningen
Openbaar belang		Namens de 10 Groninger gemeenten worden taken uitgevoerd op het gebied van collectieve preventie en publieke gezondheid voor alle inwoners van de provincie Groningen.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	Evert Offereins
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 1.799.862 (PG&Z) en € 401.6963 (RIGG)

	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 1.799.862 (PG&Z) en € 401.6963 (RIGG)
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 2.751.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 2.297.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 11.512.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 11.265.000
Resultaat	Verwachte omvang 2023	-€ 150.000
Risico's		De tekorten in de GR PG&Z worden in principe naar rato verdeeld over de deelnemende gemeenten.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Wedeka Bedrijven - Stadskanaal
Openbaar belang		Sociale Werkvoorzieningsbedrijf van voormalige gemeente Menterwolde.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	DB Evert Offereins en AB Evert Offereins
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 525.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 525.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 1.151.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 1.101.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 12.106.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 15.126.000
Resultaat	Verwachte omvang 2023	€ 0
Risico's		De voornaamste oorzaak van de verliezen is, net als bij de eigen werkvoorziening, dalende rijkssubsidie bij stijgende loonlasten. Daarnaast is er sprake van een autonome daling van het aantal medewerkers, waardoor de continuïteit van productie in het gedrag komt. Wedeka gaat met ingang van 2022 een nieuwe koers varen door zich door te ontwikkelen tot een leerwerkbedrijf en nieuwe taken gaat uitvoeren. Deze ombouw zou structureel een positief financieel gevolg moeten hebben voor de deelnemende gemeenten, wat concreet inhoudt dat de tekorten minder hard zullen oplopen.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Publiek Vervoer Groningen Drenthe
Openbaar belang		Uitvoeren contractmanagement en ontwikkeling en innovatie van publiek vervoer in Groningen en Drenthe.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Geen zitting in bestuur.
	Specificering	Perceel Oost-Groningen wordt in bestuur vertegenwoordigd. Wethouder nog onbekend
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie.

	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 48.239
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 48.239
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	-€ 77.757
Risico's		Op grond van de meerjarenbegroting van GR Publiek Vervoer verwachten wij in de komende jaren geen tekorten.

Openbaar lichaam

Rechtsvorm, naam en plaats		Openbaar Lichaam Eems Dollard Regio – Bad Nieuweschans
Openbaar belang		De regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar deelnemers bevorderen, stimuleren, ondersteunen en coördineren op groot aantal gebieden.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Lid van het algemeen bestuur.
	Specificering	Wethouders Hoesen-Spithorst en Drenth zitten in het AB (EDR – raad).
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 6.764
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 6.764
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.

BV & NV

Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Bank Nederlandse Gemeenten – Den Haag
Openbaar belang		BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	89.973 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2023	89.973 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Waterbedrijf Groningen - Groningen
Openbaar belang		Dat er 24/7 goed en betrouwbaar water uit de kraan komt.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	P. Nieland-Kampen
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	27 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2023	27 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.

Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Enexis Holding - ‘s-Hertogenbosch
Openbaar belang		Altijd en overal in het voorzieningengebied van Enexis kunnen beschikken over elektriciteit en gas, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven en het kunnen aansluiten van duurzame opgewekte energie op het elektriciteitsnet.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	142.116 aandelen
	Verwachte omvang per 31-12-2023	142.116 aandelen
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 4.141.000.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 5.098.000.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	€ 199.000.000
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. Publiek Belang Elektriciteitsproductie - ‘s-Hertogenbosch
Openbaar belang		PBE is belast met het afwikkelen van zaken die uit de verkoop Essent voortkomen: borging publiek belang kerncentrale Borssele.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen. Zie N.V. Enexis Holding.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	-
	Verwachte omvang per 31-12-2023	-
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.

Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. CSV Amsterdam - ‘s-Hertogenbosch
Openbaar belang		CSV Amsterdam is belast met het afwikkelen van zaken die uit de verkoop Essent voortkomen: eventuele schade- en garantieclaimprocedures te voeren.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen. Zie N.V. Enexis Holding.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	-
	Verwachte omvang per 31-12-2023	-
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.
Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. Ontwikkelingsmaatschappij de Gouden Driehoek - Zuidbroek
Openbaar belang		Ontwikkeling bedrijventerrein.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	NB
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	40 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2023	40 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		De gemeente heeft eind 2021 de laatste tranche van € 1,2 mln. ontvangen van de ontwikkelingsmaatschappij De Gouden Driehoek bv. Hiermee kon de openstaande vordering van € 1,2 mln. afgewikkeld worden. Hiermee is door de gemeente in 2020 aangekochte laatste 5,3 ha. overgedragen aan de ontwikkelingsmaatschappij

Verenigingen

Rechtsvorm, naam en plaats		Vereniging Nederlandse Gemeenten – Den Haag
Openbaar belang		Haar leden collectief en individueel bijstaan bij de vervulling van hun bestuurstaken. Tevens afspraken maken met andere overheden over arbeidsvoorwaardenbeleid en arbeidsvoorwaardenovereenkomsten aangaan met werknemersorganisaties.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Dagelijks bestuur en algemeen bestuur worden gekozen door de aangesloten gemeenten.
	Specificering	Gemeenten hebben geen directe zitting in algemeen bestuur of dagelijks bestuur.
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de vereniging
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 101.911
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 101.911
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.

Rechtsvorm, naam en plaats		Vereniging Groninger Gemeenten – Ten Boer
Openbaar belang		Haar leden collectief en individueel bijstaan bij de vervulling van hun bestuurstaken.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur (Algemene Leden Vergadering).
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de vereniging
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 49.795
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 49.795
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.

Stichtingen

Rechtsvorm, naam en plaats		Stichting Exploitatie Maatschappij Golfbaan Duurswold - Steendam
Openbaar belang		Het stimuleren van de vrijetijdseconomie door het mogelijk maken van de initiele aanleg, het exploiteren en onderhouden van een golfbaan te Steendam.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Het realiseren en borgen van het openbaar belang.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Garantstelling voor lening van de stichting bij de BNG.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	€ 1.775.000
	Verwachte omvang per 31-12-2023	€ 1.775.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	NB
Risico's		In augustus 2017 is een vaststellingsovereenkomst getekend waarbij alle gronden onder de golfbaan in handen zijn gekomen van de gemeente. De statuten van de stichting zijn aangepast en het bestuur van de stichting bestaat uit één persoon (voorgedragen vanuit de gemeente). De gemeente staat nog steeds garant voor de lening die de stichting heeft afgesloten bij de BNG, deze lening is in mei 2019 verlengd voor een bedrag van € 1.775.000. Het financieel risico voor de gemeente Midden-Groningen voor het garant staan voor de geldlening is nihil, indien alle gronden voor agrarische doeleinden verkocht kunnen worden. Bij eventuele verkoop kan de lening volledig worden afbetaald en is het zelfs mogelijk dat er een voordeel uit voort kan vloeien.

Overig

Rechtsvorm, naam en plaats		Vrijwillige samenwerking Regio Groningen-Assen 2030 – Groningen
Openbaar belang		De regio Groningen-Assen kent drie speerpunten: het economisch kerngebied verder ontwikkelen, de interne samenhang verbeteren onder meer door een verbeterde bereikbaarheid (met o.a. P&R's en fietsroutes Plus) en de kwaliteit van stad en land behouden en versterken
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks bestuur en stuurgroep. In de stuurgroep zitten ook de provincies Drenthe en Groningen en de gemeenten Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Westerkwartier, Assen, Noordenveld en Tynaarlo.
	Specificering	E. Drenth
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage.
	Verwachte omvang per 01-01-2023	Bijdrage vastgesteld tot en met 2025 (vaste jaarlijkse bijdrage).Bijdrage voor Midden-Groningen is € 416.402.
	Verwachte omvang per 31-12-2023	Bijdrage vastgesteld tot en met 2025 (vaste jaarlijkse bijdrage).Bijdrage voor Midden-Groningen is € 416.402.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2023	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2023	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2023	€ 2.631.213
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Ontwikkelingen		De Regio Groningen-Assen heeft een Verstedelijkingagenda gemaakt, die aansluit op de rijksopgave voor de woningbouw. Deze agenda is medio 2022 met het rijk besproken. Eind 2022/begin 2023 worden de afspraken beklonken. Daarmee ontstaat er een herijking van de regiovisie. Hierbij vormt de woningopgave het vliegwiel voor ook de ontwikkelingen in de arbeidsmarkt, voor bedrijventerreinen en de mobiliteitsopgaven voor verkeer en vervoer binnen en buiten de regio. Daarmee verbindt de regio zich met het Rijk en maakt mogelijk kans op Brussels geld. Dit moet wel een meer blijvende actie worden, zeker in vergelijking met andere regio's, bijvoorbeeld de regio Zwolle, Arnhem/Nijmegen of de regio Eindhoven. De komende jaren wordt in zes gebieden in Nederland waar de woningkrapte het grootst is het woningtekort versneld aangepakt. De gemeente Groningen is een van deze zes gebieden en heeft hiervoor in januari 2019 een Woondeal gesloten met de minister van Binnenlandse Zaken (BZK). Deze Woondeal is verder uitgewerkt in de Verstedelijkingsagenda voor het hele grondgebied van Regio Groningen-Assen (RGA). Een logische stap, want de opgave strekt verder dan de gemeente Groningen alleen. Tot 2040 moeten in de stad én in de omliggende regio minimaal 35.000 woningen gebouwd worden. In november 2019 is in het Bestuurlijk Overleg tussen Rijk en RGA besloten dat: • De strategie wordt gemaakt voor het hele gebied van de RGA, met waar nodig oog voor werklocaties daarbuiten. Ook worden de gevolgen voor de krimpregio's betrokken. • Er gezamenlijk als overheden (gemeenten, provincies en rijk) aan de Verstedelijkingsstrategie wordt gewerkt. • De strategie wordt opgesteld voor de periode 2020 –2040. • De strategie onderzoekt effecten van verstedelijking op het hele domein van de fysieke leefomgeving, met focus daarbinnen op de relaties tussen mobiliteit, werken, ruimtelijke kwaliteit, groen, leefbaarheid, etc. Midden-Groningen heeft aan de uitwerking van de strategie actief meegewerkt om via die strategie de kansen te vergroten om onze vastgestelde beleidsdoelstellingen op het terrein van wonen te verwezenlijken. Daarnaast kan de verstedelijkingsopgave er ook toe leiden dat er voor werk/bedrijventerreinen en mobiliteit een positieve impulsen ontstaan.
Ontwikkelingen, vervolg		Daarnaast is Midden-Groningen betrokken bij de verdere uitwerking van het NOVI-gebied Groningen in de Toekomstagenda Groningen. Door nu de mogelijkheden van het NPG daarmee te combineren liggen hier de nodige koppelkansen. Een paar voorbeelden daarvan: de rijksuitgangspunten voor verstedelijking passen goed op de voorbereide herstructurering en wijkvernieuwing in Midden-Groningen. Wanneer we een deel van de sociale NPG projecten daaraan koppelen ontstaat er meerwaarde en synergie. Ook kunnen open plekken in het lint of veroorzaakt door het scholenprogramma opgepakt worden. Daarnaast

	lijkt het dat de druk op de woningmarkt en de recente veranderingen door COVID ons helpen om, wat betreft woningbouw, de cirkel zuid-west-noord-oost te doorbreken. Een tweede speerpunt is de doorontwikkeling van Groeningen. Samen met de gemeente Groningen zijn wij voornemens om de landschapsontwikkeling aan de westkant van onze gemeente (ook via NPG), impulsen te geven in een langjarige ontwikkeling. Naadloos aansluitend bij de uitgangspunten van Groeningen: klimaatadaptatie, nieuwe vormen van landbouw, natuur en Recreatie & Toerisme zijn de kansen talloos. Daarnaast moet er de komende jaren een goede relatie worden gelegd met de meer economische NPG projecten en het thema Economie binnen de RGA. Ook in de Toekomstagenda/NOVI Groningen krijgen dit soort ontwikkelingen aandacht. Kortom, koppel de Verstedelijkingsopgave via de RGA zoveel mogelijk aan andere ontwikkelingen. Dat is goed voor de regio in het algemeen en voor Midden-Groningen in het bijzonder.

``

3.7 Paragraaf Grondbeleid

Inleiding Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft de visie op het grondbeleid weer en inzicht in de realisatie van de bestuurlijke doelstellingen. Het gemeentelijk grondbeleid is opgenomen in de Nota Duurzaam Grondbeleid 2019-2024. De nota stelt de kaders en het mandaat van het college vast. De basis voor het grondbeleid is de Woonvisie die door uw raad is vastgesteld. Volgens deze visie zijn meer woonvormen en ingrepen in de fysieke leefomgeving nodig om de woonkwaliteit te verbeteren.

Herziening grondexploitaties

Alle lopende grondexploitaties (bouwgronden in exploitatie) worden jaarlijks geactualiseerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). De begroting 2023-2026 is gebaseerd op de MPG 2022 die in juli 2022 door uw raad is vastgesteld.

Winst en verlies

Het beheersen van de financiën rondom grondexploitaties is geregeld in het BBV. Volgens deze voorschriften moet een verwacht verlies worden opgevangen door het treffen van een voorziening. Winsten worden genomen naar rato van de voortgang van de exploitatie.

Grondexploitaties

IJsbaan - Sappemeer
Aan de noordzijde van Sappemeer is de uitleglocatie IJsbaan in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich tussen het Winschoterdiep, de Noorderstraat, de Herenstraat en de Parkstraat. Het plan is ontsloten via de Noorderstraat en heeft aan de westzijde een grote waterpartij. De IJsbaan heeft

alleen een woningbouwprogramma waarvan één bouwblok aan de overkant van de waterpartij ligt en ontsloten wordt via de Parkstraat. De woningbouw wordt grotendeels projectmatig ontwikkeld. De projectmatige ontwikkeling bestaat uit rijwoningen, twee-onder-één-kappers en vrijstaande woningen. Het woningbouwprogramma vanaf begin 2022 voorziet nog in 20 wooneenheden. Een ontwikkelaar heeft in 2022 een heel bouwblok aangekocht voor de realisatie van 14 twee-onder-een-kap en rijwoningen. Voor de meest zuidwestelijke kavel is ruimte voor drie vrije bouwkavels. Voor deze kavels gelden strengere stedenbouwkundige eisen vanwege de ligging in het lint en de entree van de wijk. De resterende vrije kavels worden in 2023 en 2024 verkocht. De grondexploitatie wordt naar verwachting eind 2024 afgesloten.

Stadshart Hoogezand
Sinds eind jaren '90 wordt gewerkt aan het bouwen en afronden van het stadshart van Hoogezand. De nadruk lag in eerste jaren op het zuidelijk deel rondom winkelcentrum De Hooge Meeren. In 2017 is besloten het noordelijk deel van het stadshart programmatisch aan te pakken. In dat gebied zijn lege plekken ontstaan en er staan panden die slecht onderhouden zijn. Het ziet er verpauperd uit en dat draagt niet bij aan de leefbaarheid in dat deel van Hoogezand. De Kerkstraat en omgeving is ook de toegang tot het Stadshart. Als we die toegang verbeteren wordt het Stadshart aantrekkelijker. Hiervoor is een beeldkwaliteitsplan gemaakt en zijn partners gevonden die samen met de gemeente de uitvoering van dit plan op willen pakken. Eind 2017 zijn de Gemeente en Geveke daartoe een samenwerking aangegaan. Dit is vastgelegd in samenwerkingsovereenkomst (SOK). In deze overeenkomst is vastgelegd om het gebied samen stapsgewijs te ontwikkelen met gelijkwaardige verantwoordelijkheid en samen even risicodragend. De planonderdelen ten zuiden van het spoor zijn inmiddels grotendeels ingevuld als aantrekkelijke en gewilde woonmilieus en is de openbare ruimte opgewaardeerd. In het gebied ten noorden van het spoor is eind 2021 het pand aan de Kerkstraat 38a gesloopt. In 2021 is ook begonnen opnieuw naar de ontwikkelvlekken in dit deel van het gebied te kijken. De tijd is veranderd en daarmee ook de vraag naar woningen. Het is daarom nodig om de in 2017 gemaakte plannen kritisch te bekijken op kwaliteit en uitvoerbaarheid. In 2022 bekijken we de oorspronkelijke plannen van vlek 3, 4, 5 en 7 opnieuw en maken we nieuwe keuzes t.a.v. de ontwikkeling van het gebied. Dit betekent ook dat financieel een wijziging plaats vindt t.a.v. de oorspronkelijke grondexploitatie. Deze herziene grondexploitatie wordt apart ter vaststelling aangeboden aan de raad. Voor vlek 9 gaat het bestemmingsplan ter inzage. Dit plan past binnen de kaders van het oorspronkelijke beeldkwaliteitsplan.

Julianapark - Hoogezand
Deze exploitatie zal eind 2022 afgerond zijn.

De Vosholen fase 2 deelplan 1
Deelplan 1 is het westelijk deel van het plangebied gelegen tussen Vosholen fase 1 en de Croonhoven. Deelplan 1 heeft al een woonbestemming. De grondexploitatie die in 2021 is vastgesteld biedt ruimte voor de ontwikkeling van 32 woningen. (dit was 34 maar 32 woningen zijn beter inpasbaar). De grondexploitatie sluit met een positief saldo. In 2021 is gestart met het bouwrijp maken en kan de bouwrijpe grond worden overgedragen aan een ontwikkelaar, die een bouwplan binnen de gemeentelijke kaders gaat realiseren.

Tolweg – Muntendam
Aan de zuidzijde van Muntendam is de uitleglocatie Tolweg in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich tussen de Tolweg, de Bovenweg, de OBS Burg. Verkruisen en het gebied Tussen de Venen. Het plan is ontsloten via de Bovenweg en heeft aan de west- en zuidzijde een groengebied welke grenst aan het exploitatiegebied. De Tolweg heeft alleen woningbouwprogramma in een redelijk ruim opgezet plan met veel groen. De woningbouw wordt zowel projectmatig als particulier ontwikkeld. Het programma bestaat uit twee-onder-één-kappers en vrijstaande woningen. Er bevindt zich geen ander programma dan woningbouw in het plan. In fase 2, gebied 2, zal de openbare ruimte volledig worden aangelegd. Voor dit deel van fase 2 geldt dat nog een bestemmingsplan vastgesteld moet worden. Ook wordt een bestemmingsplanwijziging gemaakt op een deel van de eerste fase. Deze maakt het mogelijk om flexibel te verkavelen in het laatste deel van Fase 1. De planning is dat beide bestemmingsplannen in 2022 zijn afgerond. De looptijd van de grondexploitatie is tot en met 2026. In fase 2 zullen 28 wooneenheden gerealiseerd worden.

Verlengde Veenlaan – Slochteren
Aan de westzijde van Slochteren is de uitbreidingslocatie Verlengde Veenlaan in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich ten westen van de provinciale weg N387 ter hoogte van Slochteren. Aan beide zijde van de bestaande weg Verlengde Veenlaan is plaats voor verschillende soorten woningen op

flexibele kavels. Op basis van gesprekken met de bewonersgroep en de gemeente is een voorstel opgesteld voor de inpassing van nieuwe kavels. Met dit voorstel is ook de impact op het landschap getoetst. Er is een gezamenlijk gedragen concept beeldkwaliteitsplan opgesteld. Dit leidde tot een nieuwe uitgiftekaart en vormt de onderlegger voor twee inrichtingsprincipes van de kavels: Lintbebouwing en Erven. Het voorstel maakt het mogelijk dat de twee indelingsprincipes worden gecombineerd in de uiteindelijke situatie. Het plan biedt ruimte voor 23 woningen. Tot en met 2021 zijn 3 kavels verkocht. Voor 2023 is de verwachting dat we minimaal hetzelfde aantal verkopen.

Burgemeester Venemastraat – Meeden
Deze grondexploitatie is eind 2022 afgesloten. Begin 2022 is de laatste kavel verkocht. Het betreft een ontwikkeling aan de zuidwestzijde van Meeden. Het plan voorziet in 6 ruime kavels gelegen aan de Burgemeester Venemastraat. met een parkstructuur achter de kavels die bereikbaar is via een pad tussen twee kavels dat aansluit op bestaande groenstructuren. In het stedenbouwkundig plan is een 7de kavel gelegen. Deze valt echter buiten het exploitatiegebied en is daarom niet meegenomen in de exploitatie.

Graauwedijk - Overschild
Aan de oostzijde van Overschild is een kleine uitbreidingslocatie voorzien. Het gaat om een plan voor 4 à 5 vrijstaande woningen. De ruimte is in eerste instantie bedoeld ter ondersteuning van het versterkingsprogramma voor Overschild. Deze is nodig vanwege de gevolgen die de jarenlange gaswinning heeft op de veiligheid van de huizen in het dorp.

Rengerspark – Kolham
Dit plan is in 2018 overgenomen uit de samenwerking met Groningen. We zien lokaal en regionaal dat de vraag naar bedrijfskavels groot is. Inmiddels liggen op alle nog te verkopen kavels een optie. Er is veel interesse voor bedrijfskavels op Rengerspark wat resulteerde in aanzienlijke verkopen in 2022 (€ 4,1 miljoen). We hopen dat een groot deel van de resterende opties in 2023 omgezet kunnen worden naar concrete verkopen.

Drevenhof - Hoogezand
In 2021 is samen met een groep particulieren een gewerkt aan de ontwikkeling van project de Drevenhof in Hoogezand. Het gaat om een project van 12 levensloopbestendige woningen, te realiseren onder collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO). De grond is in eigendom van de gemeente. Er ligt na een lange voorbereidingstijd een concreet plan van initiatiefnemers dat positief is ontvangen door de gemeentelijke organisatie. De grondexploitatie is in juni 2022 door de raad vastgesteld. Er is overeenstemming over de grondprijs en uitvoering van werkzaamheden en er ligt een reserveringsovereenkomst met de initiatiefnemers. Het project zal in 2023 bouwrijp zijn gemaakt en de kavels verkocht.

Overige bouwgronden in exploitatie

Er zijn voor 2023 geen overige bouwgronden in exploitatie.

Financieel

In onderstaande tabel is een financieel overzicht van de lopende grondexploitaties van de gemeente Midden-Groningen opgenomen op basis van de prognoses uit de MPG 2022. Het complex Winkelpark, waar stukken bouwrijpe grond zijn, is hieraan toegevoegd, maar hier is geen grondexploitatie voor opgesteld.

Het totaalsaldo van de bouwgronden in exploitatie neemt af van € 5,3 miljoen naar -/- € 4,9 miljoen eind 2026. Dit komt voornamelijk door grondverkopen op Rengerspark en Tolweg. Daarnaast worden in deze periode de volgende grondexploitaties afgerond: Stadshart Hoogezand, IJsbaan, De Vosholen deelplan 1, Graauwedijk Overschild en Drevenhof. De grondexploitaties Julianapark en Burgemeester Venemastraat zijn beiden eind 2022 afgerond.

Boekwaardenverloop Bouwgronden in Exploitatie

Overzicht complexen

Complex	Begin 2023	Kosten 2023	Opbr. 2023	Eind 2023	Eind 2024	Eind 2025	Eind 2026	Eindwaarde
Julianapark	0	0	0	0	0	0	0	-1
Stadshart Hoogezand	-1.130	959	805	-976	-406	-66	0	-66
Ijsbaan	3.998	240	285	3.954	4.189	0	0	4.189
Tolweg	-957	281	808	-1.484	-1.850	-1.663	-1.484	-1.484
Burg Venemastraat	0	0	0	0	0	0	0	174
Verlengde Veenlaan	3.785	296	311	3.770	3.634	3.490	3.340	2.718
Rengerspark	-1.375	100	2.414	-3.689	-5.930	-6.355	-6.801	-6.980
De Vosholen fase 2 dp1	646	96	1.364	-621	-258	0	0	-258
Graauwedijk Overschild	100	13	57	57	0	0	0	0
Drevenhof	213	55	727	-459	-296	0	0	-296
Totaal bouwgrond in exploitatie	5.453	2.040	6.771	552	-917	-4.594	-4.945	-2.004

Grondexploitatie

Voor de verliesgevende grondexploitaties IJsbaan, Burgemeester Venemastraat en Verlengde Veenlaan zijn verliesvoorzieningen getroffen. De verliesvoorziening Burgemeester Venemastraat valt eind 2022 vrij vanwege de afsluiting van de grondexploitatie. Tegenover het verwachte tekort van de overige twee grondexploitaties staat een voorziening van € 6.4 miljoen (contante waarde per 1-1-2023).

De stand per 1-1-2023 is 2% verhoogd met indexering ten opzichte van 1-1-2022. De gehanteerde bedragen zijn op basis van de contante waarde. De waarde van de voorzieningen kan mogelijk wijzigen op basis van de uitkomsten van de MPG 2023. Het overzicht is zonder de voorziening voor de dekking van saneringskosten in het stadshart van Hoogezand. Hiervan is de waarde per 1-1-2022 € 361.000. Dit is geen verliesvoorziening. Saneringen maken financieel geen onderdeel uit van de grondexploitatie Stadshart Hoogezand.

Voorzieningen t.b.v. grondexploitaties

Grondexploitatie	stand per 1-1-2023
IJsbaan	4.029
Verlengde Veenlaan	2.414
Totaal	**6.442**

Overige complexen (geen onderdeel van bouwgronden in exploitatie)

De Vosholen - Hoogezand fase 1
Ontwikkel Combinatie Vosholen (OCV) realiseert fase 1 van De Vosholen en maakt deze de komende jaren verder af.

De Vosholen fase 2 deelplan II
Deze locatie ligt tussen De Vosholen fase 2 deelplan I, waarvan de grondexploitatie in 2021 door de raad is vastgesteld, en de Kleinemeersterstraat. Deze locatie is grotendeels in eigendom van de gemeente. Voor dit deel moet de bestemming nog worden aangepast. Hiervoor is een bestemmingsplan opgesteld en deze wordt in procedure gebracht. Voor het plangebied wordt één samenhangend stedenbouwkundig plan gemaakt en zal een grondexploitatie worden opgesteld. Deze wordt de tweede helft van 2022 ter vaststelling aan uw raad aangeboden.

Herstructurering Hoogezand Noord
We hebben in 2021 NPG-geld ontvangen voor de herstructurering van Hoogezand Noord. Eén van de hoofdopgaven is het aantrekkelijk maken van de entree van Hoogezand vanaf de A7 en de

Kerkstraat. In 2022 wordt het eerste deelplan opgepakt. Wij maken het mogelijk dat Groninger Huis haar eigendom langs de Kerkstraat kan verbeteren, zowel visueel als wat betreft woonkwaliteit.

Vrijkomende locaties
Door vier ontwikkelingen komen er gebouwen en locaties beschikbaar voor transformatie. Uiteraard is het gemeentehuis in Hoogezand in gebruik genomen, waardoor andere huisvesting overbodig is geworden voor de huisvesting van gemeentelijke diensten. Hetzelfde geldt voor nieuwgebouwde scholen en MFA's; gebouwen worden niet meer gebruikt voor scholingsdoeleinden. Ook leidt het in ontwikkeling zijnde beleid maatschappelijke huisvesting tot de mogelijkheid enkele gebouwen af te stoten of te herontwikkelen. Tot slot blijken er nog locaties beschikbaar vanuit het verleden voor herontwikkeling of herinvulling. Voor deze opstallen en locaties worden plannen gemaakt in samenspraak met bewonersorganisaties en omwonenden.

Onderbouwing van de geraamde winstnemingen

Het BBV schrijft de methode van winstnemen voor, namelijk de POC-methode (Percentage of Completion). Dit betekent in het kort dat voor winstgevende grondexploitaties een 'zekere' winst genomen moet worden op basis van de financiële voortgang van het project (% gerealiseerde kosten * % gerealiseerde opbrengsten * geraamde winst). De in het verleden eventueel reeds genomen winsten worden van de berekende 'zekere' winst afgetrokken. Ook voorziene risico's kunnen van dit resultaat worden afgetrokken, mits deze goed zijn onderbouwd. Op basis van de POC-methode is de verwachting voor 2023 dat voor de grondexploitaties Tolweg, Rengerspark, De Vosholen fase 2 deelplan 1 en Drevenhof totaal € 1.426.000 winst kan worden genomen.

De grondexploitaties De Vosholen fase 2 deelplan 1 en Drevenhof zijn eind 2024 gereed en grondexploitatie Tolweg eind 2026. Naar verwachting zal de grondexploitatie Rengerspark eind 2031 gereed zijn.

De weergegeven bedragen zijn contante waarden en teruggerekend met de rekenrente voor grondexploitaties van 1,5% per jaar.

Jaarlijks te nemen winst (x 1.000 euro)

Grondexploitatie	t/m 2022	2023	2024	2025	2026
Julianapark	0	0	0	0	0
Tolweg	982	191	173	90	48
Rengerspark	2.445	955	1.049	364	356
De Vosholen fase 2 dp1	68	118	69	0	0
Drevenhof	15	162	120	0	0
Totaal	**3.510**	**1.426**	**1.411**	**453**	**404**

Risico's

Binnen de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) worden de financiële effecten van de risico's in de grondexploitaties in beeld gebracht. De hoogte van de becijferde risico's is opgenomen in de Paragraaf Weerstandsvermogen & Risicobeheersing.

3.8 Paragraaf Bestuur

Inleiding bestuur

Deze paragraaf beschrijft relevante ontwikkelingen in de uitvoering van het lokaal bestuur. Hierbij gaat het om het samenspel tussen samenleving, raad, college en organisatie. Hoe werken we samen aan de kwaliteit van de lokale gemeenschap, vanuit de verschillende rollen en verantwoordelijkheden?

Interactieve beleidsvorming

Gemeente en samenleving

De samenleving verwacht tegenwoordig iets anders van de overheid dan ruim tien jaren geleden. Inwoners zijn zelfbewuster geworden. Zij gaan niet blindelings uit van het informatiemonopolie van de overheid en reageren overwegend vanuit beleving en intuïtie. Het vertrouwen is lager geworden. Zowel wij als uw raad willen een betrouwbare en toegankelijke partner zijn en de Midden-Groningse samenleving ruimte geven om invloed uit te oefenen. Daarvoor ontwikkelen we nieuwe vormen van betrokkenheid waarbij we alle inwoners van harte uitnodigingen deel te nemen. Het nemen van besluiten en het uitoefenen van taken doen wij op een transparante en open manier. Hierbij hebben we oog voor de diverse belangen die spelen. Wij leggen verantwoording af aan de samenleving over de belangenafweging die wordt gemaakt bij besluitvorming.

Raadsakkoord 2022-2026

In maart 2022 waren er gemeenteraadsverkiezingen en is er een nieuwe raad gekozen. De nieuwe raad wil zich graag sterker en meer zichtbaar laten zien richting de samenleving. Uw raad wil meer in verbinding staan met de inwoners, om te werken aan het verbeteren van het vertrouwen van de inwoners in onze gemeente. Daarom heeft uw raad in juli 2022 het eerste raadsakkoord van Midden-Groningen vastgesteld met als titel: Raadsakkoord Middenin Midden-Groningen 2022-2026. Uw raad heeft in vier bijeenkomsten, waarvan één met inwoners en maatschappelijke organisaties, gesproken over de thema's die in het raadsakkoord opgenomen moeten worden. Tijdens deze bijeenkomsten is een totaallijst van onderwerpen opgesteld. Er is uiteindelijk een keuze gemaakt voor vier thema's.

De volgende thema's zijn gekozen:

1. Armoede; omdat de raad zich grote zorgen maakt over de groeiende groep in de samenleving die onder de armoedegrens leeft.
2. Jeugdzorg; omdat de raad wil dat alle jongeren goed kunnen opgroeien in Midden-Groningen en dat ze de kans hebben om zich te ontwikkelen.
3. Energietransitie en duurzaamheid; omdat de raad wil weten in hoeverre inwoners van Midden-Groningen hierdoor worden geraakt en op basis hiervan actie ondernemen.
4. Beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen, omdat de raad wil inzetten op de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van woningen voor diverse doelgroepen, zoals starters, jongeren, ouderen.

Raadsprogramma
Uw raad gaat de komende raadsperiode met deze vier thema's aan de slag. Binnen deze thema's kunnen er nog steeds verschillen zijn over de manier waarop de problemen opgelost moeten worden. Daarover moeten de partijen met elkaar in debat, maar niet voordat de inwoners hierbij betrokken zijn. In het najaar 2022 wordt het raadsakkoord verder uitgewerkt in een meer gedetailleerd raadswerkprogramma. Hierin wordt aangegeven wat uw raad wil bereiken, wat de planning is en de inwoners worden betrokken.

Passende vergaderstructuur voor de raad

Uw raad vergadert volgens het zogenaamde BOB-model. Een driedeling waarbij eerst beeldvormende informatie wordt opgehaald, vervolgens in de oordeelsvorming met de fracties wordt gedebatteerd en tenslotte in een formele raadsvergadering besloten wordt. Onze gemeente heeft sinds de verkiezingen veel nieuwe raadsleden. Op de heidagen zal aan de vergadercultuur gewerkt worden om de raad de komende jaren verder door te ontwikkelen. Dit met de focus op de verbinding met de samenleving. In 2023 wordt een Raadsinformatiesysteem geïmplementeerd waarin vergaderstukken van de openbare vergaderingen voor iedereen gemakkelijk toegankelijk zijn.

Rekenkamer Midden-Groningen

De Rekenkamer heeft als taak de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur te onderzoeken. Hiermee is de Rekenkamer een belangrijk instrument voor de controlerende taak van uw raad. De Rekenkamer bestaat uit een externe voorzitter, twee externe leden en wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris. Jaarlijks levert de Rekenkamer minimaal drie onderzoekrapporten op die in de raadscommissie en uw raad worden besproken. De onderwerpen worden in afstemming met de auditcommissie door uw raad gekozen. In het laatste kwartaal van 2022 wordt het onderzoeksprogramma voor 2023 vastgesteld.

4. Uiteenzetting financiële positie

4.1 Overzicht baten en lasten per programma

Overzicht baten en lasten per programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting na wijziging 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Dorpen en wijken	**38.084**	**41.090**	**38.743**	**39.229**	**39.674**	**40.152**
Sociaal	**122.715**	**132.444**	**129.090**	**130.959**	**132.619**	**132.094**
Economie	**26.119**	**24.158**	**23.309**	**22.731**	**18.385**	**15.703**
Dienstverlening	**3.365**	**2.571**	**2.371**	**2.527**	**2.600**	**2.690**
Bestuur en bedrijfsvoering	**36.029**	**43.558**	**46.438**	**50.197**	**51.624**	**56.417**
Gevolgen gas- en zoutwinning	**12.784**	**25.225**	**14.438**	**6.890**	**4.946**	**4.643**
Totaal Lasten	**239.095**	**269.045**	**254.390**	**252.533**	**249.849**	**251.700**
Baten						
Dorpen en wijken	**17.206**	**16.813**	**16.379**	**16.426**	**16.421**	**16.465**
Sociaal	**42.988**	**39.217**	**40.150**	**40.483**	**41.138**	**41.469**
Economie	**17.177**	**15.005**	**13.470**	**12.833**	**7.363**	**4.351**
Dienstverlening	**754**	**715**	**535**	**743**	**765**	**856**
Bestuur en bedrijfsvoering	**154.989**	**169.138**	**168.482**	**175.665**	**180.951**	**173.829**
Gevolgen gas- en zoutwinning	**12.644**	**25.147**	**14.438**	**6.890**	**4.946**	**4.643**
Totaal Baten	**245.757**	**266.035**	**253.454**	**253.039**	**251.585**	**241.613**
Saldo voor bestemming	**6.662**	**-3.010**	**-936**	**506**	**1.736**	**-10.087**
Stortingen						
Dorpen en wijken	**358**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sociaal	**4.671**	**1.027**	**130**	**130**	**130**	**130**
Bestuur en bedrijfsvoering	**3.026**	**89**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**8.055**	**1.116**	**130**	**130**	**130**	**130**
Onttrekkingen						
Dorpen en wijken	**932**	**1.230**	**24**	**16**	**7**	**7**
Sociaal	**5.651**	**4.399**	**983**	**690**	**124**	**124**
Economie	**454**	**366**	**13**	**13**	**13**	**13**
Bestuur en bedrijfsvoering	**3.322**	**2.824**	**141**	**69**	**18**	**11**
Totaal Onttrekkingen	**10.359**	**8.819**	**1.162**	**788**	**162**	**156**
Totaal mutatie reserves	**2.303**	**7.703**	**1.032**	**658**	**32**	**26**
Saldo na bestemming	**8.966**	**4.693**	**96**	**1.164**	**1.768**	**-10.061**

4.2 Overzicht baten en lasten per taakveld

Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2023				
	Lasten	Baten	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo
0.1 Bestuur	3.551	0	0	0	-3.551
0.2 Burgerzaken	1.347	526	0	0	-821
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.147	133	0	0	-1.014
0.4 Overhead	30.482	668	0	0	-29.814
0.5 Treasury	-630	428	0	0	1.058
0.61 OZB woningen	346	12.323	0	0	11.977
0.62 OZB niet-woningen	420	9.163	0	0	8.743
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	145.397	0	0	145.397
0.8 Overige baten en lasten	12.437	797	0	0	-11.640
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	3	0	0	0	-3
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.503	190	0	0	-4.313
1.2 Openbare orde en veiligheid	10.452	9.011	0	0	-1.441
2.1 Verkeer en vervoer	8.279	217	0	0	-8.062
2.2 Parkeren	0	142	0	0	142
2.3 Recreatieve havens	41	7	0	0	-34
2.4 Economische havens en waterwegen	305	0	0	0	-305
2.5 Openbaar vervoer	48	0	0	0	-48
3.1 Economische ontwikkeling	551	0	0	0	-551
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.553	3.486	0	0	933
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	72	16	0	0	-56
3.4 Economische promotie	474	367	0	0	-107
4.2 Onderwijshuisvesting	6.127	946	0	0	-5.181
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	5.616	3.671	0	0	-1.945
5.1 Sportbeleid en activering	208	21	0	0	-187
5.2 Sportaccommodaties	3.992	1.448	0	0	-2.543
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.149	282	0	0	-2.866
5.4 Musea	296	-3	0	0	-299
5.5 Cultureel erfgoed	528	163	0	0	-366
5.6 Media	1.711	213	0	0	-1.498
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.512	133	0	0	-5.378
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	8.390	2.485	0	0	-5.905
6.2 Wijkteams	6.637	0	0	0	-6.637
6.3 Inkomensregelingen	38.990	31.396	0	0	-7.594
6.4 Begeleide participatie	16.520	3.443	0	0	-13.077
6.5 Arbeidsparticipatie	4.134	702	0	0	-3.432
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	995	10	0	0	-985
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	17.074	833	0	0	-16.241
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	26.185	0	0	0	-26.185
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	673	386	0	0	-288
7.1 Volksgezondheid	2.318	40	0	0	-2.278
7.2 Riolering	4.203	5.636	0	0	1.433
7.3 Afval	7.123	7.985	0	0	862
7.4 Milieubeheer	2.412	0	0	0	-2.412
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	512	362	0	0	-150
8.1 Ruimtelijke ordening	1.685	67	0	0	-1.618
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	6.546	6.792	0	0	245
8.3 Wonen en bouwen	6.475	3.571	0	0	-2.904

Saldo voor bestemming	**254.390**	**253.454**	**0**	**0**	**-936**
0.10 Mutaties reserves	**0**	**0**	**130**	**1.162**	**1.032**
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	**0**	**0**	**96**	**0**	**-96**
Totaal mutatie reserves	**0**	**0**	**226**	**1.162**	**936**
Saldo na bestemming	**254.390**	**253.454**	**226**	**1.162**	**0**

4.3 Overzicht incidentele baten en lasten per programma

Overzicht incidentele baten en lasten

Programma / Omschrijving	2023 Lasten	2023 Baten	2024 Lasten	2024 Baten	2025 Lasten	2025 Baten	2026 Lasten	2026 Baten	Toelichting
Programma 1: Dorpen en Wijken									
Groen, achterstanden onderhoud en compensatie bezuiniging pensionado's	509		562		296		296		Om achterstanden in het onderhoud groen weg te werken is incidenteel t/m 2024 € 266.000 beschikbaar. Verder is ter compensatie bezuiniging personeel pensionado's in 2023 incidenteel € 243.000 en voor 2024, 2025 en 2026 incidenteel € 296.000 opgenomen.
Programma 2: Sociaal									
Volksgezondheid: Lokaal preventieakkoord	40	40							In 2021 is het traject gestart om een Lokaal Preventieakkoord op te stellen onder procesbegeleiding van de GGD Groningen. Hierin wordt vooral de beweging van zorg naar preventie gemotiveerd. Het uitvoeringsbudget wordt beschikbaar gesteld via een specifieke uitkering voor 2022 en 2023. Dit is afhankelijk van het inwonersaantal en zou voor onze gemeente maximaal op € 40.000 uitkomen.
OAB	2.430	2.430							Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) 2023-2026. Een specifieke uitkering met als doel het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden in de Nederlandse taal, het voorkomen van segregatie en het bevorderen van integratie.
NPO Kind-ouder ondersteuners	454	454	216	216					Nationaal programma onderwijs - Inzet Kind-ouder ondersteuners. Naast de geplande activiteiten voor onderwijs zal er extra worden ingezet op het bestrijden van achterstanden die zijn ontstaan door de coronamaatregelen. Het ministerie van OC&W heeft middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van een Nationaal Programma Onderwijs. Hierin wordt aangegeven welke maatregelen en middelen het onderwijs en gemeenten kunnen verwachten om deze achterstanden te bestrijden. Het grootste deel van de middelen gaat naar de scholen en een deel naar de gemeenten. De uitvoering vindt plaats in 2021, 2022 en 2023.
Jeugd - de Toverboom (6672000)	50	50							Aan stichting de Toverboom wordt een subsidie verstrekt voor een tweejarige pilot. Deze subsidie heeft als doel de sociale veerkracht van de lokale samenleving te bevorderen. Deze subsidie bedraagt in 2023 € 50.000.
Eenmalige lasten scholenprogramma	731								Eenmalige lasten scholenprogramma (sloopkosten, restant boekwaarden en verhuiskosten, gedekt door onttrekking reserve scholenprogramma.
Programma 3: Economie									
Grondexploitatie Tolweg		191		173		90		48	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.
Grondexploitatie Rengerspark		955		1.049		364		356	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.
Grondexploitatie Vosholen II deelplan 1a en 1b		118		69					Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.

Grondexploitatie Drevenhof		162		120					Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode.
Mutaties verliesvoorzieningen diverse grondexploitaties	129		131		50		51		Stortingen in verliesvoorzieningen grondexploitaties
Extra deelnemersbijdrage veiligheidsregio	242		242						Extra deelnemersbijdrage Veiligheidsregio i.v.m. voorziening FLO.
Omgevingsdienst omgevingswet en arbeidsmarkt	116		116						Extra deelnemersbijdrage Omgevingsdienst m.b.t extra inzet in 2023 en 2024 voor omgevingswet en krapte arbeidsmarkt
Afbouw herverdeeleffecten nieuw financieringsmodel Omgevingsdienst	102		52						Het nieuwe financieringsmodel van de Omgevingsdienst leidt tot herverdeeleffecten. Gekozen is voor een zachte landing waarbij de afbouw van die herverdeeleffecten in 3 jaar wordt gerealiseerd. Als voordeelgemeente betalen we nog 3 jaar een extra bedrag. Dit heeft zowel betrekking op programma 1 als programma 3, hier is het totale bedrag vermeld.
PAW Steendam Tjuchem	747	747	747	747					Voor het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) vindt er in Steendam en Tjuchem een versterkingsopgave plaats. Er is een subsidieregeling vastgesteld waarbij inwoners maximaal € 8.000 subsidie kunnen krijgen. Het totaal beschikbare bedrag is € 2.240.000, voor de jaren 2022, 2023 en 2024. De kosten worden gedekt met een specifieke uitkering van het Rijk.
Programma 4: Dienstverlening									
Programma 5: Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG									
Lumpsum Gevolgen Gaswinning	1.475	1.475	1.075	1.075	1.075	1.075			Vanuit een regionale meerjarige begroting zijn afspraken met het Rijk gemaakt over de vergoeding voor de organisatiekosten die samenhangen met de versterkingsopgave. Deze Lumpsum gevolgen gaswinning is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Batch 1588	6.000	6.000	1.467	1.467					Bijdrage en lasten conform verwachte verloop Batch 1588.
Inpassingskosten	553	553	554	554	567	567	579	579	Inpassingskosten lastenraming en bijdrage vanuit het Rijk als vergoeding.
NPG Dorpsproces Overschild	190	190							De middelen vanuit de NPG voor het dorpsproces Overschild zijn als incidentele baten en lasten geraamd, in 2020-2023 totaal € 1,07 miljoen.
NPG projecten	4.334	4.334	1.834	1.834	1.285	1.285	881	880	Het betreft de 13 NPG projecten uit de 1e tranche, raadsbesluit 29 april 2021. De NPG projecten uit de 2e tranche: Moeders van Midden Groningen, Toekomstig Cultureel Erfgoed en Verbeteren Veiligheid Midden-Groningen (raad september 2021).
Programma 6: Bestuur en bedrijfsvoering									

Uitwerken raadsprogramma	500		500		500				De raad heeft 28 juni 2022 het raadsakkoord "Midden in Midden-Groningen" vastgesteld en besloten om voor de jaren 2023, 2024 en 2025 € 500.000 beschikbaar te voor een kwalitatieve start in het betrekken van de inwoners bij het raadswerkprogramma en de uitwerking van het raadsprogramma.
Totale incidentele baten en lasten van de programma's:	**18.602**	**17.699**	**7.496**	**7.304**	**3.773**	**3.381**	**1.807**	**1.863**	
Mutaties reserves incidenteel									
Dekking eenmalige lasten Scholenprogramma (Programma 2)		731							Dekking eenmalige lasten zoals sloopkosten, afboekwaardes en verhuiskosten vanuit reserve scholenprogramma.
Totale mutaties reserves incidenteel:	**0**	**731**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	
Totale incidentele baten en lasten:	**18.602**	**18.430**	**7.496**	**7.304**	**3.773**	**3.381**	**1.807**	**1.863**	

Notitie incidentele baten en lasten Commissie BBV

In het algemeen geldt, dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele lasten raamt in de begroting. Structurele lasten zijn dus de regel, incidentele lasten de uitzondering. De aard van de baten en lasten betekent dat de soort of de eigenschap van een begrotingspost binnen een taakveld in eerste instantie bepalend is of een post als incidenteel of structureel aangemerkt wordt. Structurele baten en lasten zijn baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd opgenomen zijn. Met andere woorden, er is (nog) geen einddatum bekend. Dit noemt men ook wel structureel bestaand beleid.

De begroting kent incidentele en structurele baten en lasten. In de toelichting op het BBV staat als hulpmiddel dat voor het bepalen van een nadere invulling van het begrip ‘incidenteel’ gedacht kan worden aan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Dit betekent dat baten en lasten die zich drie jaar of minder voordoen kunnen kwalificeren als incidenteel, maar ook gewoon structureel van aard kunnen zijn. Baten en lasten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard. De scheidslijn tussen drie jaar of langer is zoals gezegd een hulpmiddel bij het bepalen of er sprake is van incidenteel of structureel; de soort of de eigenschap van een begrotingspost van het taakveld gaat altijd boven dit hulpmiddel. Zo blijft een incidentele baat of last, die vier jaar of langer geraamd wordt, gezien de soort of de eigenschap van een begrotingspost altijd incidenteel en wordt dus niet opeens structureel door deze langer dan drie jaar te ramen.

4.4 Structureel evenwicht

Overzicht structureel evenwicht

Structureel evenwicht	2023	2024	2025	2026
Lasten				
Totale lasten	254.520	252.663	250.979	251.830
Incidentele lasten	-18.602	-7.496	-3.773	-1.807
Incidentele toevoegingen reserves	0	0	0	0
Structurele lasten (a)	**235.918**	**245.167**	**247.206**	**250.023**
Baten				
Totale baten	254.616	253.827	252.747	241.769
Incidentele baten	-17.699	-7.304	-3.381	-1.863
Incidentele onttrekkingen reserves	-731	0	0	0
Structurele baten (b)	**236.186**	**246.523**	**249.366**	**239.906**
Structurele saldi (c = b - a)	**268**	**1.356**	**2.160**	**-10.117**

bedragen x € 1.000

4.5 Geprognosticeerde balans 2023-2026

Balans 31-12-2023			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	4.984	Eigen vermogen	20.918
Materiële vaste activa	223.955	Voorzieningen	17.522
Financiële vaste activa	7.970	Vaste schulden	113.736
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	-1.085	Vlottende schulden	22.300
Uitzettingen	19.060	Overlopende passiva	88.458
Overlopende activa	7.250		
Liquide middelen	800		
Totaal	**262.934**	**Totaal**	**262.934**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2024			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	4.879	Eigen vermogen	21.424
Materiële vaste activa	212.434	Voorzieningen	17.049
Financiële vaste activa	7.934	Vaste schulden	105.064
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	-1.267	Vlottende schulden	20.500
Uitzettingen	19.660	Overlopende passiva	88.178
Overlopende activa	7.775		
Liquide middelen	800		
Totaal	**252.215**	**Totaal**	**252.215**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2025			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	4.774	Eigen vermogen	23.160
Materiële vaste activa	201.239	Voorzieningen	16.767
Financiële vaste activa	7.897	Vaste schulden	96.492
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	-840	Vlottende schulden	16.000
Uitzettingen	16.010	Overlopende passiva	84.011
Overlopende activa	6.550		
Liquide middelen	800		
Totaal	**236.430**	**Totaal**	**236.430**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2026			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	4.671	Eigen vermogen	13.073
Materiële vaste activa	190.743	Voorzieningen	17.619
Financiële vaste activa	7.859	Vaste schulden	88.020
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	-904	Vlottende schulden	19.100
Uitzettingen	16.110	Overlopende passiva	87.542
Overlopende activa	6.075		
Liquide middelen	800		
Totaal	**225.354**	**Totaal**	**225.354**

bedragen x € 1.000

4.6 EMU-saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst
Berekening EMU-saldo
Gemeente Midden-Groningen (1952)

Algemene gegevens:	
Overheidslaag:	**Gemeente**
Berichtgevernaam:	**Midden-Groningen**
Berichtgevernummer:	**1952**
Jaar:	**2023**
Naam contactpersoon:	
Telefoon:	
E-mail:	
Bestandsnaam:	EMU230061952.XLS

Omschrijving	2022 x € 1000,-	2023 x € 1000,-	2024 x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2022, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2023	Volgens meerjarenraming in begroting 2024
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.010	-936	506
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	22.117	-11.646	-11.626
3. Mutatie voorzieningen	-2.224	-2.388	-473
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-735	-3.477	-56
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	**-26.616**	**11.799**	**11.715**

Ruimte voor uw toelichting

4.7 Arbeidskosten gerelateerde verplichting

Overeenkomstig de artikelen 20 en 22 van het BBV dienen gemeenten in de begroting in te gaan op de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. De aanspraakmogelijkheid op toekomstige uitkeringen door zowel huidig als voormalig personeel worden hieronder verstaan. Het betreffen uitkeringen in relatie tot vakantierechten,

wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders, pensionverplichtingen wethouders, WW-verplichtingen en WAO/WIA/WGA-verplichtingen.

In het BBV is geregeld dat voor de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume geen voorzieningen gevormd mogen worden, maar dat ze verantwoord dienen te worden in de exploitatie. Deze jaarlijks terugkerende verplichtingen zijn derhalve in de begroting en meerjarenraming opgenomen en maken onderdeel uit de van de financiële positie. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor wel een voorziening worden getroffen.

Er is een voorziening ingesteld voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zonder vergelijkbaar volume. Deze is ingesteld voor de pensioenuitkeringen voor (voormalige) wethouders.

4.8 Overzicht investeringen

Overzicht investeringen

Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen IBOR - Tractie		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Maaimachines	Klepelmaaier	20.000	10	2.200
Voertuigen	Pick-up	55.000	10	6.050
Voertuigen	Pick-up autolaadkraan	20.000	10	2.200
Tractoren	Tractor	35.000	8	4.725
Voertuigen	Bestelauto	35.000	10	3.850
Voertuigen	Bestelauto	35.000	10	3.850
Versnipperaar	Snippermachine	100.000	10	11.000
Subtotaal vervangingsinvesteringen		**300.000**		**33.875**
Reinigingsvoertuig	Zijlader	325.000	6	57.417
Subtotaal vervangingsinvestering met eigen dekking		**325.000**		**57.417**

Vervangingsinvesteringen IBOR - Openbare verlichting		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Installaties	Armaturen	411.540	20	24.692
Installaties	Masten	387.750	40	13.571
Subtotaal vervangingsinvesteringen openbare verlichting		**799.290**		**38.264**

Vervangingsinvesteringen BWRI - werkbedrijf		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Machines	Naaimachines, stapelaars	10.000	10	1.100
Machines	Snij-oplegtafel	80.000	10	8.800
Subtotaal vervangingsinvesteringen BWR-werkbedrijf		**90.000**		**9.900**

Vervangingsinvesteringen Sport en Bewegen		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Sportvelden	Renovatie/vernieuwing 4 sportvelden	230.000	20	13800
Meubilair en inventaris onderwijs	Vervanging sport- en spelmateriaal	122.835	10	13.512
Meubilair en inventaris sport	Vervanging sport- en spelmateriaal	87.165	10	9.588
Subtotaal vervangingsinvesteringen Sport en Bewegen		**440.000**		**36.900**

Vervangingsinvesteringen Automatisering		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Hardware	Appliances (vervanging Aruba Networks)	60.000	5	12.600
Hardware	Vervanging Ipads	20.000	5	4.200
Hardware	Servers	75.000	4	19.500
Hardware	Telefooncentrale	250.000	10	27.500
Hardware	Vaste lijnen telefonie	150.000	5	31.500

Hardware	Laptops	250.000	5	52.500
Hardware	Mobiele telefoon	200.000	3	68.667
Hardware	Security	75.000	5	15.750
Hardware	Firewalls	25.000	5	5.250
Hardware	Storage support	50.000	4	13.000
Subtotaal vervangingsinvesteringen Automatisering		**1.155.000**		**250.467**

Vervangingsinvesteringen Informatisering		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Aut. Software	Financieel systeem	85.000	5	17.850
Aut. software	Intranet	50.000	5	10.500
Subtotaal vervangingsinvesteringen Informatisering		**135.000**		**28.350**

Vervangingsinvesteringen riolering		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	Rioolgemalen	353.400	direct tlv voorziening	
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	Risico gestuurd beheer + klimaatadaptie	1.130.756	direct tlv voorziening	
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	Verbetering van het systeem	110.000	direct tlv voorziening	
Subtotaal vervangingsinvesteringen Riool		1.594.156		

Nieuwe investeringen

Nieuwe investeringen IBOR - Wegen		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	Paden Noorderpark	100.000	40	3.500
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	*K. Nieboerweg en Krulweg*	351.000	40	12.285
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	*Margrietpark (P. Bielstraat, D. Bakkerstr.*	409.500	20	24.570
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	*Scheemderstraat Noordbroek*	182.000	30	7.887
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	*Tjallingstraat*	195.000	20	11.700
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	*Dr. W. Dreeslaan*	70.200	40	2.457
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	Onderhoud wegen (bodemverzakking)	1.000.000	30	43.333
Subtotaal nieuwe investeringen Wegen		**2.307.700**		**105.732**

Nieuwe investeringen IBOR - Kunstwerken en beschoeiing		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	Herstel beschoeiing Slochterdiep	100.000	20	6.000
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	*Margrietpark (P. Bielstraat, D. Bakkerstr.*	149.175	20	8.951
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	*Het Loeg (brug)*	20.000	40	700
Subtotaal nieuwe investeringen IBOR Kunstwerken en beschoeiing		**269.175**		**15.651**

Nieuwe investeringen IBOR - Openbaar Groen		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Groenvoorzieningen	*Het Loeg*	48.750	15	3.738
Groenvoorzieningen	*Tjallingstraat*	19.500	15	1.495
Groenvoorzieningen	*Dr. W. Dreeslaan*	26.000	15	1.993
Groenvoorzieningen	*Scheemderstraat Noordbroek*	45.500	15	3.488
Groenvoorzieningen	*Meerweg Zuid*	80.000	15	6.133
Groenvoorzieningen	*Margrietpark fase 1 en 2*	260.000	15	19.933
Groenvoorzieningen	*K. Nieboerweg en Krulweg te Foxhol*	22.750	15	1.744
Subtotaal nieuwe investeringen Openbaar Groen		**502.500**		**38.525**

Nieuwe investeringen IBOR - Verkeersveiligheid		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Grond/Weg/Waterbouwkundige werken	Parkeren/verkeersveiligh Houtmanstraat	125.000	20	7.500
Subtotaal nieuwe investeringen IBOR Verkeersveiligheid		**125000**		**7500**

Nieuwe investeringen Automatisering		Bedrag	Afschrijving termijn	Kapitaal lasten vanaf 2024
Aut.Software	Sofware impl. wet open overheid	20.000	5	4.200
Aut.Software	Datawarehouse	40.000	5	8.400
Aut.Software	Fin adm.werkbedrijf impl.Key2	50.000	5	10.500
Aut.Software	Subsidiesoftware	45.000	5	9.450
Aut.Software	Uitbreiding Mylex zoekmachine	20.000	5	4.200
Aut.Software	Aanpassen sjablonen (wet dig. toeg.)	50.000	5	10.500
Subtotaal nieuwe investeringen Automatisering		**225.000**		**47.250**

Totaal investeringen	Investering	Kap.last
- vervangingsinvesteringen	4.838.446	455.172
- nieuwe investeringen	3.429.375	214.658
Totaal aan investeringen 2023	**8.267.821**	**669.830**

Investeringen die worden gedekt uit andere middelen	Investering	Kap.last
- voorziening riolering	1.594.156	0
- afvalstoffenheffing	325.000	57.417
- stelpost uitzetting budgetten IBOR van € 2 miljoen (NB: betreft cursief aangegeven investeringen)	1.859.375	106.374
Totaal investeringen waarvan dekking uit andere middelen	**3.778.531**	**163.791**

Totaal investeringen die niet worden gedekt vanuit andere middelen	**4.489.290**	**506.039**

4.9 Overzicht reserves en voorzieningen

Eigen vermogen

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2022	Vermeerd. 2023	Vermind. 2023	Stand per 31/12/2023
algemene reserve					
algemene reserve (algemeen)	De algemene reserve vormt een buffer om financiële tegenvallers op te vangen en wordt in dit verband gerekend tot de zogenoemde weerstandscapaciteit van de gemeente. De algemene reserve wordt gevormd uit batige rekeningsaldi. De algemene reserve is in principe vrij aanwendbaar.	11.846			11.846
totaal algemene reserve		11.846			11.846
bestemmings reserves					
herfinanciering AJC Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit de herfinanciering van het schoolgebouw van het Dr. Aletta Jacobscollege en is ingesteld om in 2042 de grond onder het huidige gebouw terug te kunnen kopen.	406	130		536
huis voor cultuur en bestuur; Kielzog	Deze reserve vloeit voort uit het raadsbesluit "Project gemeentehuis+" van 16 juli 2012. Besloten is een bestemmingsreserve te vormen voor investeringen in het Huis voor Cultuur en Bestuur. Met deze reserve worden directe kosten gedekt waarop niet mag worden afgeschreven. Ook worden hieruit de hogere aanvangslasten die de begrote jaarlijkse kapitaallasten te boven gaan gedekt. Voor de jaren 2013-2015 zijn er middelen vanuit de exploitatie toegevoegd aan deze reserve.	394			394
scholenprogramma	Voor het aardbevingsbestendig maken van de schoolgebouwen ontvangen de gemeenten in Groningen die te maken hebben met de gevolgen van aardbevingen door gaswinning over de periode 2016 tot en met 2035 een bijdrage van in totaal € 78,5 miljoen van het rijk. De gemeente Midden-Groningen ontvangt in totaliteit over de periode 2016 t/m 2035 een bedrag van € 23,4 miljoen. Deze middelen worden toegevoegd aan de hiervoor ingestelde reserve en ingezet overeenkomstig met het vastgestelde scholenprogramma.	1.149		574	574
revolverend fonds duurzaamheid vastg.	De reserve is ingesteld in de Najaarsnota 2021 en dient ter financiering c.q. cofinanciering voor investeringen in de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed.	350			350
grootschalige projecten	Deze reserve is gevormd uit de extra dividendopbrengsten van Essent en BNG en de positieve rekeningresultaten van 2006 - 2009. Uit deze reserve worden middelen gehaald ter dekking van het Centrumplan Muntendam, de renovatie van de Menterne en de ombouw van het gemeentehuis naar MFC.	1.863			1.863
onderhoud beeldende kunst	De gelden uit de reserve worden besteed aan onderhoud van beeldende kunst in de openbare ruimte.	34			34
nieuwbouw BWRI	De reserve is ingesteld ter dekking van de eenmalige investeringskosten voor de vervangende nieuwbouw BWRI.	833			833
accommodatiefonds	De reserve is gevormd voor het op aanvraag verlenen van subsidies voor twee doeleinden: 1. Voor alle projecten op het gebied van (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding, groot en / of technisch onderhoud en technische- en functie verbeterende aanpassingen aan de eigenaren van accommodaties. 2. Voor de aanleg, onderhoud of vervanging van speel- en trainingsvelden en/of veldverlichting.	184			184
innovatie eigen kracht initiatieven	De reserve is gevormd voor het ondersteunen van eigen kracht initiatieven. Hiermee wordt ruimte geboden om de samenleving een actieve rol te laten kiezen en invulling te geven aan haar eigen verantwoordelijkheid.	20			20
Wedeka (Westerlee gelden)	De middelen zijn bestemd voor het dekken van de kosten die de organisatieontwikkeling van Wedeka met zich mee gaat brengen.	360			360
afschrijvingsreserves					
uitbr.scholen; peuterspeelz. Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit investeringen in peuterspeelzalen bij De Tweemaster (incl. interne	302		302	

	verbouwing) en bij de Nico Bulderschool en dient ter dekking van de afschrijvingslasten.				
stimulering.kinderopvang Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit investeringen voor kinderopvang/peuterspeelzalen bij scholen voor het basisonderwijs en is bestemd ter dekking van de afschrijvingslasten.	81		4	77
buiten peuterbad de Kalkwijck	Deze reserve is bestemd ter dekking van de afschrijvingslasten van het buitenpeuterbad bij sportcentrum de Kalkwijck.	59		4	55
MFA Westerbroek	Op basis van het raadsbesluit van 27 januari 2014 (voordracht nr. 011) heeft de raad besloten de restant stelpost ad. € 170.000 om te zetten in een bestemmingsreserve ter dekking van een deel van de toekomstige kapitaallasten van een nieuw MFA Westerbroek.	156		4	152
Slochterhaven	Deze reserve is ingesteld om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investering Slochterhaven.	294		13	281
overkluizing Slochteren	Deze reserve is bestemd om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investering overkluizing Slochterhaven.	61		3	58
informatisering herindeling 2018	De reserve is bestemd om gedurende de economische levensduur de afschrijvingskosten van de investeringen in nieuwe software etc. als gevolg van de herindeling op te vangen.	168		113	55
automatisering herindeling 2018	De reserve is bestemd om gedurende de economische levensduur de afschrijvingskosten van de investeringen in nieuwe hardware etc. als gevolg van de herindeling op te vangen.	72		29	43
Terreininr. KC De Vosholen Hoogezand	De eenmalig beschikbare middelen 2013 (openbare verlichting) en 2015 (terreininrichting) zijn omgezet in een reserve ter dekking van de afschrijvingslasten van deze investeringen in het Ketelhuis.	131		7	124
scholenprogramma	Deze in 2021 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit het scholenprogramma.	3.088		109	2.979
totaal bestemmingsreserves		**10.007**	**130**	**1.162**	**8.975**
Resultaat					
saldo rekening / begroting			96		96
totaal resultaat			**96**		**96**
Totaal eigen vermogen		**21.854**	**226**	**1.162**	**20.918**

bedragen x € 1.000

Voorzieningen

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Boekwaarde stand 31/12/2022	storting 2023	onttrekking 2023	aanwending 2023	Boekwaarde stand 31/12/2023
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
arbeidsgerelateerde verplichtingen	Door middel van deze voorziening worden (toekomstige) arbeidsgerelateerde verplichtingen vastgelegd. De voorziening is getroffen in verband met de liquidatie van de voormalig Stichting Baanvak wegens nog te betalen transitievergoedingen.					
APPA wethouders	De voorziening is ingesteld om een mogelijk tekort van de pensioenuitkeringen van wethouders aan te vullen. Per 1 januari 2022 eindigt de uitvoering van de APPA-regeling door ASR. Het resultaat hiervan is dat betalingen van de pensioenen terugkomen bij de gemeente en de voorziening ook voor de uitkering geldt.	3.359	275			3.634
totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen		**3.359**	**275**			**3.634**
Risicovoorzieningen						
stadscentrum Hoogezand	Deze voorziening is ingesteld om de kosten van saneringen te dekken in het stadscentrum Hoogezand.	361				361
totaal risicovoorzieningen		**361**				**361**
Egalisatievoorzieningen						
groot onderhoud gebouwen	Deze voorziening is in 2019 gevormd op basis van het meerjaren onderhoudsplan. Op basis van de meerjarenbegroting is bepaald hoe groot de voorziening moet zijn en hoe hoog de jaarlijkse stortingen moeten worden om het groot onderhoud van de komende tien jaar te kunnen dekken.	1.192	940		1.717	414
rioolrechten	Deze voorziening is bedoeld voor het opvangen van tekorten en hierdoor de stijging van tarieven te temperen. Daarnaast worden de lasten voor jaarlijks onderhoud en vervanging van de riolering uit de voorziening gedekt.	10.606	64			10.670
afvalstoffen	Door middel van deze voorziening kunnen de jaarlijkse schommelingen binnen de afvalstofheffing opgevangen.	1.129		269		859
totaal egalisatievoorzieningen		**12.927**	**1.004**	**269**	**1.717**	**11.944**
Voorzieningen toekomstige verplichtingen						
groot onderhoud wegen	De voorziening dient ter dekking van de jaarlijkse kosten van de rehabitatie van de verhardingen.	2.663	1.450		3.130	983
aanleg riool wijkvernieuwing Gorecht-West	Het doel van deze voorziening is het bekostigen van de vervanging van de riolering van Gorecht-West naar aanleiding van de herstructurering. Voorheen werden de uitgaven rechtstreeks gefinancierd uit de voorziening egalisatie rioolrechten. In					

	het vGRP2013-2017 Beleidsplan riolering en water is hiermee rekening gehouden.					
groot onderhoud tennisbanen Muntendam	Het doel van deze voorziening is het dekken van de kosten voor groot onderhoud voor de twee tennisbanen van TCM Muntendam	50				50
totaal voorzieningen toekomstige verplichtingen		**2.713**	**1.450**		**3.130**	**1.033**
Voorzieningen middelen van derden						
groot onderhoud graven	De dekking van de kosten van groot onderhoud.	551	108	108		551
totaal voorzieningen middelen van derden		**551**	**108**	**108**		**551**
Totaal voorzieningen		**19.910**	**2.837**	**377**	**4.847**	**17.522**

bedragen per duizend euro

Voorzieningen in mindering op activa

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Boekwaarde stand 31/12/2022	storting 2023	onttrekking 2023	aanwending 2023	Boekwaarde stand 31/12/2023
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
ijsbaanlocatie Sappemeer	Deze voorziening wordt periodiek geactualiseerd op basis van de laatst vastgestelde grondexploitatie.	4.029	81			4.109
Veenlaan Slochteren	Deze voorziening wordt periodiek geactualiseerd op basis van de laatst vastgestelde grondexploitatie.	2.414	48			2.462
totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen		**6.442**	**129**			**6.571**
Risicovoorzieningen - uitzettingen						
dubieuze debiteuren belastingen	Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen van belastingdebiteuren afgedekt.	597	214		214	597
dubieuze debiteuren sociale zaken	Deze voorziening is gevormd in het kader van de herwaardering van de debiteuren sociale zaken naar aanleiding van de invoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB). Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen afgedekt.	2.703	300	300		2.703
dubieuze debiteuren financiën	Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen van overige privaatrechtelijke debiteuren afgedekt.	140	25	25		140
Risicovoorzieningen - FVA						
Lening NNTTM	Deze voorziening is gevormd ter dekking van het risico van deze verstrekte lening aan de Noord-Nederlands Trein & Tram Museum (NNTTM) te Zuidbroek.	100				100
gemeentelijke kredietbank	Door middel van deze voorziening worden de risico's afgedekt in verband met het niet terugontvangen van verstrekte leningen door de gemeentelijke kredietbank.	28	10	10		28
totaal risicovoorzieningen		**3.568**	**549**	**335**	**214**	**3.568**

bedragen per duizend euro

Voorzieningen Vast activa - Financiële vaste activa

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Boekwaarde stand 31/12/2021	storting 2022	onttrekking 2022	aanwending 2022	Boekwaarde stand 31/12/2022
Risicovoorzieningen						
renteloze lening NNTTM	Ter afdekking van het risico van deze verstrekte lening is deze voorziening getroffen	100.000				100.000
totaal risicovoorzieningen		**100.000**				**100.000**

Voorzieningen Vlottende activa - Voorraden

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Boekwaarde stand 31/12/2021	storting 2022	onttrekking 2022	aanwending 2022	Boekwaarde stand 31/12/2022
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
grondexploitatie IJsbaan Sappemeer	Deze voorziening wordt periodiek geactualiseerd op basis van de laats vastgestelde grondexploitatie.	3.931.654	78.600			4.010.254
sanering Stadscentrum Hoogezand	Deze voorziening is ingesteld om de kosten van saneringen te dekken die gedaan worden in het stadshart Hoogezand.	377.024				377.024
grondexploitatie Verlengde Veenlaan Slochteren	Deze voorziening wordt periodiek geactualiseerd op basis van de laats vastgestelde grondexploitatie.	2.289.310	45.800			2.335.110
grondexploitatie Burgemeester Venemastraat Meeden	Deze voorziening wordt periodiek geactualiseerd op basis van de laats vastgestelde grondexploitatie.	157.576	3.200			160.776
Gouden Driehoek Zuidbroek	In 2014 is door onzekerheid van de vordering op De Gouden Driehoek bv deze voorziening getroffen. Deze verliesvoorziening valt vrij door de zekerheid van betaling van de laatste termijn m.b.t. de levering van de grond.	609.830				609.830
totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen		**7.365.394**	**127.600**			**7.492.994**

bedragen in euro

Voorzieningen vlottende activa - uitzettingen

Voorzieningen vlottende activa - Uitzettingen

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Boekwaarde stand 31/12/2021	storting 2022	onttrekking 2022	aanwending 2022	Boekwaarde stand 31/12/2022
Risicovoorzieningen						
dubieuze debiteuren - belastingen	De voorziening dient om het risico van oninbaarheid van belasting debiteuren af te dekken.	566.144	213.606		213.606	566.144
dubieuze debiteuren sociale zaken	In het kader van de herwaardering van de debiteuren sociale zaken in verband met de invoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB), is een voorziening gevormd die het risico van oninbaarheid moet afdekken.	2.901.010	300.000	300.000		2.901.010
gemeentelijke kredietbank	Opvangen van de risico's in verband met de terugontvangst van de verstrekte leningen door de gemeentelijke kredietbank.	32.906	10.000	12.000		30.906
dubieuze debiteuren - Financiën	De voorziening dient om het risico van de overige (privaatrechtelijke) debiteuren af te dekken.	102.404	20.000		20.000	102.404
totaal risicovoorzieningen		**3.702.464**	**543.606**	**312.000**	**233.606**	**3.700.464**

bedragen in euro

Meerjarig verloop van de reserves en voorzieningen

Omschrijving	Boekwaarde stand 31/12/2022	storting 2023	onttrekking of aanwending 2023	Boekwaarde stand 31/12/2023	storting 2024	onttrekking of aanwending 2024	Boekwaarde stand 31/12/2024	storting 2025	onttrekking of aanwending 2025	Boekwaarde stand 31/12/2025	storting 2026	onttrekking of aanwending 2026	Boekwaarde stand 31/12/2026
algemene reserve	11.846	96	0	11.942	1.164	0	13.107	1.768	0	14.875	0	10.061	4.814
bestemmingsreserves	10.007	130	1.162	8.975	130	788	8.317	130	162	8.285	130	156	8.259
voorzieningen	19.910	2.837	5.225	17.522	2.835	3.308	17.049	2.882	3.164	16.767	2.811	1.959	17.619
totaal	**41.764**	**3.062**	**6.386**	**38.440**	**4.129**	**4.096**	**38.473**	**4.780**	**3.326**	**39.926**	**2.941**	**12.176**	**30.692**

bedragen per duizend euro

4.10 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving	realisatie 2021	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Saldo lasten en baten						
Lokale heffingen	19.208	19.806	21.012	21.625	22.251	22.889
Algemene uitkeringen	132.055	144.476	145.397	151.911	156.546	148.759
Dividend	224	255	285	285	285	285
Saldo financieringsfunctie	-281	324	773	760	741	744
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal	**151.206**	**164.861**	**167.467**	**174.581**	**179.823**	**172.677**

bedragen x €1.000

Toelichting algemene dekkingsmiddelen

Lokale heffingen
De lokale heffingen laten een batig saldo zien van ongeveer € 1,2 miljoen ten opzichte van 2022. Dit is voornamelijk het gevolg van de structurele doorwerking in de opbrengst OZB van prijsinflatie en een lagere toerekening van apparaatskosten.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds
De toename van de meerjarenraming van de Algemene Uitkering houdt onder andere rekening met de jaarlijkse accresontwikkeling. De raming van de Algemene Uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2022. Vooruitlopend op de septembercirculaire, die gelijktijdig met het opstellen van de begroting is verschenen, is een structurele verhoging van € 1,1 miljoen verwerkt.

Dividend
De geraamde dividenduitkering heeft betrekking op ons aandelenbezit Enexis BV en BNG-bank NV. De baten zijn ten opzichte van 2022 iets hoger. Dit is in hoofdzaak het gevolg van iets hoger dividend van de BNG.

Saldo financieringsfunctie
Ten opzichte van de begroting 2022 is het voordelig saldo op de financieringsfunctie met ongeveer € 450.000 toegenomen. Dit is voornamelijk het gevolg van de aanhoudende lage rentestand.

4.11 Subsidies

In de tabel hieronder is het subsidieregister 2023 opgenomen. Het gaat hier om begrote subsidiebedragen. Voor meerdere subsidies loopt de daadwerkelijke toekenning en vaststelling van de hoogte via een aparte beschikking. Deze beschikkingen zijn nog niet altijd gereed bij het opstellen van de begroting.

Overzicht subsidieregister

Aanvrager	Doelstelling	Begroot 2023
Stichting Kwartier Zorg en Welzijn	Brede Sociaal Maatschappelijke Ondersteuning	5.401.500
Stichting Kwartier Zorg en Welzijn	NPG-project Jongerenwerk +, kwetsbare jongeren in Midden-Groningen op te laten groeien tot kansrijke en weerbare volwassenen.	448.500
Stichting Kwartier Zorg en Welzijn	NPG-project Jouw Ingebrachte Mentor, bijdragen aan meer eigenaarschap, tevredenheid en sociale veerkracht en kansen voor jongeren en kinderen in Midden-Groningen	
Stichting Kwartier Zorg en Welzijn	NPG-project ervaringsdeskundigen armoede en sociale uitsluiting, door inzet van ervaringsdeskundigheid bij te dragen aan het doorbreken van intergenerationele overdracht van armoede in Midden-Groningen.	200.847
VNN	Preventieactiviteiten	8.000
Stichting WerkPro	NME / Vredekerk in kader arbeidsparticipatie	352.452
Humanitas afdeling Midden-Groningen	Samenk./burgerp. -coörd. Opv. Nieuwk. Humanitas	180.000
Elker	Jeugdzorg	-
Lentis	Jeugdzorg	77.000
Slachtofferhulp	Inzet vrijwilligers hulp na trauma	20.063
Bureau Halt	Samenk./burgerp.-jeugd preventieve zorg	38.911
Stichting Open Monumenten Dag	Organiseren van open monumentendag(en) met recreatief en educatief doel	4.000
Stichting Dorpshuis Meeden	Instandhouden dorpshuisfunctie	4.500
Stichting Kielzog	Inwoners hebben toegang tot cultuur-aanbod in het theater, particuliere lessen, cultuureducatie op scholen & ondersteuning van het amateur cultuurveld.	2.488.657
Stichting Biblionet	Inwoners hebben voldoende kennis en informatie om zelfredzaam en onafhankelijk in de samenleving te functioneren.	1.603.552
Stichting MMC	Amateurs professionele begeleiden om te oefenen aan een breed aanbod van kunst- en cultuuruitingsvormen.	2.000
Stichting Mediagroep Midden-Groningen	Inwoners optimaal informeren via lokale omroepuitzendingen	36.275
Stichting Landgoed Fraeylemaborg	1. Het presenteren en in stand houden van interieur, collectie, tuin, park en monumentale panden behorende bij landgoed Fraeylema; 2. Het organiseren van tijdelijke exposities; 3. Het samen met andere cultuurhistorische en toeristische organisaties organiseren van activiteiten om bezoekers te trekken; 4. Het afstemmen van activiteiten op vragen vanuit het onderwijs in het kader van cultuureducatie (erfgoed- en kunsteducatie) 5. Het versterken van het positieve imago van Slochteren en Midden-Groningen voor zowel bewoners als bezoekers van Slochteren.	80.449
Molenstichting Midden- en Oost Groningen	Het onderhouden en bedrijfsvaardig houden van de molens in de Gemeente Midden-Groningen. Het verzekeren van de molens tegen brand en andere schades.	34.700
Stichting Artos	Het beheren en uitlenen van van de gemeentelijke kunstcollectie, organiseren van tentoonstellingen	13.500
Rijdende Popschool	Uitvoering van de activiteiten van Stichting De Rijdende Popschool in de gemeente Midden-Groningen zoals beschreven in de aanvraag (organiseren van de popscholen, Slochteren en Noordbroek)	3.000
Marketing Midden-Groningen	Economische promotie, recreatie en toerisme	90.000
Routebureau Groningen	geven impuls aan routegebonden toerisme door kwaliteitswaarborg en promotie	10.000
Begraafplaats Overschild Stichting	Bijdrage onderhoud	205
Gereformeerde Kerk Siddeburen	Bijdrage onderhoud	182
Protestantse Gem.Scharmer-Harkstede	Bijdrage onderhoud	454
Kerkvoogdij Herv. Gem. Siddeburen	Bijdrage onderhoud	386
Kerkvoogdij Herv. Gem. Hellum	Bijdrage onderhoud	137
Com. Begraafplaats Schildwolde	Bijdrage onderhoud	154
Begraafplaats Prot.Gem.Slochteren	Bijdrage onderhoud	523
Aletta Jacobs college	Het doel is de organisatie van de Techniekweek (al dan niet aangesloten op het Innovatiefestival Midden-Groningen), waarbij lokale basisschoolleerlingen en lokale bedrijven elkaar ontmoeten en samenwerken. En waarbij leerlingen worden geënthousiasmeerd voor een technisch beroep.	7.000
Biblionet Groningen	Innovatiefestival en/of 'challenge the future' van Biblionet; Stimuleren van techniek, innovatie, 21e eeuwse vaardigheden bij basisschooljeugd. Sluit aan op het innovatiefestival Midden-Groningen. Samenwerking tussen onderwijs (PO & VO), Biblionet, BWRI, bedrijven en gemeente.	15.000
International Welcome Centre North	Medewerkers van gemeente Groningen hebben mandaat verkregen van Midden-Groningen voor het inschrijven van internationals in de BRP, namens Midden-	3.465

	Groningen. Het IWCN is een 'one stop shop' voor internationals, daarmee is het wonen en werken voor Internationals in Noord Nederland aantrekkelijk. Het IWCN voorziet in een regionale behoefte voor het bedrijfsleven. Met deze dienst wordt het vestigingsklimaat voor bedrijven in onze regio aantrekkelijker.	
Agenda voor de Veenkolonien	De Agenda voor de Veenkoloniën is een bestuurlijk netwerk van provincies, gemeenten en waterschappen, gericht op de ontwikkeling van de landbouw in samenhang met de thema's water en energie.	5.000
Ouderenraad Midden-Groningen	De activiteiten van de ouderenraad zijn erop gericht om de belangen, en daarmee de zelf- en samenredzaamheid van alle ouderen in Midden-Groningen te behartigen cq. te bevorderen.	500
Ouderen Actief Muntendam	Het doel van de ouderactiviteiten is om de eenzame en niet actieve ouderen van 55+ te stimuleren om actief te worden en te blijven.	11.700
Stichting Actief 50+ Zuidbroek	Organiseren van activiteiten voor ouderen in Zuidbroek	14.000
Stichting Dorps Advies Raad Noordbroek	Organiseren van activiteiten voor ouderen in Noordbroek	5.000
Stichting Plaatselijk Overleg Samenwerkende Ouderenorganisaties	De activiteiten van het POSO zijn erop gericht om de zelfredzaamheid van alle ouderen in Midden-Groningen te bevorderen en hun netwerk te vergroten zodanig dat zij beter kunnen participeren in de samenleving.	19.600
Oogvereniging regio Groningen	De oogvereniging behartigt de belangen van blinden en slechtzienden, onder andere in de Gemeente Midden-Groningen.	-
Kennisfestival Midden-Groningse Uitdaging	Verbinden van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven	750
Stichting Routebureau Groningen	Het geven van een impuls aan het route gebonden toerisme in onze regio door het borgen van de kwaliteit van routes en de routenetwerken.	5.815
Jeugdfonds Sport en Cultuur	Draagt ertoe bij dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen deelnemen aan sport- en cultuuractiviteiten.	31.000
Stichting Urgente Noden	Ondersteunen van mensen in financiële nood die geen aanspraak kunnen maken op een wettelijke voorziening.	11.000
Buurtgezinnen	samenk./burgerp. - jeugd preventieve zorg - ink. Overdr.	41.000
Stichting Leergeld	Vergoeding voor schoolkosten, sport- en cultuuractiviteiten voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen.	2.500
Voedselbank Midden-Groningen	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen met de verstrekking van voedsel of andere producten voor het levensonderhoud.	28.000
Kledingbank Maxima Veendam	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen uit Muntendam, Meeden, Noordbroek en Zuidbroek met de verstrekking van kleding.	3.600
Kledingbank Maxima Sappemeer	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen met de verstrekking van kleding.	11.000
DIG050	Uitvoeren van activiteiten in het kader van dagbesteding op maat, computerondersteuning en computercursussen.	107.000
Oranjebraderie Sappemeer	Regionaal op de kaart zetten van Midden-Groningen met een toonaangevend evenement	3.000
Concours Hippique Zuidbroek	Doelstelling is het nationaal op de kaart zetten van Midden-Groningen, met een toonaangevend evenement.	3.500
Internationale Dollard Route	De IDR is een samenwerkingsverband, met de bijdrage wordt een internationale fietsroute met overtocht per boot in stand gehouden. De route zet het Noordelijke gedeelte van Midden-Groningen op de kaart.	4.300
Stichting Biblionet Groningen	Taal- en leesstimulering VVE	210.000
Gemeente Groningen	Taal- en spraakondersteuning ter voorkoming van onderwijsachterstanden	19.000
Vereniging kansrijke groningers	Bijdrage ICT onderwijs	37.000
Subsidie De Toverboom	Onderwijs	100.000
Subsidie Stichting Kindervakantie Midden-Groningen	Kindervakantiespelweken Hoogezand	6.700
Huis voor de Sport Groningen	Sport, co-financieringsbijdrage	115.000
Stichting Hartveilig	Sport en gezondheid, bijdrage	8.000
Sportverenigingen Menterwolde vv Meeden, vv Muntendam, vv ZNC, Dropshot '74, judo rui muntendam, tcm, TIOLO, ALOE, VKM, SOS, SVO, SVN, ZUVOC	Sport, exploitatiebijdrage	3.750
DG van den Noortbad (2019 tm 2026)	Sport, exploitatiebijdrage	7.500
Zwembad de Kolk Meden	Sport, exploitatiebijdrage	35.000
Zwembad de Tobbe Slochteren	Sport, exploitatiebijdrage	24.000
Stichting Bewonersorganisatie Noorderpark SBON	Wijkbudget	32.725
Stichting Bewonerscommissie Margrietpark	Wijkbudget	28.530
Bewonersorganisatie Woldwijck	Wijkbudget	39.635

Stichting Bewonersorganisatie Gorecht-West	Wijkbudget	32.035
Stichting Buurtbeheer Spoorstraat-Kieldiep	Wijkbudget	27.775
Stichting Bewonersorganisatie Boswijk e.o.	Wijkbudget	28.525
Werkgroep Dorpsbeheer Foxhol	Wijkbudget	25.780
Sappemeer Noord-Oost	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonersorganisatie Noorderpark	Instandhoudingsbudget	3.000
Buurtbeheer Spoorstraat-Kieldiep	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonerscommissie Gorecht-West	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonerscommissie Woldwijck West	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonerscommissie Woldwijck Midden	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonerscommissie Woldwijck Oost	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonerscommissie Margrietpark	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonerscommissie Boswijk	Instandhoudingsbudget	3.000
Werkgroep Dorpsbeheer Foxhol	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonerscommissie Westerpark	Instandhoudingsbudget	3.000
Bewonersorganisatie Oosterpark	Instandhoudingsbudget	3.000
Wijkvereniging Zuiderpark	Instandhoudingsbudget	3.000
Dreven/Drevenbos	Instandhoudingsbudget	3.000
De Vossenstreek (Vosholen)	Instandhoudingsbudget	3.000
Kalkwijksterlint	Instandhoudingsbudget	3.000
Vereniging Plaatselijk Belang Kiel-Windeweer (VPBK)	Instandhoudingsbudget	3.000
Dorpsvereniging Kropswolde	Instandhoudingsbudget	3.000
Belangenvereniging Meerwijk	Instandhoudingsbudget	3.000
Dorpsvereniging Westerbroek	Instandhoudingsbudget	3.000
Vereniging Dorpsbelangen Borgercompagnie	Instandhoudingsbudget	3.000
Dorpshuis Nooitgedacht Trips	Instandhoudingsbudget	3.000
Ver. Dorpsbelangen Harkstede	Instandhoudingsbudget	3.000
Dorpsvereniging Slochteren	Instandhoudingsbudget	3.000
Vereniging Dorpsbelangen Siddeburen Vooruit	Instandhoudingsbudget	3.000
Ver. Dorpsbelangen Kolham	Instandhoudingsbudget	3.000
Dorpsvereniging Scharmer	Instandhoudingsbudget	3.000
Ver. Dorpsbelangen Woudbloem	Instandhoudingsbudget	3.000
Ver. Dorpsbelangen Froombosch	Instandhoudingsbudget	3.000
Ver. Dorpsbelangen Lageland	Instandhoudingsbudget	3.000
Ver. Dorpsbelangen Overschild	Instandhoudingsbudget	3.000
Vereniging Dorpsbelangen Schildwolde	Instandhoudingsbudget	3.000
Ver. Dorpsbelangen Hellum	Instandhoudingsbudget	3.000
Dorpsvereniging Steendam	Instandhoudingsbudget	3.000
School/Dorpsbelangen Tjuchem	Instandhoudingsbudget	3.000
MFC Noordsuythoeve	Exploitatiesubsidie schoonmaak	41.704
Bijdragen aan dorpsraden Menterwolde:	Activiteiten- en instandhoudingsbudget	32.000
Totaal begrotingssubsidies		**12.393.336**

Subsidieregelingen		
Subsidieregeling	Gemeentelijke monumenten Midden-Groningen	100.000
Subsidieregeling	Aanschaf en plaatsing AED's Midden-Groningen	4.000
Subsidieregeling	Cofinancieringsfonds Ontmoeten Midden-Groningen	100.000
Subsidieregeling	Onderwijsachterstandenbeleid Midden-Groningen	1.250.000
Subsidieregeling	Peuteropvang en voorschoolse educatie Midden-Groningen	1.200.000
Subsidieregeling	Proeftuin aardgasvrije dorpen Steendam en Tjuchem	746.667
Subsidieregeling	Leefbaarheidsfonds	179.000
Subsidieregeling	Toekomstbestendig cultureel erfgoed	400.000
Subsidieregeling	Subsidies armoede	16.500

Totaal subsidieregelingen		**3.996.167**
Subsidieverordeningen		
Doelgroep van de regeling (inwoners Overschild)	Subsidieverordening versterkingsaanpak groep 1588	7.401.000
Doelgroep van de regeling (inwoners Overschild)	Subsidieverordening Fonds Kwaliteitsimpuls Overschild Midden-Groningen 2019	500.000
Totaal subsidieverordeningen		**7.901.000**
Totaal subsidies		**24.290.503**